

శ్రీ రస్తు.

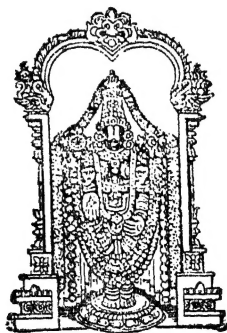
శ్రీ మత్పురదేవతాయైనమః

భక్త రత్నా కరము

ప్రథమ తరంగము

భక్తరత్నము భద్రాద్రిరామదాసు

Acc. No. 5576



శ్రీ తిరుమలతిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామివారు

గ్రంథకర్త : ప్రకాశకులు

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటేశ్వరకవిగారు

శ్రీ రస్తు.

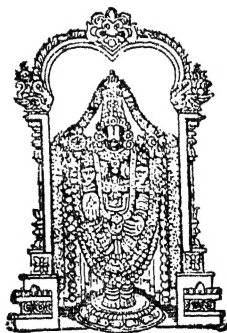
శ్రీ మత్పురదేవతాయైనమః

భక్త రత్నా కరము

ప్రథమ తరంగము

భక్తరత్నము భద్రాద్రిరామదాసు

Acc. No. 5576



శ్రీ తిరుమలతిరుపతి వెంకటేశ్వరస్వామివారు

గ్రంథకర్త : ప్రకాశకులు

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటేశ్వరకవిగారు

శ్రీ ర ను
శ్రీమత్పురదేవతాయై నమః

శ్రీ.....గారికి

గ్రంథ కర్త అభినందన పురస్కరముగ నొసంగిన
కా వ్య పు ష్ప ము
శ్రీ మద్భక్త రత్నాకర మహాకావ్య రచనా ప్రకటన
మ హా ద్య మ పో త్నా హ క
వ దా న్య శే ఖ రు ల కు

కృతజ్ఞత

కం॥ ఒరునున్నతిఁ గనుగొని నం
బరమును గొను వారి పాదపద్మమ్ములకే
నెఱగుచు మత్కవితాలత
కరుదుగ దోహదముఁజేయు నార్కులఁదలఁతున్.

మ॥మతిమన్ముఖులు మెచ్చుత్యాగధనులన్ మన్మానసంబందున్.
దతభక్తిన్ గొనియాడుదున్ దలఁతు మద్గ్రంథావళీబ్రధ్నశా
శ్వత తాత్కాలిక సుక్రమాగత లసద్వర్గోరు సమ్మానరా
జిత కీర్త్యురిత దిగ్విగంత వితతశ్రీవైభవోపేతులన్.

శ్రీ భక్తరత్నాకర మహాద్యమ ప్రోత్సాహక పదాన్య శాశ్వత పర్గములు

శాశ్వత మహోద్ధారకులు	11116-00
శాశ్వతోద్ధారకులు	6116-00
శాశ్వత మహారాజ పోషకులు	1116-00
శాశ్వత రాజపోషకులు	660-00
శాశ్వత పోషకులు	560-00
ఈ పైవర్గములవారి ఫొటోలున్న ప్రకటింపబడును.	
మహారాజపోషకులు	316-00
రాజపోషకులు	216-00
పోషకులు	116-00
సహాయకులు	60-00
ప్రోత్సాహకులు	40-00

ఈ పై వర్గములు అనువత్సరము సత్కరించినచో క్రమాగత శాశ్వత మహారాజ పోషకాది శాశ్వత వర్గము లలంకరింప గలరు రాశ్వతివర్గములవారి ఫొటోలు ఒకపరి ప్రకటింపబడును అర్హులైనవారు, అర్హులైనవారు చార్జీలు దాతలు భరించుచున్నచో నూతన కావ్యము తెన్ని వచ్చిన అన్నింటిలోను ఆయా వర్గములవారి ఫొటోలున్న పేర్లు ఆయావర్గములలో తప్పక ప్రకటింపబడును. నూతన కావ్యములు స్వయముగ నిచ్చుటయో పోస్టుద్వారా పంపుటయో జరుగును. పోస్టుద్వారా పంపినచో పోస్టుఖర్చులు దాతలు భరింపవలయును.

విజ్ఞప్తి

అంధ్ర గీర్వాణ, భాషాకోవిదులు, భక్తిజ్ఞాన విరాగ నిలయులు, రసజ శేఖరులు, సహజావార్య సంపన్నులు, సగు మహా భాగులకు :—

అయ్యలారా ! భక్తరత్నాకరమను మహాకావ్యము అనేకులు భక్తరత్నముల చరిత్రములతో మూడు వందల తరంగముల గి వ్రాయుపూనిక భగవత్ప్రేరణను కలిగినది. ఆ మహా గ్రంథమున బ్రథమతరంగమే ఈ భద్రాద్రి రామదాసుచరిత్రము ప్రథమముద్రణము పశ్చిమ గోజిల్లా కొణితివాడ గ్రామస్థులు, మహారాజశ్రీ మా నేజర్, యరకరాజు నత్యనారాయణరాజుగారి ధనసాహాయ్యమున అచ్చొత్తింపబడినది. మరియు నేడు శ్రీ తిరుమల తిరుపతిదేవస్థానంహిందూ ధర్మరక్షణ సంస్థవారిధన సాహాయ్యమునముద్రింపబడినది. యియుపకృతి నొనర్చిన ధర్మసంస్థకు నేనంతయుఁ గృతజ్ఞుడను. లోగడ అనేకులు మహాకవుల కావ్యములు గద్యపద్యాత్మికములు, రసవత్తరములు, భక్తి, జ్ఞాన, విరాగ సంపన్నములగు కావ్యములు ముద్రింపించిరనియు వినియుంటిని అందందు కనుచుంటిని, ఇంకను అస్మదాది మహాకవులకు, పండితులకు జేయూతనొసంగి వేదధర్మమును పెంపొందింపగలరని నమ్ముచున్నాను. శ్రీ తిరుమల తిరుపతి వేంకటేశ్వరస్వామి వారి కృపచే నా యొనర్చు యత్నమును ననతికాలమున సిద్ధింపగలదని విశ్వసించుచున్నాను.

మంగళంమహల్ శ్రీశ్రీశ్రీ

ఇట్లు, గ్రంథకర్త

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్లపిళ్లవెంకటేశ్వరకవి.



ముద్రణ :

శారదా ప్రింటర్స్, రెస్టూహౌస్ రోడ్, భీమవరం-1

విషయ సూచిక

1	మంగళాచరణము	పుట 1
2	శ్రీరామశాస్త్రిఆత్మ విమర్శనము	5
3	బుధాగమనము	9
4	బుధ పరిబోధము	11
5	విద్వదాగమనము	18
6	సభాప్రారంభము	19
7	కథావిధానము	21
8	పుత్రోదయము	22
9	అక్కన మాదనల అగమన పరిశంస	50
10	అక్కనమాదనల శుభాగమనము	53
11	పరిత్యాగకదిము	68
12	స్నాతక పరితము	107
13	కాశీ యాత్ర	109
14	సూర్యస్తమయాదికము	115
15	ఎదురు సన్నాహము	116
16	వేకునవర్ణనము	121
17	వివాహము	122
18	క్షామార్తజనరక్షణము	132
19	అక్కనయనురాగము	134
20	గౌతమీ మహానదితిరణము	179
21	భద్రాచల ప్రవేశము	180
22	సీతారామదర్శనము	182

23	ముద్గికా వాప్తి	183
24	భక్తిప్రబోధము	184
25	రామదర్శనాసక్తి	188
26	విప్రదర్శనము	191
27	అలయ నిర్మాణము తార్కాణము	193
28	నభాస్తారులతోకలిసి శ్రీరాముని దర్శించుట	195
29	సప్తాహము ఆపదక్షణము	197
30	ఆదర్శక్షణము	202
31	విప్రప్రబోధము	209
32	అలయనిర్మాణోప కర్మామణము	211
33	రామాయణ పురాణము	219
34	నిగళ బంధము	220
35	కతినకారాగార శిక్ష	226
36	రామదాసు సీతమ్మను పార్శ్వించుట	235
37	రామదాసునిశ్రమము సీతమ్మరామునకు దెబ్బలు	236
38	రామలక్ష్మణులుతా నీహకుధనమునిచ్చుట	238
39	రామదాసుని శుభోదయము	241
40	తానీహపశ్చాత్తాపము	242
41	సూర్యోదయము	245
42	రామదాసుని బంధవిముక్తి	246
43	రామదాసునకు గజారోహణోత్సవము	247
44	తానీహ రామదాసు నకు జహిగిరొపంగుట	253
45	భద్రాచలపురస్కారము	259



గ్రంథకర్త :

బ్రహ్మశ్రీ చెళ్ళపిళ్ళ వెంకటేశ్వర కవిగారు

హాలుమకాం - కాకరపట్టు

తణుకు తాలూకా (ప॥ గో॥ జిల్లా.)

శ్రీ ర స్తు

శ్రీ మత్పురదేవతాయైనమః



కృ తి స మ ర్ప ణ ము

చ॥కనుగొనుమమ్మ! పేరిమిగకారము రూపముగా వెలుంగు నో
జనని! సమస్తలోక శుభసౌఖ్య విధాయని, భుక్తి, ముక్తి దా
యిని! రజతాద్రినాథహృదయేశ్వరి! యీశ్వరి అస్మదీయ భా
వన సుమ పూజలందుమ! కృపామతిబ్రోవగదమ్మ! శాంకరీ!

తే॥గీ॥ కలవు రత్నాకరమ్ములు దలచ బ్రహ్మ
నిర్మితమ్ములనేకముల్ నేడొకండు
భక్తరత్నాకరం బిటుబ్రభవ మందె
నిందుబ్రథమతరంగమ్ము నందికొనుమ !

మ॥ కవిరాజుల్ దలలూపబండితులు, లోకజ్ఞుల్ మహాభాగు లౌ
 నవునంచున్ నుతియింప నెందు భవ దవ్యాజానుకం పాత్తము
 త్కవితావార్ధి తరంగ సంజనిత విద్యదత్తు మీరామదా
 సవరప్రాభిధ భక్తరత్నమును నిచ్చన్ గొన్ను! కామేశ్వరీ!

మ॥ భవుకంబై భవదీయమైన యనుకంపాదృష్టి బెంపందు మ
 త్కవితాభారతి నీపదాంబురుహయుగ్మం బొదలందాల్చి యీ
 భవముం దాటంగ భక్తరత్నవిలస ద్భవోదయమ్ముల్ కృతుల్
 భవదీయమ్ములుగా నొనర్తు గొనుమమ్మా దేవి! కామేశ్వరీ !

మ॥ జననీ! బాల్యమునుండి నీదు పదకజాతమ్ములం గొల్చు భ
 క్తుని నన్నుం బెరవానియట్టు లెదగన్గొజెల్లునే నీకు ? నా
 పని నీకే బరువైనదేలి కగునే ? పైవారికెట్టిని ? నీ
 మనమం దారసి వేగఁబేర్మిఁగను మమ్మా ! దేవి ! కామేశ్వరీ !

మంగళం మహత్

శ్రీశ్రీశ్రీశ్రీశ్రీ

శ్రీ రస్తు

శ్రీమత్పరదేవతాయైనమః

భక్త రత్నాకరము

ప్రథమ తరంగము, భద్రాద్రిరామదాసు.

మంగళాచరణము

. ఉ॥ శ్రీలలనా దృగంత సరసీజలతాంత విఘోలమాలికా
నలములం దగుల్కొనియు జ్యోతిరుణీ కుచగుచ్ఛలోలదృక్
లల లోకముల్ మనుచు శ్రీ ధరణీవరుఁడేలుగాత భ
క్తాళి మరుస్మహీజము శుభావహ దృష్టుల మమ్ము నెల్లెడన్.

. కం॥ హరియురము నంటి లోకపు

పరువున కాదరువు నగుచు బ్రహ్మాండములం

గరుణన్ వెలయం గను నా

సిరి మమ్మున్ మనుచుఁగాత సిరి సంపదలన్,

. చ॥ గొనకొనివెండికొండకొనకొమ్మునరత్నమయంపుటాసన
స్థనసురభూజమూలమున మ్రొక్కులిడన్ సకలమరుల్ హిమా
నిధరజాత వామతనుభాగ్యమునన్ విలసిల్ల నిండుకొ
ల్పన వెలుగొందుచున్ జగముఁబ్రోచెడు శంకరుఁ డోము

మమ్ములన్.

4. మ॥ కలుముల్ గూరిచిభాగ్యభోగ్యములదూగంజేసిలోకాలహా
కలలో మర్మమెఱింగి వర్తిలెడు విజ్ఞానమ్ముఁ జేకూర్చి యి
మ్ముల సౌభాగ్యపరంపరల్ దతశుభమ్ముల్ వొందంగన్గొంచుపి
చ్చిలు పేర్పిన్ నిజభక్తులన్ మనుచుమాశ్రీమాతమమ్మెముతెన్॥

5. చ॥ తనచతురాననమ్ముల నుదాత్తగతింజతురాగమమ్ముల
ననఁబలియింపఁద్రవ మహాయన వీణియ నాలపించు వా
ణిని మురిపించుచున్ మునుల నేకులు గొల్వఁగఁగొల్వఁదీర్చుచి
ట్టిని కమలాసనుండు మముఁగాంచెడుగాత చిరాయురున్నతెన్.

6. క॥ అన్నలువమోముదమ్ములఁ

జెన్నొందెడువాణి నాదు జిహ్వగ్రమునన్

గ్రొన్నఱలన్ వెలయుత బుధ

సన్నత సర్వసవిశేష సంపన్నహిమన్.

7. మ॥ అల విఘ్నాంధతమఃప్రభౌకరుని దీవ్యద్బుద్ధిసిద్ధ్యంగ నా
లలితాన్యూన దృగంత నూత్నజలజాలంకారునిన్ భక్తగే
హాలసత్కల్పమహీరుహున్ దతమదీమాభీష్టసంసిద్ధికిన్
విలసద్భక్తిఁ దెలంతుఁగొల్తు, సుమనోవీధింబసన్నాననున్

8. క॥ జననీ జనకులబుల్ల

మ్మను జోగవధానిఁగొల్తు ననఘుల విద్య

జ్జననుత చరితుల నిక నే

జననముఁగొనఁబోని తెఱవు సంధిల భక్తిన్.

9. మ॥ ప్రథితంజామసయాంధరాష్ట్రమల'మద్రాన్ రాష్ట్రముం
గూడిన

స్తథరస్పందములేక మాన్పడఁగఁబత్యద్ధుల్ మహీయంపుప్ర
ప్రథ మాస్థానకవీంద్ర గౌరవపద భౌతిష్ణువౌ మద్గురున్
బుధసమ్మానితు వెంకటేశ్వరకవీంద్రుం గొల్తు నశ్రాంతమున్.

10. మ॥ అలప్రాచేతసబాదరాయణులపాదాంభోజయుగ్మంబులౌ
దలఁగేల్మోడ్పుల భక్తితత్పరతఁ జిత్తస్వర్ణపీఠమ్ము నం
దలరన్ నిచ్చలుఁ గొల్తుమామక కవిత్యాంభోజప్రతేక్షణ
లలితాపాంగము లాస్వరాజపథ సల్లక్ష్మ్య సదీవాళిగాన్.

11. తే॥ గీ॥ కాళిదాసాది సంస్కృతకవుల కెఱిగి
తెలుఁగుకవులకు నన్నయాదులకు మ్రొక్కి
నిగమధర్మమ్ముఁదలఁదాల్చు నేటి సుకవి
వరులఁబూర్వకవీంద్రుల పగిది నెంతు.

12. మ॥ లలితాస్మత్కవితామదుల్లతిక లీలన్ రేగి పుష్పించు ప
ద్యులతాంతాల్ శతముల్ సహస్రములునీయంజాలితిందన్క నిం
కెలమిం దావక పాదపద్మముల నెంతేభక్తి సూర్యేల పూ
వులఁబూజింపఁగ నెంచు నాడగు తలంపుం దీర్చుకామేశ్వరీ !

13. మ॥ పదులున్, వందలు, వేలు, లక్షలును సంభావింపగా లెక్కయే
ముదమొప్పన్ భవదీయపాదజలజమ్ముల్ భక్తిఁబూజింప నీ
దు దయాద్రుక్ప్రసరప్రపుష్టకవితా ద్యోవల్లికా పుష్పసం
పద కోటిప్రసవార్చకుండనఁగ నల్పంబోదె? కామేశ్వరీ !

14. శా॥ ఏనాక్షివు మదన్వవాయజులకెం దిల్వేల్ప వైనావో మే
మానాఁడాదిగఁద్యత్ప్రపామృతిదృగంతాసారధారా ప్రపు
ష్టానూ నామర రాజసంపదయు నిత్యానందసంధాయి బృ
హ్మానందాస్తియు నందనస్తులమె కాదా? తల్లి కామేశ్వరీ!

15. మ॥ జననీ! శ్రోత్రియబ్రాహ్మణాన్వయుడనై జన్మించుటం జేసి
యిదినుకం దచ్చుతిసూక్తిరత్నములనిత్యమ్మున్ భవత్పాదజీ
వనజాతార్చనజేయుచుగతి మది నీపై సాగునో? సాగదో
యను శంకం గొనఁజేసె వార్ధకము దాపై తల్లి! కామేశ్వరీ!

16. మ॥ రసవద్పద్యసునూపయితో శతసహస్రమ్ముల్ మహాకావ్యగు
చ్ఛసహస్రమ్ములు భక్తరత్న సుషమాసంకోభితోదార భ
క్తిసుధాపాత్రములున్ దృదంకితములై దీపింప నస్మత్కవి
త్వసురాగమ్ముసుమింప నీదుకృప నింపం గన్ము కామేశ్వరీ!

17. ఆఃవై॥ భక్తరత్నచరిత భక్తరత్నాకరం
బగుచు వెలయఁజొచ్చె నలఘుబుద్ధి
నరసి తత్కథామృతాస్వాద నామోద
రసధి మునుక లిడరె? రసికవరులు.

18. శా॥ ఆరత్నాకరమందులభ్యమగునామారత్నసంతాన మె
వ్వారిందుర్భవ వార్ధిముంచి విషయవ్యాసంగులంజేయు నెం
దీరత్నాకర నీచులన్ వెలయు నాయీ భక్తరత్నాళియె
వ్వారిన్ముక్తిరమావినోదులుగ ముంపంజాలుముద్వార్నిధిన్

19. శా॥ ఆరత్నాకర గర్భసంజనిత కల్పాగ్రభమాతంగ చింతారత్నామృతకన్య కాసురభిచంద్రశ్రీశురంగాదు లయ్యారే! అందనిమానిపంక్షయి నిలింపానీక భోగ్యమ్ములై చేరెన్ ద్యోపతి, నావికుంకపతి, నాశీతాద్రి కన్యాపతిన్.

20. శా॥ సారాసార విచార సూక్ష్మధిషణాసారుల్ముదంబందనం దీరత్నాకర గర్భసంజనిత మత్తేభాదు లానంద కల్పారామప్రియగీతులాటవెలదుల్ వ్యాకోచము క్త్యంగనా గారప్రాపక దూతికా గణములై వర్తిల్లెడిం బెయ్యెఱన్.

శ్రీ రామశాస్త్రి ఆత్మవిమర్శనము

21. సీ॥ సిరు లేరులై సారు సురుచి రాపాంగమ్ము
 లలర నర్తిలు సరి వెలసె నెచటఁ
 దలఁచుటే తడవుగఁ దలఁపు లిడేరుచు
 సురభి కల్పాదు లెచ్చోటఁబొంపమొ
 ద్రిదశులై యమరులై తేజరిల్లుచు సురల్
 ముదమంద నమృత మొం దుదయ మయ్యె
 నుడుపతిత్వం బూని మృదుమాళి భూషణకా
 నోషధీశుఁడు బుట్టుపొందె నెందు

22. తే॥ గీ॥ సిద్ధి. బుద్ధి, ప్రదుండు లక్ష్మీగఁపతి
 ప్రభవ మెందాయె నిరుపమ రత్నరాశి
 కాకరం బెద్ది సకల జీవాళి కేది
 పయిడితొలకరి యయ్యదే పాలకపతి,

23. కం॥ ఆ కడలికాన్పు భౌతిక

ప్రాకృత విభవమ్ము లొసఁగు పట్టున నెంతే
వాకొనఁ దగుఁదత్కరుణా
లోకమునఁ గాదె? నాకలోకము వెలయున్.

24. కం॥ ఆదేవలోక భోగము

లాదర్శమ్ములుగ నడువ నగునా? యన నా
మోదము దిరమని తెలుపవు
వేదార్థము లెఱిఁగి తెలుపు విజ్ఞుల వాక్కుల్.

25. చ॥ తిరమగుమోదముంగొ నెడితేకువలభ్యముగాకయున్నదు
ర్భరమగు గర్భనారకఁపు బాధల కాకరమా సతీ, సుతొ
త్కర ధన,ధాన్య,వైభవ నికామనరూపగభీర ఘోర దు
స్తర భవవారిరాశి నెటు దాటెడు నెంతటి బుద్ధిశాలియున్

26. కం॥ ఆ నిత్యానందం బీ

మేనున బొందంగ జీవి మేకొన కున్నన్
భూన భములె దిక్కాగద?
యేనాటికిఁ జచ్చి పుట్టుటే గతి యగుటన్.

27. కం॥ గురుతర భక్తిని గురువర

చరణాంబుజములను గొలిచి చదివితి విద్యా
వరుణాలయుఁ డనియెడు మీల్
బిరుదమ్మును బడసి యుంటి విద్వత్సభలన్.

28. కం॥ ఎఱిగితి మంత్రార్థముల
నెఱి వున్యజ్ఞేతవితతి నిరుపమ భక్తిం
దరిసితి గంగాది మహా
సరి దవగాహన మొనర్చి సంబరవడితిన్॥

29. కం॥ ఆ యా జ్ఞేతము లందును
నా యా తీర్థములఁ జేయ నగు సత్క్రియలన్
జేయం జాలితి నఘములు
నాయన్ బహుజన్మ సుకృత ఫలము ఫలింపన్.

30. ఉ॥ వేదవిధుల్ బొనర్చుపుధివీసురర్షి పదాంబుజాతముల్
మోదమునన్ భజింతు మునిముఖ్యులుదెల్పిన ధర్మమార్గసం
వేదుల వెంబడింతుఁగనువేదురు కాకరమా విలాసిని
స్వాదువచోనిగుంభసల చాడ్పులకుం దరికా నొకప్పుడున్.

31. కం॥ జననీ జనకుల మృదుపద
వనజమ్మలె శరణములుగ వర్తిల్లితి మిం
దనుకం బెద్దలు వారలు
దనియన్ మత్సరియు నేనుఁ దరియింపంగన్.

32. కం॥ అరుదెంచ నతిధు లందున
నిరుపమ భక్తిప్రపత్తి నిత్యము మమ్ముం
దరియింపఁజేయ వచ్చెడు
పరమేశ్వరు రూపముగనె భావింతు మెదన్.

బి3. కం॥ గృహి యొనరుప మహితాగమ
 విహితంబగు ధర్మకర్మ విస్తృత మతినై
 రహిదత్ జ్ఞోత్తిని నడువనె!
 యిహపరలోకముల నెన్న కేఁబ్రత్యహమున్.

బి4. కం॥ అనవరత రుద్రపారా
 యణదీక్షాపరుడ నయిన నదియేమో! నా
 మనమొక్క నిమేషం బై
 నను నిలువదు భవుని పాద సళినము లందున్.

బి5. ఉ॥ ఆ మదనారి పాదజల జాసవమ త్త మనోద్వీరేఫగీ
 తామృతధారలం దనిసి యశాసనిమెచ్చుచుమోవితేనియల్
 బ్రేముడి నానఁగొగిటను బిగ్గబిగ్గచెడు ముక్తికామినీ
 ధామ సుఖానుభూతిఁబ్రమదమ్మునఁగైకొనుటెట్టులబృఙ్కున్

బి6. కం॥ తరిగెడు నాయు వటంచును
 బరిపరీతులను శాధపడనా? మన మా
 గిరిజావరు పదసరసిజ
 మరయన్ నిలు పోవ దింత యని యేడువనా?

బి7. వ. అని మనమ్మునఁదర్కించుకొనుచు సర్వమ్మునకు దైవంబ
 శరణ్యంబను నిశ్చయబుద్ధి భగవద్ధ్యాసపరాయణుండయి.

శా॥ ఆయు శ్శేషము నీపదాంబుజయుగ ధ్యానమ్మునంజెల్లి నెం
దేయే వేళ భవత్స్వరూప విభవం బీక్షింపగందోయి వా
క్కాయమ్ముల్ విడనాడి యస్యము నినుంగై సేయఁబార్థింప దే
వా! యీ మోరకు నేలరావె? యనుకంపాదృష్టి సర్వేశ్వరా !

39. మ॥ అని ప్రార్థించుచు నద్రుజాపతినిఁజిత్తారామ నీమమ్మునం
దునఁ దార్కొన్న భవప్రతాపశిఖ సందోహమ్ముఁజల్లార్చు సా
ధనరాజం బొకఁడుంగనుంగొనమిఁ జింతా క్రాంతఁడో విప్రవ
చ్యుని శ్రీరామబుధేంద్రునిం దరియ నార్యుం డొక్కఁడల్లంతనే

బుధాగమనము

40. కం॥ దరిసెడి యావిప్రోత్తము
దరి కెదురుగఁగేలు మోడ్చి తరలియు విద్వ
ద్వర ! మిముఁబోలు మహాత్ముల
వరపద పాంశువులు ముక్తిపద మార్గమ్ముల్.

41. తే॥ గీ॥ అనుచు భక్తి ప్రపత్తి సుస్వాగతాస
నముల నిడియును రజతపాత్రమునఁ బాద
యుగము నుంచియు సతి సువర్ణోదపాత్ర
జలము నింపఁగఁ గడిగి తచ్చరణ యుగము.

42. తే॥గీ॥ సంప్రదా యానుసరణిః దచ్చరణజలము
తాదలం దాల్చి హస్తములందు న్భర్త్య
మిచ్చి మధుపర్కమున నెంతయేని ముదము
నందఁబూజించి భూమి సురాన్వయమణి.

43. ప. ఆ భూసురవరుం డిడు మంగళాశీస్సులంది మరియు
నంజలించి శ్రీరామబుధవరుం డిట్లను.

44. ఆ॥ వె॥ కలదు సాధ్య జాయ గల దు త్తములు సుతుల్
గలదు భాగ్యచయము గలదు చదువు
గలదు నిష్ఠ వీధి వెలుగున కొకయింత
లోటులేదు స్వామి ! లోటులేదు.

45. కం॥ వెలికచువిం దగు నా యీ

కలుములఁగని మరియువలెనొ కనఁజాలని లో
పలి కనుపండువ యగు నా
కలిమికి విలపింపవలెనొ ? కలకాలమ్మున్.

46. కం॥ శరద్రభ చలమ్ములు రా

సిరు లని లోక మ్మి తెలియఁజెప్పెడు శాస్త్రాల్
మరిమరి ఘోషించెడు నే

సిరిఁగోరన్ వలెనొ ? ముదముఁజెంద మహాత్మా !

47. కం॥ ఇది కాదిది కా దిది కా

దిది కా దని పలుకుచుందు రింతియ కానీ
యెదియో కై కొనఁదగినది
యిదియని రూపించు విబుధు లెందఁగలరే ?

48. కం॥ అని బహు భంగుల నానె

మృనమున విలపించు తరిని మద్భవ తాప
మునుఁబాపఁ బేర్చి దైవము
నినుఁజూపె నటంచు నెంతు నేడు మహాత్మా !

49. కం॥ అని మ్రొక్కిడి నిత్యానం

ది నిరూఢిన్ వెలయు భాగ్యదశ చెన్నారన్
నను మీ శిష్యుని మనుషం
గనవే ? యో భాసురేంద్ర ! కరుణాదృష్టిన్.

అని ప్రార్థించుచు నశ్రుపాతముల సాష్టాంగ ప్రణామమ్ములన్
మనసారం బరమేశ్వ రాకృతిగ సంభావించి నేవించి పా
వన చారిత్రునిఁ దన్మహీసురవరుం బ్రహ్మణ్యునిన్ సోమయా
జిని శ్రీరామబుధోత్తముండు నిలువంజెంతన్ మహీదేవుఁడున్.

బు ధ ప్ర బో ధ ము

51. కం॥ విను ! శ్రీరామబుధోత్తమ !

ననుఁబిన్ననుఁ బెద్దఁజేసి నాయుండు హరిం
గను ప్రజ్ఞాన ధనాఘ్యుఁడ
వెనయే ? జగ మెఱుఁగునీకు. నెన్నఁగ నన్యుల్.

52॥ తే॥నీ॥ వేదవిదుఁడవు గార్హస్థ్యవిభవ మాగ
మోక్త విధి నందు భూమిను రోత్తముఁడవు
తల్లిదండ్రుల మది కెక్క దైవభావ
నమున సేవించు సద్దన్యతముఁడ వీవు.

53. క॥ నీ దారయు నీ సుతులును
నీదు మన మ్రొక్కెడి వరలు నిస్తుల బుద్ధుల్
గాదన నేటికిఁ దొలిజన
కాదులు నినుఁబోలు మేల్ గృహస్థులు గారే ?

ఉ॥ తాను దరించి యాశ్రితులఁదద్దయునుం దరియింపఁజేయ
జ్ఞానిధి గేస్తు కాడె? సనకప్రముఖుల్ నుతియింపకొక్కొ
దానమహోదయుం గృహ నుదారగుణాకర! రామధీః
నానుడి నాలకించి తె? మనమ్మున నెంచి తె?తద్రహస్యవ

55. క॥ తాతలు దండ్రులు బహువి
ఖ్యాతిం గైకొన్న దాత లాగమ వేత్తల్
నీ తీరు నెన్న నన్నిట
దాతల కెస యనరె? కపు లుదారులు విజ్ఞుల్.

56. క॥ నీవు పరింపని విద్యయు
నీ వెఱుంగని ధర్మవితతి నేనే గా దెం
దేనాఁడు నెఱుంగునది
భావించి వచింప నిజము పండితముఖ్యా !

57. కం॥ ఐనను నేనొకఁడేదియొ

యూని పచింపంగ నెంత నుజ్వలమతి వీ

వానన కుండెదవే ? యని;

మానన మలరంగ వినుమ ! మహితగుణాధ్యా !

58. ఉ॥ ఈకలివేళ వేదవిధి కింతయుఁదా విష దేప్రభు త్వమే

కాకిగఁబోవ భోజనమె కర్వగుఁ బల్లెలబట్టనాలయం

దాకలి యాక లోయనుచు నార్చుచు మానధనాఘ్యలెందరో

కూకటివేళ్ల తోడుతనె కూలుచు నుండిరి నీవెఱుంగవే?

59. కం॥ తొలి స్త్రవులు వేదధర్మ

మ్ముల మనికికి నగ్రహారముల నిచ్చిరి నా

పల కా భూములను “దళా

రుల” పొలొనరించె నే వెఱుంగవె? ప్రభుతన

60. ఆ॥ నె॥ వేదధర్మవితతి విశ్వాసముంగల

ప్రభుత మరియు నా పరాత్పరుండె

వెలయుఁ జేయవలయు విశ్వమ్ము సర్వమ్ము

ముదము నందు భుక్తి ముక్తిదనర.

61. కం॥ కానల కేగెద మన నా

కానలకును సుంక మిడక కాలిష నీ రా

కానల దొరకెడు కూరల

కై నను ధనమిడక లభ్యమగునే ? యవియున్.

62. తే|| ౩|| వేదమూలమ్ము బ్రాహ్మ్యమ్ము విత్తమూల
మఖిల జగ మను నార్యోక్తి నరయ వొక్కొక్క?
వేదముల విత్తముల నీవు నెలయు చుంట
నెందు నున్నను నీకు లో టింత లేదు.

63. ఉ|| నేటిప్రభుత్వవై ఖరిని నిక్క ముగా మడి నెంచిచూడ వే
యేటికి నీతీ నేమము నొ కింతయు నిల్చెడు నన్నమాట ము
హ్మాటికిఁదోచ కున్నయది మానితవ ర్తనులిందునిల్వఁగా,
తోటాకయింతి యున్నయటు చొప్పుడ దాత్మనుదావుధీవరా!

64. కం|| కలియుగఁపు రాజ్య వై భవ
ముల తెఱవులు భూమిసురుల పోకలు రాజ
న్యల బ్రదుకులు సర్వమ్మును
దెలుపఁడొకో? వ్యాసమాని తెల్లముఁగఁగన్.

65. కం|| ఇట్టితరి వైదికక్రియ
తెట్టుల సాగెడిని? ధర్మ మెట్టుల నిలుచున్.
గట్టా! యని పైబెడు ని
క్కట్టులు దాటుటకె ప్రొద్దు కర వగుచుండున్.

66. కం|| నిను బోల్ నైష్ఠికు లందం
దున నుండుట వేదధర్మ ధుని యింకుచు నిం
కని యట్టుల్ దోచెడు నిం
కను నో శ్రీరామవిబుధ! కనుపండువుగాన్.

67. శా॥ లోకజ్ఞుండవు శాస్త్రవేత్త వగుటన్ లోకంపుతీరింత నీ
వాకర్ణింతు వటంచుఁదెల్పితి ననన్యాయ త్తచిత్తుండవై
యాకర్ణించితివంచు నెంచితిమదీయాంతర్యముండెల్పెదన్
సీకున్ ధీవర! విన్నునానొడుల నిర్దిదామతి స్ఫూర్తిమై

68. శే॥గీ॥ ప్రభుత యెట్లున్న లోకపు వర్తనమ్మ
దెట్టు లుండిన నార్నమ తేతరంపు
కృతులు మన హైంద వావని కతుకఁబడవ
టన్న నిగమోక్తియే సత్య మనరె? బుధులు

69. కం॥ అలసులు మందమసిష్ఠులు
దలక్రిందుంజేయ నెంచు తలపులు వెలయం
గల వొక్కొక్క? కుక్కగొడుగుల
బలె మోసెత్తియును నేలపా లగుఁగానీ.

70. శే॥ గీ॥ కొండలం గొట్టి, కొమ్ముఁజేన్గులను ద్రోసి,
వృక్షముల బెల్లగించి, పల్లియల ముంచి
కొలదియెఱుంగక చెలరేగు కొండకాల్వ
లెంతశక్తాత్మలో లోక మెఱుంగ దొక్కొక్క?

71. కం॥ ఒక మేలున నొక కీడును
నొక కీడున నొక్క మేలు నుండుట నైన
ర్దిక మని తెలుపవె? విద్వ
త్ప్రకరోక్తులు సందియంబుఁబడ మన కేలా?

సారాంశమ్మును దెల్ప నెంత విను మీసంసారముంబాయ నె
 వ్వారల్ గాని నిరంతరమ్ము భగవత్పాదారవిందార్చనా
 సాదుల్ దద్దుణవర్ణ నాంచిత కథాసారామృతాస్వాదనా
 సాదుల్ దక్క యనన్దులన్న నుడియే సత్యమ్ము ముమ్మాటికిన్.

73. కం॥ జగముల రాకలుపోకలు

జగముల వైచిత్ర్యములను సర్వమ్మును నా
 భగవల్లీలలుగాఁ గని
 భగవత్పాదములు గొలుచు భక్తులె ముక్తుల్.

74. కం॥ భగవద్భక్తుల చరితలు

భగవచ్చరితముల కన్న బహుప్రియతమముల్
 భగవంతున కనుచును నా
 భగవద్వాక్యముగ నండు పరతత్వ విదుల్.

75. కం॥ అల వైకుంఠపురమ్మున

నిలువను యోగీంద్రహృదయ నీ రేజములం
 దలఁపను స్థిరమతి మద్భ
 క్తులు గానముఁజేయుచోటఁ దొలఁగక యుందున్.

76. కం॥ అని మును నారదమునితో

ననె నా వైకుంఠమూర్తి యని నారదుఁడా
 డిన యటు భక్తుల కెల్లర
 కనుఁదెలుపుచు నుండు గాదె? కోవిదముఖ్యుల్.

76. కం॥ భగవద్భక్తుల చరితలు

దగ వినిచిన వినిన భక్తి తత్పర మతులై

భగవ త్సాయుజ్యం బనఁ

దగు నిత్యానంద పదవిఁదనరెద రనరే ?

77. ఉ॥ అరసి శౌన కాచి మును లాగమ నిష్ఠులు సత్రయాగ దీ
జ్ఞారతు లౌచు నైమిశపు కానన మందున వేడ్క భక్తమం
దారుని భక్తరక్షణ కథాసుధ లానరే? వీను లార యా
సూరివ రేణ్యసన్నుతుఁడు సూతమునీందుఁడు దెల్పు నొక్కెడన్

78. మ॥ భగవల్లీలలు భక్తజీవిత కథాప్రస్తావనా సంగతిన్.
నిగదింపంబడుఁగాన భక్తుల కథానీకమ్ములన్ భావుకం
బగు దృష్టిన్ వినుచో నిరంతరము బ్రహ్మానంద రాజ్యాధినే
తగ నెవ్వఁడును వెల్గు నంచనవె? విద్యద్వర్గ వాగ్వైఖరుల్

79. కం॥ కావున శ్రీరామబుధేం

దా! విస్తృత ధర్మకర్త తత్పరమతి వీ

భావము సీమదిఁజొచ్చిన

నే వినిచెద భక్తవరుల యిద్దచరిత్రల్.

80 కం॥ అని సోమయాజి నుడివిన

విని విద్యద్వినుత చరిత! విద్యజ్ఞన రం

జనములు భక్తచరిత్రలు

వినియెదనని రామబుధుఁడు వేడుకఁదెలుపన్.

18.

భక్త రత్నాకరము, ప్రథమ తరంగము

వి ద్వ దా గ మ న ము

81. వచ్చెను సోమయాజియను వార్త నెఱింగిన తత్పరీ బుధుల్
హెచ్చిన భక్తిదన్మహితు నిధచరితునిఁ గాంచు వేడుకన్
వచ్చిన యంత రామబుధవర్యుడు స్వాగత మిచ్చె నెల్లధీ
మచ్చయ ముల్లసిల్ల బుధమాన్యులుమెచ్చగ సోమయాజియున్

82. కం॥ ఆరుదెంచు నిఖిల విద్య

ద్వరులుం గేల్మోడ్చి కుశల వాగ్వైఖరులన్

వరలం దద్ధరణీసుర

వరుఁడుం బ్రాణశించి యిట్లు పలుకం జొచ్చెన్

ధరణీసురేంద్రులార! విబుధప్రతతుల్ గొనియాడఁ దొల్లి శ్రీ
కర నిరతాన్నదాత్మ ఘనగౌరవ సత్యకథాప్రసంగ వి
స్తర వచ నోరుభాగ్య పరతంత్రుడ నైతిని నే భవత్కృపా
భరిత మదీయ మానస మపార ముదంబుధి నోల లాడగన్.

84. కం॥ మన యీ శ్రీరామబుధేం

ద్రుని నిరుపమ దైవభక్తి దురితాపహ న

జన సేవాసక్తియునె

వ్వనియందున్ నేడు చూడఁబడునే ? తలఁపన్.

85 కం॥ అనుకూలవతి కులాంగన

యనుసారులు సుతులు గొమిరె లఖిల శుభాఢ్యల్

ధనములు దలమున్కులు జి

త్థని యీ మన రామ శాస్త్రి ధన్యుఁడు బళిరే!

భక్త రత్నాకరము, ప్రథమ తరంగము

86. కం॥ అని శ్రీరామబుధేందునిఁ
గొనియాడియు నెల్లబుధులఁగొండాడెడు చి
దనునడు యాజికి నిట్టని
రనుపమ నిష్ఠాగరిష్ఠు లా భూమిసురుల్.

87. కం॥ నిర తాన్నదాన దీక్షా
పర చరితామృత మొసంగి బ్రహ్మానందో
ద్ధుర భాగ్యోదయులుగ మము
నెఱపితి భవదీయ మధుర నిరుపమ సూక్తిన్.

88. కం॥ వినిన కొలందిని మాకున్
వినవలె నను కోర్కె వొడము విద్యజ్ఞన రం
జన వాగ్వైభవ! మమ్ముం
దనుపవె? భవదీయ వాక్సుధా రస ధారన్.

89. కం॥ అని పలికిన యా విద్య
జ్ఞనులం గని సోమయాజి నద్భక్తి నిరూ
ఢిని భజియించియు గురుపద
వనజద్వయి మానసమున; బద్ధాంజలియై.

స భా ప్రా రం భ ము

90. కం॥ విరసిన తామరపూవుల
సురుచిర మగు కొలనుభాగి సూన్యతవిద్య
ద్వరవదన నీరజమ్ముల
వరలెడు నీ సభ కొనర్తు వందన శతముల్.

91. ఊతగమ ధర్మకర్మరతు లాగమ ధర్మరహస్య వేదులున్
 ద్యాగధనాద్యులున్ విబుధు లౌననఁజాలు స్వధర్మరక్షణో
 ద్యోగులు బుణ్యమూర్తులు మహోజ్వల తేజాలు సభ్యులంట మ
 ద్యోగ మదెట్టిదో! తెలియ నొప్పునె? నేనట వక్తనంటహో!

92. కం॥ బుద్ధిమ దగ్రేసరు లగు
 వృద్ధులు విద్యాంబునిధులు వినియెడు సభ్యుల్
 శుద్ధాంతఃకరణు లు వా
 కృష్ణులు నా యెఱిఁగి తెలుపు సుద్దులు వినరే?

అని కేల్మోడ్పు శిరమ్మునం దిడి తపస్సాస్వాధ్యాయ సంపన్ను లా
 ర! నితాం తోజ్వల బ్రహ్మకర్మరతు లారా! విస్ఫురత్సాధు స
 జ్జన సేవాధను లార! భక్తి భవ దాజ్ఞన్ నేడు భద్రాద్రిధా
 ముని సేవించిన రామదాసు చరితమ్మున్ విన్న నాలింపుడీ!

94. కం॥ నను వినిచెడి సాధనముగఁ
 గొని వినిచెడి వాడు కలఁడు కొండొకడని నె
 మ్మనమునఁ గని యవధానముఁ
 గొని విని ననుఁబేర్చిఁగనుడి! కోవిదు లారా!

95. కం॥ బా గోగుల కలయికయే
 యే గతిఁగనుగొన్నదోచు నెందును నా వా
 క్కేగతి నున్నను నందలి
 బాగుం గన నా యొనర్చు ప్రణతులు గొనుడీ!

96 కం॥ బాగే తిర మగు బ్రహ్మం
బోగే యస్థిరము ప్రకృతి యోగం బనరే ?
ఓగున్ వీడక యెందుం
బాగున్ గన నేర్తు మొక్కొ? పండితు లారా!

97. కం॥ బా గోగుల సంయోగ వి
యోగము లెఱుంగంగఁజాలు నుజ్వల విద్యా
సాగరులు మీర లీ నా
బా గగు నుడి వినుడు వినుపబ్రారంభింతున్.

కథా విధానము

కలదు నిజామురాజ్యమున గ్రామము పేరునఁగొండపల్లె నా
వెలయుచు గోలుకొండపృథివీపతి యేల్పడిఁ దెల్లునాడు నం
దలరుచు నుండి రగ్రజముఖాఖిల వర్ణములన్ వివేక వం
తులు ధన ధాన్య సంపదలఁదూగెడు గేస్తులు దత్పురమ్మునన్

99. తే॥గీ॥ అపురమ్మునఁగల బ్రాహ్మ ణాన్వయముల
యాజ్ఞావల్క్య నియోగుల యన్వయములు
గలవు గల వందుననుబేరుగన్న సిరుల
వరలు గంచెర్ల నాబడు వంగడమ్ము.

100. పేరున భాగ్య భోగ్యముల పెంపున దానదయాది సద్గుణో
దార విశేషసంపదలఁదద్దయుఁదజ్ఞులు మెచ్చు వెట్టుది
ద్వార యశస్క మైన సచివ ప్రవర ప్రక రాలవాలమై
ధారుణిఁ దత్కులమ్ము బహుధా విలసిల్లె సురదుర్జయమ్మునాన్.

101. ఆ నెలకొండపల్లె పుర మందలి కంచెర లాన్వయంపు వి
జ్ఞానము, దైవభక్తియును, జాగము, స్వామియనుగ్రహమును
జ్ఞాను తెజింగి మెచ్చు లిడు సంతనుగాంచగనో యనంగఁబ
జ్ఞానిధి పుట్టి లింగన జగన్నుత వర్తనగామమం గొనెన్.

పు తో ద య ము

102. కం॥ ఆ మహనీయ గుణాఢ్యులు
గామాంబా లింగనల సుగౌరవ దాంప
త్యామో దామృత వననిధి
సోముం డనబొడమె సుతుఁడు జూడ్కుల విందై.

103. కం తనయుడు వొడమిన వార్తను
విని నంత ముదంబురాశి వీచి నివహ
మ్మున మునకలు వైచుచు లిం
గనమంత్ర పురోహితులకుఁగైమో డ్పిడి తాన్.

104. కం॥ చేతఃప్రీతి సచేల
స్నాతుండై సూతికా నిశాంతము నెంతే
నాతురతఁజొచ్చి సుతునకు
జా తాభిద కర్మజేసి శాస్త్రోక్తముగన్.

105. కం॥ మన మలరం బదుకొండవ
దినమున బందుగులు బుధులు దీవింపఁగ గో
పన యని తండుల పాత్ర
మ్మునఁబేరిమి నామకరణముం బొనరించెన్.

106. వ॥ అంత దినదిన ప్రవర్ధమానుండగు కొమరుం గనుంగొని
ముదం బందుచు.

107. కం॥ గొనకొని యారవ మాస
మ్మున బుధు లౌననగ మంచి మూర్తమ్మున గో
పన కన్నప్రాశనమును
బొనరిచె లింగన్న బంధుముఖ్యులు మెచ్చన్

108. కం॥ మూడవ వత్సర మందునఁ
జూడా కర్మమ్ముజేసె సూరివరుల్ గొం
డాడఁగ లింగన సుతునకుఁ
గూడి ముదంపడఁగ బంధు కోటియు హితులన్

చిరునగు మోము గోము సరసీరుహ సంపద నాహరింప వా
కస్సరిణి శుకోక్తికిన్ గురుతగా ఘలుఘల్లని గజై లందియల్
మొరయఁగఁ దప్పటడ్గులను ముందుకు వచ్చుచుఁగేలుసాచు నా
చిరుతను గొగిటం గొనుచుఁజెక్కిలి ముద్దిడుచుత్సహించుచున్

110. కోవాబిళ్ళలు బంచదారచిలుకల్ గోధూమ ఖాద్యాదులున్
యావద్బంధుగణమ్ము మిత్రగణ మాహ్లాదమ్ముతోడన్ సుహృ
ద్భా వౌదార్య విశేష సంపదల చూచు బేర్పడన్ బెట్టివ
త్సా? వర్ధిల్లుము! వేయియేండ్లకని చేతఃప్రీతి దీవించుచున్.

111. కం॥ తల నిమరుచు నెమ్మొమునుఁ
 దిలకించుచు వెడద కనుల దీధితి పుంజ
 మ్ముల నూటిసాటి నెదలోఁ
 దలపోయుచుఁగొంద రగుడుదడులు దక్షుల్.
112. కం॥ ఈ కామము లింగన్నల
 ప్రాకృతి భాగ్యం బదేమొ! బహువిధ సుకృతి
 స్వీకృత ఫలరాశిగ నే
 డి కుఱ్ఱుడు వొడిమె ననుచు నెన్నందగెడిన్.
113. తే॥గీ॥ పూవు పుట్టిన యంతనె పొడముఁ బరిమ
 శ మ్మనిన యట్టు లీ పట్టి నెమ్మొగంపు
 తేజ, పల్కుల చవి జూపు తీరు నిఖిల
 మాతృవిన్మణి యగు నన్నయటులఁదెలుపు
114. కం॥ ఈ కుఱ్ఱుని విజానం
 బా కమ లాననుఁడొ నీరజాక్షుండో గా
 రీ కాంతుఁడొ యెఱుంగందఁగు
 గా కస్య లెటుల్ గ్రహింపఁగల రజానుల్.
115. కం॥ ఇ ప్పసిపాపని యడుగుల
 చొప్పును, జప్పటులతీరు, సూక్తుల పసయున్
 జెప్పక చెప్పెడి నా రా
 మప్పను మెప్పించు భక్తుడగు నను నట్టుల్.

ఉ॥ సంతతి లేకలేక బుధసంతతి మెచ్చదపం బొనర్చి యీ
సంతునుఁ గాంచె లింగన బ్రశస్త గుణాకర కామమాంబ యతి
దెంతయు నప్త పూరుషము లీ కొల మందుఁదరింప నాగ ను
స్వాంతుల నోము లన్వయ తతాంకురముల్ భవవార్ధి నౌక

117. కం॥ అని కామమ లింగన్నలఁ

గొనియాడుచు గోప నార్భకుని సర్వాంగ
మ్మును బరిశీలించి యితం
డనుపమ భక్తాగ్రగణ్యుడగు ననుకొనుచున్.

118 తే॥గీ॥ అంత లింగనమంత్రి యాహ్వాన మంది

యెలమి నెం దిష్ట మృష్టాన్నముల భుజించి
యా సమారాధ నోన్నతి నాడు కొనుచుఁ
దమలముం జేసి యెంతయుఁబ్రమదమునను.

119. తే॥గీ॥ కొంత తడ వుండిచను బందుగులనుఁ గూడి

వెడలి రావిజ్ఞు లెల్ల రవ్వీటి వార
లెల్లరును మోద నుందుచు నెలమి లింగ
నార్యు మెచ్చెడి వారలై రాత్మయందు

120. కం॥ కృమవృద్ధిగొనుచు ముద మిడు

కొమరునకున్ లింగమంత్రీ గొండొక సుముహూ
ర్తమునను నైదవ యేటనుఁ
బ్రమదమ్మునఁజేసె నక్ష రాభ్యాసమ్మున్.

121. కం॥ బడిలో వైచుటె తడవుగ

నుడికారపు సొంపెఱింగి నోరూర గురుల్
సోడివిన యట్టుల నుడువుచు
నుడినుడి మధు వుట్టిపడ ననూనపు భక్తిన్.

122. కం॥ గురువుల మెప్పుం గొనుచును

గఱచుచుఁబాతముల వాచకమ్ములఁదెఱువుల్
బరికించుచుఁబద్యమ్ముల
సరణిం గురుతించుకొనుచు సంబరపడుచున్.

123. తే॥ గీ॥ బాలరామాయణమ్ముఁ జేఁబట్టి యున్న

దాది శ్రీరఘరాము పా దాంబుజములు
నెమ్మదిని నిల్చి సతము ముదమ్ము గదుర
నెంచుఁ దత్సేవకులఁజేర నెంచు భక్తి

124. కం॥ జననీ జనకుల మృదుపద

వనజమ్ముల కనుదినమ్ముఁ బ్రణమిల్లుచు భ
క్తిని నుద యాస్తమయమ్ములఁ
బని యొండొనరించు దైవభావం బొప్పన్.

గురుతర భక్తివృద్ధులనుఁ గోవిదులం గనినంత మొక్కుచుం
దఱచుగ రామచంద్రుని యదార కథాశ్రవణోత్సుకుండు నై
వరలుచు వీధిలోని బడిపంతులు జెప్పెడి పాఠ్యభాగముల్
జరచర యొప్పుఁజెప్పి గురుల్ న్ మురిపించుచు ముద్దు సుద్దులన్

126. కం॥ అనుదినమును రామాయణ

మును వినుటయు రామభజనమునుజేయుటయున్.

జననీ జనకులు ముదముం

గొన నడచుట పనియుగాఁగ గోపన యుండున్.

127. కం॥ కను విందుం బొనరించెడి

తనయుని చైదములు గనుచుదద్దయు జననీ

జనకులు గామాంబాలిం

గన మంతులు మది ననూన కౌతూహలు లై

128. ప॥ ఉండు నత్తరి నొకదినమ్మునఁ గామాంబనతి బతింగని

చిహ్నం గురించి యిట్టను

129. కం॥ ఆదినఁబాడిన నిదురం

గూడియుఁగలఁగొనిన భుక్తిఁగొనుచుండిన నే

మాడిన రామా! యని తొలి

నాడక యే యొక్కఁడాడ డయ్యదియెమో!

రారా! నాయన! బువ్వ కంచనిన మార్కటాడకే రామరా

మా! రామా! రఘురామ! రామ! యనుచమ్మా! వచ్చుచున్నాడ సీ

తారామా! భవవారిరాశి ఘనపోతా! రామ! యం చాడుచున్

నోరారన్; గడుపార నోగిరముఁగొం చుండున్ ముదంబొప్పగన్.

131. కం॥ మన యీ నినువున కెట్లు

బైసొ కానీ యిట్టి భక్తి బెదరడు జెదరం
డనుమానింపం డెయ్యెడ

ఘనయోగిం బోలు నిష్ఠగమ నొకడున్నన్.

ఈడుం జోడయి కూడియాడుకొనునా యీబాలకుల్ వెల్లుతో

132. గూడం బోయెడు నీడలట్టులను సంకోచింపకే వేచి జి!

డాడం బోయెడునంతదన్న; మది నాహ్లాదమ్ము రేకెత్త వా

రాడం బోయెద రద్ది చూచు నెడ నాకాశ్చర్యముం గొల్పెడిన్

133. కం॥ బుద్ధులు సెప్పందగియెడు

పెద్దలు సైతమ్ము వీనిఁజేమించుట లే

గొడ్డిగ నష్ట పెట్టుగుదు

నద్దిర! యనిపించు నద్ది యరసిన యంతన్.

మన యీకుఱ్ఱని వర్తవమ్ముగని ధీమంతుల్ బ్రశంసించు చుట

డిన యట్టుల్ గనుచుండినన్ మనకునుం డెందమ్ము రేకెత్తు చుం

డినగానీ యదియేమొ నాయెడదనంతున్ శిని భావ్యున్నతం

గనుఁగోనేర్తునె? యన్న పెన్నెగులు నా కందోయి నోమెట్టిదో?

134. కం॥ కలిమియు బలిమియు గలిగియు

ఫల మున్నదె? సంతులేని బ్రదుకు కనుచున్

విలపించి చేయు వృతముల

ఫలముగ నీ నుతుడు వొడమె బ్రమదం బొప్పన్.

చ॥ పొడమినదానికిన్ సుగుణభూషణుగంటివి తల్లి ! యంచు నే
రుడుగని పెర్మినన్ బొగడు చుండుట మీ యనురాగవల్లి నా
కడుపునఁబూచి కాచియునుగన్నుల పండుపు సేసె నంచు నా
యెడఁదకుగల్గు మోదమున కే యెడ నెందును మేర యున్నదే?

137. కం॥ పురుషుని యనురాగ సుధా

సరసున నోలాడు సాధ్య సత తామోదా

బ్బురువీచులఁదూగాడదె?

సురచిర భాగ్యముల పెంపు సొంపున వెలయన్

138. కం॥ నాకును మీకును లోపం

జేకరణినిగన్న లే దహీనగుణాఢ్యం

డీకుఱ్ఱఁడనుచుఁదెలుపుదు

రే కోవిదముఖ్యు లెంతయెనియుఁ జేర్చిన్.

139. కం॥ ఐనను నా మనమునఁగల

యా నెగులుకు హేతు వున్న దార్యా! యది నా

మానసము నిచ్చి తెల్పెదఁ

బూనుమ! నా కోర్కెఁదీర్పఁబుణ్యచరిత్రా !

140. కం॥ మన కుఱ్ఱని జాతకమును

మన జాతకములనుఁ జూచి మహనీయుఁడొకం

డనుమానింపక దెలిపెను

మన భావియు వాని భావి మరి నర్వమ్మున్.

141. కం॥ ఇంతవకు నాయ నెట్టుదెల్పె నట్టులే
జరుగు చున్న దింకజరుగ కున్నె ?
మనము సందయమ్ముగొననేల? యీ వసం
తమున వడుగుజేసి ప్రమద మంద

142 కం॥ వచ్చినయది యేడవ యే
డచ్చగ గుఱ్ఱునికి నుపనయమ్మునుజేయన్
మెచ్చరె? విబుధులు నాదగు
ముచ్చటయునుదీరకున్నె? ముదముం దనరన్.

మన హితముం దలంచు గుణమాన్యులు గారె? పురోహితుల్ జగ

143 జ్ఞన నుత పండితప్రకర సంస్తవనీయులు వేదపారగుల్
మన కింక నేమిలోప మనుమానము నందుచుజూడగుఱ్ఱుడెం
దనుపమ వాగ్విశేషరసనాగ్నిద్రుదారులు నాదుసోదరుల్.

144 కం॥ వడుగుం జేసిన యంతనె
యిడి పిల్లనుబెండ్లిజేయ నెంచెద రీనా
యెడదం గల కోరిక వెం
బడిగం దీర్పంగ నెంచ వలదే? మీరల్

అని నిజ జాతకక్రమము నంతయుదెల్పియుబూసగ్రుచ్చిన
ట్లనుపమ సత్యభాషులు మదగ్గజు లెన్నడు నాదు మాటగా
దని యన రీ నిసుంగుదమ యల్లునిగాగయికొండ్పు మీరలుం
గని ననుబేర్చి నాదగు మనమ్ము ముదంపడజేయబూనరే?

146. కం॥ అని జన యాయుశ్శేష
 మ్మునుదెలుపం బూని పొంగి పొరలెడు దుఃఖ
 మ్మును నాపికొనగలేమిన్
 మునుకొని కను లశ్రుపాతపుంగమి గురియన్.

147. కం॥ పలుకంజాలక నిజపద
 ములబడునతి లేవ నెత్తిముగుదా! యెంతే
 దెలిసిన వారల కన్నను
 దెలివింగొను ధీర విట్టి తీరుం దగునే?

148. తే॥గీ॥ జనన మరణాలు నైజముల్ మనకు వాని
 గోల యేటికి? మన బిడ్డకుం గడించి
 వైభవమ్మన నీ మనో భావ మలర
 వడిగఁజేసెద దీనికి వగవ నేల ?

ఏ యే యోగము బైన దెల్పెదరు గానీ తెల్పఁగా నేర్తురే ?
 యాయుర్భాగ్యము, దీసికొన మయి నీ స్వాంతమ్మునందింతగా
 హేయం బైన దురంతచింతఁగొన నొనే? యార! యింకేని నీ
 నా యాయుర్విషయమ్ము నెత్తక ముదం బందంగ నీ కొప్పెడిన్
 ఉ॥ బాపలు పండితోత్తములు ప్రజ్ఞగలా రగుగాక పార్వతీ
 శాపముద్రిష్టజాలుదురె? శాస్త్రరహస్య మెఱింగి తెల్పఁగా
 నోపునె? యెంత ధీయుతుఁడు నూరక నీ మన మందు నిట్టి సం
 తాపము నందఁబోకయ ముదం బలరన్ శుభముల్ దలంపుమా!

శా॥ అని లింగన్న యనేక రీతులను గామా బాసప్తీ మానస
మ్మున కెక్కన్ బ్రేయ భాషణమ్ములను సంబోధించుచుం బేరఱుం
గొనగోటం బయికొంగునం గను కొలంకుల్ జార కన్నీటి చా
లునుబోగిటుచు నొత్తుచున్న తరి ముల్గొల్లాశుచిన్మూర్తయై.

మ॥ పతి పాదమ్ముల కంజలించి సుమనో భావమ్ము రేకెత్తనం
తత మాత్మేశ్వరు పాదసేవనమె చిత్తం బందు వా ఛించు నా
మతి యన్యం బెటు లెంచుమిహ్మాదయ సమ్మానంబె యీనాదుజీ
విత భాగ్యోదయ మన్న కామసుతన్ పీక్షించి లింగన్నదాన్.

మ॥ వరుసన్ దెల్పెడు మంగళార్థక వచస్సారాబ్ధి నీదాడు చ
య్యరవిందాలయ కీడుజో డయిన కామాంబా ముఖాబ్జమ్మునం
జిరునవ్వుల్ నవమల్లకా సుమములై చేదోడు వాదోడుగా
విరసెన్ గన్గవ లల్లకల్ప కవకున్ వియ్యమ్ము నెయ్యమ్ముగాన్.

ఉ॥ అంతఃబురోహితప్రవరుడాదట రాదలఁగేల్లటించ శు
ద్ధాంతర భక్తి మొక్కిక్కిడి సుఖాసనమున్ వెలయంగఁజేసిమీ
యంతటి పండితుల్ గరువు లొబనుఁ గాదె? మదీయభాగ్యమిం
తంతనరాని పుణ్యఫల మిచ్చెడిఁగిరితి బూలు బూచెదీన్.

మ॥ అని లింగన్నయుగామ మాంబికయు నాహ్లాదమ్ము రేకెత్తభ
క్తినిరూఢిన్ వచియించు వాక్సరణి కెంతే మోదముంబొంది చి
త్తని యౌ తద్బుధపుంగవుం డిడుచు వేదాశీస్సు లల్లంతఁజెం
తన గేల్మోడ్పుల నున్న గోపననుజ్ఞేతఃప్రీతి దీవించియున్.

156 అ॥ వె॥ ఇతని కతన మీకు నెంతయే నభ్యుద
యమ్ము గలుగు వంగడమ్ము వెలయు
నితని కీర్తి వల్ల యీరేడు జగముల
విరిసి భక్తి పుష్పవృష్టి గురియు.

మ॥ అనుచుం బేరిమిమంచి మూర్తమిడి బ్రహ్మజ్ఞానియన్ భాగ్యభో
గ్యనిధానుం డగు నీ కుమారుడని లింగన్నన్ బ్రశంసించి యం
తన గామమ్మునుజూచి నీ కడుపు పంటన్ నేనునున్ ధన్యతం
గనినాడన్ జుమి మీకు బ్రహ్మనగుటం గళ్యాణి! నిక్కమ్ముగాన్

158 కం॥ అని యా యుత్తమ దంపతు
లను వారల పుణ్యఫలములను నెమ్మన మం
దున నెంతేదలపోయుచు
నెలమిని దీవించి విప్రదేగెడు సంతన్.

159. కం॥ సరిగంచులు గల నూత్నాం
బరములు ఫల కుసుమ వినర పరిమళ వస్త్రా
త్కరయుత తాంబూలము బం
గరు పల్లెర మందు నునిచి కొతుక మొప్పన్.

చ॥ తనయునిజూచి దీనిబ్రాహ్మదానబురోహిత హస్తయుగ్మమం
దున నిడు నాయనా! యనుచుదోరపు భక్తినిదెల్పునట్టి లిం
గనకునుగామమాంబకు మనం బలరం బ్రణతించి భక్తి గో
పన నుదు రంటబ్రాహ్మణనిపాదయుగమ్మునుబట్టి మొక్కియ

చ॥ తనయునిజూచి దీనిబ్రహ్మదానబురోహిత హస్తగ్మయు మం
దున నిడు నాయనా! యనుచుదోరపు భక్తినిదెల్పునట్టి లిం
గనకునుగామమాంబకు మనం బలరం బ్రణుతించి భక్తి గో
పన నుడు రంటబ్రాహ్మణుని పాదయుగమ్మునుబట్టిమెక్కియున్

చ॥ గురువర! మీ పదాబ్జములు గొల్చియు మీరిడు పేర్మిదీవనల్
మురిపెముతోడ నంది ముదముం గదురన్ మిము సత్కరింపగా
నెఱపియు నేడు నాడు జననీ జనకుల్ ముద మందఁజేసి రె
వ్వరు సరివత్తురొక్కొ? పితృపాదులకుం దలపోయ నెందునేన్.

162. చ॥ అనుచును నారితేరిన మహాకవి యట్టుల గుప్పకుప్పలై
తనరంగబద్ధరత్నము లుదారుడు గోపన సత్కరించినన్
మన మలరం గ్రహించి బుధమండనుడైన పురోహితుండు గో
పన! భవదీయ సత్కృతి యశార ముదావహ మయ్యె నేడహా!

163. ప॥ అని యాశ్చర్యమాన మానసుండై నెమ్మనమున నిటు
వితర్కింపందొడంగె.

164. కం॥ వయసున కేడవ యేడట
బయికా డట కవనమందు భక్తిజ్ఞానో
దయుడట మియ్యవి నైజము
లయి యుండఁగ నోపు లేక యలవడు టెట్టుల్.

165 కం॥ చెప్పిన మాటయె తిరిగియుఁ
జెప్పన్ సరిపడని వయసు జిటిపొటిపద్యాల్
జెప్పినఁజెప్పందగు నిటు
లొప్పునె? యత్యాశుధార యుబికి వచింపన్.

166. కం॥ పండితకవులే నన్గన
బెండుంబడి పద్య మల్ల వెఱతురు వీడు
ద్దండుం డవ్యాహతముగ
దండికవిత్వముఁజెప్పె దక్షత మెఱయున్.

చ॥ కనుఁగొన వీని తీ రితఁడు గారణజన్ముఁడునై జనించె లే
కునికి నెటుల్ లభించు విబు ధోత్తము లొదలఁదాల్చు కైతన
జననుతు లొననం దగిన జ్ఞానము, భక్తియు నీ వయస్సనం
దున, నిజమాడ యోగిజనధూర్వహుఁడెవ్వఁడో యిట్టుపుట్టెడిన్

168. కం॥ శంకరభగవత్పాదులు
జంకెనె? గర్భాష్టమమున శాస్త్రార్థము ని
శ్శృంగం జేయఁగ నితఁడా
యంకెకు వచ్చెడినిఁగైతయం దనదగెడిన్.

ఉ॥ వింటినిగాదె? పద్యములు వీనుల విందుగ దోస మొక్కఁడే
గంటినె? యెందునెని నుడికారపు తీయదనమ్ముతోడుతన్
జంటగ నర్థభావముల సౌరభముల్ వెదజల్లుచుండుటె
కంటినిగాని భక్తిరసకంధినిఁగ్రుంకుచు నీదులాచుచున్;

170. కం॥ నా కన్నుగవకు నెదియో
యాకృతి గనుపట్టు నితని యాననమున ది
వ్యాకృతి యిదియని తెలుపన్
నా కన్నును వాక్కు జాలునా? యనిపించున్.
171. తె॥గీ॥ ఇతని కుపనయ నమునుజేయింప మూర్త
ముంచు భాగ్యమ్ము నేడు లభించి యుండె
నింక బ్రహ్మోపదేశమ్ము నెలమిజేయ
భాగ్యమున ధన్యజీపినై వరలడగనె?
172. కం॥ అనుచు ముదంభోనిధియం
దునఁగ్రుంకుచు విప్రవతుడనూన గుణాఢ్యుం
డనుపమ విద్యావిభవుడు
గొనకొని గోపన్న వంకకుం గను నంతన్.
173. కం॥ ముకుళిత కర కమలుం డయి
ప్రకటిత భక్తిప్రపత్తి వరలుచుగ్రుంట్లు
డకలం కాత్మా! విద్వ
త్ప్రకర్షిత! గురువరేణ్య! ప్రణతి శతమ్ముల్.
174. కం॥ అని వందనమునుజేసినఁ
గని నాయన! మనుమ! వెలయఁగలిమియు సుయశో
ధనదీ ధ్వాఘ్నమ్ముల
నని గురు డాశీర్వాదించి యానందమునన్.

175. కం॥ అనె చేరఁజీరి కౌగిటఁ

గొని బుగ్గలు పుణికి ముద్దుగొని పేరిమి గో
పన ! యేగి వత్తు నని లిం

గనకామమ్ములు ముదమ్ముగని వెంబడఁగన్.

చ॥ గురుతర పాండిత విభవుఁ గోవిద ముఖ్యఁబురోహితోత్తమున్
మురియుచు సాగనంపి నగుమోమున వెంబడి వచ్చుపుత్తునిన్
మురిపెముతోడ నెత్తికొని ముద్దిడుచుం బతితోడఁగూడి సం
బరమునఁగామమాంబ యెడఁబాయని వేడుకనిల్లుచొన్నియున్

177. కం॥ తనయుని వడుగు ముహూర్తపు

పనులున్ బుధ, బంధు, మిత్రవర్గాహ్వన

మ్మును మున్నగు కార్యమ్ముల

వినుపన్ లింగన్నమంత్రి వేడుక వినియున్.

178. తే॥గీ॥ ఆత్మమిత్తులు, బందుగు, లఖిలవిబుధ

వర్గములు బేర్చి రా శుభాహ్వానములనుఁ

బంపి యీనాడె నేనును బయన మగుదు

నీదు సోదరులనుఁ బిల్వ నీరజముఖి.

ఉ॥ తక్కిన కార్యజాతము నుదాత్తమతిం దలపోసి చేయఁ బె

న్మక్కువ నూను మిత్రజన మాన్యు లనుంగులునుం గలారు నే

నొక్కఁడ నీ సహస్ర మెటు లోపెదనో యను శంక వీడి నీ

వెక్కుడు వేడ్కఁజేయఁదగు నెల్లపనుల్ వొనరింపబూనుమా !

వ॥ అని సహధర్మచారిణి కామాంబ సర్వం బెఱుంగందెల్పి.

వినయ విధేయతల్ మెఱయ విజ్ఞతజేయగదగ్గ కార్యముల్,
బనింగొని చేయఁగాఁదగినవార్దలకున్ నియమించి యెందుఁ బా
యని యనురాగవల్లి విరియన్ నుకు లాంగన దాను వేడ్క న
క్కననుచు, మాదనన్ బిలువఁగాఁజనె వేకువ గోలుకొండకున్

182-కం. తనసొదరు లక్కన మా
దనలం బిలువంగఁ బేర్చివళు కొత్తఁగఁనే
గిన పతి బంధుప్రీతిని
మనమునఁ గొనియాడుకొనుచు మరి కామముదాన్.

ముదమునఁ దొలఁజేయఁదగు ముఖ్యము లౌ పను లేవి యేవియో
మదిఁగని వానికిం దగు సమర్థుల కయ్యవి దెల్పి బుద్ధిస్తం
పదమును నోరుపున్ మెఱియ బంధుగ్గు లౌ నని మెచ్చ వీధిలోఁ
బదయును మోప కుండఁబతిభావమురంజిలఁగూర్చె నన్నియున్.
కొడుకును వడ్డుపెండ్లికొడుకుం బొనరింపఁగ మంచిమూర్త మే
ర్పడె నని రద్ది రేపకడ పచ్చెడు తె దెడ మింత యింటి కీ
గడియకు రాకయుండెఁబతి కారణ మేమొకొ? యన్న శంక దా
నుడుగక యుండి-యుండి కనుచుండెను గామమ వీధివంకకున్.
అంతన లింగనాహ్వయ మహాసచిహాస్వయ హర్షిచంద్రుడ
త్యంత ముదబ్ధి వీచి నివహమ్ములఁ దూగుచు నుండె నాగ గ
త్యంతర హాజివాహనుఁడువై చనుదెంచుటఁగాంచు కామమా
స్వాంతమువొంగెఁబార్వణశశాంకునిఁగాంచుసుధావర్ణవంభటుల్.

ఉ॥ అత్తరి నంతలోన నెదు రౌ పతి కంజలి జేసి మున్న యా
యత్తముఁజేయు కప్పురపుటారతియిచ్చియుఁ బాద్యమర్ఘ్యమున్
మెత్తని యాననమ్ము నిడి మేకొని వీచుచు సేవదీరఁగన్
బట్టిని నాఘపాల నిడు పాత్రికఁజేతికి నంపియిచ్చియున్.

చిరునగుఱ్ఱాము బాల్కణలిచెన్ను వహింప మృదూక్తి పుష్పమా
ధురి శ్రుతిపేయమై తనర దోర్లతికల్ బరిసేవనా సుమో
త్కర సుపరీమశమ్ముల నితాంత ముదంబుభిఁగ్రుంకు వెట్టుగా
నెఱపెడు కామమానతి మనీషితముం గతి దా నెఱింగియున్.

188. కం॥ పలుకుంబలుకునఁ దేనెలు

జిలుకన్ స్థాలకుల రాఘసిరులుసు నవ్వా

రలు దసకుఁజేయు మర్యా

దలు తింగన దెలుప సతియుఁదనియుచు నంతన్.

189. కం॥ మావదెనలు మా యన్నలు

భావము రంజిల్ల నపరివా రోదార

శ్రీవెలయ పత్తు, రోక్కో ?

యీవేకువ నమయమునకు నేనియు నన్నన్.

190. కం॥ చెచ్చెర వచ్చినచో ధా

వచ్చును నీనాడెవీలుపడ కుండినచో

వచ్చెద రీ వేకువకే

నచ్చుగ విద్వద్వరేణ్యు లొనని మెచ్చన్.

191. కం॥ అని పలికిన లింగన ప

ల్కును విని కామమ్మ ముదముగొని యంతం గో
పననుం బెండ్లికుమారునిఁ
బొనరుప రాబిలువ వచ్చు ముత్తెడువలన్.

కని కన్నంతనె కేలుమోడ్పు లిడు చాకారించి రావించి యా
సనముల్ గూర్చి హరిద్రఁబూనియుఁబదాబ్జతాలకుం కుంకుమం
బునఁబొట్టుంచియు నెమ్మొగమ్ముల ముదమ్ముం గొంచునవ్వారిదీ
వనలం గుఱునిఁ బెండ్లికొడ్డు నొనరింపం బూని కామమ్మ దాన్.

193. తే॥గీ॥ అడుబిడ్డలు నట్టింట నడుగుఁబెట్ట

కుండఁగుఱునిఁ బెండ్లికొడ్డుం బొనర్చ
నగు నొకో ? కాకిచే బిల్వబంపునంత
వచ్చి వాలరె? మా యాడుపడుచు లెప్పుడు.

194. తే॥గీ॥ వెంటఁగొని వచ్చెదను నాడుబిడ్డల నని

వెడలె నెంతేని ముదమునఁబిన్నమిది
మొన్నటికె వారు రాదగి యున్నవార
లిప్పటికి నేని రాకుండి రేమి సేతు ?

195. తే॥గీ॥ అడుపడుచుతనమ్ములు నతిశయములు

నెఱుంగ రెన్నడు మా సేమమే తలంతు
రట్టి మా యాడుపడుచు లిప్పట్టునందు
నాలసింపఁగఁగతమేమొ! యరయనైతి.

196. తె॥గీ॥ అడుపడుచులు మంగళహారతు లిడి

పెరిమి నాశీశ్శుభాక్షతల్ పిల్లవాని

శిరమునం దుంచు భాగ్యము జేకుర కుని

కేమి కలిగిన ఫల మొకయింత గలదె !

197. కం॥ నను నొకయప్పుడుఁ గాదని

యని యెరుగరు మేరు వట్టు లరయుదు రన్న

త్తనయునిగను నతనె న

జననుతమతు లేమనంగజాలెద ? వారిన్.

198. అ॥ వె॥ మాటవరుస కేని మా యిచ్చు కాన్కలు

జాల వసుచుబలుకఁజాల రెపుడు

వారితలఁపెఱింగి వర్తిల్లుటే కాని

యెగుఁజేసి యెఱుఁగ నే నొకపు.

199. అ॥ వె॥ లేక లేక కన్న యీ కందు కీనాఁడు

వడుగుఁజేసికొనెడి భాగ్య మబ్బె

నాడుబిడ్డ లింట నడుగిడ కుండెడు

దశ యదేమొ ! నేడె తారసిల్లె.

ప॥ అని యనుకొనుచు నాడుపడుచులకు నన్నగారియందుం
గల భక్తిప్రపత్తియు, దనయందుం గల గౌరవభాగ్యమును,
ననుంగు మేనల్లునియందుం గల యనురాగసంపత్తియుఁ
దలంచుకొనుచు.

201. తే॥గీ॥ అడుపడుచుల యాశీస్సు లందకుండు

శుభము శుభముగ నా మదిజూడజాల
నన్న దాంతర్యమే మరిచి దయన నిపుడ
వచ్చి వాలరె ? నా యాడుపడుచు లెలమి.

202. ప॥ అని కృత నిశ్చయమై మనఃపరిశోధనా రత శుద్ధ
సంకల్పయై కొంత తడవుండి యెందులకు రా!
కుండెదరు ? వచ్చితిరుదు రెదు రేగ ధర్మ వని
సింహద్వారము వంకకుజను నంత.

చ॥ అలయిక నెంచకే వదెన యందలి గౌరవ మన్నబిడ్డ యం
దలి యసురాగ మన్నయెడ హత్తిన బత్తియు కూప సంపదల్లి
బొలిచె ననంగ లేనగవు మొల్లులు దీయని పల్కు తేనియల్
జిలికెడు మోముదమ్ములనుజెచ్చెర వచ్చెడు నాడుబిడ్డలన్.

చ॥ కని కనినంత బెన్నిధులు గైవసముం బొనరించుకొన్న చా
డ్చునఁదలఁదాటి పొంగు ముదముం గను లఘుల వాన తీనఁ బో
యనితమి బాహువల్లికలు నక్కునఁ గ్రుచ్చి కవుంగలింప నొ
య్యనఁదన యాడుబిడ్డలను నర్మిలిఁబల్తుచుఁ గామమాంబదాన్.

205. తే॥గీ॥ పాలమున్నీట ముద్దులపట్టి యాది

లక్ష్మి యానా డొకర్తుక ప్రభవ మండె
నన్నదీ యాన్వావా యాబ్ధి నవతరించి
రీ మహాలక్ష్మి లీనా డహిన గుణలు.

206 కం॥ ఏమియు నెఱుంగని ముగుదల

నీ మా మరదండ్రుగంటిరే? యని దరహా

సామోదామృత వాక్సుమ.

దామయునై కామమాంబ దనరెడు పెరిమిన్.

207. తే॥గీ॥ ఆల వెంబడు లేగలలీలఁ గన్ను

విందుఁజేసెడి తప్త యాడుబిడ్డల నిను

పులను బుగ్గలు పుణుకుచు నెలమి ముద్దుఁ

గొనుచు నక్కునఁజేరుకొనుచు నంత.

చ॥ అలరుచు నాడుబిడ్డల కరాంగుళులం గొని లేతనవ్వులన్

బలుకుల తేనియల్ దొరలఁబాల్కడలిం దలపింపజేయు మో

ములఁగనిపేరంటాండ్రుముదముం గొనజేదులతాంతగ్రుచ్చపుం

గలిమియొ నాగ వచ్చె నతి కామను దీవన లెంచి బిడ్డకున్.

209 వ॥ అయ్యెడ.

210. తే॥గీ॥ ముద్దుమోమున నామమ్ము, టుగ్గఁజుక్క,

పసపుగోచియు, నొదలఁబగిడి, యడుగు.

లండుఁబసపును, బారాణి యందగింప

నదితిసుతునోలు వాని మెనల్లువాని.

211. కం॥ తలదాటిన కొమ్మరువున

నలరెడు నవవటువు గోపనార్భకు మేన

త్రలుఁగని యాశీరక్షత

తెలమిం దల నిడియు నార తిచ్చిరి వేడ్కన్.

ఆలరుచుఁ జేరటాండ్రు, ముదియవ్వలు, ముగ్ధలు, గన్య, తెల్లవా
రలును శుభోక్తులన్ వటు శిరమ్మున నుంచిరి మంగళాక్షతల్
దలపులు బూల వాన లయి దద్దయుఁగామమ మోదవారిధిం
జలకము లాడ లింగన యజన్య శుభోదయుడై వెలుంగఁగన్.

213. ప॥ అంతఃగామమా సతె నెమ్మనమ్మున నిట్టనుకొను.

214. కం॥ అరవిచ్చు కలువపూవుల

నెరి విరిసెడు తమ్మిపూల నిరుపమ శోభా
కర పర మగు కొల నటు లి
పర కాంతాజన సదస్య వైభవ మొప్పున్.

215. కం॥ ఈనాటికిఁగద యిందరు

మానవతీ మణులు వచ్చి మన్మందిర మొ
దానందవనము సేసిరి
నా నోముఫలమ్ము పంట నాగన్ బళిరే !

216. ప॥ అని బహుప్రకారమ్ములఁదలపోయుచు నక్కాంతా నివ
హమ్ము లానందమ్ము నందఁబాదమ్ములకుఁబసపురాచి
చందన తాంబూలాదు లొసంగఁదగు వారల నేర్పరించి

ఎనయు ముదమ్మునన్ మొలకలెత్తుచు నార్దిత వీడకుండుమేల్
సెనగలు వాయనమ్ము లిడఁ జెచ్చెర నిండుఁగబల్లెరమ్ములం
గొనుచు బహుకరించుచును గోరిక వీరిక లెత్తఁదత్సతీ
జనములు బంధు సంతతులు సంతస మందఁగఁజేయు సత్తరిన్.

219. తే॥గీ॥ భావమరదులు, మిత్తులు, బంధుజనులు
బ్రమధమున వచ్చుచుండిన వార్త నెఱిగి
తత్తరమ్మున నెదు రేగి మెత్తని మది
బ్రేమవల్లక దృక్కుధావృష్టి గుఱియ.

220. తే॥గీ॥ దరిసి చిరునగు మల్లెదొంతరల వెలయు
వదన నీరజ మానంద వార్ధి ముంప
నాద రోదార భావపుష్పాంజలు లిడ
బాహులత నిక్తురస మిడబలుకుతీపి.

221. కం॥ హెచ్చును లొచ్చెఱుగని మది
వచ్చిన బందుగులు నెల్లవారలు నెంతె
మెచ్చన్ రావించుచుదా
నచ్చపు గూరిమిని లింగ నాహ్వాయడంతన్.

222. తే॥గీ॥ ఆస నార్హుడు లొసంగి యుష్ణాంబువులను
స్నాన మొనరుపజేయు చుత్సాహ మొదవ
నెల్లవారలు నవ్వారి నేమములను
సలుపుకొనఁదగు సదుపాయముల నొనర్చె

223. వ॥ అట్టి యెడ.

తన గేహమ్మున కేగుదెంచెడు సుహృద్వర్గమ్ము, బంధుత్వశ్రమ్మును, విద్యజ్ఞను, లెల్లవారలును నామోదమ్మునుం బొందుటే పనిగా నెంచి యొనర్చు లింగనకృతుల్ భావించి యెవ్వారలున్ మనమం దెంచుచులింగనన్మరియుఁగామాంబన్ బ్రశంసించుచున్

225. వ॥ ఆహ్నిక క్రియ లొనర్చుకొను నంతం బురోహిత ప్రవరుండు గామాంబం గని యిట్లను.

226. కం॥ ఇక రాదగు ముత్తెదువు

లకు సాయంసమయ మపుడు రా నిడదగు రా
రిక నే నారీమణు లి
ష్టకలంకముగా నొనర్ప నగుభోజనముల్.

227. కం॥ వచ్చిరి బందుగు లెల్లరు

వచ్చిరి గ్రామస్థు లెల్లవారలు నేరే

వచ్చిన వత్తురు వడ్డన

మచ్చుగ నగుసరికి జేయు మాయతనమ్మున్.

నావుడుఁగామమాంబిక మనమ్మునఁదద్దురు నాజ్ఞ భక్తి సం
భావనఁజేసి మౌళిగరపంకజముల్ ముకుళింప మొక్కి భూ
దేవ పదారవిందయుగ దీధితి మోమునఁగొత్త తక్కిడన్
దా వినయమ్ముతోడుత ముదమ్మున మొక్కిడఁ జేసెఁగుఱుచేన్.

229. వ॥ అంత.

తా॥ విద్యుత్సన్నిభకాంతిపుంజములఁగన్విందుల్, గవోష్ణంబులౌ
ఖాద్యాదుల్రుచిరాన్న, సూప, ఫలశాకా, లేహ్యా, చోష్యాపశుల్
బ్రద్యోతంపఁగ భోజనార్థు లలరన్ వడ్డింప సంతుష్టు లై
రాద్యం తామృతపుష్టులన్ మునిఁగియాయాబంధు విప్రావశుల్

231. తే॥ గీ॥ ఇష్ట మృష్టాన్న భుక్తి సంతుష్టు లైన
యెల్లబందుగులున్ విప్రు లెలమి మెఱయఁ
గమ్మకస్తురి తావులు గుమ్మనంగఁ
గప్పురపు విడెములిడె లింగన్నమంత్రి.

వ॥ అయ్యోడ బంధు, మిత్రాతిథి, బృందమ్ములు దాంబూల
చర్వణ మొనర్చుచు నిష్టాలాపమ్ముల, వినోద కథా ప్రిసంగ
మ్ములఁగొంత తడవుండి భుక్తాయాసమ్ముఁదీర సుఖ శయతు
లై యపరా శ్లోవసానం బగుడు మేల్కనినయంత.

ఉ॥ అచ్చపుహృత్సరోవరము నందునఁబూచిన కూర్మితమ్ములఁ
బొచ్చెములేని ప్రేమరసముం దలమున్నులుగా గ్రహించి తాఁ
దెచ్చి యొసంగెనో యనఁగ దీయని చక్కెరపానకమ్ము ధీ
మచ్చయ మౌ ననంగనిడె మాన్యుఁడు లింగనవెండి గిండెలన్.

చ॥ వరుసఁగ మండువాకు నలువైపులవైచిన యాసనమ్ములన్
మురిపె మెసంగ బంధుజనముల్, బరదేశులు, విప్రసత్తముల్
వరుసలు దీర్చి దిద్దినటు బారులు దీరిచి కూరు చుండ న
త్తరి మధుమాసలక్ష్మి యవతారములో యన నంగనా మణి

చ॥ వరుసంగ నొక్క రొక్కరుగ వచ్చుచు నొక్కరి వీడ కుండ నె
వ్వరు మది మెచ్చుకో లిడంగఁ బాయనివేడుక మోముదమ్ములన్
జిరుసగువల్లికల్ విరియఁజిత్తము దైవపరమ్ముగాఁగ నె
ల్లరికడ నుంచసాగిరి జలమ్ముల నిండిన వెండిచెంబులన్.

236. కం. విరిసిన కల్హారములకు

నెరి యీడును జోడు నయిన నిద్దపుమొగముల్

గురియన్ భక్తిరసమ్మును

హరువొప్పగ నిడిరి వెండియాకులు వరుసన్.

వరుసయు వావియున్ వెలయ బందుగులం బరిహాస భావ భా
సుర మృదు, గౌర, వాదర, వచోమృత ధారలు జాలువాత భూ
సురవర గౌర వాభిదలఁజొబ్బిల భక్తిసు మాసవమ్ము నం
దరియెడ దైవభావన నుదార కరాంబుజముల్ రహింపఁగన్

238. కం॥ వరుసంగ నిడు తత్పాత్రల

వరుసం దప్పకయ నేత్రి పర్వంబగుచున్

వరలన్ విహువిధ ఫలముల

నెరి నుంచఁగ నెంచి యంత నీరజ నయనల్.

239. ఆ॥వె॥ అమృతరసముఁజిందు నమృతపాణి కదళి

కా ఫలములు మాని కముల పోవు

లనఁగఁదళుకు బెళుకులను జిమ్ముచును దేనె

వాక లీను మేలు పనన తొనలు.

నిజ సుమ నోనురాగమును నించిన పూర్ణ సువర్ణ కుంభముల్
గజిబిజి నొందకుండఁగ రకమ్ముగఁబెట్టిన దొంతులో యనన్
రజతపు పల్లెరమ్ముల విరాజిలు తీయని మావిపాడ్లు త
ద్విజులు సెబా సనంగ మది వేడుక నందఁగ బంధువర్ణముల్

241. తే॥గీ॥ తళుకు వజ్రపు రాపొడి బెళుకు లీను
మిసిమి బదియారువన్నె మేల్పసిడి రేకు
లనఁగఁజక్కెర రజమున నలరి మధుర
రసముఁజిందు ననాసఫల శకలములు.

242. తే॥గీ॥ రకరకమ్ముల చూతఫలమ్ము, లనటి
పం, డ్లనాసలు, వడపప్పు, పానకములు
నెవరి కెయ్యని వలయునో యెఱిఁగి వారు
వద్దువద్దను మో మోటపలుకు లరసి.

243. కం॥ ఆ లింగని కృపచే మన
యీ లింగన యేర్పరించె నెలమినిఁగొన మీ
కేలా ? మొగ మోటమి యని
హేలగ వడ్డింపఁదొడఁగి రెల్లరు వనితల్.

244. కం॥ పరదేశులు బందుగు లను
తరతమ భావములు గొనని తరళేక్షణ లె
ల్లరియందుం బరమేశ్వరు
దరిసెడి యౌదార్య కల్పతరు తొర! బళీ!

245. తే॥గీ॥ అనుచు నతడులు, బరదేశు, లాత్మబంధు
వర్గములు, మత్తములు, జూడవచ్చు నెల్ల
వార లా చూ నుఫలర సాస్వాదనమునఁ
దనిసి యానంద పాఠోధి మునుగు నంత.

246. తే॥గీ॥ కుత్తుకబంటిగ విందుం
గుత్తంగొను బంధుజనులకును నతడులకున్
మెత్తనిమదిఁదముల్ములు,
నత్తువులు నిడియె లింగ నాహ్వాయుఁడాస్థన్.

247. కం॥ చందన తాంబూ లాదుల
నందరిని బహుకరించు నా లింగన యా
నందమ్ముం గొన నందరు
విందుం గొనియాడి రెలమి వెలయఁగఁదుష్టిన్.

అక్కన మాదనల ఆగమన ప్రశంస

అయ్యెడ గోలకొండ సచివాగ్రణు లక్కన, మాదనాహ్వాముల్

248. సయ్యన వచ్చుచుండి రింక రాగల రిచ్చటి కొక్క జాములో
నొయ్యన నన్న వార్త నిడె నొక్కఁడు, లింగన కామమాంబ కా
తియ్యనిపల్కు బల్కు నెరితీపి జనింపగఁ దెల్పుఁబూనితాన్.

మ॥ తనకుంజేరిన స్థూల కాగమన వార్తన్ బేరిమిన్ విన్ను లిం
గన వాక్కున మరందధార శ్రుతియుగ్మ స్వర్ణకుంభద్వయిం
గొను చానందసుధార సార్ణవమునందుం గ్రుంకు కామమ్మ దృ
గ్వనదమ్ముల్ గురిసెన్ నితాంత శుభసౌభాగ్యామృ తాసారముల్

ఉ॥ అంతఃపురోహితప్రవరుడాయమ మానసముం గ్రహించి సు
స్వాంతపు నీవు కామమ! భవ త్వహజన్ములు నట్టివార లిం
తం తనరాని భాగ్యవిభ వేందిర మాదన ముద్దుపట్టి ధీ
మంతుడు నీదు ముద్దుల కుమారుడు గోపన చెట్టబట్టెడిన్.

251. కం॥ అని.యాశీఃపూర్వకముగ
వినుచు పురోహితుని జ్ఞానవృద్ధున్
గని కామమ భక్తున్నతి
ననె నిటు లొదల ఘటించి యంజలిపుటమున్.

252. తే॥గీ॥ పలుకుపలుకునఁ దేనెలు జిలుక నెలమిఁ
బలుకు మీపల్కు లెల్లఁబ్రాబలుకులె గద !
యెల్లయెడలను మాసేమమే తలంచు
గురుల యాశీస్సు శుభపరంపరల సిడదె ?

253. వ॥ అని యంతఃబలింగవి

254. కం॥ మురియుచుఁజీరునగు మల్లెలు
విరియన్ వర నాంబుజమున వేడుక మదిఁగేర్చి
క్లరికన్ గామమ మృదువా
కృరణిని ననురాగమధువు జాల్వార ననెన్.

మ॥ భవదీ యాప్రతిమాన బంధుజన దీవ్యత్ప్రీతిచేఁగాదె? మ
ద్వ్యవసాయమ్ము ఫలింప బంధుగులు, విద్వన్మిత్రబృంహ్ములవ్య
వథాన మ్మగు మూర్త మైన మది రవ్వంతే మరొండెంచకే
నవునం చెల్లరు మెచ్చ వచ్చి రిటు లాహ్లాదమ్ము రే కెత్తఁగన్.

256. కం॥ నా యన్నలు నా వడెనలు
 నా యెడదకు ముదము గదుర నా యింటికిదా
 రీ యెడ రా నున్నా రనఁ
 బాయని మీ కూర్మి పేర్మి ఫల మనఁదగదే ?

257. కం॥ పతి హృత్ప్రేమ నందిన
 సతి గారవ మింత యనఁగ శక్యమె ? భవదీ
 య త యౌదార్యమె కాకుని
 కతి ముదమున వత్తురొక్కొ? అన్నలు, వడెనలే.

258. మం. అని ముదముం గొను కామమ
 మనముం గృహియించి పేర్మి మన్ననఁగనె లిం
 గన దృఙ్మధుపవాతము
 లనుపమములు భావగీతు లాలాపింపన్.

259. క॥ ఆంతం బోక మృదూక్తిల
 తాం తానవ రు డల వెలయు హస్తన్యాస
 స్వాంతోదంచ ద్భవుకో
 దంతుండై యొప్పె లింగ నార్యుం డంతన్.

సూర్యాస్తమయాదికము

ఉ॥ వచ్చుచు నున్నవారు సచినప్రవరుల్ సహజన్ము లంచు లో
 నచ్చగ నెంచుకామమ మహత్తర గాథమ నోనురాగ సం
 పచ్చయ మొక్కపెట్టున నభిముఖకంటి చివిరెప్పనాఁగఁ దా
 ముచ్చటబద్ధరాగ ఘృణి పుంజయునై చనెఁబల్చిమాశయున్

నన్ను నాదు వంగడమునం జనియించెడు రాజచంద్రులన్
మన్ననగాంచు భూసురులు మాన్యుల వంశమునం జనించి; గ
ర్వోన్నతు లౌ తురుష్కుల మహోన్నతిగోరెడి మంత్రులైరి వీ
రన్న! కనుగొనందగునె? యన్నటు భాస్కరుడబ్బిజొచ్చెదాన్

262. సీ॥ కర్మసాక్షియు, జగచ్చక్షువునున్, లోక
బాంధవుం డగు పద్మబాంధవుండు

సురిగె రాత్రించదుం డరుదెంచు రేరాజు
కలుముల రే డని కలిమి దక్కి

పద్మినీ కామినీ వదన పంకజముల
ముకుళిత భావముల్ మొలక లెత్త
దిన మెల్ల నిం దున్న తీపిచే నిక నున్న
బ్రదుకు బందిగముల పాలుగాదె ?

తే॥ గీ॥ యనుచు నొ క్కుమ్మడిగ రేగి యంబరమ్ము
నంటి నాలుగు చెఱగుల నలమికోనిన
గండుతుమ్మెద పిండ్లను కరణి మూగె
దమము లీ విశ్వనంద నోద్యాన మెల్ల.

అక్కన, మాదనల శుభాగమనము

చ॥ అతులిత దానధర్మరతు లక్కన మాదన లన్నదమ్ము లా
యతమతి చాతురీ విభవు లౌదలదాలుచు మంత్రప్రయత్నములు
న్నత గుణగణ్యులు తమ జనస్తుతిపాత్రు లటన్న సద్యశో
వితతులు నింగి ముట్టెనన వెల్లగజొచ్చెనుదార కావళుల్.

తొగకన్నెల్ నగుమోము పల్లెరము లందుం బల్కుకప్రంపు ప
ల్కుగమిం దీపము లుంచి కెంజిగురు టాకుంగేల నీవాళు లీ
యగఁదారల్ జయగీతికల్ వలుక రాత్యబ్జాక్షి కెంగేలు బ
ట్టగ దివ్యుల్ సుమవర్షముల్ గురియమింటన్ వెల్గె శీతాంశుఁడున్

265. మ॥ అయ్యెడ నేలకొండపల్లెం గల ప్రజలెల్లరు గుమిగూడి

266. తే॥గీ॥ మనలఁబరిపాలనముఁజేయు మంత్రవరులు

మనపురీవాసు లియ్యెడ మనలఁజూడ

వచ్చు చున్నారు గోపన వడు గొకండు

కారణమ్ముగ రెండునుఁ గలిసిరాఁగ

267. ప॥ అని యనుకొనుచు వికసిత వద నారవిందులై యెదు

రేగం దగు సమయ మాసన్న మయినటు గన్పట్టుచున్న

దని యను కొనుచు డోలు, సొనాయిలు, తాసా, ముర

బ్బులు, రామడోలు మేళమ్ములు, కొమ్ముబూరాలు,

మున్నగు వాద్యవిశేషమ్ములతోఁగతిపయపరివారులగ చుఁ

గామమాలింగనామాత్యులును, గ్రామోద్యోగులు మున్నగు

సధికారవర్గమ్ములు బలిసిరా వంది మాగధ బృందమ్ములు

యశోగీతమ్ములు గానమ్ముసేయ, భటరాజులు భల్ల

పాణులై కై వారమ్ము లొనర్ప నలు కెలంకుల గాలి

దివ్వెటులును, గాగడాలును వెలుంగ, మతాబులు, జిచ్చు

బుడ్లును, బొట్టపొగ లొనర్ప మధ్యమధ్య శతఘ్నిద్వాన

మ్ముల దిగ్భిత్తులు బీటవార, విడుచుటేతడవుగ రివ్వన
 నంబరమ్మునంటు తారజువ్వలం దొరలు కాంతిపుంజమ్ము
 లాకసమ్మున నుండి గనుగొను దివ్య లలరి వర్షించు
 చంద్రకాంత పద్మరాగాది మణిప్రభల నభిషేకం బొనర్చు
 నారోహణావరోహణకమ్రమ్ములగ్రమముం దప్పని సాం
 గాధ్యయన సంపన్నులు స్వస్తివాచనమ్ములు సేయఁ
 బుష్పమా లాలంకృతిమ్ములగు నవరత్నాంచిత సువర్ణోద
 తుంభములు గొని పుణ్యదంపతులును, గప్పురపుటాత
 తులం గొని సంచర ద్వికసిత నవకల్పకమ్ములో యన
 నలరారు నవయౌవన భూషణ భూషితాంగులును, దర
 హసిత వదనారవింద లగు కన్యకామణులును, నాద
 బ్రహ్మోపాసనా నిరతులగు గాయక గాయణీమణులును
 నర్తనవిద్యాచాతురీ ధురీణ లగు వార విలాసిని సమాజ
 మ్ములును నొండొరులు క్రమముం దప్పక కన్నుల
 పండువు సేయ మందమంద గమనమ్ముల నడచుచు
 నపరీవారు లయి గ్రామసీమమ్ము దరి కరుదెంచు మహా
 మాత్యు లక్కన, మాదన సోదర పుణ్యదంపతుల కెదు
 రేగి రాజమర్యాదల నడుగులకు మడుగు లొత్తుచు
 మహావైభవమ్ముల మహోత్సాహ దీపితులం జేసి రావిం
 చుచు గ్రామమ్మున రాజపథమ్ముజొచ్చుతరి.

38. సీ॥ పనుపు కుంకుమములఁ బచ్చని తోరణ
 మ్ములగృహమ్ముల నొప్పు కలిమిపాలుపు
 రకరకమ్ముల మ్రుగ్గులను బహుభంగుల
 లలిమించు వీధి చిత్రముల హాయలు
 బహువిధ వుష్పసువాస నాకలితశీ
 తల గంధవాహ పోతముల చెలిమి
 వివిధమ్ము లగు నత్తరువుల సౌరభ్యముల్
 దనరు కస్తూరి గంధముల సురభి

39. గీ॥ నలరు నప్పురిఁబ్రతిగృహ మందు వనిత
 లక్షతలు, లాజలునుఁజల్లి హారతు లిడి
 భక్తిఫల పుష్పము లొసంగి ప్రణుఁజేయు
 విధము నేత్రోత్సవంబయి వెలసె నందు.

సభాసమావేశము - పండితకవి సన్మానము

66. వ॥ అంత లింగ నామాత్యు గృహసమీపమ్మున కరు
 దెంచుతరి నేల యీనిన చందమ్మునఁగిక్కిరిసి వచ్చు
 జననందోహమ్ము నందందం గూరుచుండ నియమించి
 హిత, పురోహిత, విద్వ, దుద్యోగి, బంధుజన పరీ
 వృతు లగు నయ్యమాత్య సోదర కుటుంబమ్ముల
 బంధుప్రితి, రాజమర్కాదలం దనిపి వీధియందు
 వైచిన పచ్చని పందిట నేర్పఱచిన సభాస్థానమ్ము
 నందు.

భక్తరత్నాకరము, ప్రథమ తరంగము

270. సీ॥ విరిసిన కల్వార సరసిజమ్ముల నొప్పు
సరసున రాయంచ జంట లటుల
నిరుపమ పండితా నీకాన నాంబుజ
ముల నొప్పెడు సభాస్థలము నందు
నగ్రపీఠమ్ముల నయ్యమాత్యకుటుంబ
ముల కల్మిబల్మియు వెలయ నిలిచి
యెలమిమైఁబురవాసు లెల్లరుదొలితొల్త
స్వాగ తోదార మర్కాద నొసంగె

తే॥ గీ॥ బండితులు మెచ్చుకో లిడ దండికవులు
సరస కవితావినోద విస్తరులఁ జేయ
ముదము నందుచు నమ్మంత్రముఖ్యు లంత
భక్తిబ్రణమిల్లి సత్కవి పండితులకు

271. తే॥ గీ॥ పట్టుదోవతులును మేలుపచ్చడములు
గప్పురఁపువీడ్యములు, రత్నకంకణములు
మున్నుగాఁగల కానుక లెన్నియొ యిడి
యాదరించియు నాశీన్సు లందికొనిరి.

272. వ॥ అయ్యెడఁగామాంబ లో నిట్లనుకొను.

273. కం॥ కన్నెత్తిచూడ వెఱగగు
నన్నల భాగ్యోదయమ్ము లనువుగ నాకుం
గన్నుల పండుపు సేసిన
యన్నల వదెనలను నెన్నరా ? యెవ్వరున్.

274. కం॥ అన్నలకును వదెనలకును
 నన్నుం గను పేర్మి నెన్న నా కగునోక్కో ?
 యెన్నేగన్నులు నాల్కలు
 బన్నుగ నలవడక యెంతవారికి నగునే ?
275. కం॥ నా నిసువు వడుగు కతమున
 నే నీనాడిట్టు లెంత యేనియు ముదముం
 గానం జాలితి నియ్యది
 నా నోముఫలమ్ముగాదె ? నామది నరయన్.
276. కం॥ పతియేనాడు గృహమతి
 సతిగను నానాడె వలచు సక లార్థమ్ముల్
 సతి నను వాగర్థమ్ములు
 ధృతిగన నత్యములుగావె ? యెల్ల రెఱుంగన్.
277. కం॥ నాపతి భాగ్యోదయమును
 నాపతి ప్రేమోదయమ్ము నా పతి విద్య
 త్రాప్తపక సుజ్ఞానోదయ
 మే పండితముఖ్యు లెన్ను తెఱుగరె ? యేరున్.
- తే॥ గీ॥ ఇచ్చు వేళల జేతికి నెమ్ములేదు
 పెట్టునెడఁ బక్షపాతమ్ము గిట్టఁబోదు
 యోగి యనపలెనో ! మహా భోగి యనఁగఁ
 దగునొ మత్పతి నాయెదఁదట్ట కుండె

కం॥ అని యన్నల పేరిమికిన్
మన సిచ్చియు మాట యిచ్చి మమతం గను శ్రీ
భనియును జిత్తుని యగు పతి
యనురా గౌదార్యములకు నలరుచు మరియున్.

కం॥ తన యన్నల ప్రాభవమునుఁ
దనపతి యౌదార్యగరిమఁదద్దయు మదిలోఁ
గనుఁగొంచు లోటొకింతయుఁ
దనకున్ లేదనెడి తుష్టిఁదనరెడు నంతన్.

వ. పురోహితుని వలన సభముగియు సంగతి నెఱింగి.

చ॥ వదెనలఁ, బిడ్డలన్, సపరి వారలుగాఁదన యింటి లోనికిన్
ముదమునఁదోడితేర మునుముందుగఁ బేరిమి నాడుబిడ్డలన్
సుదతులఁదోడివారలను సుందరులన్ సఖురాండ్రఁగూడి తా
నెదురుగ నేఁగెఁబూచిన యహీన చరత్సురభూజ
మోయనన్.

మ॥ తఱుకొత్తన్ సిరి పేర్మిపెంపునను జేతఃప్రీతఁగావించు చి
త్కవితం గామమఁగాంచి తత్సతులు జిత్తం
బందునం బొంగి రా
కలుముల్ భోగములున్ సమస్తమును నొక్కం
డెన్న మా యాడుప
డ్చుల ప్రియం గొను భాగ్య మొక్కఁడని
యంచుం దెల్పుఁగాజెల్లెడిన్.

మ. అని యామోదముతోడఁ దెల్పుచును నా

యా బంధు సత్కారముల్

గొనుచున్ బండుగు లందు నెవ్వరెద సంకోచింపఁగాఁబోని రీ

తిని వర్తించుచు మాట లాడుచునుఁ బ్రీతిం

గొల్పుచున్ వచ్చు న

క్కన, మాదన్నల ధర్మపత్నుల గుణోత్కర్షన్

మదిన్ మెచ్చుచున్.

కం॥ ఇంత నిరాడమ్మర మే

యింతుల యందేనిఁ గలదె ? యీ యింతుల కే

యింతులు దులయగుదురె ? సిరి

నింతకునున్ నిండుకుండ లెటఁదొణకునొక్కో.

వ. అని యయ్యమాత్య సతీమణుల నెల్లరు లలనామణులు

మెచ్చు కొనునత్తరి.

తే॥ గీ : బాల్యమిత్తులు, బండుగుల్, బావమరదు,

లాభు లెల్లరు నంటిరా నక్కనయును

మాదనయు లోని కే తెంచి రాదరమున

నెల్లవారలు బండుగు లుల్లసిల్ల.

మ॥ మమురావించి యమాత్య బంధుతలు

సంభావించి ప్రేమించిత
త్కృమముం బాగుగ నెంచి మించి
సహజౌదార్యమ్ము రే కెత్త మా
ప్రమదల్ మేము ముదబ్ధిగ్రుంకు లిడ సల్పం
జాలు మా బావ భా
గ్యము ధీభాగ్యము నెన్న శక్య మొకొ ? యం
చక్కన్న మాదన్నలున్.

కం॥ మనమున లింగన యొనరుచు

ననుపమ గౌరవము నెంచి యక్కజపడుచున్
మన సిడి పలికెడు మిత్తుల
ననుగుల బగుదుగుల గూడి యలరుచు నంతన్.

మం॥ కనుగొన్నంత భుజించు కోర్కెవొడమంగొ

వాచవుల్ రేపి యం
తన నెడ్డెప్పు భుజింపఁబూను టను తండ్రం
జిత్తము జొన్న వ్యం
జన భక్ష్యాదుల షడ్రసోదనములన్
సంతుష్టులై రెల్ల ర
క్కన. మాదన్నలు, బంధు, మిత్రులును లింగన్నన్
బ్రశంసించుచున్.

ప॥ అంత లింగన్న యయ్యక్కన, మాదన, సోద రామాత్మ
లకుఁదక్కిన బంధు, మిత్రాతిథి బృందమ్ములకును యథా
ర్థానమ్ము లిడి కప్పురఁపు తామ్బూలంబు లొనంగి యి
ష్టాలాపమ్ముల నుండు నయ్యవసరమ్మున.

చ॥ వదెవలు, నాడుబిడ్డలును, బంధుగు,

నెల్లరు నీరజేక్షణల్

మది నొకరూపుగాఁగనుచు మానిత

గౌరవ సంప్రదాయ సం

పద వెలు గొంద నాదరము, బంధుత,

సఖ్యతయున్ రహింప

నుదతులు మెచ్చుకో లిడెడు చొప్పునఁగామమ

మోదమేర్పడిన

తే॥ గీ॥ వడ్డనముఁ జేయ నెల్లరు వారిజాత

నయన లానందమున భోజనమును జేసి

వహ్వరే! కామమం బోలు వారి జాక్షిఁ

గాంతుమే ? యని ముదమునఁ గ్రాలుతరిని.

తే॥ గీ॥ పాద నీరజములఁ చాయ పసపుఁబూసి

గీర్వాముల చందనముఁ వ్రాసి భావ మలర

నుదుటఁగుంకుమబొట్టుంచి రెదను మెచ్చ

నైదవుల కెల్లవారల కబ్జములు.

తే॥ గీ॥ సరస పరిహాస మధుర వాక్సరణి నుస్మి
తాసనాంబుజయై కామమాంబ నెమ్మి
వావివరుసలు మెఱయఁగ్రప్రపుతమల
ముల నొసంగెను నెల్లరు ముదమునంద.

ఉ॥ అంతఃబురోహితుండు ముది తాత్ముండు
కామమఁగాంచి నీవు సు
స్వాంతవు నీదు సోదరులు, జాయలు,
బందుగు లెల్లవారలున్
మంతున కెక్కు భాగ్య గుణమాన్యు
లుదారుఁడు వీడు భర్తయిం
తిం తనరాసి భాగ్యవిభ వేందిర వెన్నఁగ నొనె ?
నీ సుతున్.

కం॥ అన్నలు నైజా మేలెడు
మన్నీనున కా ప్త సచివమాన్యులు విద్య
త్సన్నుతమతి పతి నీసిరిఁ
గన్నైత్తియుఁగనఁగలారె ? కామమ యన్యుల్.

కం॥ నీ సుతుఁ డాయుష్మంతుండు
భాసుర భూమిసు రేంద్ర భవుక జ్ఞా నో
పాసిత రామ పదాంబుజ
వాస మనోభ్రమర భాగ్య వైభవుఁడమ్మా !

కం॥ అని యను చానంద సుధాం
 బునిధిం గుర్తిం కిడుచు నశ్రువులు జెక్కి శు లం
 దున వరదల్ వారంగ గో
 పన వంకం ననుచు మరియుఁ బలుకం బూనెన్.

కం॥ మీ కొలము వారు మీరలు
 గా కేనుఁదరించు భాగ్యగరమముఁ గలిగెన్
 మీ కడుపు పంట గోపన
 కీకరణిని వడుగు మూర్త మేర్పడు కతనన్.

కం॥ మీ యన్నలు మీ వదెనలు
 మీ యనుఁగులు బంధుజనులు మేదుర విభవుల్
 హాయిగ నిదురింపం దగు
 నా యతనము నింకజేయ నగుఁగామాంబా!

చ॥ అని యను నంత బ్రాహ్మణుని యానతి
 నౌదలఁదాల్చి యంతనే
 జననుత కామమాంబ సుఖశయ్యల నెల్లరి
 కేర్పరించి న
 జననుతుఁడౌ వురోహితుని సన్నిధికిం
 జనుదెంచి భక్తియు
 క్తిని గురు దేవు పంపుననుఁ దెల్లముగా
 సకలమైఠింగియున్.

కం॥ తన పెనిమిటి యౌదర్య

మ్మునకున్ మన మందుఁబొంగి పొరలెడు మోదాం

బునిధిన్ మునుకలు వైచుచుఁ

దన భాగ్యము నెంచుకొనుచుఁదద్దయు మదిలోన్. 303

కం॥ మురియుచు గురుఁడెఱిగించిన

యెఱుకను ధవునకును దెలుప నెంచియు బంధూ

త్కరములు, మిత్తులు, ద్విజు, తె

ల్లరు నిద్దురగొనుచు నుంట లక్ష్మించియుఁదాన్. 304

క॥ మెలమెల్ల నఁజని పతి మది

యలరన్ సర్వమ్ముఁదెలిపి యాగతమును జి

త్కలితుండౌ పతియునుఁదా

నెలమిని నరుదెంచి గురున కెఱిగియు భక్తిన్. 305

కం॥ గురువర ! భపదీ యాశీ

స్సు రుచిర నిగమ ప్రసూస సూన్యత సుధలన్

వరలెడుఁగాదే ? మత్కుల

సురభూజ ముదారపుత్ర నుఫల వ్యాప్తిన్. 306

చ॥ అని చరణాంబుజ ద్వితయ మందున

వాలిన భక్తి వ్రాలి పా
వనమతిమై ముదశ్శువులఁబాద్య మొసంగియు

నాన నాబ్జ, లో

చన నవ వుండరీక, కరపల్లవ సంచయ

పూజసేయు న

య్యనఘులు మంత్రదంపతుల యచ్చఘృబత్తికి

మెచ్చి విప్రుడున్.

తే॥ గీ॥ పెరిమి సాశీర్వదించి సంబరము మెఱయఁ

బలుకు పలుకున తేనియల్ జలుక భావి

భవుక కార్యకలాప సంపద్విశేష

మెలమి దద్దంపతులకును దెలియఁ జేసె.

308

ఉ॥ అంతఃబురోహితప్రవరు నచ్చటనే శయ నింప వేడి త

త్సాంతము మెచ్చ వెట్ట మృదుశయ్య నమర్చి

బహుకరించి ని

శ్రాంతిని జెందఁ దెల్పి నిదురం గొనుటం గని

భక్తియుక్తి చ

త్రాంతము నంద లింగనయ్య, దత్సతియన్

శయనింప నెంచియున్.

కం॥ మన పూర్వ పుణ్యవశమున

మన కుల గురుడయ్యె విబుధమాస్మ్యుడుదారుం

డనఘం డీయన నెన్నన్

మన కగునె ? యనుచు గురుని మదిగనుగొనుచున్.

తే॥ గీ॥ అంత నించుక విశ్రాంతి నందెదగు న్

టన్న పతిమన మెఱిగి కామమ్మ గురుని

పాదతలమునబడికిని బతిపదాంబు

జాతనన్నిధిదనకుసు శయ్యల నిడి.

311

కం॥ అలసిన పతి చరణాంబుజ

ముల నొత్తుచు నెలమి నిదురబుచ్చియి నిదురం

గలయని యెఱుగక ముద్దుల

పలుకుల రఘురాముచరిత పలికెడు నుతునిన్.

312

కం॥ కని ముద మందుగొగిట

గొని ముద్దాడుచును బెరిమి కొమరుని గోప

న్నను మేలుకొలిపి తనచెం

తన పండుకొనంగ్యజేసి తానిదురించెన్,

313

వ అంత గొంతవడి నెల్లరు సుఖనిద్రానక్తి మై మఱచి
యున్నతరి.

ప్రతి త్మా పా ది కము

ఉ॥ కాల మెఱింగి సగ్గముగాఁ బొనరించెడు కార్య జాతముల్
 మేలిడు ధాత్రి కంచుఁ బెరిమిన్ విధి వేకువ లేవనెల్లరున్
 గాల మెఱుంగనిడ్డ ఘటికా ఘటయంత్రనిశాదమోయనం
 గోలతనమ్ము వీడి వడిఁగొక్కురు కోయని కోడి
 కూసెదాన్.

315

ఉ॥ ఒక్కడె దేవుడున్ గురుఁడు నొక్కడె
 యొక్కడె సాధ్వికిన్ ధవుం
 దొక్కడె రేడు దేశమున కొక్కటె మాట
 గుణాధ్య నోటి కెం
 దొక్కటె పత్ని యుత్తమున కో జనులార
 యటంచుఁ దెల్పనాఁ
 జుక్క యొకండు దాబొడిచె సూటిగఁ దూర్పున
 నెల్ల రారయన్.

ఉ॥ అంతఃబురోహితుండు, సుగుణాధ్యులు గామము
 లింగ నాహ్వాయుల్
 స్వాంతములం దుమాపతిపదాబ్జ సపర్యల నుండుచోఁ బిక్కి
 కాంతలు మంగ కాభ్యుదయ గాన రసాంబుధి
 ముంచె నంతనే
 యెంతయు వేడ్క సేసె విన నింపగు డోలు
 సొనాయి మేళముల్.

చ॥ కలకల రావముల్ దెసలఁగ్రమ్మఁజిగిషను శారికా శుక
 మ్ములు సుముహూర్తముం దెలుపు
 పుష్కర వాదములుం బొనర్పఁ జు
 క్కలు, దొగకన్నెలున్ జెలిమి కానికినై
 తప మాచరింపఁబాగ్
 జ్జలన ముఖాంబుజాత మనురాగ ధునిన్

వెలయించె నయ్యెడన్. 318

తే॥ గీ॥ కలిఘటమ్ములు, జిట్టు తట్టులును రెండు
 వైపులను వ్రేల దోహన సాత్ర లొప్పు
 కావడులు మూపులం దాల్చి పోవఁజొచ్చి
 రెలమిఁబొలములకును రైతు లెల్లవారు.

319

కం॥ పురవనకేశీ సరసులఁ
 బరిపరి రీతులఁజెలంగి పవ నాంకురముల్
 తరవిరిసిన నవనరసిజ
 పరిమళముల మాని యెలమిఁబై కొనఁజొచ్చెన్.

320

తే॥ గీ॥ వేదవిధులనుఁద్యజియించు వెట్టి మొట్టి
 భక్తి వేదాంతములు ముక్తి పథము లనుచుఁ
 బలుకు కుటీలుల పలుకులు బటుతరములు
 గాపు, కావంచు వేనోళ్ళ గాకులఱచె.

321

తే॥ గీ॥ అంత సుస్నాతు లగుచు ధౌ తాంబరములు

దాల్చి భస్మ త్రిపుండ్రముల్ ధరణిసురులు

దాత్త గతినిడు నర్ఘ్యప్రదాన మహిమ

మఖిల జగమును స్వర్ణమయమ్ముజేసె.

322

కం॥ నిగమస్వరూపు నుదయము

నిగమమ్ముల వెలయఁజేయు నిగమత్రయమున్

జగతీ త్రయమును మనిచెడు

నిగమమ్ముల మనుచు ధర్మనిష్ఠులు విపుల్.

323

అని విజ్ఞుల్ దమ మానసమ్మునఁ దపస్సాస్వధ్యాయ సంపన్నులన్

ఘనులన్ వైదిక ధర్మకర్మ రతులన్ మన్నించుచున్ భూసురేం

ద్ర నికాయమ్ములుగారె లోకవితతిన్ రక్షించు దైవమ్ము లం

చనికొండాడుచు స్వస్వధర్మపరులైయానందముం బొందుచున్.

కం॥ మన లింగన కొమరుఁడు గో

పన కుపనయనంపు టుత్సవ మ్మిపుడింకన్

మన మేఁగ కుంటఁ దగదని

యనుకొనుచున్ వేగ మేఁగి రప్పురివారల్.

325

సీ॥ సముదిత బాలభాస్కరబింబ సదృశాన
 నోజ్వల కాంతి మహోదయమ్ము
 ప్రత్న నూత్న వసంత లక్ష్మీవిహారోద
 యస్థానమై జగ మలమి కొనఁగ
 సుప్రసన్నత్వ సద్విప్రత్వ బ్రహ్మత్వ
 వైభ వారామసంపత్తి వెలయుఁ
 దత త్రయీమూర్త్యవతార భేదమ్ములో
 విధివదన ప్రతి బింబ తతులౌ

తే॥ గీ॥ అనుచుఁజూపరు లాశ్చర్య మంది చూడ
 నక్కనయు మాదనయు మది నక్కజపడ
 లింగనామాత్య వరుఁడంతరంగ మందు
 ముద్వనధిగుంకఁబొలిచిరి భూమిసురులు.

326

తే॥ గీ॥ రాజనీతిజ్ఞులై మహారాజులలరఁ
 బ్రజలు జై వెట్ట సామంతరాజు లెలమి
 నంద ధనధాన్యసంపదలందగింప
 మహితగతి నేలుబడి నెంచు మంత్రీవరులు.

327

వ. వెలయు నానభాస్థలి పాలవెల్లువం బురుడింప నయ్యెడఁ
 బచ్చని తోరణమ్ముల నలంకృతంబై రంగవల్యాదులఁగను
 పండువుసేయు నుపనయన వేదికయందుం బ్రవేశింపఘల
 కుసుమ దక్షిణాన్వితమ్ములగు తామ్బూలమ్ముల నంజ

లులం గొని పురోహిత పురస్సరులై ఆమ్నాయ సూక్త
ముల నగ్నిప్రార్థనాది దైవప్రార్థనల నరుదెంచు ఆచార్య
వటు మాత లానందంబంద బంధు మిత్ర పరివారమ్ము
లుల్లసిల్ల నాశీరక్షతలం గొని భూమిసుర బృందమ్ము
లుచ్చైస్వరమ్మున నేకకంఠమ్ముగ నుదా త్తానుదాత్త
స్వరితప్రత్యయాద్విస్వరభేదమ్ముల శ్రుతిపేయమ్ములగు
నాగమానువాకమ్ముల స్వస్తివాచనం బొనర్ప ఫలప్రదా
నమ్ము లొసంగి భూసురాశీర్వాదము లంది. 328

చ॥ అలకమలాసనప్రతిముడైన పురోహితుడండఁగా శుభం
బలరంగ బ్రహ్మపీఠి నుద యాననుఁడౌచును దక్షిణమ్మునన్
వెలయఁగఁదత్సమీపమునఁ బిల్లఁడు లింగనమంత్రి కామమా
లనయుఁబుచ్చిమంబున విరాజిలఁజొచ్చిరి పాఞ్జ్ఞానిమ్ముగన్
వ. అంతఁబురోహితప్రవరుఁడు, నభానుమతింగొని యాచార్య
పత్నీ వటువుల నాచమింపం జేసి యథాకర్మమ్ముగ
గణపతిపూజా పుణ్యాహవాచ నాదు లొనరింపఁ జేయు
చుండ. 330

అక్కన మాదనాహ్వయ మహానచివుల్ దమ ముద్దు లల్లునిన్
మక్కువఁగాంచుచున్ సుజన మానితవర్తను బావ లింగనన్
నెక్కిను గౌరవమ్మున గణించుచు సోదరిఁగామమాంబఁ బెం
పక్కిన పేర్మిఁగన్గొనుచు బెద్దలనెన్నుచు మెచ్చు చెల్లరిన్.

సీ॥ తమ పరివారముల్ దగురీతి సేవింప

రాజమర్యాదలు రాణ సెలంగ
ముద్దుసోదరి మది ముదమంద బావయు
భావమ్మునందు సేబాసనంగ
నయిన బందుగులెల్ల రౌదల లూపంగ
వహ్వరే ! యని సుధీవరులు మెచ్చ
నెల్లవారలు బళి యిటులుండవలె గాదె ?
యని బంధుతను మది నాడికొనగ

తే॥ గీ॥ రాయనమ్ము నమాత్యత, రాచరీవి,

పరిమి, మర్యాద, వినయ, వివేక, భక్తి
సాదరౌదార్య భావము లాకృతులను
దాల్చె నోయన నొప్పు సోదర్యు లెలమి.

332

ఉ॥ బావకు నందుపాటుగ శుభమ్ము నమస్తము నిర్వహించు స
భావనఁదత్పురోహితుని పజ్జ సుఖాసన మందు నుండి భా
గ్యావహులైనయక్కనయు నాతనితమ్ముడుమాదనాహ్వయుం
డేవసుధామరుల్ బుధులునెన్నఁగ బందుగులాత్మ మిత్తులున్

కం॥ లింగన యనుజులు స్యాలకు
 లుం గడు ముద మొదవ యెల్లరున్ మెచ్చుకొనన్
 బంగారు పశ్చరమ్ముల
 రంగుగ నిడి పండ్లు కప్పురపు విడియమ్ముల్. 335

కం॥ ఘుమఘుమలఁ జల్లదనముల
 బ్రమదంబిడు నత్తరువులు పన్నీ రామో
 దమునన్ రాయుచుఁ జల్లుచుఁ
 బ్రముదిత పరిహాస గౌరవములు రహింపన్. 336

ఉ॥ వైదిక తౌకికాన్వయులు బాప లుదార గుణాఢ్యు లెందరో
 మోదమునన్ సభన్ వెలయ భూతి యశోర్ధులు బంధుముఖ్యు లా
 మోదముఁజేయ నాందిముఖముం బొనరింపఁగ జేసి రెంతయే
 నాదట మేనయల్లునకు సక్కన మాదన మంత్రపుంగవుల్. 337

వ॥ అంత.

సీ॥ బరమహర్షమ్మునఁ బంచశిఖల్ పెట్టి
 లలిత గాయత్రీ విలాసుఁజేసెఁ
 బేరిమి యజ్ఞోపవీతమ్ము ధరియింప
 జేసి ద్విజత్వ సంసిద్ధి నొనఁగె
 మొలచుట్టితా వస్త్రమును మేఖలయు జ్ఞాన
 సంసిద్ధి కజినంపు జన్నిద మిడె
 నొందంగఁజేసెబ్రహ్మోపదేశముదుష్ట
 దర్పాపహపలాశ దండమిచ్చె

తే॥ గీ॥ మహిత సిద్ధి ప్రదను వేదమాతనిడియు
హవ్యముల దేవతానుగ్రహమ్ముఁ బడయఁ
జేసె నర్చించిహుతవహు భాసురమతి
నా త్మజునకు గోపనకు లింగన్న మంత్రి.

339

కం॥ చందన మిడి తామ్బూలము
లందున్ రంభా పలాదు లమరించి యిడి యే
రెందున్ మెచ్చగఁ జేసిరి
యందలి క్రమముం గ్రహించి యౌనన నాద్యుల్.

వ॥ అయ్యెడ బురోహితోక్త ప్రకారమ్ము హుతవహోపాసనా
హోమవిశేషాదుల మంగళవాద్యఘోషమ్ముల జంత్రగాన
నినాదమ్ముల, భూసు రాశీర్వాద వేదనాదమ్మున నానం
దమ్ము రేకెత్త దైవజ్ఞ నిశ్చిత లగ్న సుముహూర్తము
నకుఁగఱప ముద్దుల పట్టి గోపనకు నుపనయన సుము
హూర్త బొనరింపంజాలిత మనికామాంబా లింగనమంత్రు
లమందానంద కందళితహృదయారవిందులైపురోహితుల
కంజలించి, వటువుచే నాది త్యోపస్థానమ్మును సమిధా
ధానమ్ము నొనరింపఁజేసిన యంత.

341

కం॥ గురుఁడెఱిగించిన తెరవున

వరగోత్ర ప్రవర లెలమి బలికియు జననీ

చరణమ్ములు నుదురంటఁగఁ

గర మర్దిని మొక్కి భక్తి గదురగఁ వటువున్.

342

కం॥ ముద్దు మోము నగుదు ముసి ముసి నగవులు

పటువు లిడగఁ దొలుతఁబసపు చాయ

పటువు టొడిని బట్టి భవతి ! భిక్షాం దేహి !

యనుచు మాతృభిక్ష నర్థి వేడె.

343

తే॥ గీ॥ జనని పేరిమి మేలిమి స్వర్ణపాత్ర.

భిక్షదోయిట ముమ్మారు బియ్యమిడియె.

బర్హమునఁ జందురుంగన్న పాలకడలి

చెన్నునిద్రపు మోమునఁ జెంగలింప.

24

తే॥ గీ॥ పెరిమి నవరత్నములు పొదివిన పదారు

వన్నె మేలిమి బంగరు బటువు వటువు

చివురు కెంగేల బెట్టి యాశీశ్శుభాక్ష

తలనుఁదల నిడఁగామమ్మ యెలమినంత.

34

కం॥ హైందవ ధర్మం బుట్టిప

డం దండికి మొక్కి వటు వడంకువఁబితకున్

డెందంబలర భవతిభి

క్షాం దేహి ! యటంచు నర్లైకొనె భిక్షన్.

34

కం॥ జనని యటుల్ జనకుండును

నెనసినఁ బేరిమిని భిక్ష బియ్యం బిడియున్

గన కాంగుళ్ళము నిడి శిర

మున నాశీరక్షతలను మురియుచు నుంచెన్.

347

తే॥ గీ॥ రంగుబంగరు పంచపాత్రలును నుద్ధ

రణులు హరివేణెములు మేలు రత్నమయఁపు

బటువు లిచ్చిరి దీవించి వటువు మురియ

నక్కనయు మాదనయు వారి యనుగు సతులు

348

కం॥ కామాంబా లింగన లటు

హేమంబులు నూరులారు లిచ్చి రమాత్యుల్

ధీమన్నుతుఁడు పురోహితుఁ

డోమన్ నిగమాశివముల నుత్సుకుఁడగుచున్.

349

తే॥ గీ॥ మేనయత్తలు పతులును మేల్మి యంగ

రములు బంగరు పాత్రలు ప్రమద మెసఁగ

మేనయల్లున కిచ్చిరి మేదురంపు

టాశి పోక్తుల నక్షత లౌదల నిడి.

350

కం॥ తక్కిన బిందుగు లెల్లరు

నొక్కొక్కరు గాగ వార లోపిన యటు బల్

మక్కువ దీవన లిడి పెం

పెక్కన్ మురియంగ వటునకిచ్చిరి భిక్షల్.

351

వ. అంత మహదాశీర్వచన విద్యత్సభా సమ్మానములకు సమ
యంబగుడు. 352

తే॥ గీ॥ చుట్టుబంగరు జలతాడు పట్టుచీర
లును పసిడి పూల రై కలు మనసు పడెడు
రత్న భూషలు మంగళ ద్రవ్యములును
వదెన లిడి రాడు పడుచు సంబరము నంద. 353

తే॥ గీ॥ బావ ఔదార్య గరిమకు బంధుగౌర
వమున కబ్బుర పడుచును భవ్య నవ్య
కనక చేలమ్ము లిడివటువునకు దీవ
నమ్ము లిడి రక్కనయు మాదనయునుఁబేర్చి. 354

తే॥ గీ॥ పటుశిరమ్మున ఆశీశ్శుభాక్షతలిడి
దోయిటం గాన్క లుంచి బుధుడు బురోహి
తునకు సత్కృతిజేసి సంతోష మొదవ
నెల్లవారలు సభ దీర్ప నుల్లమలర. 355

వ. అంత కామాంబా లింగన మంతులు నూత్నాంబర
భూషణ భూషి తాంగులై ఆచమించి సభాభిముఖులై
నిలువం బడి శిరమ్ములఁ గేల్దోయి ఘటించి నమస్కరించి
యథాతథ సుఖాసీనులై. అయ్యెడ విద్యమ్ముఖ్యు లగ్గింప
బంధుమిత్రులెల్లరు మెచ్చు కొలిడ సహజౌదార్య సంపత్తి
వెలయ నాగమ ధర్మం బొదలందాల్చి. 356

తే॥ గీ॥ రత్నకంకణములు కుండలములు పట్టు
వస్త్రములు సేలువలును సువర్ణములును
దనరు కప్రపు విడెమిడి తత్పురోహి
తునకు నంజలి జేసె లింగన మనీషి.

357

వ. అంత పురోహితానుమతిం గొని స్వర్ణ పుష్పాంచిత రజత
పీఠమ్మును విద్య దాసనమ్ముగ నేర్పఱించి విద్య దాహి
తాగ్నులను విద్యన్ముఖ్యులను క్రమంబుగ రావించుచు
వారివారి యర్హతలం బురస్కరించుకొని యందరు సంత
సించి మెచ్చుకోలిడుచు నాచార్యవటువుల కాయుర్వరోచ్చ
యశో బలాభివృద్ధులు పెంపొంద ఆశీర్వదించు చందం
బెల్లరకు ముదావహం బగునటు చందన ఫల సువర్ణ
తాంబూలమ్ములునంబరమ్ములురాంకవమ్ములునత్కరించి
బావమరదులు అక్కన మాదనామాత్యులగ్గింప క్రించిత్సి
తాననుండై పరిహాసోక్తి ప్రసవంబుల ముదావహులం
బొనర్చి పురోహిత ప్రవరు నవలోకించి యాశీర్వాదం
బందుకొన పురోహితులు హరిద్రాక్షతలుంచినపైపుట్టంబు
బాహు యుగ్మమ్మునఁ బట్టి వటువు దక్షిణ భాగమ్మున
వెలయఁ గామాంబ వామభాగ మలంకరింప నానం
దాంబుధి నోల లాడుచు భూసు రోత్తము లొసంగు వేదా
శీర్ని నాదమ్మున స్వస్తి మంత్రార్థమ్ము లందుకొని ఆడు
పడుచు లొనంగు మంగళహారతి గొని తోబుట్టువు లానం

దింప నిన్నూరారుల తాంబూలమ్ము లొసంగి, పత్నీ
పుత్ర సమేతుండై సభాభిముఖుండగుచు నిలువంబడి నమ
స్కరించి పురోహిత ప్రముఖులగు వృద్ధ దంపతులకు
అక్కన మాదనామాత్య సోదర భావుకులకు భవుకార్థయై
నమస్కరించి మాధ్యాహ్నిక భోజన సమయంబగుడు
బంధుమిత్రాతిథి బృందమ్ముల దేవతార్చనమ్మునకు వేగి
రమ్మునరా దెలిపి యంతన కొంతవడికి. 358

శా॥ బారుల్ దీరిచి పంక్తులన్ వెలయు విప్రశ్రేణులున్ బంధుసం
వారమ్ముల్ హిత మిత్రవర్గము దలంపం భోజనోత్సాహులె
వ్వారుంగన్నుల పండువునై అపుమద్భాగ్యంబు నెన్నంగనెం
దేరేనేర్తురె ? యంచునెమ్మదిని నెంతెనెంచుచు పొంగుచున్

ఉ॥ అందరి దైవభావమున నాత్మదలంచుచు మధ్యమధ్య గో
విందుని నామకీర్తనము పీనుల విందుగజేయఁగోరుచున్
డెందము నిండి పైబడు కడింది ముద్రశువు లాజ్యధారలై
సందుగ్రహించి పాయసపు జాలులునై ప్రవహింపనయ్యెడన్

కం॥ కించి తైఱిఁగియు నెఱుంగని

యంచిత మతి వడ్డనమ్ము నరయుచు బ్రేరే

పించుచు భుజియింపఁగ వ

డ్డించఁగ నవ్వారి నరసి డెందంబలరన్.

కం॥ పప్పును నేయియుబచ్చ
శ్శిప్పుగజీనామిరాయియుం బులిహోరన్
దప్పళము నేయి పాయస
మప్పడములు చూతఫలములనటి ఫలమ్ముల్. 362

తే॥గీ॥ పానకమ్మును మధు వుట్టిపడెడు వనస
తొనలు ఖాద్యమ్ము లెవ్వారు మనము నందు
ముదము నందుచు భుజియింపగొడువ జేయ
కెలమి వడ్డింపజేయుచు నెల్లరకును. 363

కం॥ మొగమొటమిగొను వారల
మొగములు పలుకులును చైదములు గని తా చి
ర్నగవుల దరికింజని వా
రగునన వడ్డించు కుడువ నానందించున్. 364

వ॥ అత్తరి. 365

కం॥ మనకన్న బావ పిన్నయె
యనుకొన్నను మేనయల్లుడన నెంచినచోఁ
దనయునకు దీటుగాడే ?
మన మియ్యెడ ముందుఁగుడువ మర్యాదయొక్కో ? 366

తే॥గీ॥ కార్యభారం బదెంతయోగల దటంచు
నాందిముఖ గౌరవమ్ము మనమ్ము నందుఁ
దలఁచి యక్కన్న మాదన్న తెలమిఁదెలియ
పఱచి సతులకుఁదోబుట్టు వెఱుంగకుండ. 367

కం॥ తమతమ బాధ్యత లెవియో

ప్రమదమ్మున నెఱప నెంచి భావమ్మున యం

దమితములగు నా యాపను

లమితానందమునఁజేయ నగునను మదితోన్.

368

తే॥ గీ॥ బంధు మిత్రుల పేరిమిఁబడయ నిదియ

నమయ మని యెంచి తామును సతులు నెలమి

నలరఁజేదోడు వాదోడు లగుచు; ముద్దు

చెల్లె లలరదె ? బావయు నుల్లసిలఁడె ?

369

వ॥ అని అంతకు మున్న కృతనిశ్చయ్యలై యున్న అక్కన

మాదన దంపతు లుత్సాహమ్ము రేకెత్త నాయా కార్ద్య

పరంపరల నెంచుచు.

370

తే॥ గీ॥ బావతోపాటు భుజియింప వలయు నెమ్మి

వడ్డనముఁ జేయవలె బంధువర్గమునకు

విప్రవరులకు హితులకు వేయు నేల ?

ఎల్లరకు నంచు నెంతయే నెలమి మెఱయ.

371

అయాపంక్తులయందు వడ్డనముఁ జేయంబూని మోదమ్మునన్

నేయింగూరల పిండివంటలను పానీయమ్ములన్ బండ్లనున్

వేయం బూనిరి యారితేరిన జనానీకమ్మునుం బోలె వ

హ్వయంచున్ మదిమెచ్చ నెల్లజనుల య్యక్కన్న మాదన్నయున్.

కం॥ మీరలు వడ్డనజేయం

గా రా నౌనొక్కొ ? లోటు గలుగక యుండం

గా రహిగనుగొనదగుగా

కారసి మీరే? వచింపు డాదర మొప్పున్.

373

కం॥ అని యిరువురి కరములు గొని

నను మన్ననగనుడు విసుడు నామాటలు పే

ర్మిని యను లింగనమంత్రిని

మనమలరం గొగిలించి మంత్రివరేణ్యుల్.

374

కం॥ బావా ! మమ్మెవ్వరిగా

భావించెదు ! కార్యభారవహనము నందున్

మావంతు మేము గైకొనఁ

గావలయునుగాదె ? యిట్లు గాదనఁ దగునే ?

375

తే॥ గీ॥ అదియునుం గాక నీకన్న నరయఁబెద్ద

వారమేకద ? కార్యమ్ము పట్ల కుడిచి

కూరుచుండంగఁదగునె ? పై వారి యటుల

హనము చూచుకొనందగు పనులులేవె ?

376

తే॥ గీ॥ కలరు మీవారు మావారు కలిగియున్న

మనకు మనమయి యెన్నియో కనుగొనఁదగు

పనులు మిగులుచు నుండు నెప్పట్లు నందు

వినుము ! మామాట నన్యథా కనక మదిని.

377

కం॥ పదిమందితోడి పనియిది

ముదమున భుజియించి బంధుముఖ్యులు పెద్దల్

ముద మిడ నతిథులు నెల్లరు

ముదమున మన మొక్కపంక్తి భుజియింపఁదగున్ 378

కం॥ అని యొప్పజెప్పి వినయ

మ్మును భక్తియు వెలయు బావ మొగముం గని య

క్కన మాదన సోదర్యులు

మనమున సంతోష మంది మందస్మితులై.

379

తే॥ గీ॥ తమ యమాత్యత్వ వైభ వోదాత్తతకును

తమ నిరాడంబరతకు నౌదార్యకార్య

భార వహనమ్మునకుఁగూర్చి బంధు మిత్రు

లలర నౌదల లూప బుధాళి మెచ్చి.

380

తే॥ గీ॥ అక్కనయు మాదనయు ముదమార నెల్ల

వారిఁగన్గొన నిష్పక్షపాతముగను

అలరి రాకంతముగను దధ్యంతముగను

నిష్ట మృష్టాన్నములను సంతృప్తులగుచు

తే॥ గీ॥ ఆడుబిడ్డలు వదెనలు తోడుగాగ

నాడువారల కెల్లర కాదరమున

కుడుపు లిడియునుఁ తమలమ్ము లిడియుఁ గామ

మాంబ ముదమందె లింగన సంబరపడ.

382

మ॥ అమలాత్మండగు తద్గుహత్తముఁడు

సంధ్యావందనం బగ్ని కా

ర్యము భిక్షాదికమున్ సకాలమునఁ జేయఁ

జేయుచో భక్తి మై

క్రమముం దప్పకజేయు నూత్నవటువౌరా!

యంచు మెచ్చన్ గురూ.

త్తము నాజ్ఞన్ దలఁదాల్చి గోపనయుఁజేతః

ప్రీతివర్తిలైడున్.

తే॥గీ॥ బ్రహ్మచర్య ప్రభావమ్ము వర్ణ నియతి

కర్మమార్గమ్ము గార్హస్థ్య గౌరవమ్ము

మున్నుగా గల ధర్మముల్ మాడునాళ్ళు

తెలిపి రెల్లరువిన పండితులు సభలను.

384

కం॥ అనుదినము ధర్మచింతన

మున మధ్యాహ్నమ్ము సచివముఖ్యులు విద్య

జ్ఞన వాక్సుమ మాధ్వీరస

మును గ్రోలి యధార్థ తత్వముం గని భక్తిన్.

385

వ॥ ఆయా పండితులఁజందన తామ్బూల సువర్ణనూతనాంబర

సత్కృతులం జేయుచు వందనం బొనరింప వచ్చిన మేన

యల్లుని గోపన్నం గని యానందమ్మున నాశీర్వచించుచు

ముదంబుండిరి.

386

చ॥ గురుఁడు నమాత్య భావుకులు కోవిదులున్,

గురుతుల్యులైన కొం

దరు సరివారు స్యాలకు, లుదారులు తజ్జులు

బంధు మిత్రులున్

వరలఁగఁబంక్తి బంగరువు పాత్రల

నంగనలుంచఁ బోనముల్

మురిపెముతోడ లింగనయ భుక్తి గొనెన్

గురుముఖ్యులొననన్. 386

కం॥ పాలాశహోమ మగువర

కిలీలన్ నాల్గునాళు లెల్లరు మెచ్చం

గా లలి కొంగొత్తల బో

నాలిడె లింగన్న పురిజనమ్ములు మెచ్చన్.

388

తే॥గీ॥ బందుగులు మెచ్చఁబురివారు వహ్వరె ! యన

బాపలెల్లరు మెచ్చి సేబా ననంగ

దాస దాసీ జనమ్ము లెదం దలంచి

యెన్న లింగన్న చేసె గోపన్నవడుగు.

389

ప॥ అంత కామమాంబా లింగన లమందానంద పాథోధి

నోలలాడుచు అక్కన మాద నామాత్య సోదర దంపతు

లకు నమస్కరించి నమయోచితమృదు పరిహాసోక్తులం

బ్రసన్నలఁగావించి వినయ విధేయతలు మెరయ సహజౌ

బార్యసంపత్తి రేకెత్తపది యార్వన్నె సరిగంచుల దుకూ
 లాంబరమ్ముల పల కుసుమ చందన తాంబూలముల
 హరిద్రా కుంకుమాది మంగళద్రవ్యమ్ముల యధార్హమ్ము
 లుగ సత్కరించి యాశీర్వాదమ్ములంది, అంతందనియక
 ఇయ్యది మాముద్దుల కోడలు కమలకు నని పన సామ్రా
 కదళీ ఫలమ్ములునిచిన కండోలమ్ముల నొసంగుచు
 మరియు మురియుచు దగ్గరకు వచ్చిన కమలాంబను
 చంకనిడుకొని తీయమావి పండు తినుమని చేతికిచ్చి
 రత్నాంబరమ్ముదొడిగి ముద్దిడి మరియు నంత నమ్మా !
 రమ్మని జనని పిలువ రా నని తలద్రిప్ప నత్తయ్య దగ్గరే
 యుండెదవా ? యని పల్కు జననికి కమల ఊ యని
 సమాధాన మిచ్చుతరి నవ్వుచు తథాస్తను పురోహిత
 వచనమ్మున కెల్లరు నానందించుచు రాజమర్కాదల
 గోల్కొండకు ప్రయాణమ్ము జేసిరి. యంతఁ దక్కివ
 బంధువులు నూత నాంబరాది సమ్మానమ్ములంది వారి
 వారి గృహములకరిగిరి అంతపార్వతీపరమేశ్వరులంబోని
 పురోహిత దంపతుల బూజించి వారి మనసున కెక్కు
 నూతనాంబరముల ధరింపజేసి ఫల పుష్ప మాల్యదుల
 పట్టుపుట్టమ్ముల నూరారుల బహూకరించి నమస్కరించి
 గురువరేణ్యుల ఆశీః ప్రభావమ్మున మహావైభవమ్మున
 నుపనయనమహోత్సవమ్ము నొనరింపం జాలితిమని వారి

యాశ్శీసులంది ముదంబందుచు ఆడుపడుచులు బావమర
 దులు పరివేష్టింప నిష్టాలాపమ్ము లొనర్చుకొనుచు
 కామాంబాలింగన మంత్రులు సుఖంబుండిరి. మేనయల్లుని
 వటువును జేరజీరి మేనయత్తులు మేనమామలు లాలించి
 బహూకరింప అంతః గోపన్న గురూపదిష్ట నియమ
 లోలు పుండయి కాలాతి క్రమముం బొనర్చ
 కత్తికాల సంధ్యావందనమును ప్రాత స్నాయంతనముల
 నగ్ని కార్యవృద్ధాభివాదనము లొనర్చుచుఁ దల్లి దండ్రు
 లకు ముదం బొనరించు చుండె నయ్యెడఁ బదియారవ
 రోజున గురు బంధు మిత్రుల బహువిధ పక్వాన్నముల
 నిష్టమృష్టాన్న సంతుష్టులంజేసి పయనింపనున్న బావ
 మరదుల భావమ్ము తెఱింగి లింగన్నమంత్ర అక్కన
 మాద నామాత్య శేఖరుల స్యాలకుల గౌరవించిన చందం
 బున తాంబూల దుకూలాంబరాది సత్కారముల భావు
 కుల సమ్మానించి యాశీర్వచించి ప్రియభాషణముల
 నలరింప నయ్యెడ గామమాంబ తన వదెనలకు, వారి
 బిడ్డలకు బెట్టిన యంబరమ్ములంబోని యంబరమ్ములు
 ద్విగుణీకృతమ్ములుగఁ బసపు కుంకుమంబులఁ జందన
 తామ్బూలాదుల, నూతనాంబరమ్ముల నాడుపడుచులను
 బిడ్డలనుబహూకరించి యిన్నారారుల తామ్బూలమ్ముల
 సత్కరించి మృదు మధుర సంభాషణల నలరించి ఆడు
 బిడ్డల నమస్కృతు లందికొని దీవించి యింకను

కొన్ని నాళ్ళుండి వెడలఁదెలిపి కామాంబా లింగనమంత్రు
లున్ను వటువుచే గురునకు చందన తామ్బూల నూత్నాం
బర సువర్ణమ్ముల సమ్మా నింపఁజేసి గురువరు నాశీర్వా
దమ్మునంది అనందమ్ముననుండిరి. అంత గోపన్న 390

చ॥ కృమమును వీడఁబోకగురులన్ గడుబత్తినిఁ
గొల్వఁజాలి యాం
ధృమునను సంస్కృతమ్ముననుఁ దజ్జలలో
నుతి కెక్కఁజాలు జ్ఞా
నముఁగొని రెండు భాషల మనంబలరం గవితావినోదియై
రమణ నిరంతరమ్ము రఘురామ పదాబ్జ మనో ద్విరేపుడై

మ॥ వరలం జాలెడు గోపనార్భకుని లేప్రాయఁబు,
విజ్ఞానఁ పుం
గరిమమ్మున్ రసవత్కవిత్వమునుఁ జక్కంగాంచి
యాయీసుధీ
వరు లెవ్వారలు మెచ్చుటల్ సుతుఁడు దెల్పన్
దల్లియున్ దండ్రియున్
గర ముప్పొంగుచు నెమ్మనమ్మునను నానందాంబుధిన్
గుంకించున్.

చ॥ తమకడ నెవ్వరేనిఁ బ్రమదమ్మునఁ గుఱ్ఱిని మెచ్చి
పలు

బ్రముదిత చిత్తులయ్యుఁ బసిపాప డెఱుంగ
డొకండు మీఁ

మమె యిటు లాడుచున్నదని మన్ననఁ
బల్కుచునుం

మమయును లింగనాహ్వయుఁడు మాటకు నేఱు
యెఱుంగనడి

ఉ॥ పిన్నలఁగూడి యాడుచును పెద్దల దర్శనముం
బొన

క్యన్నతి రామనామ మహిమోన్నతినిం
గృహియించు చా

గోన్నతి నెంచి రామభజనోత్సుకుఁడౌచును తోడి
మన్ననఁ గాంచుచున్ సుజన మాన్యులు మెచ్చఁ
జరింప నేడ

కం॥ సీతారాముల యట్టుల

చేతమ్మున నెల్లయెడలఁ జింతించుచు వి

ఖ్యాతుల జననీ జనకుల

నాతత భక్తిప్రపత్తి నంజలు లిడుచున్.

తే॥ గీ॥ ఆంధ్రగిర్వాణభాషల నారితేరి

నట్టి పండితు లలర రామాయణమ్ము

నాది కావ్యమ్ము వినుచుచు నా మహాత్ము

లెలమి నూత్నాంశములు దెల్పు నెఱిగి కొనుచు. 396

చ॥ జనకుఁడు భక్తుడయ్యును బ్రశంసకు నెక్కిన లొకికుండు నై

దనరుటఁబై తృకంబగు నుదాత్తత లొకిక మం దెఱుంగుచున్

జనకునిచెంతఁ దల్లి మది సంతస మందఁగ రాజయోగియై

మనియెడు చందముందెలుపుమాతులభాగ్యములుగ్గడించుచున్

వ॥ ఉండునయ్యెడఁ బట్టరాని ముదమ్మునఁ గామమాంబ

యిట్లును.

కం॥ తలపోయ నీదుజనకుని

తలపిట్టిద నీవు నీదు తండ్రిని నెందున్

దలపింపుమనుచు మురియుచు

పులికడుపున మేకపిల్ల పుట్టునె? యనుచోన్.

397

కం॥ జననీజనకుల భావ

మ్మును గని యవ్వారి వాక్యముల తాత్పర్య

మ్మును బాగుగఁదలఁచుచు గో

పన వరలం జొచ్చె బంధువర్గము మెచ్చన్.

400

తే॥ గీ॥ పండితులు మెచ్చు సాహిత్య పటిమ సుకవి
వరులు గొనియాడదగు కవిత్వంపు తీరు
సాజములు గాక విద్యత్సమాజము లెటు
పదియు రెండేండ్ల బాలుని ప్రస్తుతింతు.

401

మ॥ అని గ్రామస్థులు బంధుసంతతులు నాయా మిత్తులొవారు గో
పన భాగ్యోదయమెన్న నేరికగు? సిప్రాయమ్మువా రెందరే
గనరారే? యొకరేని నీడగుదురే? పల్కంగ వాచిచ్చి? లిం.
గన కామాంబల సత్తపః ఫలము నిక్కం బీతడం చాడెడిన్

తే॥ గీ॥ అక్క డక్కడ పుట్టెద రప్పు డప్పు
డిట్టి ప్రజ్ఞాధురంధరు లిట్టి నియమ
పాలకులు వీని నన్యుల పోలిచి పలు
కాడఁగా నొనె? యనుచు బుధాశు లండు.

403

మ॥ పదురెండేడుల యీడు బాలుడగు

గీర్వాణాంధ్ర సాహిత్య సం
పద లీకుఱ్ఱుని సొమ్ములంటు, కవితల్ పాలేరులై పారునం
టు దరస్మేరముఖాబ్జవీధి పలుచందాలన్

గుణాఢ్యుండు భా
గ్యదశాస్థానము నంట వీని నెఱుంగంగా నొనె?

యెవ్వారికిన్. 404

అ॥వె॥ నోము లెన్నియేని నోచి జనించిన
కన్యగాక యితనికరముఁ గొనఁగ
నగునె ? యనుచు మనము నందు నాపులు కొంద
రెలమిఁదలపుఁ దెలుపఁదలఁగు వారు.

406

తమ మేనల్లుని ముద్దులల్లునిగఁ జిత్తంబందునూహించియే
తమమంత్రితృ మహావిభూతియును బాంధవ్యా నురాగమ్ములో
కముగుర్తింపగఁ గామమాంబయును లింగన్నార్యుఁడున్మెచ్చఁగా
బ్రమదంబొప్పుఁగ వచ్చి రిద్వరు సిరుల్ రాణింపఁగా వడ్డుకున్

తే॥గీ॥ అనుచు లోలోన ననుకొను చాత్మ బంధు

వర్గ మెవరికి వార లవ్వారి భావ

మన్యులెఱుఁగక యుండఁగ నరయు చుండి

రంతరంగమ్ము గోపన్నయందు నిడియు.

407

ప॥ అత్తరిఁ గామమాసతి పతితో నిట్లను.

408

కం॥ మీమనసును రా మనసును

నేమాతృము వేరుకా దహిన గుణాఢ్యుల్

నామనసు మీర లెరుఁగుదు

రేమి యొనర్పంగ వలెనొ? యెంచుడి ! మీరల్.

409

కం॥ అని యను నంతన లింగన

మనమలరఁగ నిట్టులను నమాత్యులు నీయం

దున మక్కువ గల వారలు

ననుమానం బేల ? నీకు నన్నల యందున్.

410

కం॥ తలపునుఁ దెలుపందగదే ?

చెలియలి కని యనెదవేమొ ? చెప్పిన నెడసే

వలదన్న మాట యెఱుంగవె ?

చెలియా ! పెద్దలశుభస్య శీఘ్రంబనరే ?

411

కం॥ కమలాంబయె నీ కొడలు

ప్రమదమ్మున నేడొ రేపొ వత్తురు దెలుపన్

మము నీవెట్టులఁగాంచిన

కమల మముంగాంచుఁ బేర్చి గదురఁగ భక్తిన్.

412

కం॥ అని యల్లన మాడెడు పతి

మన మెఱిగిన కామమాంబ మఱచితి నయ్యో !

యని ఫలహారముఁ గొనుఁడని

ఁచినయము భక్తియును మెఱయ వేడుకఁబెట్టెన్.

413

కం॥ ఫలహారమ్ములు మధుర

మ్ములు గోపన గూడికొనుచు మోదమ్మున బెం

డితితలఁచెలు దెలుపుచు సుతుఁ

డలరన్ లింగన్నయును స్మితాననుఁడగుచున్.

414

కం॥ ధీమన్నత్యుఁడు లింగన

కామమసతి మురియసుతుఁడు కౌతుక మొందం

గా మరియును నెవియెవియో

కమోదముతోడఁబల్కు నయ్యెడ యందున్.

415

ఆ॥ వె॥ గోలుకొండనుండి కొవిదముఖులు

నలుపు రరుగుదెంచి తెలిపి రిటుల

కమల కెలమిఁబెండ్లి కొమరుని వరియింప

వచ్చి యుంటి మనుచు నచ్చుపడఁగ.

416

ఉ॥ వచ్చిన బ్రాహ్మణోత్తముల భావము

రంజిల వంద నాదులన్

మె చొప్పనరించి మించిన యమేయపుభక్తి

సమాదరింప భా

గోచ్చ, యుదారతాగరిమ, యుత్సుకతల్

వెలయింపవెచ్చ నా

యచ్చపు టాపునేతి ఫలహారములం గొని యా

ద్విజోత్తముల్.

చ॥ మధుర పదార్థముల్ గొనిన మాహృదయమ్ములు,

మాదు జిహ్వలున్

మధురములై మధూక్తి సుమమాలల

మిమ్ములరింపఁ జొచ్చె మీ

మధుర మనోంబుజాత నవమాధ్వియు

మీమధురేక్షవృష్టి మీ

మధుమయ వాగ్విలాసములు మమ్ముముదావహులం

బొసర్చుతన్. 418

కం॥ అనివిప్రులు కామమ లిం

గనలం గొనియాడి పేర్ని గదురగ గోప

న్ననుజేరఁజీరియును లిం

గనకును నక్కన్న లేఖగన నిడి రంతన్.

419

కం॥ మతిమన్ముఖ్యుడు లింగన

స్థితవదనుం డగుచు లేఖజేఁగొని చదువన్

నుతమతి యక్కన భావో

దిత శుభ భాగ్యోదయమ్ము దేల్చె ముదబిన్.

420

కం॥ కనుగొంటే? మీయన్నయ

మనమలరన్ వ్రాయు లేఖ మన కమలాంబన్

మనగోపన కిడి పెండిలి

యొనరుపదాబూని మూర్త ముంచియుఁబంపెన్.

421

కం॥ తన మాటయందుఁదమ్మున

కును నాకును నీకు బెండ్లికొమరుఁడు మేన

ల్లనకును గౌరవ మున్నది

యని మూర్తంబుంచి పంపినాడట వింటే?

422

స॥ గురునకు బంధువర్గమునకున్ గల మిత్ర హిత ప్రజాశ్రికె

ల్లరకునుఁదెల్పి శోభన పరంపరకుం గుద్దురైన జ్ఞాతి సో

దర కులవృద్ధు లెల్లరు ముదంపడి రా మన యింటి కిస్త స

త్వరగతినేగి వెంటఁగొని వచ్చెద నిక్కడ నున్నయట్టొగిన్.

కం॥ అని గురువర్యుని చెంతకు

జనె లింగనయను తెరింగి జ్ఞాతులు హిత మి

తని నికాయమ్ములు రా లిం

గన గురువృద్ధులను దెచ్చె గౌరవ మొప్పన్.

424

వ॥ చందనాగరు కస్తూరికర్పూర తామ్బూల ఫలకుసుమాది
మంగళ సుగంధ ద్రవ్యమ్ములు నూతనాంబరమ్ములు
పశ్యేరమ్ముల యందుసచి సభనేర్పఱచి యాశీరక్ష
తలంగొని బ్రాహ్మణ ప్రవరులు స్వస్తివాచన సూక్త
మ్ములు పఠింపుచుండ, ఫలతామ్బూల దక్షిణాన్వితాంజ
లిపుటుండై పురోహిత పురస్కరుండగుచు వరుడు సభా
స్థానమ్మున పాశ్చిష్ఠభాసనాసీనుండయి ఫలప్రదానమ్ము
పురోహితున కొసంగి నిగమాశీస్సులందిన అంత అక్కనా
మాత్య శేఖరుడంపిన నూతనాంబరములు హరిద్ర
కుంకుమ తామ్బూలాది మంగళ ద్రవ్యంబులును, వరునకు
జననీజనకులకు పురోహిత పురస్కర బ్రాహ్మణోత్తములకు
నొసంగి, మాదనామాత్య వుత్తీకంగమలాంబను గోపన్న
కొసంగి పెండిలిసేయ విప్రముఖ్యుల వలన శుభలేఖాస్థ
విషయమ్ములఁ దెలియంబఱచి వేదాశీర్వాద ఫలప్రదాన
విప్ర సమ్మానమ్ము లొసరించిరి. అంత సాయంతనం
బగుడు శుభ పత్రానీత బ్రాహ్మణ ప్రవరులలరగురు వృద్ధ
బంధు మిత్రులం గూడి వరుడు గురుసన్నిధిం బొంద

లింగనమంత్ర మధురాహారముల నిష్ట మృష్టాన్న
సంతుష్టిం బొనరించె నంత

ఉ॥ అక్కన మాద నాహ్వాయ మహాసచిపుల్ దమ లేఖ నంది పె
న్నక్కువ లింగనాహ్వాయుడొనర్చినగౌరవసంప్రదాయమున్
దక్కకతన్నుహూర్తమునుదాదలదాల్చినరీతిబాహ్మణుల్
చక్కగఁడెల్వఁ బేర్చివిని సంతసమందుచు నెమ్మనమ్మునన్.

చ॥ పరిణయముం బొనర్చుతరి బావ మనమ్మున కెక్కునట్లు లే
వరలగ జెల్లు నెందు గుణవంతుడందాదాడు గౌరవమ్మునే
పరమ ధనమ్ముగాదలచు వాడెద నన్యము వేయియిచ్చినన్
సరకుఁగొనండు మజ్జనువు సార్థకతం గొనె వీని బంధుతన్.

కం॥ మా ముద్దుల మేనల్లుఁ డు

ధీమన్న త్యాశుకవియు దీవ్య త్సాహి

త్యామృత నిధి గుణఖని యని

యేమాతృము నెఱుఁగువార లెన్నరె? సభలన్. 428

తే॥గీ॥ అనుగు సోదరి కామమ్మ కాత్మనరయ

పతియ దైవమ్ము నతిధిసేవనమె ధనము

నండు ధన్యాత్మ ఆపె మాయనుజ యనిన

నస్మదీ యాన్వయమ్ము ధన్యమ్ము గాదె ?

కం॥ అనుచును బహుధా బావయు

ననుజయు మేనల్లువాని యమలగుణోత్క

ర్షను నక్కన మాదన్నలు

మనమునఁదలయు చెలమి మన్ననఁగనుచున్.

430

కం॥ మనవియ్యము మన నెయ్యము

మనసోదరి బావ యెన్న మన మేనల్లుం

డనుపమ వైభవ మొప్పుం

గనరే ? మన చిట్టితల్లి గమలం బెరిమిన్.

431

వ॥ అని అక్కన మాదన లిర్వరుం దలఁచుకొనుచు నింక
సుముహూర్తమున కొకమాసంబ గడవని యెంచి అక్క
నామాత్యుఁడు తొందరసేయ సపరివారుండై బయలిడి
మాదనామాత్యుఁడు నేలకొండపల్లె వెడలి యధార్హ రాజ
మఱ్యాదల లింగన్నచే గౌరవ మంది పసపు కుంకుమమ్ము
లొసంగి సుముహూర్తముఁ దెలిపి గోల్కొండపురి జేరు
కొని వివాహ యత్నమ్ము లొనర్చుచుండె నంత నేల
కొండపల్లెయందు లింగన్న మంత్రియు.

ఉ॥ బందుగు లెల్ల రాగబురుపంపితి ముందుగ మార్గమధ్యమం
దెందరు వచ్చినన్ విడిది లేర్పఱపన్ నియమించి నాడమేల్
విందులు భోజనమ్ములును వేడుకమై బొనరించి యేగువా
రందరుసౌఖ్యమున్ముదమున్ముచునున్జనగోలుకొండకున్.

కం॥ విల్లమ్ములు శూలమ్ములు

భల్లమ్ములు పట్టినములు బాణా కట్టల్

మొల్లమ్ముగఁగొని నడువఁగ

నుల్లాసము గదుర రక్షణోద్యోగి తతుల్.

434

తే॥గీ॥ పులులు భల్లూకములు సివంగులు వృకమ్ము

లడవి పందులు నెను బోతు లాదిగఁగల

ఘాతుక మృణాళి బాధలు గలుగ కుండ

వేటకాండ్రు ననేకులు వెంట నడువ.

435

కం॥ వెలికొండలు సితకుధర

మ్ములు జేవురు పర్వతములు మునువెనుకల బా

రులుగా జనెనన వృషభ

మ్ములబూన్చిన బండ్లపయనముల్ జేయుచునున్.

436

కం॥ మునువెనుకల నిరుగడలన్

వనరుహ బాంధవుని మేలు వాహముల మె

చ్చని బలు గుఱ్ఱపు రౌతులు

మొనసియు రక్షణ మొసంగ ముందడు గిడుచున్.

437

కం॥ బహువిధ వాదిత్రమ్ముల

బహువిధ నాదములఁదెసలు ప్రతినాదమిడన్

రహిబాలురు స్త్రీ పురుషులు.

బహుబంధు గణమ్ము లెలమిపయనము సేసెన్.

438

చ॥ గురుఁడను వేదనాదముల కోవిదముఖ్యులు వృద్ధులంగనల్
వరలు శుభోక్తులన్ వరుశిరమ్మున నక్షత లుంచి రంత నం
బరమున నారతిచ్చిరి సెబాసన కన్నెలు కోకిలధ్వనుల్
వరలెడు కంఠనాదములఁబాటలు పాడుచు నబ్బురమ్ముగన్.

కం॥ యువ కవిరాజగు గోపన

నవగృహ రాజ్యాభిషేక నవ్యోత్సుకుడై

యువరాజయి బయలిడె నన

నవుగాదే? యనుచు మిత్రు లాప్తులు మెచ్చన్. 440

ఉ॥ పచ్చని తోరణమ్ముల శుభప్రసవమ్ములు గుత్తెగుత్తెలై
ముచ్చటసేయు పందిటను ముగ్గులు వెట్టిన ద్వార సీమయం
దచ్చపు మేల్మి బంగరువు టందల మందుననుండి చూపరుల్
మెచ్చి నుతింపఁగోపన యమేయ శుభోదయుఁడైరహించెడిన్.

కం॥ కన్నెరికపు వెలకన్నెలు

కన్నిడి మైపులకరింప కనువేదురునన్

మిన్నంటు మోహభరమున

నెన్నుచు వరు నృత్యగతుల నేగఁగ ముందున్. 442

తే॥గీ॥ పలుకుపూవులు తీయని సంచదార

పానకమ్మును దిగద్రావు తేనె లీన

తేనియలు ద్రావి వాల్చాపు తేటిగములు

తరుల పైకెక్కి భావగీతములుపాడ.

కం॥ అడుగడుగున నడసొంపులు

దుడుకుతనమ్ములును నెడల తొలఁగెడు వలువల్
కుడియెడమల విదలింపులు

వెడనప్పులు నాపులింత వింతలు పొడమన్.

444

తే॥ గీ॥ పూర్ణకుంభమ్ములం గొని పూవుబోలు

తెలమి నిర్వురు ఫలపుష్పములను గొనుచు

కన్నియలు నైదువులు; ద్విజుల్ గరిక లక్ష

తలను గొని రా శుభమ్ములు వెలయ నెలమి

445

అ॥ వె॥ వివిధ వాద్యభేద విస్తృత ధ్వనిభేద

నినద మంబరమ్మునను జెలంగ

శ్రుతిపుటములఁజొచ్చి సొన్నాయినాదమ్ము

హాయిఁగూర్చి చిత్త మలరఁజేయ.

446

అ॥ వె॥ భల్లపాణు లగుచు భటరాజ వర్గముల్

జయ పరాకు లిడుచు జయము సేయ

మెఱపు మెఱసి నట్లు మిన్నంటి మన్నంటి

సాయుధముల మగలు సాముఁజేయ.

477

కం॥ కరుదలి వేగముఁగాదను

తురగమ్ముల నెక్కి మెఱయు దోర్వీర్యముతో

నిరుగడలన్ మును వెన్నల

పరిరక్షణసేయ ఖడ్గపాణులు వీరుల్.

448

తే॥గీ॥ పగటి దీపాలు రెండుపార్శ్వముల వెలుగ
రమణు లిరువంకలను చామరములు వేయ
హారములచెన్ను రతనాలహారతు లిడ
మకుట మణికాంతి రాజత్వ మహిమదెలుప.

449

ఉ॥ రాజకుమారు నట్టుల విరాజిలు గోపన రాజయోగ వి
భ్రాజితమూర్తియై తనర బ్రాహ్మణ బృందము వెంబడింపగా
రాజితీకీర్తి స్మేరనుధలన్ విరజిమ్ముచు నందలమ్మునన్
రాజరెదల్లితండ్రుల మనఃప్రమదాబ్ధితురంగలింపంగన్.

కం॥ కనుమొగు లానందం

మ్మును గురియఁగఁబిన్న తాత మునిమన్మల బా
యని కూర్చిగలారలఁగో

పన కనుయాయులగ వెంటఁబంపియుఁతాతన్. 451

చ॥ తనసతి కామమాంబ ముగుదల్ సరివారలు బంధువర్గముల్
మొనసిన పేర్నిమై పయనముం బొనరింపఁజేసి యశ్వవా
హనులగు తోడివారలు ముదావహు లాపులు వెంటరా ముద
మ్మున సకిలింపగుఱ్ఱముశుభోదయుడైపయనించెదానునున్.

మొరసె ఫిరంగి భూమి నభమున్ దెసలున్ బ్రదులంగ నంత నం
బరమును ముట్టె రివ్వుమని బారులు కట్టుచుఁ దారజువ్వల
బ్బురపడి భేదలాంగనలు ముత్తియముల్ పవడాలు వజ్రముల్
గుఱిసి రనఁగఁజూపరులకుం గనువిందుగ రంగురంగులన్. 453

పురమున రాజవీధి పుపుబోడుల స్మేరసువాంశు మాలికల్
 సురుచిర చంద్రహారముల పొంపు ఘటించెను కన్నెమిన్న ల
 బ్బురముగజూచు చూపుగమి పోడిమి వాడిమి నల్లకల్వపూ
 సరముల నందగించె మధుసారముఁజిల్కెఁబ్రయోక్తి సూనముల్

కం. కనుపండువాయె మనలిం

గనమంత్రి కుమారు మోముఁగనుగొని నంతన్

మనసేగె మాటయేగెను

కనుసన్నల నొరునిజూడఁగలచే ? యింకన్. 455

కం॥ అని యనుకొను నొక కన్నెయ

కనులున్నందులకు ఫలము కంటిని నేడం

చనుకొను నొక్కతె యొక్కరు

తనుకొను నిటు వీని వీడ నను లుండు నొకో ? 456

కం॥ కనుఁగొను నేజవ్వనియును

మనసిడి విడనాడలేని మమతను మరియున్

గనుచూపు మేరవరకును

గనుచుండఁగ బెండ్లివారు గడచిరి పురమున్. 457

వ॥ అంతఁ గ్రామ క్రామమ్ముగఁబల్లెలం దాటి పురమ్మలం
 జొచ్చుచు నియమిత విశ్రాంతిభవనమ్ముల మజ్జన,భోజన
 శయనాదులం బడయుచు బడలికలు వాయుచు నందం
 దుంగల చిట్టడపులఁదాటుచు సెలయేరులం దరియిం

చుచుఁ బల్లెయలన్ వీడుచు నందలి యనాగరిక జనమ్ము
 లంగని యాశ్చర్యపడుచు. నిమ్నోన్నతమ్ముల నింద్రానీల
 కాంతిపుంజమ్ముల విరజిమ్ము చిట్టడవుల బారుల్ దీరిన
 పర్వతపంక్తుల నంతదూరమ్మున నవలోకించిభద్రేభయూ
 ధమ్ములను శంకం దరిగొన నించుక యనుమానించుచు
 జనపదమ్ము లతిక్రమించుచు కారడవుల నల్లిబిల్లికొను
 కంటక లతాగుల్మమ్ములఁ దొలగించుకొనుచు నాదరాతి
 శయమ్మున నతిథిసత్కృతిం బొనర్చు నుత్తమ సంపన్న
 గృహస్థులం బోలి ఫల పుష్ప భారవినయవినమితాంగ
 శాఖాబహుళంబులై కనువిం దొనర్చుపనసామ్ర రసాల
 నారంగాది పాదపమ్ముల నించుక విశ్రాంతిం గొని ముద
 మ్మున ఫలరసాదు లాస్వాదించుచు నందలి బహువిధ
 సురభిశ పుష్పసౌరభమ్ము నాఘ్రాణించి యామోదం
 బుధిం గ్రుంకుచు గ్రామంబులఁజొచ్చి విశ్రాంతిఁగొనుచు
 కతిపయ దివసమ్ములకు ముదం బెసలార గోల్కొండపురీ
 పాఞ్ఠోపవనమ్మున విడియ నెంచి.

458

శా॥ తారాజువ్వలు మిన్నముట్ట వివిధధ్యానమ్ము లంభోధివే
 లా రమ్యామృతవాహినీ విభవ గోత్రాదేవి మేల్కొల్పఁబ్ర
 జ్జారమ్ముండగులింగనాహ్వయుఁడు భాగ్యరామసీముం డనం
 గా రంగారెడు తోటలో విడిసె రంగద్వైభవోపేతుఁడై .

తే॥గీ॥ అంత నక్కన మాదనాహ్వయ మహాస
చివులు నపరీవృతులునయి సేమ మరయ
నెదురుగను వచ్చి వలసిన వేర్పరించి
యెదురునన్నాహ సంపత్తి నెలమిదెలిపి.

460

మ॥ తగుమర్యాదల రాచరీవిని శుభోదర్శముగా నిందుఁగా
దగు కార్యము సమస్తమున్ నెఱపి విద్వద్బంధుమిత్రముగా
దగురీతిన్ బొనరింప స్నాతక మటం దజ్జల్ బ్రశంసిత్రు నా
దగు యత్నము ఫలించు మీకును నెడందం బేర్పిరేకైతెడిన్.

అని యక్కన్న వచించు నంతనె తథా స్తంచూ గురుం డాడెలిం
గనయున్ బావకు మ్రొక్కిమీరలు నెఱుంగం బోనిమర్యాదల
క్కనికే నిందు నెఱుంగఁజెల్లెడినె? సత్కారాహ్లాదౌమద్గురుం
డును మీరున్ నడుపంగ నొప్పుమనకెందుంజూడ వేరున్నదే?

అని యనునంత నక్కనయు నాత్మ ముదాపడి స్నాతకం బీతం
బొనరుప రండు మీరనుచు ముద్దుల సోదరి కామమాంబికన్
గని మిముఁబిల్వ మీవదెన కాదగు నెల్లరు మేళతాళముల్
గొని యిపుడేగుడెంతు రని గోపనద్రట్టియుఁ బేర్పించిచ్చిలన్.

కం॥ మా ముద్దుల మేనల్లుడు
మా మాటను దాటబోడు మా కమలాంబన్.
మా ముద్దునహోదరి మా
కామమయును కన్న కడుపుకరణిం గనెడిన్.

464

స్నాతకవృత్తము

ఉ॥ అక్కన మాదనాహ్వయులు నంగనలున్ బరివారయుక్తులై
మక్కువమై శుభోదయ సమంచిత మంగళ వాద్య, నాద స
మ్యక్కృతి బంధుగౌరవ సమాదృతి నెల్లరఁబేర్చిఁబిల్వబెం
పెక్కిన కూర్మి రాచసిరి యే డైఁరఁబెండ్లిక మారుఁడర్చిలిన్.

ఉ॥ బంగరుటండలమ్మున విరాజిల రాసిరి పెంపుసొంపులు
ప్పొంగుచు నింగిపొల్కడలి పొంగుకు నీడును జోడు కాఁగది
వ్యాంగన లట్లు చంచలత నందని చూపుల నూరిలోనివా
రంగన లట్టై చూడఁబుర మబ్బురపాటునఁజూచి ప్రమాన్వడన్.

కం॥ వాదిత్య నాదభేదము
లూది దెసల్ జుట్టి నభము నొత్తియు నైజా
మాదెస నీదెసఁజూడఁగ
నీ దెసనాదెసయుఁదానయే యయి మ్రోయన్. 467

కం॥ కలువలరేడో ! యీతఁడు !
తలఁపఁగ నా యింద్రసుతుఁడో ! తరుణీ ! కాడే
లలవల నలయించెడి యా
వలరాజే యితఁడు నిజము వనజదళాక్షీ ! 46.

కం॥ అనుకొనుచు గొందరంగన
లెనసిన మోహమున మునిగి యెఱుఁగక నెదిరిన్
కను లున్న ఫలము గంటిమి
మనసును నొడలేటి కింక మా కనుకొనెడిన్. 469

మా కమలాంబ భాగ్యగరిమన్ దలపోయఁగ నొనె ? భాగ్యముల్
మాకును లేవె ? తాసిరులు మమ్ము వరింపవె ? చూచునంతనే
యే కమలాక్షి మానసమునేని హరించెడు రూపువాఁడు ను
శ్లోకుఁడు మాకునల్లుడగు చొప్పునకన్నను భాగ్యమున్నదే ?

అని మేనత్తలు నల్లువాని నగుమోముదమ్ము గన్తీరు చ
క్కనియంగాకృతిమైబెడంగుమదిలోఁకన్గొంచు వాక్కుచ్చు కొం
చును నిండాఁగఁగన్నుడోయిఁగనుఁగొంచున్ మెచ్చుకోల్
వెట్టు కొం
చు నెదన్ వియ్యము నెయ్యముందలఁచుకొంచున్ మోదముం
గాంచుచున్.

తే॥ గీ॥ అదుగొ అల్లదె వచ్చుచున్నారు పెండ్లి
వారు విడెదకు స్నాతకవృత్తము చేసే
కొనఁగ నెయ్యవి వలయునో కని రయమున
వారు గనకుండ సంసిద్ధ పఱచవలయు. 472

వ॥ అని పురోహిత పురస్సరులుగఁ దగువారల నేర్పరించిరాజు
మర్యాదల నలతార యథాక్రమమ్ముగ సమానవర్తనం
బొనరింప గురూపదిష్ట నియమపాలకులై దుకూలాంబర
ధారులగుచు మైఘాతల చంద, నాగరు, సౌరభ్యమ్ములు
వెదజల్లుచు కుంకుమతిల కాలంకృతమ్ములగు ఫాలపట్టి
కలఁజూపరు గనువిందుం బొనరించుచు ఫలతామ్బుల

హిరణ్యాంచి తాంజలిపుటంబుల నొప్పుచు పురోహిత
ప్రవరప్రముఖ విద్యద్వరోదిత వేదనినాదమ్ములు శుభో
దయమ్ములై దైవార పెండ్లికొమరుడును జననీజనకులును
నూతన వస్త్రచ్ఛన్న భద్రపీఠమ్ముల బ్రాజ్ఞుఖాసనాసీనులై
యాశీర్వాదమ్ము లందుచు ఫలప్రదానమ్ములొసంగి సభా
నుమతిగొని సమావర్తన కార్యక్రమమ్మున కుపక్రమిం
పుడు నంత గణపతిపూజా పుణ్యాహవాచనమ్ము లొనర్చి
పరిషత్ప్రార్థ నాగ్నుపాసనాదులు యథాక్రమమ్ముగ,
బురోహితు లొనర్పం జేయునంత.

473

కా శీ యా త్ర

ఉ॥ కన్నులంగజ్జలమ్మును మొగమ్మునఁదిల్కము మౌళిగొడ్డుమేల్
వన్నెయ రత్నమాలిక గళమ్మునఁ గ్రొమ్ముడిఁబూలదండ పే
రెన్నికఁజంకమూటయుమెయిన్ సితచందనమున్ గరమ్మునన్
పన్నుగ రత్నదండ జలపాత్రలు; పాదుకలున్ పదమ్ములన్.

కం॥ వెలయం బుణ్యక్షేత్ర

మ్ములు గనిరాగురుని యాజ్ఞామందుగఁగాశీ

కెలమినిఁ జన పయనించియుఁ

దలఁగక మార్గమ్మున నేగుతరిగోల్కొండన్.

475

కం॥ శుభమస్తు నీకు జయమగు
 శుభము జయంబగునటన్న సూక్తిధ్వనింపన్
 శుభవాద్యము మిన్నెగసెన్
 శుభసాదోదయము దెలప చొప్పడిచుటైన్ 476

కం॥ మక్కు వదన్నా దమతో
 నక్కన మాదన్న తెలమి నరుదెంచియు నీ
 వెక్కడికేగెదు ? మత్సుత
 నిక్కన్నియ నీకు నిడెదమిందున నిలుమీ ! 477

కం॥ మాముద్దుల మేనల్లుడ
 పీమెయిబర్యటనమింక నేమొల్లముమ
 త్కామితము న్నెరవేర్చుము
 మామాటన్ వినిసుఖాన మనుమా ! చిరమున్. 478

కం॥ అని దీవిచుచుగడ్డ
 మ్మునగుడ ఖండమ్ము నునిచి ముదమున గందం
 బునుబూసి యిచ్చి వీడ్చు
 మ్మును పీతాంబరము గీర్వామునఁ గప్పియునున్. 479

ప॥ అత్తరిఁ బురోహితుండు మహదాశీర్వచనము మహదాళి
 ర్వాదంబ తరువాయి యను సంత సమ్మహామాత్య దంప
 తులు ముదంబార నిచ్చు ననర్థమ్ములగు దుకూలాంబర
 మ్ములు హరిద్రాకుంకుమ, గుడ, తాంబూల, సుగంధ,

ద్రవ్యములం గొని కామమా లింగనమంత్రి దంపతులు
పురోహిత ప్రవరు నూత్నదుకూలాంబర, తామ్బూలమ్ము
లఁ బహూకరించి అంజలించి యాశీస్సులం బడ, నూత
నాంబరమ్ముల ధరించి ఆచమించి సభకు నమస్కరించి
పెండ్లికుమారుని కుడివైపున నిడికొని తత్సభాస్థిత విద్వ
ద్వృద్ధ బ్రాహ్మణబంధు, మిత్రాప్త, వృద్ధ, వృద్ధాంగనా,
జనమ్ము లానందమ్ము నొసంగినవైదిక లోకః కాశీరక్షతలం
దలందాల్చి స్వస్తిమంత్రార్థమున బడసి వైదిక లోక
తామ్బూలమ్ము లొసంగి గురు, వృద్ధ, బంధుమిత్రో
భయవర్గ మహిళాకన్యకాగణమ్ము లుల్లసిల్ల విద్వన్ము
ఖ్యుల బ్రాహ్మణ ప్రవరుల సత్కృతులఁబొనర్చి యెల్ల
విప్రుల సంభావించి ఆడుపడుచులొసంగు కప్పురఁపు
ఊరతిం గొని మున్నూరారుల సమ్మానించి పత్ని, పుత్ర,
సహితమ్ముగ సభాసదులకు నంజలింప స్నాతక సమా
రాధనము నత్తరి నక్కన మాదనదంపతులు భోజన
మ్ములుసిద్ధమ్ములుశీఘ్రమ్ముగరాదగుననివిద్వన్ముఖ్యులగు
బ్రాహ్మణులకు బంధుగులకు వేర్వేర దెలియపఱచి
యెల్లరుఁడెలిపి తామ్బూలమ్ములుగొని యేగునంత
మాధ్యాహ్నక క్రియలొనర్చికొని పాకనియమమ్ముంగల
అహితాగులును, విద్యన్ముఖ్యులునగు, బ్రాహ్మణ ప్రవ
రులును మడివలువలందాల్చి జలపాత్రమ్ములుగొని ముం

దుగదు కూలాంబరధారులైరెండవపిలుపు వచ్చునందనుక
 డోలు, సొనాయి, మేళమ్ముల మంగళవాద్య వినోదముల
 నొప్పుచు నాహ్వనితులై శుభవాద్య వినోదమ్ముల మంద
 మందగమనమ్ముల స్మితభాషణమ్ములవినోదాలాపమ్ముల,
 పెండ్లికొమరుం డొక్కరుఁడు దక్క తక్కిన స్త్రీ పురుష,
 బాల బాలికా నివహమ్ము లొక్క మొగిఁగదలి వెడలు
 నాచందమ్ము నవకిసలయ కుసుమగుచ్ఛ ఫలవిసరవిలసిత
 మయి మలయాని లేషద్విచలిత శాఖాసీకమ్ముగు నందనో
 ద్వానవనమ్ము కరణిఁ గనువిందుం బొనరించుచు కృమ
 కృమమ్ముగఁ బెండ్లివారి భవనమ్ముజొచ్చి ఇంద్రనీలో
 పల సంకాశమ్ముగు రాకట్టునేల నమర్చిన సువర్ణ పుష్పాం
 చిత రజతపీఠమ్ములఁ బారులుదీర్చి భుజింపఁగూరుచుండు
 నత్తరి.

చ॥ విరిసిన తమ్మిపూగమి నచిన సితాసిత కాంతిపూర భా
 స్వర మహి తోత్పలప్రతతి భాసిలు నూత్న సరస్సునాఁగ వి
 స్ఫురిత ముఖారవిందముల స్ఫూర్ణ దనూన సితాసి తోత్పల
 స్ఫురిత దృగంతలౌసతులఁబొల్చెడు భోజనశాల యొప్పెడిన్.

మ॥ సరసాన్నమ్ములు సూపశాకములు పచ్చళ్లూరుగాయల్ మనో
 హర పక్వాన్నములాజ్యధారలునుఖాద్యార్దప్పశంబప్పడాల్
 పరమాన్నమ్మును తీయమావిఫలముల్ బాగైనభక్ష్యమ్ము లె
 వ్వరుసున్ మెచ్చిరి పేర్మిగడ్డపెటుగున్ భక్షించి సంతుష్టులై

వ॥ భోజనమ్ములగున త్తరిగురు, వృద్ధవిద్యన్ముఖ్యభావుకోపేత
లింగనమంత్రీయు లింగనమంత్రీ సహోదరీనహిత కామ
మాంబయుసన్నిహితవృద్ధాంగనలును దక్కతక్కినపెండ్లి
వారందరు తామ్బూల పళ్ళెరమ్ములం గొనివచ్చు బంధు
సముద్రోపేతులై యథాతథమ్ముగవిడిదెకుంజనిరి. అంతకు
మున్న సౌధోపరిభాగమ్మున నమఱిచియున్న రత్నకంబ
ళాసనాసీనులంజేసి తమలమ్ములొసంగి మరియుఁ దాం
బూలఁపు పళ్ళెరమ్ముల నవ్వారల మధ్యనునిచి బంధు
ముఖ్యులంగూడి తామ్బూల చర్వణమొనర్చుచు మృదు
మధుర, సరస, పరిహాసోక్తుల నిష్టగోష్ఠి నుండి, యెదురు
సన్నాహము మున్నగు పరిణయ విషయమ్ములఁ దెలియఁ
బఱచి కొంతవడి కక్కనామాత్ముఁడిట్లను.

తే॥ గీ॥ పెండిలికివచ్చు నెవ్వరు వీరు వారు
నాక యీవేళ యీవేళనకయ యెవరి
కెపుడు వలసిన యప్పుడ యేగుదెంచి
వలయు భోజనమునుఁ జేయవచ్చుఁబెరిమి.

484

తే॥ గీ॥ నియమపరులకు నవ్వారి నియమములకు
వలయురీతిని నేర్పఱుపంగ సిద్ధ
ముగనె యున్నార మందుల కిద్దమతులు
తెలుప సందియ మందంగ వలదొకింత.

485

తే॥గీ॥ పెండ్లివారికి నేది యభీష్ట మద్ది
యంతలో సిద్ధపఱతుము స్వాంత మలర
నెఱిగి మా బావచిత్తమ్ము నెఱుకపఱచు
భార మెన్న పురోహితవరులదెకద ?

486

కం॥ అని స్థితవదనుం డగుచును
మనమలరం బలికి బావమన సెరిగిన య
క్కనసచివాగ్రణి యంతన
యనె నిట్టుల బావతోడ సాదరమొప్పన్.

487

కం॥ మన బంధుత యీనాటిదె ?
ఇనశశు బున్నంతకాల మిటు లెనఁగవలెన్
అనవలసి యంటి కానీ
యనుమానింపంగ నీకు నగునే ? బావా !

488

కం॥ అని యుల్లస మాడుచు వల
సిన కార్యము లెఱిగి వృద్ధ, శిష్టుల వలనన్;
మనమలరం దామ్బాలము
ల నొసఁగిన నెల్లవారు రంజితమతులై.

489

ప॥ విడెదకుం జన నెంచుటయు సంతకుమున్న అక్కన
మాదనామాత్య సహధర్మచారిణులగు శ్రీలక్ష్మీ, వరలక్ష్మి
లిర్వురును తమకు నాడుపడుచును, వియ్యపురాలును;
నగు కామాంబకు నా పెయాడుబిడ్డలకునుదక్కిన వృద్ధాం

గనలకును పాదమ్ములకు స్వయముగబసపురాచి చందన
తాంబూలమ్ము లొసంగుచు నమందానంద కందళిత
హృదయారవిందలై నెమ్మొగమ్ముల చిరునవ్వులు మొలక
లెత్త సరస పరిహాసోక్తి ప్రసవమ్ముల మధుర భావ
మాధ్వీరసమ్ము జిందువంద కామమాంబికా కపోల ముకు
రమ్ముల కమ్మకస్తూరి గందమ్ము లిరువురు నిరుగడల
నొక్కపరియలంది తములపు పశ్చెరమ్ము లందుబాటుగ
నందరినడుమ నుంచతామ్ముల చర్వణమ్మొనర్చుచు నిష్టా
లాపమ్ముల వృద్ధాంగనలవలస వివాహమహోత్సవ సం
బంధమ్ములగు సనాతనసంప్రదాయపు టందచందమ్ము
లెఱింగికొనుచు వినోదమ్ముగనుండునత్తరి విడెదకు వెడల
వలయునను వా రంగనివెడల నుద్యుక్తలగు కామమాసతి
మున్నగు నంగనామణులకు నుదుటకుంకుమ తిలకమ్ము
లుంచి తామ్ములమ్ములిడి శ్రీలక్ష్మీనరలక్ష్మణులు తోడి
కోడండ్లు సాగనంపు నంత మంగళధ్వానమ్ముల యథా
తథమ్ముగ విడెదకు జని విశ్రమించునంత కొంతవడికి.

సూర్యాస్తమయాదికము

మ తనశిష్యాన్వయు లాత్మజన్ములకు నత్యంత ప్రమోదమ్ముతో
డన పెండ్లింబొనరింతు నేడనుచు డెందంబందునం బొంగున
య్యనురాగంబలయంబరంబలమనయ్యాక్షిత్తు డస్తాద్రి శృం
గ నిషణ్ణండయినట్లు తోచెడిని నాకాశమ్ము నాదిత్యుడున్.

ఉ॥ అక్కనమాదనాహ్వయ మహాసచివాగ్రణు లంత వారితో
దక్కెను వియ్య మందఁగల దర్పము లింగనమంత్రికంచు లో
స్రక్కెడివారి మానపపు చూపుల పోలిక నాల్గుదిక్కులన్
జిక్కఁగ నాక్రమించు కొనఁజేరఁగఁజొచ్చెను చిమ్మచీకటుల్.

ఉ॥ అక్కనమాదనల్ సచివులైనను దాతలెయైన నెంతయే
దక్కువగాఁరె? నైజపుటుదారత లింగనమంత్రికంచు న
ల్దిక్కుల జాలువారెడి సుధీవరవాక్సుధ లాకసమ్మునన్
చుక్కలుగాఁబ్రొప్పిద్దిఁగొనఁజొప్పడె నన్నటు దోచె రిక్కలున్.

మ॥ తనుబత్తిం దలఁదాల్చు రేని కెపు డుద్యద్వైభవంబెంచు న
క్కనమాదన్నలు ముద్దుబిడ్డ కెలమిం గళ్యాణముం జేయ నా
రని మాణిక్యపు దివ్వెనై శుభములన్ రంజిల్లఁగాఁజేతు ను
ర్విని నన్నట్టులదోచె నాకసమునన్ రేవెల్గు వేవెల్గులన్.

ఎ దు రు స న్నా హ ము

చ॥ కెలకుల నేల యీనినటు క్రిక్కిరియన్ జను లాత్మబంధువుల్
దలఁపులు నెమ్మొగమ్ముల విరాజిల లేనగుమలెదొంతులై
వలపులు గుమ్మరించు వెల వారిజనేత్రలు జావళిల్, పదాల్,
వలుకుచున్మృత్యుభంగిమములన్మురిపింపఁగముందువెన్కలన్

కం॥ నానావిధముల సాముల

నానారీతులను వెలయునైపుణిఁ దెలుపం

గా నొనని ప్రజలాడఁగ

నానావిధ సాధనముల నడచెడువారల్.

తే॥ గీ॥ రామడోళ్ళును, తాపా, మురబ్బి, వీర
 ఐములు, నొబతు, భేరికా, నాదములును
 పటహా, డాంకృతు, లాదిగా ప్రబలి దెసలు
 బీటవారంగ జెలరేగి మిన్ను ముట్టె.

497

శ్రుతిపేయమ్మగు వాద్యభేదములతో సొంపారు సొన్నాయి సం
 గతులన్ మించు స్వరప్రసార రస మానందమ్ము చేకూర్చ సం
 గతిపైనంగతి క్రొత్తక్రొత్తలగు మేఘధ్వాన సోపానపుం
 గతి కల్పించి ముదంబురాశిని మురుంగంజేయు డోల్ వాద్యముల్

తే॥ గీ॥ కాగడాలు, నిలాయిలు, కాలుదివ్వె
 తీలు, పదులును, వందలు, వేలుగాంగ
 వెలిగి వేవెల్లుమూకల వెలుగు సేసె
 బట్టపవలను భ్రాంతి యెవ్వరికిబొడమ.

498

ఉ॥ అందలమందునున్నయతఁడానలకూబరుడో; జయంతుడో!
 యిందుడోయంచుజూచిమరుడేనును పెండ్లితుమారుడొచునే
 డిందుల కేగుదెంచెననె నిందునిభాస్యయొకర్తువేరొకర్తు భా
 గ్గేందరికాదె? మాకమల యెన్నఁగ నంచనె తోడివారితోన్.

శా॥ తారాజువ్వలు రివ్వమంచెగిరి తత్తారాపథం బంట నె
 వ్వారీ కాన్కలు పంపువారనుచు సంభావించి తారాంగనల్
 వీరా? మంత్రులు రాజతుల్యులనుచున్ వేవేగ ముక్తాతతుల్
 గారామొప్పుగ పద్మరాగములు కాన్కల్ వెట్టెనా వెల్లెడిన్.

- కం॥ తలపోయ నాపురమ్మునఁ
గల మేడలయెత్తు నెవరుఁ గనుగొన నగునే?
తలపాగలు తలనుండగ
తలఁపులు నభమరయుఁగనులఁదగులక యున్నన్. 501
- కం॥ ఆ సౌధ జాలకమ్ముల
భాసుర దృక్కునవితతి వదనాబ్జములన్
వీసరవోవక పట్టియు
వాసిగ నీవాళు లీయఁబంకజ నయనల్. 502
- కం॥ తడయక ప్రతి గుమ్మముకడ
నడుగడుగునఁ జిచ్చబుడ్ల నలరెడు తేజుల్
నుడువక నుడివెడునన న
ల్గడలన్ ప్రెగ్గడల కీర్తులన్ విరజిమ్మెన్. 502
- కం॥ ఈరీతీని నప్పురమున
నూరేగుచు పెండ్లివారొహో యనఁజనుచో
నూరేగిం పిటువచ్చెడు
రారే! మనవారుఁజూడ రహి నెదురేగన్. 504
- ప॥ ఆనుచును మంత్రపుంగవులయంగసలున్ సరివారుబందుగుల్
మనమలరన్ గనుంగొనఁగ మంతులు బందుగు లెల్లవారలున్
గొనకొనివచ్చి పేర్మిఁగనుగొంచునువహ్వరే! బావయెంతయున్
మనకు ముదంబొసంగె పురిమాన్యులు మెచ్చఁగఁజేసెబాపురే!

మ॥ అను చానందమయాత్ములై సచివు లాహా!రాజరాజాత్మజుం
డనఁగా నొప్పెడు నందలమ్ముననుమాయల్లుండు మేనల్లుఁడిం
కనెదుర్కోలిడ రండు రండనుచు నాకారింప బంధూత్కర
మ్మునకుందెల్పఁగ దెల్పఁగాఁదగు జనమ్మున్బంపి యల్లంతనే.

తే॥ గీ॥ ఎదురుసన్నాహమునకునై నేర్పరించి
స్థలమునకు వచ్చినటులఁ దెలియఁబడెడు
నని యమాత్యపు రాజమర్యాద లలర
నరుగనెంచిరి సోదరామాత్యవరులు.

507

తే॥ గీ॥ అంగరక్షకు లిరుగడలందు ఖడ్గ
పాణులై నిల్వ పైనికుల్ వారివారి
తరగతుల రక్షణక్రియ నెఱపవలయు
నాయుధమ్ములుగొని వందనాదులిడఁగ.

508

గురులు పురోహితుల్ హితులు కోవిదముఖ్యులు బంధువర్గముల్
వరుసలు దీర్చి విక్రయ విలాసములన్నడువన్భటరాజవర్ణముల్
పరిపరి చేతులెత్తి కయివారములం బొనరింప మాగధుల్
మరియును జైపరాకులిడ మంగళవాద్యములున్ రహింపఁగన్.

తే॥ గీ॥ అడపములు నత్తరువుతాను లాది రాజ
లాంఛనమ్ములు బహువిధ ఫల సుమాది
మంగళద్రవ్యములను కురంగటనె జను
చెన్నుమీరెడు దాసదాసీజనములు.

510

కం॥ సాలంకృతలై స్మిత నవ

లీలా దృగ్వచన, రచన, లీలామృదు భా

వాలంకృతలై వృద్ధలు,

బాలిక, లెలనాగ లెలమి వరలన్ తరుణుల్.

511

చ॥ తరలిరి మంత్రి సత్తము లుదారవదాన్య, యశో, విభాసితుల్
పరమ ముదావహుల్ సుజన భావిత వర్తను లన్నదమ్ములా
దరమునఁబెండ్లివారిని నుదారుని, లింగనమంత్రిజావ సో
దరి, సుగుణాఢ్యకామమముదమ్మునఁబెండ్లికుమారుఁగూడగన్.

వ॥ సైనికవదన, గాఢాలింగన, కరగ్రహణ, స్మితభాషణ,
చారుదృగీక్షణాది యథార్థగౌరవమ్ముల సంభావించి
సుఖాసీనులగుడు నన్యోన్యశుభాకాంక్షిత హరిద్రాక్షత
విక్షేపమ్ముల ముదమందుచు వియ్యంపు నెయ్యమ్ము
తియ్యనైదనర మృదుమధుర వాక్రప్తనవప్రసారమ్మును,
మార్గశ్రమాపనోదమును నగు తీయని పానకము
సమృద్ధ పానీయ పాత్రముల నందరికి నొసంగఁదగువారి
నేర్పరచి జావ, లింగనమంత్రికి వియ్యంకుఁడు; మాదన
మంత్రియు, ముద్దులమేనల్లుడు, పెండ్లికొమరుఁడు గోప
న్నకుఁ దానును నొసంగిరి. అంత వృద్ధ, విప్ర, కోవిద
ప్రముఖానుసణమ్ముగ నందరకు చందన తామ్బూలమ్ము
లొసంగఁదెలిపి యథాతథమ్ముగ తామ్బూలమ్ములొసంగి
పెండ్లికొమరునకు దుకూలాంబరభూషణమ్ములు మాదన

భక్తరత్నాకరము, ప్రథమ తరంగము

వి వా హ ము

వ॥ అయ్యెడ సర్వాలంకార శోభితమ్మును యావద్విప్రబంధు,
మిత్ర పరివార వేష్టితమ్మును సర్వాభ్యుదయ నిలయ
మ్మును, నగు కళ్యాణ మండపమ్మునయందు మంగళ
స్నాతుడై కుకు మోర్ధ్వ పుండ్రాలంకృత ఫాలత
లుండును భాషికతోదంచిత ముఖార విందుండును,
దుకూలాంబరదారియునై యున్న పెండ్లికొమరుడు
గోపన్న అంజలిపుటంబున ఫల, పుష్ప, సువర్ణ, తామ్రాంబుల
మునిచి అగ్ని ప్రార్థనాదిక, మంగళ సూక్తకమ్ములు
పఠించుచు నూతన వస్త్రచ్ఛన్నత మణిపీతమ్మున
పెండ్లికొమరుని పాఞ్జాఘనిగఁగూర్చుండబెట్టి యుదఙ్గా
ఘండై తానుబ్రహ్మపీతమధిష్ఠించి విప్రాశీపురస్సరమ్ముగ
ఫలప్రదానము గ్రహించి అచరింపంజేసి సభానుమతిం
బాణిగ్రహణ సంకల్పమును, గణపతిపూజా పుణ్యాహ
వాచనము లొనరించి పాణిగ్రహణ సంకల్పముజేయించి,
యజ్ఞోపవీతధారణ మొనర్చి, కన్యావరణము, లొనర్చు
నంత మాదనామాత్య దంపతులు తండులాన్విత కండోల
స్థితయు సర్వాభరణ భూషితాంగియునగు నూత్న వధువు
తమ ముద్దుపట్టి కమలాంబుచే పురోహితోక్త గౌరీపూజ
నొనరింపించి, వధూవర గోత్రప్రవరలు పురోహితులు
దెల్పు ముదంబంది వధువుచే వరవరణమ్ము లొసంగించి

మాతులానీత వధూరత్నమ్మను జననీజనకులును కళ్యాణ
మండపమున బ్రవేశించి ప్రాజ్ఞాభాసీనులై వరుడు ప్రత్య
జ్ఞాభాసీనుండుగా వధూవదుల మధ్య తెరపటంబుంచి
సంకల్పించి పురోహితులు మహాసంకల్పముఁజెప్పి
జేయింప శ్రీ లక్ష్మీనారాయణ స్వరూపుడగు గోపన్నకు
లక్ష్మీస్వరూపురాలగు కమలాంబ నొసంగి కన్యాదాన
ముంజేసె నయ్యెడ వరునకు ఆసనపాద్యార్ఘ్య మధు
పర్కమ్ము లొసంగి పాదోదకమ్ముఁ దలఁదాల్చి, 516

మ॥ తనతో నిర్వదియొక్కడైన తరముల్ ధన్యమ్ములై బ్రహ్మలో
క నివాసార్హ ములై తరింపఁదగు సంకల్పమ్మునుం జేసి యా
ర్యనుతుం డక్కన మంత్రి పెర్మిఁగనకన్యాదానముం జేసె మా
దన మంత్ర్యగ్రజి మేనయల్లునకు విద్వద్బంధునుత్యమ్ముగాన్.

తే॥ గీ॥ కన్నె సాలంకృతను సాధ్వీ సన్నత గుణ
శీల వర్తన బుద్ధులఁ జెలఁగుదు వని
యిచ్చు చున్నాడ నెలమి గ్రహింపు మీపు
నమరు నిద్దాన ధర్మకామార్థ సిద్ధి. 518

తే॥ గీ॥ నీవు ధర్మప్రజావృద్ధి నెగడుమయ్య!
ధర్మకర్మరతుండవై తనరుమయ్య!
యిచ్చెదం గొన్ను! తెల్చి గ్రహింపు మీపె
ధర్మ కామార్థముల వీడఁదగదు సుమ్మ! 519

తే॥గీ॥ ధర్మకర్మరతుండవై తనరు నీకు
 నలరు సహధర్మచారిణియగుచు నీపె
 అస్మదాత్మజ యీ సుగుణాలవాల
 నెలమి నీ గృహలక్ష్మిగ నేలుకొనుమ ! 520

కం॥ వరునకు కనకాసన మిడి
 వరుచరణమ్ములను పసిడిపల్లెరమున బం
 గరుకలశను జలముం
 దమజి యిడం గడిగి మంత్రి తన్నీరమ్మున్. 521

కం॥ శిరమున దాలించి తరుణీ
 శిరముననుంచయును వరుని శిష్టులు మెచ్చన్
 పరిమళ గంధాదుల నే
 మరకయ పూషించి యొసఁగె మఘపర్కమ్మున్. 522

కం॥ స్వర్ణాంగుళీయకమ్మును,
 స్వర్ణదుకూలాంబరములు స్వర్ణసుమమ్ముల్,
 స్వర్ణోపవీతముల నిడి
 స్వర్ణమయుం జేసి వరుని స్వాతంబలరన్. 523

కం॥ రత్నాంబరముల నిడె కవి
 రత్నము వరుడలర సచివరత్నము కన్యా
 రత్నము గుణరత్నము నా
 రత్నాకరు నటుల వివిధ రత్నచయమ్మున్. 524

తే॥ గీ॥ అంత సుముహూర్తసమయ లగ్నాష్టకములు
రమణ చూర్ణిక లుచ్చైస్వరమ్ముతో ప
రించిరి పురోహితులును గడింది ముదము
నంద సభనున్న యెల్లరు డెందములను.

525

తే॥ గీ॥ రమణజేగొని శోభన ద్రవ్యవితతి
హస్తమస్తక యోగమహత్తరశుభ
సన్నివేశ మహోద యోత్సాహ భరితు
లగుచు నూతన దంపతు లలర నెలమి.

526

తే॥ గీ॥ వేదధర్మమ్ము దలఁదాల్చు పెండ్లివిభవ
మఖిల ధర్మోదయమ్మున కాశ్రయంబు
ధృవము మీ దంపతీత్వ వై భవము ధృవ మ
టంచు నిగమోక్తులను పల్కి రవనిసురులు.

527

కం॥ మృదుమధు రోచ్చైస్వరముల
ముద మిడు వేదోక్తమంత్రములు భూసురవా
గుడి తాశీర్వచనమ్ములు
ముద మొప్పన్ వెలయఁబెండ్లిమూర్తం బయ్యెన్.

528

తే॥ గీ॥ వేదవిపులు లౌకిక విప్రవరులు
నఖిల బంధువు లైదువుల్ హర్ష మొదవఁ
బెరిమి నూత్నవధూవర శిరములందు
సచ్చనక్షతలుంచిరి ప్రమదమందః

529

వ॥ ఆయ్యెడ సభాస్తారులగు విద్యద్భంధుమిత్రాదులకు ఫల,
తామ్బూలము లొసంగువారును అత్తరువులు రాయు
వారును గంధము లిచ్చువారును పన్నీరుచల్లువారును
వ్యజసాదు లిడియెడువారునునై యుభయ వర్గముల
యాప్తబంధువులును సభ్యుల నానందింపఁ జేయువార
లయిరి. అంత.

530

కం॥ వరుడొసగిన మధుపర్కము
పెరిమిన్ ధరియింపఁజేసి పెండ్లికుమారిన్
సురుచిర దీపావళి ప
శ్చైరమొలతో తరుణులెలమిలీలన్ దేరన్.

531

కం॥ తలబ్రాల్ బియ్యపు పశ్చైర
ముల మాంగళ్యముల నునిచి పూజించివధూ
తిలక గ్రైవీయములుగ
నలరంగా మూడుముడుల నమరిచె వరుడున్.

532

కం॥ అభినవమగు మజ్జేజవన
విభవమునకు హేతువగుచు వెలసెడు మతి నీ
శుభసూత్రము మెడఁగట్టితి
సుభగే! నూరేండ్లు మనుమ! శుభసంపదలన్.

533

తే॥ గీ॥ అంతనూతన దంపతు ల్లర మౌళు
లందు స్వరాక్షతల సువరాభిషేక
ములనుఁజేసిరి వేదవిప్రులును బంధు
జనులు దీవించి గౌరవాఙ్ము నేల.

534

మ॥ ఎలమిం గొబ్బరికొల్చి దోయికులయం దేపార దీవించి యి
చ్చలు రేకెత్తఁ బరస్పరమ్ము తలలం జాల్యారఁ గాజేయ వి
ప్రులు నాపై విజిగిష దంపతుల చూపుల్ ద్రోపు దోయిళ్లు నౌ
తలబ్రాలార్ద్రములై మనోహరశుభోదర్కమ్ములై యొప్పెడిన్

కం॥ ఫలమూలమ్ములు కమ్రుక

ములు దక్షిణ లక్షతలును ముడివెట్టిన మేల్

వలిపపు బ్రహ్మగ్రంథుల్

వెలయించిరి దంపతీత్వ విభవగ్రంథిన్.

536

కం॥ పాణిగ్రహ ణాభ్యుదయము

రాణింపగ దంపతుల కరమ్ముల రక్షల్

నాణెమ్ముగఁగట్టిరి యిం

ద్రాణిం దలపించి వధువు రాజిల నెలమిన్.

537

కం॥ ఆనందమ్మున మాదన

భూనుతవిప్రులకు వేదముల ప్రోవులకున్

బూనికను శోడశమహా

దానములం జేసె భక్తిద్రజ్ఞులు మెచ్చన్.

538

ఫలములు చందనమ్ములు సువర్ణము లంబరముల్ దుకూలముల్
వెలగల రాంకవమ్ములు కవిప్రవరుల్ వినుతింప వీడ్యముల్
వెలయఁగఁగాన్క వెట్టి తొలి విజ్ఞుల కర్హతలం గ్రహించి మేల్
వలువలు శాలువల్ ఫలసువర్ణములుం గడు సత్కరించియున్.

కం॥ కలవిప్రులెల్ల రలరంగ

వలువలు సంభావనములు ఫలములు మెఱయన్

గలుముల మునిగిన వారలె

తలలూపగ నిచ్చె తన యుదారత వెలయన్.

540

వ॥ అంతః బురోహితులు మహదాశీర్వచనంబ తరువాయి
యన మాదన శ్వశురదత్త నూతన దుకూలాంబరధారులై
మాదనదంపతు లాచమించి సభ కంజలించి గురు, వృద్ధ,
విప్ర, బంధువర్గమ్ము లిడు వేదాశీర్వాద శుభోదయ హరి
ద్రాక్షతలు తలదాల్చి ఫలప్రదానమ్ము లిడి ఆడుపడుచు
లిడు కప్పురపు టారతులంగొని వేనూరారుల తాబూబ
మిడి దంపతీయు క్తముగ మాదన సభకునంజలిజేసెనంత.

సిరులంజిల్కెడుముద్దునెమ్మొగములం జెన్నొందుకొమ్మొర్వుచూ
పరకానందముఁగొల్పు నూతనపు దాంపత్యమ్ము వర్ధిల్ల రా
సిరులం బేరిమి వేదమంత్రముల నాశీర్వాదముల్ జేసి వై
చిరి విప్రోత్తము లక్షతల్ శిరమునన్ జెన్నారఁ గీర్తిద్యుతుల్.

వ॥ అంతః బురోహితులు స్వస్తిమంత్రార్థమ్ముల వధూవరుల
శిరమ్ముల యాశీరక్షత లుంచి ఫలప్రదాన సమయం
బెఱింగింప లింగన్నమంత్రీ వధూవరులచే విద్వన్ముఖ్యు
లకు యధార్థమ్ములుగ ఫల,తామ్బూల దక్షిణల సమ్మా
నింపజేసె.

543

తే॥ గీ॥ పసిడిడల్లెరములయందు పడతు లెలమి
ముత్యములు, రత్నములు, పుష్పములును, బోసి
కప్పురపు దీపముల నుంచి కనులవిందు
గా నొసంగిరి యారతుల్ గలిమి మెఱయ. 544

వ॥ అంతన యైదుపులకు నూరారుల తామ్బూలమ్ములొసంగి
వధూవరులు సభ కంజలించిరి అంతఃజతూరాత్ర దీక్ష
యథాకృమమ్ముగ వివాహంపుమహోత్సవం బగుటయు,
అందున విద్వత్సమ్మాన బంధుగౌరవములతో నాందోలికా
గజారోహణాదుల నూరేగింపు టుత్సవమ్ములతో సంగీత,
సాహిత్య, కవిత్వ, సభలతో, సమ్మానములతో ఇష్ట మృష్టా
న్నభుక్తుల నానందమ్ము నొందుచు వివాహమ్ముగుడు
సూతన వధూగృహప్రవేశ దేవతా పూజన బ్రాహ్మణ
సమారాధన బంధుగౌరవాదుల నలరారి కామమాలింగన
మాత్రీ దాపతులు తమముద్దుల కొమరుండు గృహస్థయి
నందులకు సంతసించుచు నందునను తమ ముద్దుల మేన
కోడలు కోడలయినందులకు పరమానంద భరితులగుచు
కాలమ్మునుపుచ్చు చుండ. 545

చ॥ వలపులు గ్రుమ్మరించు నెలప్రాయము పూవిలుకాని వాడిపూ
ములుకు లపాంగ శాత శరపుంఖములై, ఋజుమార్గగాములై
తలపులు ధర్మకర్మ సుమదామములై కడుపార కన్నవా
రల కనుపండువైసిరుల రాజిలెడిన్ గమలాంబ గోపనల్.

కం॥ దైవస్వరూపు లనియెడు

భావనఁదలిదండ్రు లెలమిఁబడయఁగ భక్తిన్

సేవించుచు నవ్వా రిడు

దీవన గోపన్న మను సుధీవరు లెన్నన్.

547

కం॥ కలుములు రలమున్కలుగా

నలరుమహామంత్రి పుత్రయయ్యును కమలా

జలజాక్షి. ఆ త్రమామల

నెలమింగను భర్తఁగూడియెఱఁగి భజించున్.

548

కమలాంబానతి గోపనా హ్వయుని ద్వక్కంజాతయై గేహ కా
ర్యములం దీర్చుచు నత్తమామలకు నాహ్లాదమ్ము రేకెత్త ని
త్యము గోపన్నకుఁ బ్రాణతుల్య మగు సీతారామ సేవావిధిన్
బ్రమదం జొప్పఁగఁదీర్చుచుం బఠినప ర్యామోద సంపన్నయై.

చ॥ కడుపునఁగన్న బిడ్డయటు కామమలింగన లెల్ల వేళలన్
గడు పెరిమిం గనుగొనఁగఁగంటికి రెప్పటు; మోహవల్లికల్
ముడివడి ప్రేమపుష్పములు పూయఁగ గోపన మానసాబ్జ మం
దడర ద్విరేఫ మౌచుఁ గమలాంబకుఁగాపుర మొప్పెరాసిరిన్.

చ॥ కలుములు గంపలంగొలుచు కాపురమయ్యును మంత్రిబిడ్డయై
యలరుచునున్నఁ బేర్చి ధవుఁడౌదలఁదాలుచు మోహవల్లికల్
మెలిగొనమోహనాంగుఁడును, మేటికపింద్రుడు, నైనగర్వఁ పుం
బలుకును బల్కనెరని శుభావహయై కమలాంబ యొప్పెడిన్.

తే॥ గీ॥ అతిధిపూజయు, వతిభక్తి, అత్తమామ

లన్న పితృభక్తి రాము పదారవింద

సేవనానక్తి దాన దాసీజనాను

రక్తి కమలాంబ కనుది నానక్త వృత్తి.

552

కం॥ గోపన్నమనసె తనమన

సేపనిజేసినను నవ్య మేదియుఁగనరా

దాపూర్ణచంద్ర వదనకు

మాపర్యాయకును కమలమాసతి కెన్నన్.

553

ఉ॥ గోపన యెల్లవేళల నకుంతిత రామపదాబ్జ సేవానా

ప్రాపక చిత్తవృత్తి నెడబాయని రామకథాప్రసక్తి ప్ర

జ్ఞాపరిణాముడై జగము సర్వము రామమయం బటన్న వి

ద్యాపరిపూర్ణఁడౌచుఁబ్రమదమ్మునఁజేయును రామనామమున్.

చ॥ జనకుని వంపునన్ జనులు సమ్మదమందఁగ రాజకార్యముల్

బనిఁగొనిసేయు నేపనులు పైబడి యున్నను రామనామమున్

మనమునఁజేయు రామభజనమ్మును నల్వఁగిగూడి బేయు నే

పని నొనరింపఁబూనిన సెబా ననిపించు నదెట్టి శక్తియో. 555

చ॥ మనమున రామనామ మహిమమ్మునుచింతనచేయు టొక్కఁడే

సనిగఁదలంచి యీభవముఁబాయనుపాయముగాఁగ; నెన్నియో

పనులను ముగ్ధితేలునటు పైజనముల్ గ్రహియింప నిచ్చులున్

జననుతుడైన గోపన ప్రజావళిగూడి చరించు చుండెడిన్. 556

అ॥ వె॥ పంటకాపులైన బ్రహ్మజిజ్ఞాసువు
 తైన రామనామ మనవరతముఁ
 జేయఁబోత్సహించు చేయించు శ్రీరామ
 భజన మనుదినమ్ము భక్తి యుక్తి.

557

అ॥ వె॥ నేలకొండపల్లె నివసించు నగ్రజుం
 డయిన నంత్యజుండె యయిన ననుది
 నమ్ము రామభజన నానంద మేపార
 నిదురఁజెందు రాత్రి నియతి మెఱయ.

558

కం॥ ఏకాద శ్యుపవాసము
 లేకాహము లాదిగాఁగ నెన్నియొ దీక్షల్
 నాకం బంటెడు భజనల
 నేకగ్రీవముగఁబురిని నెల్లరుఁజేయన్.

559

తే॥ గీ॥ ద్వాదశీబ్రహ్మణుల సమారాధనములు
 పేదలకు నన్నదానముల్ పెరిమి నతథి
 పూజ లింటింటు వెలయ నప్పురిని మార్గ
 దర్శకుండొచ్చు గోపన్న తనరఁజొచ్చె.

560

క్షా మా ర్త జ న ర క్ష ణ ము

వ॥ అత్తరి.

561

కం॥ కామమ లింగన మంత్రులు
 రామాయణ పఠన నియమ రాజిత మతి శ్రీ
 రామ పదాంభోజ యుగం
 జేమరకయ నాకపురికి నేఁగిరి యంతన్.

562

తే॥ గీ॥ వేద విధులను పైతృత విధు లొనర్చి
దాన ధర్మములను నన్నదానములను
విప్రముఖ్యులఁదనియించి విజ్ఞ తౌన
నంగఁ బితృభక్తి పుత్రుఁ డనంగఁదనరె.

563

ఉ॥ అంతటినుండి గోపన మహాకవి రాఘవదారవింద న
క్రాంతర దృష్టి వృష్టి కురియన్ సమకట్టె దయారసార్ద్ర భం
గ్యంతర వృష్టుశౌచుఁ బరమాయువు రాసిరి కబ్బ నర్థి సు
స్వాంతులు మెచ్చఁబేదజన మౌనని మెచ్చిచుతించి మొక్కిడన్

చ॥ కర వొక కారణమ్ముగ నకాలము కాలము నాక వచ్చి యెం
దరొ జను లాక లన్న మిడితద్దయుఁ బ్రాణము నిల్పుడన్నయా
మొరవిని సైపలేమి జనముల్ ముదమంద భుజింపజేయ వా
సరములువారముల్ నెలలు జారఁగఁజొచ్చెను నన్నరాసులన్

ఉ॥ ఏగెను మూడు వత్సరములేదినమున్ శతముల్ సహస్రముల్
గాఁగ జనాశిభక్తి గొనగా నొకనాఁడుమ లోటురాని యా
చాగము నెన్నఁగామగవి చాగము చాలునొ కల్పభూజంపుం
జాగము చాలునో తెలుపశక్యమే? గోపన నెన్న శక్యమే ?

చ॥ తరిగెను భూమిఖండములు దగ్గర నున్న సమస్త విత్తముల్
దరిగెను రత్నపలచయ ముద్భాత సువర్ణ విభూషణావళుల్
దరిగెను వెండి బంగరువులన్ వెలయించినపాత్ర లన్నియున్
దరిగెను నారఘూత్తము పదద్వయ చింతనగాక సర్వమున్.

కం॥ సిరి సర్వమ్మునుఁ దరిగిన
 నురుతరగతి వచ్చు నతిథి యొక్కరుఁడేనిం
 దరుగడ తోరణ మట్టుల
 వరలెడు భుజియించి తృప్తిపడి ముద మొప్పన్. 568

అ క్క న య ను రా గ ము

చ॥ అరిగెను కొన్ని నాళ్ళటుల అక్కన మాదన లఁత దస్క రా
 సిరి సకలమ్మునుం దొలఁగి సిగ్గరి నల్వరు సాటివారి లె
 బ్బరికఁపు చూపుచూడఁదలవంపున కాకర మైన యట్టి దు
 ర్భరమగు జీవనమ్ము గడపం దగె నల్లఁడటం చెరుంగమిన్.

మ॥ అకటా! మాకమలాంబ కిట్టి దురవస్థా? మాదు మేనల్లుడా?
 అకలంకాత్ముఁడు పండితుండు, కవిరా జవ్యాజ్ఞోర్తి ద్యుతి
 ప్రకటిభూత దిగంబరుండును బుధాలంబుండు దీ నార్థి యా
 చక కల్పిండుగునట్టి గోపనక? యాచ్ఛాదైన్య! దీనస్థితుల్.

కం॥ పతి భక్తి నతిథి సేవను
 మతిమంతులు మెచ్చుకొండు మా కమలాంబన్
 నుతమతి నత్తకు దీటుగు
 నతి యన్నిట ననుచు; నదియుఁజాలదె? మాకున్ 571

మ॥ తన సర్వస్వముఁగోలుపోయినను విద్యన్ముఖ్యులగ్గించు త్యా
 గ నిరూఢిన్ బ్రతిరోజు వేల జనులం గాపాడె మూడేండ్లు భో
 జనముల్ బెట్టియుఁగర్వుకాలమున; నాచాగమ్ము సామాన్యమే?
 మనమున్ మెచ్చిన ధన్యతఁగొనమె? ధీమన్ను త్యుమేనల్లనిన్

మనమేనల్లుడు నల్లువాడనిన సామాన్యుండె? యీ లాటి త్యాగిని యోగిన్ గననేర్తుమే? యొక నియోగిన్ యోగినిన్ రాజయోగిని త్యాగిన్ మనగోపనన్ గనినచోఁగేల్పొడ్చు లర్పించి యొయ్యన నేభూపతి యగ్రహారముల నీయంజాలడె? పేరిమిన్.

మ॥ అతఁడేగిన్ వలెఁగానియేఁగునెడనీయన్ సందియంబందు భూపతి యొక్కండునుగానరాడమది సంభావించుచోవాని యోగ్యత యేమంతరికి నేనృపాలునకు నూహతీతమై యొప్పు సంతత భాగ్యోదయుఁడాతఁ డీసిరులజేతంబందు నూహించునే?

తే॥ గీ॥ అతని లోకిక రాజమర్యాద నలరఁజేసి మషమది సంతుష్టిజెంద వలయు
నంతియె గాని యాతని కాతఁడిటకు
వచ్చునని యెంచుటలు పొరపాటు గాదె?

కం॥ సిరితొలఁగిన సంగతి మన
మెఱిఁగెడి యీ నాటికపుడె యేగెను మూడేం
• డ్లరరే! గోపన చరితము
పరికింపఁగఁజిత్రమాయె భావము నందున్.

576

అ॥ వె॥ బ్రదికిఁజెడిన వాడు బరి మీరి వెడలునే?
అత్తవారి యింటి కనద యగుచు
పట్టె డన్నముఁదిని బ్రదుక వచ్చు నటంచు
సంతకన్న అధమ మరయఁగలదె?

577

కం॥ నిరులన్ మనియెడు నాడే

అరుదుగదా? మనగృహమ్ము నందడు గిడుటల్

అరయుదె? మేనల్లుని యటు

లరయంగా మనకు నాతడల్లుడు గాడే ?

578

ఆ॥ వె॥ కన్నకడుపు గాదె? కమలాంబ మనమీద

కన్ను బెట్టుకొనక యున్నె? యున్న

కలిమి దక్కి యెట్టు లెలమిమై తనయంత

దాన వచ్చు మనలదరియఁజెపుమ ?

579

కం॥ తన పెరిమిటి యందుం గల

నెనరున్ విడనాడి వచ్చునే? పుట్టింటన్

దన కెదియో లభియించెడు

నని యచి సాధ్యేత్వమందురా? యద్దానిన్.

580

ఆ॥ వె॥ వేలవేల ప్రజల లీలఁగాపాడిన

దాత యాతడతని ధర్మపత్ని

కమల మనదు భాగ్య గరిమంబుదలపోసి

పట్టె డన్నమునకుఁబయట పడునె?

581

ఉ॥ ఆతని కేమిలోటు మరియాదకు భూపతికన్న మిన్న వి

ఖ్యాతికి గ్రంథరాజముల యందలి దాతలె సాటి దాత లే

రితరుణమ్ము నందు నెన యీరని నొక్క వచింప నా మహా

దాత గుణాఢ్యుడల్లుడని యాడుకొనన్ మన భాగ్య మెట్లదో

తే॥ గీ॥ మనము కాదొక్కొ? దాతల మని యనుకొనఁ
దగదు మన యీగి పక్షపాతమ్ముఁదెలుపు
నతని నెర యీగికిని సాటి యనఁగఁదగదు
అఖిల భూత దయాపరుం డతఁడు నిజము.

583

చ॥ ఒరులకుఁబెట్టలే కునికి నూర్పులు వీడ్చెడు గాని స్వీయఁపుం
గరిమకు లోటు వచ్చెనని గాని ధనమ్ములు భూమిఖండముల్
దరిగె నటంచుఁగాని మదిఁదాఁదలపోయఁడు నిక్కువమ్ము నే
నెఱుఁగుదువానిచి త్తమును నెన్నఁడునున్ మనభాగ్యమెంచునే?

కం॥ అతని యదృష్టము మంచిది
సతి మన కమలాంబ మతియు సంతతమునుఁద
స్మృతి నెంచి యతనికిం దగు
సతియని యనిపించు కొనఁగ సంభావించున్.

585

మ॥ మన మిప్పట్టున రాజ గౌరవములన్ మన్నించి రావించుచో
మనకుం గీరితెహచ్చవచ్చుఁగమలాంబా సంతసం బందు గో
పనయున్ మెచ్చెడినంచు నక్కనన మాదన్నార్యు డల్లంతఁ బే
ర్చినిరావింప గ నేర్పరించివరలక్ష్మీలక్ష్మ్యు లుప్పొంగఁగన్.

వ॥ అత్తరి నేలకొంపల్లి పురభక్తులు పరివేష్టించ నిజగృహం
బున గోపనార్యుడు.

తే॥ గీ॥ పట్టువలువలు ధరియించి పట్టి వర్ధ
నములు దాలిచి రామా యణముఁబురాణ

మెలమి జెప్పుచు నుండె నభ్యులు ముదమ్ము
గదుర గోపన్న పాండిత్య గరిమ మెఱయ.

588

తే॥ గీ॥ భక్తిరస ధారయో! రామ పాద నీర
జాన వాసూన ధారయో! అవిరళముగ
గోప నాక్తి పయోదముల్ గురియజొచ్చె
సభ్య హృత్తేత్ర భక్తిబీజము జిగుర్చ

589

తే॥ గీ॥ కెరలి గోవిందనామ సంకీర్తనమ్ము
జేయువారలు హారతుల్ జేతఁబూని
యిచ్చు వారలు పదముల కెఱగు వార
తైరి సభ్యులు గోపన్న కంత భక్తి.

590

కం॥ కొబ్బరికాయలు గొట్టిరి
యబ్బరముగ ననటిపండ్ల నందిచ్చిరి యే
తబ్బిబ్బు లేని మది తో
నిబ్బరముగ గోపనార్యునిం దనియింపన్.

591

చ॥ మరియును రామరామమహిమమ్మునెఱుంగవచింపఁబూని యే
మరుట లెఱుంగఁబోని బుధమాన్యుఁడు గోపన సభ్యులెల్ల సం
బరమునుబొంద వాక్సుధ లపార గభీర కథాస్రవంతులై
వరలఁగదెల్పెవహ్వరె! సెబా! నని యాదలలూపి మెచ్చఁగన్.

ఉ॥ ఆ సమయమ్మునందు నచివాగ్రణులంపిన యాన రాజముల్
భాసుర రాజవైభవ విభాసితముల్ వెలయంగ బందుగుల్

రాసిరు బుల్లసిల్ల కవిరాజ విరాజిత మైన గోపనా
వాసగృహమ్ముముంగిటకువచ్చెడువార్తగ్రహించియెల్లరున్.

తే॥ గీ॥ విస్మయానంద భరితులై వినుకంగన్న
భక్తరత్నము గోపన్నపత్ని కమల
మాంబయును మెచ్చుకోలిడ సంబరమునఁ
దెలుప నంతన గోపన్న యెలమి మెఱయ.

594

కం॥ నీరాజనమ్ము నిడి ఫల
హారమ్ములు పంచియీయ నగునికనిందే
వారికి ననుటే తడవుగ
వారక నిడఁజొచ్చి రెల్లవారికి వారల్.

595

అ॥ వె॥ గోలుకొండ నుండి కొమరొప్పు వచ్చిన
బంధు జనము తెదను ప్రమద విస్మ
యముల నంద గోప నార్యుండు నెదురేగె
వేల ప్రజలు గొలుచు లీల మెఱయ.

596

తే॥ గీ॥ రాజమర్యాదలను బంధురాజితోన
నడుగు నిడ నాన నార్హ్య పాద్యాదు లొసఁగి
యెల్లవారల మనములు నుల్లసిల్ల
సేమ మారసె మాతుల క్షేమ మెంచి.

597

కం॥ వరలక్ష్మీలక్ష్మలు కూ
తురు కమలం గొగిలింఁచ దొరలెడు శక్తుల్

చిరువానలు గురియఁగ నవి

వరలెన్ గనకాభిషేక వైభవ మొప్పన్.

598

తే॥ గీ॥ అంత నందరికిని ఫలహారము లిడి

బడలికలు వాయఁజేరిమి నిడియె నావు

పాలు పాపీయములుగ గోపన్న సకల

బంధు వర్గమ్మునకుఁ బరివారములకు.

599

తే॥ గీ॥ చింత చెడినను పులు పింత చెడునె? యమ్మ

యటుల గోపన్న భాగ్య భోగ్యముల నాడు

చేయు మర్యాదలే నేడు చేయుచుండ

బంధువర్గమ్ము లాశ్చర్య పడుచు మదిని.

600

కం॥ సిరి చెడిన మాట లాడదు

పర మాహ్లాదమ్మై వదన పద్మము నందున్

వరలెడు నిటు నటు వెడలఁడు

అరనిముసములోన సిద్ధ మగు నన్నియునున్.

601

కం॥ మన పరివారము లెక్కం

గన నూటికి లోటులేదుగద? యిందరు నె

మ్మనమున తృప్తిగొన భో

జనములు పక్వాన్న వితతి నలుపం జేయున్.

602

గీ॥ మనము వచ్చిన పని వేరు మనము నిచటఁ

జేయు పని వేరు నైదోచెఁజిత మలర

నెటులఁదెలుపంగ వలయునో ఇంత యేవి
దెలియబడకున్న యది యేమి నలుపఁదగెడు ? 603

కం॥ అని బంధువర్గ మెల్లరు
మనమున ననుకొనుచు కలీసి మంతన మందున్
మనమిటకు వచ్చి యపుడే
దినములు రెండాయెఁబనియుఁదేలక పోయెన్. 604

ధీరుఁడు గోపనాహ్వయుఁడు తేలునె ? యాతని నోట నేదియున్
జారునె ? సేమమే తెలుపఁజాలెడు నాతని వాగ్విశేషముల్
సారపరీతముల్ విబుధ సన్నతముల్ కమలాంబ యేనియున్
జేరునె ? కష్టనష్టములు చెప్పునె ? చాటునఁదల్లితోడనేన్. 605

సిరి సకలమ్ము బోయినను చిత్తమునందునఁదొణ్ణు బెణ్ణు లే
దరయఁగ నూరివారలు మహామహు లెల్లరు పాదసేవ నా
పరులయి యున్నవారు బుధవంద్యుఁడు గోపన వీని ఖాగ్య మె
వ్వరు వివరించి తెల్పుఁగలవార లుదారుల కల్ములిట్టివే ? 606

కం॥ ఏమీ ! మన గోపన వి
ద్యామహిమమ్ము వినమె ? అపు డ్దృష్టెలమిన్
శ్రీమద్రామాయణమును,
నీ మాద్రి మనోవికాస మెపుడందితిమే ? 607

కం॥ ఈ మహనీయుని పాదము
లేమానవు లేని మాళి నెలమినిఁదాల్చు

గా ముందడు గిడ కుందురె ?

ఈ మహితాత్ముని విశేష మెన్నఁగ వసమే ? 608

అనుచున్ బందుగు లెల్లవారలును నాహా! యేమి గోపన్న యీ
తని మహాత్మ్యము నెన్నఁగాదరమే? విద్యన్నుత్యుఁడీపుణ్య మూ
ర్తినెఁ జేబట్టిన ధన్య మా కమల నారీరత్న విఖ్యాతఁ గాం
చిన దీనాటికి నింతకన్నఁకలవే? చింతింప భాగ్యోన్నతుల్. 609

కం॥ కలిమి గల చోబఁబుట్టియు

కలుములు గల వాని కలిమి కై బట్టియు మేల్

కలుములఁచూగియు కలిమికి

వెలియయ్యును. కమల కలిమి వెలయం జొచ్చెన్. 610

కం॥ అని బందుగు లెల్లరు నె

మ్మనమున నుప్పొంగి కమలమా మాన్యత, గో

పన భక్తున్నతి, చాగము

మన కగునేయెన్న ననుచు మన్ననఁగనుచున్. 611

కం॥ వరలక్ష్మి లక్ష్మలకున్

మురిపెమ్మనుఁగూర్చు కమల ముద్దుకుమారిన్

బరికించి బంధుజనములు

వరలక్ష్మి లక్ష్మ లలరఁబలికిరి యిట్టుల్. 612

కం॥ నిను నీ పెనిమిటినిం గొని

జన మీ పెదనాన్న నాన్న సమ్మదమున మీ

జననిని పెద్దమ్మను మ
మ్మునుబంపిరి రేపు పయనముం జేయవలెన్. 613

కం॥ గోపనకుం దెలిపెద మీ
మాపున సిలోన నతని మనసున కెక్కన్
మాపనిదెలుపుము తల్లీ!
యే పగిదిని దెలుప నాతడెలమిం గొనునో! 614

కం॥ తెచ్చిన వస్తువు లేవియు
ముచ్చట కేసియునుజేత ముట్టర యీ మా
తెచ్చిన ఫల మేమున్నది?
అచ్చుగ మీ యుభయు లెలమి నరయుడు! తల్లీ! 614

మీ నేమమ్ము లవెట్టు లుండిననుబేర్కిం దెచ్చి మాయిచ్చు నీ
నానా రూపములై దనర్చు తనుబండారమ్ములం దొక్కడే
నానందమ్మున నేడు మీరు తనకున్నన్ మామనం బొప్పునే
యీ నాడేనియు మీర లిర్వరును మా యీ మాట మన్నింపరే?

తే॥ గీ॥ ఎన్ని విధముల నడిగిన యేనిగన్న
తల్లికేనియు నిమది తెల్లముగను
దెలుపఁబూనవు చెంతను నిలువఁబోవు
తగునొకో? యిట్టు సేయుట తల్లీ! నీకు. 61

కం॥ సిరిబాసి పుట్టినింటికే
దరలంగాదగునె? యెట్టి తరుణికి సర్వం

బెరిగిన మత్పతి యీ కృతి
సరకుం గొనుటెట్లు? తెల్పజూట్టుట యెట్లుల్? 618

తే॥గీ॥ వేలవేలకుబ్రజలకు వెలితిలేని
భోజనము లిష్ట త్యాగి సత్పురుష వరుడు
కలిమి కొక యింత యీ నాడు వెలిగ నున్న
యంతి బయలిడునే? పట్టె డన్నమునకు. 619

తే॥ గీ॥ బ్రదికి యుంటిని యీనాటి వరకటన్న
ధైర్యమునజూడవచ్చిరి దయదలిర్ప
నిదియ పదివేలకుం జాలదే? మదీయ
భాగ్యముల పంటగా నెంచి ప్రమదమంద. 620

తే॥గీ॥ కలదు కమలాంబ యింకను కలదు నిన్ను
గనెడు కోరికతో నని వినుపు డమ్మ !
పెద్ద నాన్నకు మానాన్నవినెడు గాని
వినిన నాదగు కైమోడ్పు వినుపు డమ్మ ! 621

తే॥ గీ॥ అనదయా ? నాదు భర్త మహాకవీశ్వ
రుండు పండితముఖ్యుండు నిండుకిర్తి
చంద్రమండలుండితండు చేజాచు నేని
అగ్రహారము లీయరే ? అవనపతులు. 622

తే॥గీ॥ తల్లిదండ్రులగనియెడు తలపు లాడు
బిడ్డలకుగల్గుకుండునే? వేయనెల?

పదియు రెండేండ్లుగడచె నిప్పటికి మిమ్ముఁ
గనెడు భాగ్యమ్ము లభియించెగాదె? తల్లి!

623

కం॥ పలికితి నెవియో నా దగు

పలుకుల లోపమ్ము లుండు బహుభంగుల మీ
యెలమిం గోరిన బిడ్డను

దలఁతురె? లాతిగను నన్ను దయ మనఁగనరే ?

624

కం॥ ననుఁబెదనాన్నయె యెఱుఁగునుఁ

గన నేరడ నాదు తండ్రి కడుపార ననుం

గని పెంచి పెద్దఁజేసియు

నన నేమున్నది యమాత్యుఁ డరయఁడె? జగమున్. 625

కం॥ ననుఁగని పెంచి మహాకవి

యును త్యాగియు భాగ్యశాలియును భక్తా

గ్రణియగు మేనత్త కుమా

రుని వరు వరియింపఁజేసె లోకము మెచ్చన్.

626

తే॥ గీ॥ అత్త నను నెత్తి నిడుకొనె నంత కన్న

మామ వేయు మడుంగుల మన్ననఁగనె

మగడు నను బ్రేమ సుమముగ మౌళిదాల్చు

నాకు లోపం బొకింత యున్నదియె? తల్లి!

627

కం॥ వస్తువులును వాహనములు

“జాస్తి” గ లేకున్న మాదు సదనము నందున్

పస్తుండునె? యే యతిథియు

విస్తళ్ళను వేయు తీయు విధముం గనరే? 628

కం॥ పదిమంది కిడుచుఁదినుటయె

ముద మగు మాదంపతులకు ముద మారఁగ మీ

సదనమునకు వచ్చిన మా

సదనమ్మునఁ జరిగినట్లు జరుగునె? తల్లీ! 629

కం॥ అమ్మా! మీదంపతులకు

నెమ్మనమున కెక్కునట్లు నే నడపెద లే

శమ్మున్ నందియ మందకు

మమ్మా! కమలాంబ! తెమ్మ! అనందమునన్. 630

తే॥ గీ॥ అమ్మ! మీ నాన్న పెదనాన్న అడుగు జాడ

లందు నడచును మీ యమ్మ అస్మ దాత్మ

నిన్నుఁగాదను వార లందున్న వారె?

వెఱపు నీ కేటి కమ్మ! ఓ వెఱ్ఱితల్లీ! 631

తే॥ గీ॥ మీ చరిత్రమ్ము పూర్తిగ మే మెఱింగి

నేటికి పదారవ దినమ్ము నిక్కువమ్ము

నమ్ము! మని తల్లి పెదతల్లి నమ్మకముగఁ

దెలుపఁగమలాంబ యొక కొంత యెలమిఁగొనియె. 632

కం॥ మనసార గోపనార్యుని

మనమున కెక్కెడు విధాన మరి దెల్పియు మా

పున పెదమేనత్త ముద

మ్మున పయనముజేయు నిష్ఠముం గొనఁజేయన్. 633

ఉ॥ ఇచ్చట నీ పురీజనము లేలికగాఁగను చున్నవార లే
ముచ్చట లాడకే పయనముం బొనరింపఁగ ధర్మమౌనె? మీ
యిచ్చయు నాదుకోరికయు నేర్పడ రేపకడన్ ముదమ్ముతో
వచ్చెద నాదు మాట నొకపాటిగఁజూడక యాదరింపుడీ !

ఆడిన మాట తప్పు టొక యప్పుడు నా కలవాటు లేదు మా
రేడది యొప్పునే? నను భరించునె? యాతని కాలి బంటనై
యూడిగముం బొనర్చు పనియున్నది యెంతయునేని నాకు నీ
నా డెటులో సహించియును నా మది కెక్కఁగవిందుఁజేయరే?

చ॥ ఇంతటి నుండి యీ గృహికి నీగృహమందున నేరి కేరియున్
స్వాంతమురంజిలంగనొక పట్టుడు కూడిడు భాగ్యమున్నదే?
ఇంతటి తోడనే సరిగదే? విధి నేమని యాడఁజెల్లు? ను
స్వాంతలుమీరునానొడులసారమెఱింగి ముదంబుఁగూర్చరే?

ఉ॥ రామునియాజ్ఞ కాదె? రఘురాముని యంశల వారుగారె? మా
మామలు, వారిఁగా దనెడి మాట యొకప్పుడు నేనిఁబుట్టునే?
యే మగుగాక యీపయిన నీ దినమొక్కడె కోటచుఁటినన్
మీమది నన్యధాగనక మీకిటమూడవరోజు విందుగాన్. 637

చ॥ అనవుడు గోపనాహ్వయుఁడు నత్తలు తక్కిన బంధువర్గముల
మనమునఁగల్గి లేము లొకమాదిగఁగాంచు మహానుభావు డీ

తని మదికిన్ ముదమ్మగువిధమ్ము శుభోదయ హేతు వౌ గదె ?
యని తలపోసి నంతసము నందుచు సమ్మతి సేసి రెల్లరున్.

అ॥ వె॥ గోలుకొండపురికి గోపన్న చన నుండె
నే డటన్న మాట నేలకొండ
పల్లెబొడమి నంత నెల్ల రా పుర జనుల్
వినఁ దలంపని నుడి వింటిమనుచు.

639

కం॥ మా నేలకొండపల్లెకు
మానము పొణమ్ము నయిన మా గోపనయే
యీనాడు గోలుకొండకుఁ
బోనుండె నటన్నమాట పుట్టెనె ? బ్రదుకన్.

640

కం॥ నిరతాన్నదాన దీక్షా
పరుడగు గోపన్న తాను బ్రదుకఁగ నెటకో
పరదేశ మేఁగ వలెనే ?
అరరే! యీ యప్రతిష్ఠ కంతుంగలదె ?

641

కం॥ ఈ యపకీర్తి పురమ్మున
కే యెడ మాయుటలు పుట్టునే? యౌరా! యీ
హేయఃపు బ్రతుకేటికి నని
అ యూరం గలుగు జనము లందరు నొక్కడై.

642

తే॥ గీ॥ నేల యీనిన చందాన నేలకొండ
పల్లెపురి జను లే గాక పరిసర పుర

వాసు లెల్లరు గోపన్న పద సరసిజ
ములకు మొక్కిడి వచ్చిరి యొక్క మొగిని. 643

కం॥ ఎఱగుచు గోపన మృదుపద
సరసిజముల కెల్లవారు స్వామీ! మీరి
ట్లరుగం దగునే? మమునె
ల్లరి వీడియు గోలుకొండ రాట్పురి కనుచున్. 644

ఉ॥ తాతల నాటినుండియు నుదార గుణాఢ్యులు మీర లందు వి
ఖ్యాతినిఁగాంచె మీజనకుఁడన్ని టఁదండినిబోలియుండియున్
దాతృత నాశిబీంద్రరవినందనులన్ స్మృతి కెక్కజేయు ప్ర
ఖ్యాత వదాన్యమూర్తివి! మహాత్మ! నినున్ నుతియింప నేర్తుమే?

కం॥ మము శ్రీరామ పదాంబుజ
యమలార్చన పరులఁజేసి అస్మ ద్భవ తా
పము నాయఁజేయు గురు నిను
నమలాత్ముని వీడు టెటులొ అనఘా! చెపుమా! 645

కం॥ యావజ్జీవము నీపద
సేవనము నీదు నాజ్ఞ శిరమున గొనుటల్
మా విధి గురువర! యేటికి
బోవలెనో గోలుకొండపురికిన్ జెపుమా! 646

తే॥ గీ॥ అతిధిపూజలు బంధుమర్కాద లఖిల
కార్యనిర్వహణాదిక గౌరవములు

నెఱప మా సకలార్థముల్ నీ కరమున
నిడఁగ నుంటిమి గోల్కొండ గొడవ దేల ?

648

కం॥ సిరి బాసిన యవ్వేళల

గరిమముమైఁగాంచు బంధు గణములు గలరే ?
పరికింపు మయ్య! గురువర!

తరియింపఁగఁజేయుమయ్య! దయతో మమ్మున్.

649

తే॥గీ॥ మేము మీ వలననుఁగొన్న భూమిఖండ
ములను నీ నాడె మీకీయఁదలఁచి నాము
గోలుకొండకుఁబో నేల ? కొలదిదక్కి

యేలు కొనుమయ్య! యీ యూరినెలమి మెఱయ. 650

కం॥ మముఁబెనులోభుల మూర్ఖులఁ

గ్రమ శిక్షితులం బొనర్చి రాజిత విద్య

త్కమ మెఱుక పఱచి విజ్ఞా

నముఁగూర్చిన నిన్ను విడువనగునే? మాకున్.

651

తే॥గీ॥ దేహి బాసిన దేహమ్ము తీరు గాదె ?

జౌర! నీ వేఁగ నీ యూరు తీరు నెన్న

ననుచు సూరున సంపన్ను లయిన వార

లధిక తర భక్తి వందన మాచరించి.

652

తే॥గీ॥ నిలువ; గోపన్న కను లక్రవులను గురియ
నెల్లవారల పరికించి యేడ నున్న

నన్ను మీ వానిగాఁగనుఁ డన్నలార !

విధిని దాటంగ నగునె? యవ్విధికి నేని.

653

కం॥ ఇది రామచంద్రుని నాజ్ఞగ

మది నెంచుచు నన్ను మీరు మన్ననఁగనుడి !

ఎద సీతారాముని మృదు

పదసేవయు మరువ కెట్టి పట్టున మనుడి !

654

కం॥ నా యందుఁ గలుగుపేరిమి

నా యీ గృహమందు రామనామము సతమున్

జేయింపు డన్న దానముఁ

జేయింపుఁడు నిత్య మతిథి సేవన మెలమిన్.

655

ఆ॥వె॥ అతిథి పూజనీయుఁ డభ్యాగతుఁడు విష్ణు

వండుని పెద్ద లరసి యధిక భక్తి

నతిథి సేవజేయుఁడారఘరామ ప

దార్పనమ్ము సేయుఁడన్నలార !

656

ఆ॥వె॥ పయనమునకు సిద్ధపడి యుండి రీ బంధు

జనము లింక నిలువ మనకుఁజనదు

వెడలవలయుఁబేర్చి వెడలింపు డీ ! మిత్ర

గణములార ! భక్తగణములార !

657

తే॥ గీ॥ దేహి దేహమ్ము వీడెడు తీరుగాదె ?

గేహి గేహమ్మువీడుట దేహగేహ

ములు నిమిత్తమ్ములగు భోగములకు యోగ
ములకు నింతియ గా కొండు కలదె? తలఁచ. 658

చ॥ అనుచు ననేక రీతులను అస్థమెయిందనుఁగాంచ వచ్చియుం
డిన జనులెల్లరున్ మదిఁగడింది ముదంపడి మొక్కు వెట్టఁగో
పన పరమార్థతత్వమును బాగుగఁదెల్పుచు నేఁగఁజొచ్చెఁబా
వనమతి వారి వీడి తనవారల తోడుత గోలుకొండకున్. 659

ఉ॥ అక్కన మాదనల్ ముదమునందుచుఁ దామెదురేఁగు నంతలో
గగ్గక్కున నేఁగుదెంచి కమలాపతితోడుత గోపనాహ్వయుం
డెక్కుడు భక్తి మొక్కులిడ నెంతయు వేడుకఁజేరఁజీరి తా
మక్కునఁజేర్చఁగాఁగురిసె నంత ముడక్తి శుభాబ్ధి వర్షముల్.

వ॥ అంతఁగమలాంబా గోపనల యధార్హాసనులంజేసి యోగ
క్షేమమ్ము లారయుటయుఁగ్రమక్రమమ్ముగఁ గొంత కాల
మగుడు అక్కనమాదన లొక్కడ నిట్లునుకొనిరి. 661

చ॥ కలిమియు లేమియున్ సమముగాఁగనుచుంబతిమానసమ్మునన్
మెలకువమై మెలంగెడి యమేయగుణోదయ మత్కుమారి చి
త్కలితుఁడు భాగ్యశాలియు, నుదారుడునై సిరిసర్వమేఁగి నం
దోలఁగనిత్యాగభాగ్యుఁడును దుర్జనదూరుఁడుమాదునల్లుఁడున్.

కం॥ సిరితొలఁగెనన్న దైన్యం
బిరువురిలో నొకరియందు నేనియుఁగనరా
దరుదగు పీఠల చైదముఁ
బరికింపఁగ వీడినాఙ్మఘల మెట్టిదియో ! 663

కం॥ పలికెడు పలుకుల చొప్పునఁ

గలిమికి లేమికిని నింత కాలిడ వీలుం

గలుగదు సరి కలయందేఁ

దలపడ వీల్పడునె ? పలుకుదరికిం జేరన్.

664

శా॥ ఔరా! వీరల పుణ్యమెట్టిదియో రామా! రామ! శ్రీరామ రా
మా! రామా! యని రామనామ మెద నాహ్లాదమ్ము రేకెత్తఁగా
నోరారన్ నుతియింతురెల్ల యెడలందుం గన్నులన్ బాష్పముల్
గారన్ భక్తిభజింతు సర్వజగమున్ రామస్వరూపమ్ముగాన్.

కం॥ ఎప్పుడు శయనించెదరో!

ఎప్పుడు భుజియింప వీర లేతెంచెదరో

ఎప్పుడు కనుగొన నుండిన

నప్పుడు స్మరియించుచుందు రా రఘురామున్.

666

చ॥ తలఁపఁగ నీ సతీపతుల తత్వమొకండ యథార్థపుంగతిం

దలఁచిన వీరలిద్వరు నుదారగుణాకరు లిందు నొక్కరుం

దలఁప రిహమ్ము రాముని పదమ్ము భవాంబుధి పోతమన్నయా

దలఁపు చివిర్చి వీరల యెదల్ బ్రమదాంబుధి నోలలాడెడిన్.

తే॥ గీ॥ పలుకరించిన ముత్యాల వాన కురియు

నెట్టి కిష్టసమన్వయు నింతలోనఁ

దీరు యోజించి తెలిపిన తెలియబడని

దున్నయటు తోచదొ కడు గోపన్నమతికి.

668

ఉ॥ ఈతడమాత్యుడైన ధరణీశ్వరు లెల్లరు మ్రొక్కువెట్టు వి
భ్యాతి గడింపకుండునె? మహామతి లోకకరంగమందు ప్ర
జ్ఞాతతక్కిరి సాంద్రుడు నుదారగుణాకరుడల్లవాని భా
గ్యాతిశయమ్ము మోదమిడదా? సుఖమియద? మాకునెందునన్.

ఉ॥ మాకమలాంబ రాసిరి రమాసమయై వెలుగొందజేయు సు
శ్రీకుడు గాడొకో? సచివశేఖరుడై వెలుగొందేనేని ప్ర
జ్ఞాకుశలుండు గోపన జగన్నుతవర్తనుడెన్నియేని ధ
ర్మాకర సత్కృతుల్ నెఱపి యౌనని లోకము మెచ్చుకోలిడన్.

కం॥ బుద్ధిన్ గిష్పతితుల్యుడు
శుద్ధాంతఃకరణుడనుచు సూర్యగ్గిణు లే
యిద్ద చరిత్రులు నుడివెద
రిద్దర గోపన్న కెవ్వ రెనయనఁ దగెడిన్.

671

ఉ॥ అట్టి గుణోదయుండు మహితాత్ముడటన్న యశమ్ముగన్నతో
బుట్టువు ముద్దుపట్టి మముబోలిన భాగ్యపరుం బొనర్ప కే
యిట్టుల నిద్రవోవఁదగునె? యని యంచు నమాత్యసోదరుల్
గట్టిగ నెంచి మించి తగుకార్యము ప్రిస్తుత మొక్కఁడెంచియున్

ఉ॥ అక్కనమంత్రి పేర్నిమెయి నల్లునిజెంతకుజేరజీరి పె
న్నక్కువతోడుతన్ గమలమాకొమెరిన్ దమయల్లువానికిన్
బ్రక్కన నిల్చి రాసిరుల రాజుల మీరలు మిమ్ముజూడ మా
కెక్కుడు కోర్కెకద్దు వినరే? శ్రుతిపేయములైన నానొడుల్.

కం॥ అని తానొనరువఁబూనిన
పని పనిగొని తెలుప మధురభాషణముల
నక్కనవిని కమలమ సర్వ
మ్మునుగని కనె ధవునిభావముం గను వేడ్కన్. 674

కం॥ చిరునగులు మోముదమ్మిం
బరువిడుచును బాలవెల్లువల జేయఁగ నా
దరమునఁగను పతిఁగనుఁగొని
మురియుచుఁగవలాంబ తండ్రి మురియఁగఁబలికెన్. 675

కం॥ పెద్దలు మీరాడెడి యే
సుద్దులు భాగ్యోదయములు సూరినుతా! మీ
ముద్దుల యల్లుని భావము
నిద్దియ మీమాట మంత్రమేగద? మాకున్. 676

కం॥ అని పలికిన కమలాంబను
గని గోపన మోముఁగాంచి కౌతుకమున న
క్కన భూమిధవు భావ
మ్మును దనభావమునఁజొనుపు పూనిక నుండన్. 677

చ॥ ఒకతరిఁబూవుదోట నృపుఁడుత్సుకుండై గతకాలగాథలన్
బ్రకటితబుద్ధి వీనులలరన్ వినుచుండియు గోపనార్య గా
థకుఁగడుమెచ్చి యింతటి వదాన్యుఁడు నాపరిపాలనమ్మునఁ
దొకఁడు కలాడటంచు వినియుంటిని గాడిటకాతఁడేమొకో?

కం॥ మామంతులకల్లుండట
యేమియుఁదన కుంచుకొనక యిడెనట సర్వం
జేమీ ! యా యౌదార్యము

మామదికిని నతనిఁగనెడు మక్కువ పొడమెన్. 679

ఉ॥ అక్కన మాదనాహ్వయ మహాసచివుల్ దమయల్లు వానికిన్
దక్కిన కీర్తికిన్ మది ముదంపడియుందురు నాసమక్షమం
దెక్కుడుగా వచింప నెఱులెంతురు? గోపనయేడ నుగడెనో
తక్కకఁజూచి యాతని యుదారతకున్ బహుమాన మీవలెన్

ఉ॥ అక్కనమాదనాహ్వయుల కప్పటికప్పుడు పూవుతోటకున్
మక్కువతోడ రమ్మనెడి మానితఁపుంబిలుపొండుచేరె రే
దెక్కుఁడు పెర్మిదోట కిప్పుడే చనుదెండను వాఙ్మవెట్టె నిం
దొక్కఁడెచో శుభోదయమునుండెడునంచు నమాత్యులంతటన్

తే॥ గీ॥ అలసింపక రాజమర్యాద లలర
నెలమి నుద్యానవనమున వెలయురేని
దర్శనముఁజేసి పెరిమి ధరణీనాథు
డిడెడు మన్ననలంగొని కడుముదమున.

682

తే॥ గీ॥ రెని పల్కులఁజాల్యారు తేనె లాని
సముచి తాలాపులై ప్రభుసమ్మతిఁగొని
ముదము గదురఁగఁ దమగృహమునకుఁజేరి
సచివముఖ్యులు నెంతయో సంబరమున.

683

కం॥ కమలాంబాగోపన్నల

ప్రమదమ్మునఁజేరఁజీరి రాజిత కార్య

కృమ మెఱిగించియు భూపతి

సముఖమ్మున మనలుకొనెడి సముచిత రీతిన్.

684

కం॥ తెలిపిన గోపన సర్వం

బెలమిని విని మేనమామ లెంతయు వేడ్కం

దలఁలూపి మెచ్చు దత్తుద

జలజమ్ముల కెఱిగి పలికె సమ్మద మొదవన్.

685

కం॥ జననీ జనకులు వోయిన

దినమాదిగ నెల్లయెడలఁ దేకువమెయి మ

జననీ జనకుల యటు తొలి

ననుదినమును మిమ్ముఁగాంతు నస్మద్బుద్ధిన్.

686

కం॥ దానికెదగుఫల మందితి

నౌనన శ్రీరామచంద్రు ననవరతమ్మన్

బూని భజింపం దగియెడు

మానితమగు పదవి నిడరె? మామలు నాకున్.

687

కం॥ రాజాజ్ఞదాల్చి యౌదల

రాజన్యవరేణ్యుడయిన రాముని సేవన్

రాజశ్రీ బ్రహ్మశ్రీ

రాజిత విభవుండనగుచు రాజిలు దెలమిన్.

688

కం॥ మామలపేర్నికి గురియె

రాముని పదసీరజముల రంజిలు భక్తి

శ్రీమంతుడనై తానీ

హి మన్నన లందుకొనెద సముచిత రీతిన్.

689

చ॥ అని ముదమారబల్కు తమయల్లుని పల్కుల కంతరంగమం
దున నెనలేని పేర్నిబరితొషము న్నందుచు మంత్రీపుంగవుల్
మనకిక లోటులేదు బుధమానితవ రనుడైన యీతఁడా
జనపతిమ్రోల నెక్కుడు ప్రకంసకుబాతుఁడునై చెలంగెడిన్

కం॥ అని యనుకొను నయ్యెడ లే

భినిగొని విజ్ఞప్తివాసి కేల్కొడ్పిడి భ

క్తిని తొలిదత్పత్రమ్మును

మనసారగ నిడిన మేనమామలు మంతుల్.

691

తే॥ గీ॥ సచివధర్మమ్ము దళుకొత్త సర్వమెలమి

గాంచి యీతని రచన కక్కజము నంద

కున్నె? తానీష జనపతి? అన్న! యెంత

వాడు మాయల్లువాడని యాత్మబొంగి.

692

తే॥ గీ॥ అవనిపతి కొల్వుకూటమ్మునందు నున్న

సమయ మందున నీదగు సమయ మెట్టిగి

అదుగుదము రేపకడ నీకు ధరణివిభుఁడు

తగిన యుద్యోగ మిడును ముదంబెనంగ.

693

కం॥ అని తెలిపిన మామలకున్

వినయమ్మున మొక్కిక్కవెట్టి పేడిమిపెంపుం.

గొన మామల హృదయమ్ములు.

జనె గోపన కమలంగూడి సంధ్యాకృతికిన్. 694

చ॥ తనకొలమందునం బొడము దాశరథిన్ మనసారగొల్పు పా

వనతరమ్మాని గోపన యభంగుర భక్తిని నర్ఘ్యమియఁగాఁ

గని నిజరాగనంపద జగమ్మున నించె నహస్కరుండు నాఁ

గనుపడె దా ప్రతిచింతతి కన్నులవిందుగ రాగబోగయై. 696

మ॥ కలికాలంబిది లోభమోహముల కాగారమ్ములై యెందరో

జలజాతాననవంశ్యులెల్లెడల నాశాపాశ బద్ధాత్ములై

విలసద్వైదిక ధర్మదూరులగుటన్ పీక్షింపఁగా నొల్లవీ

రల నన్నట్టుల భాస్కరుం డప్రపాతావారముంజొచ్చెదాన్.

చ॥ కలిమియు లేమియున్ సమముగాఁగను గోపనయంతవాని చి

త్కలితుని రాజసేవకునిగాఁగొనె శాల మదెంత దుష్కరయా

కలితమొ యెంతవారి కెఱింగుబడునే? యను కొండపల్లెవా

రల సువిచార దుఃఖముల రాసులనన్ జెలరేఁడై జీకటుల్.

మ॥ అనయమ్మున్ రఘురామ ప్రాదజలజువ్యానంగియౌ గోపనన్

మనసారన్ శిరసావహించి బహుసమ్మానాత్మునిం జేయఁగా

నెవరుంజూపెడు మ్రోచ్చభూమిపతి తానిపోయశోవల్లికల్

మినుపిధిం జెలరేగి పూచె నను కల్మిన్వెల్లె దారావళుల్.

- ఉ॥ భూతదయాపరుండు పరిపూతచరిత్రుడు భక్తమాత్రుడే ?
 ఆతత దాతృతావిభవుడౌ మన గోపన యంతవాని పృ
 థ్యాత సుధాప్రపంతులు దిశాంబరముల్ సుడిచుట్టిరా నెటో
 శీతమయాఖుఁ డంబరముఁజేరెననన్ బొడకట్టెఁగందునన్.
- ఉ॥ ఏలొకొ? నిద్రపోయెద రిహీయని లోకము నవ్వ సోమరుల్
 గాలమువిల్వ నింతయినగానరు సంపద లొందు నొక్కొ?ని
 ద్రాకులభద్రముల్ గృహములన్ దలలెత్తునె? కార్యజాతముల్
 గూలవె? యంచుమువ్వరుసఁగొక్కొరుకోయనికోళ్లుగూసెడిన్
- ఉ॥ భూతదయార్ద్రబుద్ధిబొలముల్ ధనముల్ సకలమ్మువీడియున్
 దాతలనాటి లోగిళులు దద్దయు రాముని సేవఁజేయఁగా
 నాతత భక్తి నిచ్చిన మహాత్ముడు దాతల నేడు గోపన
 ఖ్యాతుడొకండె చూడు డనినట్టుల వేకువఁజుక్క చూపడెన్
- ఉ॥ జారఁగఁజొచ్చెదారకలు చందురుడున్ వెలవెల్ల నాయె ది
 గ్వారములెల్ల మోమిడియె గైరవకాంతలు మోముముడ్చెఁబ్రా
 జ్ఞారిముఖాంబుజమ్మున రకమ్ముగఁగుంకుమబొట్టుదాలెచ్చెనె
 న్నారును హాయిహాయియనఁ బైకొనెశీతలగంధవాహముల్
- ఉ॥ కామముక్రోధలోభములుకాన్కలుగామద,మోహ,మత్స, రా
 లామెతలై జెలంగగ దయా,మృదు,సత్క,వచ,శ్శుచి,త్వముల్
 కామిత సేవానాప్రసవ కాండములై వెలయుగ భక్తి శ్రీ
 రాము ప్రభాతసేవ బళిరా! యన గోపన సేయఁజొచ్చెడిన్

చ॥ అనుగులు తోడిబంధుగులు నత్తులు, మామలు, నెల్లవారలున్
మనమున రామనామ మహిమమ్మడలంచుచు నోరు నొవ్వు గో
పనయెటు లాలపింప నటుపాడుచు పంక్తి రథాత్మజన్మునిన్
గనియెడు కోర్కె రామభజనమ్మునుజేయగజొచ్చి రయ్యెడన్.

చ॥ అరుగుచునుండి విప్రులుమహానదిస్నానముజేయసేద్యమున్
నెఱపెడు కాపులున్ బొలమునేలల కేగుచునున్నవారు భా
స్కరునుదయమ్ముగోరి జలజమ్ములు నించుక విచ్చజొచ్చెఱ
చ్చెర నభిసారికల్ సదనసీమలు జేరిరి చాటుమాటుగాన్. 705

ఉ॥ రాజులొసంగు మన్నన పరాకుననైనను విశ్వసింప రా
దోజనులార! తత్కృతి నెదోఁకయప్పు డెదోవిధమ్ముగా
నేజనుడైన బాధపడుటే నిజమంచును రాట్పరిత్ర వా
గ్గాజిని రాజిలున్ మృషలుకావివికావని కాకులార్పెడిన్. 706

చ॥ ప్రేమద మెసంగ నాత్మపతి రాకకు నారతిపట్టి నిల్చెనా
కమలము లుల్లసిల్ల బుధకాండము వందనముల్ బొనర్ప లో
కము వెలుగొందు భద్రగిరికాననరాము మహోదయమ్మునా
విమల సువర్ణవర్ణకర విశ్వదృశోదయ మయ్యెదూర్పునన్. 707

ఉ॥ వైదికకర్మ నిఘటగు బ్రాహ్మణముఖులు పీఠహోత్ర సే
వాదులొనర్ప లోకక కులాగ్రజులయ్యయి రాజకార్య మ
గ్నాదర బుద్ధులై వెలయ నన్నికొలమ్ములవారు వారికిం
గాదగు కార్యముల్ నెఱపఁగా సుమనోరధులై సెలంగఁగాన్.

చ॥ ప్రముదిత నీరజాంగనలు బారులుదీరిచి దోయిలింపఁగాఁ
దమకొలదిం గ్రహింపకయ తద్దయునుం దెగసాగు నీడ ల
క్రమపథగాముల తైవటు రక్షణలేక పదాలవ్రాల న
ర్యముఁడు నభోంతరాళమున రాజిలఁజొచ్చెను దుర్నిరీక్ష్మ్యఁడై
మ॥ అతిథివ్రాతము బంధువర్గమును మిత్రానీకముం బంక్తులం
దతులొత్సాహముతో భుజింపఁదమ మేనల్లుండు సం
తతశ్రీరామపదారవింద భజనోత్సాహుండు గోపన్నతో
డుతదాముంభుజియించిరుత్సుకత యొడ్డున్ మీరసోదర్శులున్

తే॥గీ॥ ఇష్టమృష్టాన్న సంతుష్టి నెసఁగు నతిథి
వరులు బందుగులును హేతుల్ ప్రమద మందఁ
గప్పురవు వీడెముల నిడి కడుముదమునఁ
దములముంజేసి రల్లుఁడు దాము నెలమి.

711

శా॥ భుక్తాయాసముఁదీర నెల్లరకు నామోదమ్ముతో శయ్య లా
సక్తిన్ గూర్చఁగ నేర్పరించి సచివుల్ సంతోష మేపార ధీ
శక్తిన్ దేవగురూపముం డినకులక్ష్మానాథ పాదార్చనా
సక్తుం డల్లుడు దాము సేసిరి శుభేష్టాలాప శయ్యాక్రియల్. 712

మ॥ అపరాహ్ణం బగునంత లేచి యుచితవ్యాపార నిర్మగ్న భా
వపరీతాత్ములు మంత్రపుంగవులు గోపన్నన్ ముదన్వీత భూ
మిప సందర్శన లక్ష్మలక్ష్మితునిఁ బేర్చింగాంచి దీవించి, భా
గ్య పరుం డీమన యల్లువాడనెడి యాహ్లాదమ్ముతోఁగాంచుచున్.

కం॥ వీనింగనుగొను నంతనె
 యచోనను నుద్యోగమిడడె? యవనిపుఁ డెంతే
 నానందమ్మునుఁ బొందుచు
 నీ నియమప్రతునిఁగనిన నెఱుగరె? యెవరేన్. 714

కం॥ తెలిపినచొప్పున నింతయు
 నలసతగొన కలుగుదెంచి యల్లునితనముం
 దలఁప కమాత్యుల చెంగట
 నిలబడు నొక నొకరటుల నిలబడె నొకా ! 715

తే॥ గీ॥ యెంతయుచితజ్ఞుడో యితఁ డెలమి భుక్తి
 గొనియుఁదమలమ్ము సేయనందనుక నల్లు
 వానియట్టుల మనలి యిప్పట్టునందు
 నొప్పెఁగేల్మోడ్పున నితరోద్వోగి యటుల. 716

కం॥ ఇతఁడు పరాకున నైనను
 శ్రుతిహితమగు ధర్మపథము చొప్పుడ నెడగాఁ
 డతిలోక బుద్ధికుశలుఁడు
 మతిమన్నుతుఁడితని మెచ్చు మఱచునె? విభుడున్. 717

కం॥ అని మది ననుకొనుచును స
 క్కనమాదన లెలమి నృపునిఁగనుఁగొన గో న
 న్నను రాజనభకుఁడోడ్కొని
 చన నెల్లరుఁగాంచి యక్కజంపడ సభ్యుల్. 718

కం॥ అంతం దానీషాభూ

కాంతుండలరంగ నిలచి కైసాచియు సు

స్వాంతుఁడు గోపనయునుదా

నంతనె “యుద్ధానఁగైత” లల్లుచు నెలమిన్.

719

తే॥గీ॥ ఆంధ్ర గీర్వాణభాషల నంతో యింతో

ప్రజ్ఞగల దాతుకవితబ్రబంధసరణిఁ

బలుక నేరుతు శ్రీరామపాదసేవ

ఫలముగా రాజకార్యముల్ సలుపనేర్తు.

720

కం॥ అని విన్నవించు నంతనె

విని యెంతయు సంతసించి పృథ్వీపతి నీ

మనసెయ్యెడి చెపు మద్దా

నిని నిడనున్నాడ ననిన నేరుపు మీరన్

721

కం॥ కనియునుగననటు మామల

గని భూమిపు నెమ్మొగమ్ముగనుగొని విజ్ఞా

పనపత్రమిడిన గోపనఁ

గని ధరణీశ్వరుఁడు పేర్కొని “దరఖాస్తు”న్.

722

కం॥ అక్కజపడి యక్కనఁగని

మక్కువఁ “దహసీలుదారు” మానితపదవిన్

గక్కున నీదగు నీతని

కక్కడ భద్రాద్రి కీయనగునా ? యనుచోన్.

723

తే॥ గీ॥ వినయ, గౌరవ, సంపదల్ వెలయ నిలిచి
యనియె నక్కన భూమిపుఁ డవధరింప
నవనినాయక యిపుడు భద్రదాచలమ్మొ
కండె యీడగియున్నది కనుగొన నని.

724

క॥ అక్కన తెలుపుటె తడవుగఁ
జక్కనఁ “హుకుమిడియెఁ” బేర్చి జ్యాపతి గోప
న్నెక్కుఁడు మక్కువఁగొని యే
రక్కజపడ నిలిచె భూమిపాగ్రణి మ్రోలన్.

725

ఉ॥ అంత నృపాలచంద్రుఁడు ముదావహుఁడైగని పేర్చిమీర సు
స్వాంతుఁడ వీవు గోపన! మహాజను లొనని మెచ్చువెట్ట మ
త్సావంతము రంజిలన్ వెలయుమా! పరిపాలన నేడెయ్యెగి నీ
వెంతయుఁదత్పదమ్ముగొనుమీ! యనఁగోపన కేలుమోడ్పుతోన్

చ॥ నరవరు నానతిం గొని మనమ్మున దాశరథిం దలంచి యా
దరమునఁగాంచుమామల నుదంచిత భక్తిని మ్రొక్కువెట్టి లో
మురియుచు భద్రభూమిధర మూర్ధమునంగల రామభద్రునిం
దరియఁగ నెంచు వేడ్కదలదాట నయమ్మున వీడిరాట్సుభన్

మ॥ తనవిద్యావిభవమ్ము పెంపు సుకవిత్వప్రాధిమం గాంచి హె
చ్చినపేర్చిన్నృపుఁడిచ్చుకానికలరాశిన్ వాసియున్ వన్నెయున్
గొను నశ్వోత్తమ మెక్కి గోపన మహాకూపార కన్యామణిన్
కనుగోనేఁగెడు గోవునట్లు కమలాకాంతం గనం దాఁజనెన్.

చ॥ తనపతి వచ్చునన్న ప్రమదమ్మున పౌధతలాగ్రసీమ యం
దున నడయాడుచింకనుగనుంగవకదంకయుండెనేమొ? యం
చును గడు బొంచిపొంచి కనుచుం గనుపట్టెనటంచు మేరువుం
గనినటు పొంగి మేడడిగిగన్నులపండువుగాఁగ భర్తకున్.

చ॥ ఎదురుఁగ నేఁగి యారతిడి యెంతయు భక్తిని పాద్యమిచ్చి ప
య్యదదడియొత్తి హస్తములనించి సుగంధయుతార్ఘ్యవారియెం
దెద చివురింప మెత్తని యహీనసుఖానన మిచ్చి కమ్మనై
ముదమిడు క్షీరపాత్రమిడి ముద్దులసుద్దుల తేనెవాకలన్. 720

తే॥ గీ॥ తాలవృంతానిలకుమారు లోలినూత్న
సౌరభమ్ముల మెలమెల్ల జల్లన మెయి
నలమికొని హాయిగూర్చుగ నెలమిఁబతి న
పర్య నలరారు కమలాంబ ప్రమదమంద. 73

కం॥ మృదుమధురసరజి భూపతి
ముదమునఁదనుఁగన్న చరితమున్ వినిపింపన్
మొదలిడు గోపన పేరిమి
కెదఁబొంగెడు కమలఁ దల్లు లెలమిం గనుచున్. 732

కం॥ ఎదురగు మేనత్తలఁగని
యెదురై గోపన్న మొక్కులిడ దీవనలన్
ముదమారఁబలుకు నత్తల
యెదలు జివుర్పంగ సర్వమెఱిగించియుఁదాన్. 733

తే॥ ఎలమి భద్రాచలమ్మున కేగువిధముఁ
దెలుప నలరిన యత్తల తలఁపదేమొ
అంతలో నక్కునంగ్రుచ్చె నబలఁగమలఁ
గురిసెఁగన్నీటిజడివాన కొమిరె తలను.

734

కం॥ అత్తరి గోపన మదికడు
మెత్తనయై యట్టెచూడ మేదుర గుణభా
గ్యోత్తర అత్తలు గోపన
చిత్తమ్మున కెక్కఁదెలియఁజేసిరి యిట్టుల్.

735

అ॥ వె॥ భద్రశైల మెల్లభద్రమ్ములకు మన్ని
యందు రయినఁగమల నబలఁగన్న
కడుపువీడి యెటుల కారడవుల తెర
వులను బంప మనసు పుట్టుతండి!

736

మ॥ “తహసీల్ దారుఁడు” ముద్దులల్లుడన మత్స్వంతమ్మురేకెత్తె నీ
కిహమన్న నీ దృఢమట్లు తోచెడిని కానీ పేర్ని పెం పెంతయే
రహిపుట్టించెడు నీదుమానసము శ్రీరామార్చితంబౌట ని
స్సృహసాజంబగు మత్కుమారి నెటులీ వెక్కింతువో! తద్గిరిన్.

కం॥ అని తహతహలాడెడు మా

మన మెందరు వెంటనున్న మనమును ప్రాణ
మ్మును సర్వముఁబతి యనియెడు
వనితామణి కెందుఁబ్రాపు పతియేగాడే ?

738

అ॥వె॥ పేపుదీసి మెడను వేసితి మోతండి !

యిదివు రొక్కరూప యెటుల భద్ర
గతిని బదిగిరినిఁగాలూదెదరొ యన్న
శంక వీడకుండె స్వాంతమందు.

739

తే॥ గీ॥ యనుచు గల్గదకరేతలై వనరు చతు
వులను గురిసెడి మేనయత్తలనుఁ గాంచి
సకలమునుఁబోవఁగా ధనుష్పాణి రామ
చందుఁడందఁగ నుండ విచార మేల?

740

ఉ॥ ఈ సకలప్రపంచమున కెవ్వఁడు రక్షకుఁ డారఘూర్వహుం
దేనమయమ్మునందునను నెన్వరి నెట్టుల బ్రోవఁజెల్లునో
ఆనమయమ్మునందునను నాదట నందరి నట్లుబ్రోచు వి
శ్వాస మొకండె కావలయుభద్రుఁడుభద్రము లీయకుండునే?

కం॥ వినుదీ! నా నమ్మకమును

వినుపించెద నత్తలార ! విశ్వము సర్వ

మ్మును గాఢసుమప్తిం గొన

మనిచెడి యా రేడె యెపుడు మనలన్ బ్రోచున్.

742

అ॥వె॥ శివుని యాజ్ఞ లేక చీమయు కుట్టదం

చనరె? పెద్దలెప్పు డదియు వినమె?

పౌరుషేయమెంత ప్రబలమైనను దైవ

మందుఁజొరక ఫలము నందఁగలమె?

743

తే॥ గీ॥ పృథ్వీబద్ధుల మగుట సర్వమ్ము మనమె
చేయుచున్నార మనియును చేయనేర్తు
మనెడు భావమ్మె పొడకట్టు నంతమాత్ర
మనకు లోపమ్ముకాదు ధీమాన్యులార !

744

కం॥ మన మేగ్గింథము గాంచిన
మనల నిమిత్తముగఁజేసి మాన్యుఁడెవండో
తన కోరిక కనువగునటు
మనలం ద్రిప్పెడు నటన్న మాటయె తోచున్.

745

కం॥ తెరచాటునుండి యెవఁడో
తెరపై కెక్కించు దిగుచు తెలుపును నెవియో
సురుచిరగాథలు వినమే
అరయమె? అష్టపుడు బొమ్మలాటలు మనమున్.

746

ఆ॥ వె॥ అంతకన్న నిందు నధికత కలదొక్కొ ?
అరయుఁడమ్మ ! మీర లాత్మయందు
నింతమాత్రమునకు నీవగఁ పేటికిఁ
బ్రక్కనుండఁ జక్రపాణి మనకు.

747

తే॥ గీ॥ కలఁడు రక్షకుఁ డనియెడు తలఁపు గలిగి
పొరుషెయమ్మనందు వెన్నడక మసల
వలయు గేస్తవి శాస్త్రముల్ పలుకు గాన
దగదు సోమరితనము స్వధర్మమందు.

748

తే॥గీ॥ తల్లిదండ్రుల తరువాతఁ దలఁప నత్త
మామలేగద? యెందు సేమమ్ముఁ దలఁచు
వార లెవ్వారలకు నట్టి మీర లొంటి
మై మముంబరిపఁదగునె? మీమదినిఁ గనుఁడి ! 749

తే॥గీ॥ ఏదియో యొక్క యుద్యోగ మేరుపడిన
యంతమాత్రన స్వాతంత్ర్య మబ్బునొక్కొక్క ?
ఎన్నఁబుట్టినిల్లు మెట్టిన యిల్లు దక్క
అన్య మెఱుఁగునె? యీ ముగ్ధ అబల కమల. 750

కం॥ మీ యెడదలోని మమ్ముల
నీయెడ మాయంత మేము నేకాకులుగాఁ
బోయెడి వారల యట్టుల
మా యిరువురి విడువ నాయమా? మీ కిట్టుల్. 751

తే॥ గీ॥ అత్తలో తల్లులో పేర్నిమెత్తని మది
కొన్నినాకులు సరిదిద్దకున్న నెంత
తెలివీగలిగిన ముగుదలు తలకుమీరి
తారతమ్యమ్ము లెఱుఁగని దారిఁబడరె? 752

కం॥ మా మామలకున్ దెల్పెద
మీ మదినొం డెంచకెలమి మీరు కృపార్థం
బొ మానసమున మమ్ములఁ
నీ మాటికి వెంటఁగొనుచు నేగన్ వలయున్. 753

కం॥ ఈరీతి జీవికకుఁతొలి

సారిగదా యిద్ది దీని స్వాంతమ్మున యం

దారసి తొలిసారిగ రం

దేరున్ మెచ్చెదరు మాకు నెంతయు ముదమా. 753

చ॥ అని యనురాగమొప్పు దనయంతనఁదా వచియించునట్టి గో
పన పలుకుల్ శుక్రిద్వయికి భావుక భూషణ భాషణమ్మలై
వినఁబడె నంత నెంతయును వేడుకఁబల్కిరి మేనయత్త లొ
య్యన స్మిత నూత్నమల్లికల నాననపద్మము లుల్లసిల్లఁగన్.

కం॥ జననీజనకుల యట్టుల

గను మాదంపతుల నెపుడూ, గనుగొను మా ప

ట్టిని ప్రాణ మటుల మాగో

పన గుణసంపత్తి నెన్న వశమే? మాకున్? 756

తే॥గీ॥ తెమ్మ! నాయన! సాంధ్యకృత్యమ్ముఁదీర్చు

బయినమున కేమి వెడలంగవచ్చు రేపు

కన్నకడు పంటిమని మమ్ముఁగనకు మెడగఁ

గడుపుకన్నను నెక్కుడుగాదె? కన్ను. 757

తే॥గీ॥ అమ్మ! కమలమ్మ! మీతండ్రు లరుగుదెంచు

వేళ గావచ్చె నీవు వేవేగలేచి

వలయు కార్యమ్ములను చక్కబఱపు మమ్మ!

అల్లదే! సూర్యుడస్తాది కరుగఁజొచ్చె. 758

తే॥గీ॥ అనుమఁబెనతల్లియునుఁ దల్లి మనమలరఁగఁ
 బలుకఁ గమలాంబ యెంతయే నెలమి మెఱయఁ
 జనియె ధవుచెంగటకుఁబతి మనము నందు
 మెచ్చి కనుగొను ననురాగ మచ్చుపడఁగ. 759

కం॥ పరువుంబరువునఁ దుమ్మెద
 లరిగెన్ వనములకు దెసల నలమెఱు నిరులున్
 మెరసెన్ ముక్తారత్నాం
 బరమై యంబరము మింటవరలెన్ శశియున్. 760

మ॥ ఉరుమాలోగఁడు గొప్పపండితుఁడు రేడుత్సాహముంజెంది వ
 హ్వరె! సేబాసని మెచ్చి కానికల సమ్భావించి యుద్యోగ భా
 గ్యరమం గూరిచి పంపె నచ్చెరువునాహ్లాదమ్మునుం బొంద నె
 ల్లడు సభ్యుల్ మనయల్లువాని కయితల్ వర్జింప నెవ్వారి కొ.

కం॥ అలఘుని విద్యన్నత గుణ
 ిని మనమేనల్లువానిఁ గవితావిభవున్
 మన పూర్వప్రణ్యరాశిని
 మన గోపన నిట్టేడనఁగ మనకగు నొక్కో? 762

కం॥ మనకామమ గుణసంపద
 మనలింగనమంత్రి బావ మహితౌదార్థ
 మ్మును మనకమలా విభవము
 మనగోపన గా జనించె మనలం దనుపన్. 763

కం॥ అని యన్నదమ్ము లిర్వరు
ననుపమ సచివాగ్రగణ్య లక్ష్మనయును మా
దనయును మురియుచు నెలమిం
జనుదెంచిరి యెల్లరింట నమ్ముదమందన్. 764

కం॥ వచ్చిన మామల కెదురయి
యచ్చపు భక్తిప్రపత్తి నల్లుడు మ్రొక్కన్
హెచ్చినపేరేమి దీవన
లిచ్చియుఁ దనివోక కౌగిలించియు మామల్. 765

కం॥ ఆనందాంబుధిఁ గ్రుంకిడి
యానందాశ్రువులు గురియ నల్లుని శిరమం
దానందమంది కన్నుల
నానందామృతముఁజల్లి రతివయు నత్తల్. 766

చ॥ వినయవివేకముల్ గలఁడు విజ్ఞులుమెచ్చవదాన్యమూర్తి గో
పన గుణవంతుఁ డల్లుడను భావము దక్క మరొక్కఁడింతద
న్కనుఁగొననేరమైతిమి నృకాంతుఁడుమెచ్చి బహుకరించెనా
నని నుతియించి తెల్లరు ముదబ్ధిని గ్రుంకమె? నేటిరాత్సుభన్

కం॥ మనమే నల్లుం డల్లుడు
మనగోపన యిట్టి సుకవిమాన్యుండతి న
జననుతులగు విద్వజ్జను
లన వింటిమి నేఁడు కంటి మానందమునన్. 768

చ॥ అనుచుముదమ్మునన్ వెలయుచక్కనమాదనలాత్మబంధువుల్
 వినఁగ నతీసుతోత్కరము వేడుకఁగాంచఁగ నిట్టులాడె బా
 వనతర రాఘవాంఘ్రి మృదుపంకజ భక్తుఁడు సత్కపీశ్వరుం
 డెనసిన పేర్మిజేకొనియె నీమనబిడ్డను మేనయల్లుడై. 769

కం॥ మనపుణ్య మేమనందుము

మనగోపన అల్లుడగుట మనవంగడమున్

మనముం దరియించితి మని

యన సందియ మింతకలదె? అరసి వచింపన్. 770

ఉ॥ అల్లుడు మేనయల్లుడట యజ్ఞులువిజ్ఞులు మెచ్చుకో లిడం
 జెల్లెడి మేటి దాతయట శ్రీరఘరామ పదాబ్జ సేవనా
 సల్లప నోత్సుకుండయిన సత్కవియంట మదీయపుణ్యభా
 గ్యోల్లసనమ్మునింతఁగనునొప్పునె? యీమన స్థూలబుద్ధికిన్.

చ॥ అనుచు ముదమ్మునందుచునుచక్కనమాదనలన్నదమ్ములం
 తనదమమేనయల్లుడు, నుదాత్తులుబందుగు, లాత్మమిత్రులున్,
 దనరఁగఁ బంక్తియం దతిథితజ్ఞనికాయము లుల్లసిల్ల భో
 జనములొనర్చిరెంతయునజనముదావహయైకమలాంబ
 యొప్పుగన్.

తే॥ గీ॥ ఇష్టమృష్టాన్న సంతృప్తి నొసఁగి నముచి

తాస నాసీనులగు బంధుతతుల కతిథి

వర్గములకును దమలంపు పల్లెర మిడి

పలికి రక్కనమాదన లెలమి గదుర.

కం॥ మన కమలయు గోపన్నయు
జనవలె నీ నాడొరెపొ చయ్యన మూర్త
మునుఁగనవలె భద్రాచల
మునఁ “దహసీల్ దారు” పద సుముద్రం గొనఁగాన్.

కం॥ అని యక్కన మాదనలన
విని దైవజుండు నేడె వేకువవేళం
జనఁదగు నేడవరోజునఁ
గొనఁదగుఁ దత్పదము నెలమిఁ గొండాడ బుధుల్. 775

కం॥ అనుటయె తడవుగ సోదరు
లెనసిన పేరిమిని పత్ను లెఱుఁగంజేయన్
మనమలరం గమలాంబం
గని పెదతల్లియునుఁ దల్లి కౌగిటఁగొనియున్. 776

కం॥ తొలిసారి పెండ్లికొమెరిత
బలె వలసిన సకలవస్తు వాహనములతో
నెలమిం గమలను బంపఁగఁ,
దలఁచియు భద్రాద్రిపురికిఁ దల్లులు పెరిమిన్. 777

కం॥ అనుదినము నతిధివర్గము
మనమలర భుజింప విబుధమండను లవు నౌ
నని మెచ్చ నొక్క వత్సర
మున కగు భోజ్యములు నితరములు భోగ్యమ్ముల్. 778

కం॥ కొని గోనెలఁ గండోలము

లను బండ్లకునెత్తియుఁ గమలాంబాసతి గో

పన లానందముఁగొన న

క్కనమాదన తెలమిఁగదురఁగని తద్దుగమున్. 779

కం॥ అమ్మా! మీయమ్మయుఁ బె

ద్దమ్మయు మీతోడవత్తు రమ్మా! మదిస

న్యమ్మందలఁపక పతితో

నెమ్మింజని రండుపేర్ని నీవున్ బతియున్. 780

కం॥ అని యక్కనమాదన్నలు

మనమలరఁగఁదెలిపి కొమిరెమానితగుణ భా

గ్యనిధానము కమలమ భ

క్తిని కేల్మోడ్చినఁ బెరిమి దీవనలిడియున్. 781

చ॥ అనుపమ భక్తి గోపనమహామతి అక్కన కంజలించి మా

దనకు నమస్కరింపఁ బ్రమదమ్మున వారలుమెచ్చుకొంచు గో

పనమది పల్లవంప నెడబాయని పేరిమి లేవనెత్తు చొ

య్యన నిడి రాశిషమ్ములు ముద్రశువు లొదలఁ బుష్పవృష్టిగాన్

చ॥ కొమిరెయునల్లుడున్ ముదముఁగొల్పుచువంగినమస్కరించు చొ

బ్రమదముతో మహాసచిన పత్నులు దీవన లిచ్చి మెచ్చి పే

రిమిమెయి లేవనెత్తియు హరిద్రయుఁ, గుంకుమ, సూతనాంబరాల్

గమల కొసంగి గోపనకుఁ గానుక లిచ్చియు వేడ్కనంధిలన్. 782

కం॥ పుట్టినయిల్లును విధిమై
మెట్టినయిలు దక్క అన్యమెఱుంగని యీ మా
పట్టిని భద్రాద్రికి నే
డెట్టుల విడనాడి పంపనెసంగెడు ననుచున్. 784

కం॥ తలఁచుచుంగమలా గోప
న్నల నొక్కరు గడుసుతనమునం దగ మెలంగం
గలరే? యని గోపన్నం
గలయంగని పెరిమింగమలంగనుఁగొనునంతన్. 785

తే॥ గీ॥ సుగ్రద్గ గిరగిర దిరుగు నశ్రువులు బైట
కొంగుఁగెంగేలఁగొని యొత్తికొనెడి కమలం
గాంచి శ్రీలక్ష్మి తల్లి! యిక్కరణింగనుల
నీరువెట్టుదురే? సతుల్ సారమతులు. 786

చా॥ “తాలూకా” కధికారియై వెడలు భర్తన్ వెంబడంజాలు నీ
కేలా? కన్నుల నీరువెట్టుటలు తల్లి! నేడు గన్గోమె? యే
బాలల్ నీవలె బేలలైనటులఁదెల్పం జాలుదే? నిన్ను మే
మేలా వీడఁగఁజెల్లునో తెలియరాదే? యంచు శ్రీలక్ష్మితాన్.

తే॥ గీ॥ కనుల నీర్వెట్టుచును రుద్ధకంఠయగుచు
గొగిటం జేర్చి యక్కునఁ గదియఁబట్టి
నిన్ను విడనాడి యొక యరనిముసమేని
నిలువ నేర్తుమే? యెటు లొప్పు నిలువకున్న. 788

కం॥ అని కన్నుల నీరొత్తుచు
మనమలరఁగఁబలికి కమల మానస మందుం

దనువెంటఁగొనెడి కోరికఁ

గని తానునుబయన మాయెఁగడుముద మొదవన్. 729

మ॥ ఇరువుల్ బొర్వులుబంధువర్గములునెంతే మెచ్చుచున్ సాగనం
ప రహిన్ దల్లులుదండ్రిలిచ్చు మెయిబంపంబేర్కి బెత్తల్లియున్
మురిపెంబొప్ప సవారియందుఁ దనపెంపుంగోరి దోతెంచగా
సరివారల్ వినుతింపఁగాఁ గమలమాసాధ్వీవతంసమ్ముదాన్. 790

కం॥ తొలిసారి పెండ్లికూతురు

బలె శ్రుతిపేయములు భద్రవాద్య విశేష

మ్ములు మ్రోయంగా బహువిధ

ముల కాన్కల గోలుకొండపురమును వెడలెన్. 791

మ॥ కరవాలాదులు దాల్చి రక్షకభటుల్ గాపాడ నిర్వంకలన్
సరదారుల్ మునువెన్కలన్ నడువనిచ్చన్ రామదాసుండు దా
బరివారమ్ములతోడఁ బాటఁబడిపోవన్ వాహనారూఢుడై
జరిగెన్ రోజులు దాటఁబల్లె లటవుల్ సంతోష మేపారఁగన్.

మ॥ కిటి శార్దూల ముఖోరుఘాతుక మృగాకీకర్ణమ్మునై దట్టమౌ
నటవి మార్గముబట్టి యేఁగుతరి బాహటమ్ముగాఁ బెండ్లివా
రటు నానావిధ వాద్యభేదములు భూమ్యాకాశముల్ ముట్ట ది
వ్వెటులర్కోదయసంచయమ్ములగుచున్ వెల్గన్ముదంబొప్పఁగన్.

తే॥ గీ॥ వెడలు చందందు విడియుచు విశ్రమించు

చంధతమసమ్ము బవలుగా నతిరయమునఁ

బయనముం జేయుచును గతిపయ దినముల

కేఁగి బూర్ణమపాడున కెలమి నంత.

గౌతమీ మహానదీ తరణము

కనియెన్ గోపనముత్సముద్రమునమున్నల్ వైచుచున్ భక్తి బా
వని గోదావరి గౌతమీనదిని దీవ్యతుంగభంగ పరివా
హిని మాహేశ్వర మౌళిరంగనటసాహివ పరిమోదాబ్ధి మ
జ్జన సంసార నిమగ్న భక్త జన నిప్రైగుణ్య భావోదయన్. 795
తే॥గీ॥ ధర్మశీలురు నూర్ధ్వరేతస్కు లైన

మౌనివరు లందు నాయుత్తమంపు గతిని

నీడు తీరమ్ము నందుండు నిఖిల జీవు

లందుకొనునంట నీదయ కంతు కలదె ?

796

మ॥ మృతికిన్ జాహ్నువి సత్తపోనియతికిన్ రేవాశటం బెన్న స
త్కృతికిం దానముచేయు పట్టునఁగురుక్షేత్రమ్మునీయందుఁ ద
త్త్రితయమ్ముం బొనరింప శ్రేష్ఠమను ధాత్రీదేవతాసూక్తి నీ
యతిలోక పరితిభాన్ నుతించుటలు గాదా? గౌతమీవాహిని!

మ॥ జననీ! నీతటమందు సల్పెడు తపశ్చర్యా మహాత్వంబె కా
కునికిన్ భద్రునిమౌళిపైనిలుచునే? యుర్విజగయున్ వాయుసం
దన సౌమితులు గొల్వ నెల్ల జగదానంద స్వరూపుండు పా
వన చారితుఁడు రామచంద్రవిభుఁడంబా! గౌతమీవాహిని!

శా॥ ఘోరాఘుల్ఖరదూషణాదులుమహాక్రూరాత్ము లేయయ్యునీ
తీరంబందు వసించి యుండుటనుగాదే? పుణ్యచారితు లొ
వారల్ బొందెడు సద్గతిం గొనిరి దుర్వారాఘ భూధర్మి చ్ఛిదా
సా రాస్తుండగు రామభూవిభు సితా స్త్రీజ్వాల నోగౌతమీ!

శా॥ నను నీతీరనివాసుఁడన్న నుడికిం, బాత్రమ్ముఁగాఁజేసి సా
వననామంబు రామనామమును నా వక్త్రమ్మునన్ నిల్పి స

జనసేవ్వుండగు రామచంద్రుని పదాబ్జాతద్వయీ సేవనా
ధనియాతండనుభాగ్యరేఖపెనుపొందంగాంచుమో! గౌతమీ!

- చ॥ అనుచు ననేకరీతుల మహామతి గోపన గౌతమీనదీ
జనని నుతించికేల్మొగిచి స్వాంతమునగుదున రామచంద్రునిం
గనుగొనుకోర్కె పెల్లుబకఁగాంచియు నద్దరి భద్రభూద్ర మౌ
శినిగలదేవతమ్మునుబత్! యని మెచ్చుచుఁ గేలుమోడ్చుచున్.
- మ॥ బళితా! రాఘవ! నీపదాంబురుహ సేవాభాగ్య సంపత్తి నా
కెలమిం గూర్చుగనెంచి తెచ్చితినికాదో? యిట్లుకాకున్న నా
తలఁపెనాడును నాదు పైతృక జనస్థానమ్ముపై వీడెనే?
తలమే? నీమహిమమ్ము నాకెఱుంగ సీతారామచంద్రప్రభూ!
- మ॥ అనిప్రార్థించుచుభాస్కరోదయమ? అహా! నాదుభాగ్యోదయం
బనగాజెల్లదె? యంచుభాస్కరునకర్ష్యంబీయఁగా నెంచి మ
జనముం జేసియు గౌతమీ జలమునన్ సంధ్యాదికంబెల్ల భ
క్తిసిరూఢిం బొనరించి మౌళితటిఁగెం గేల్దోయికిలించియున్.

భ ద్రా చ ల ప్ర వే శ ము

- చ॥ తనపరివారమెల్లఁబ్రమదమ్మునఁ గౌతమి మజ్జనాదికం
బొనరిచి జానకీపతి రఘూర్వహు రామునిభద్రశైల ధా
ముని దరిసింప నెంతయుఁబ్రహృత్తుమనోరథమైనయట్లు దా
గని భజరే! రమాపతి జగన్నుత మానస! యంచు భక్తిమై
- చ॥ నలుపురితోడ రామభజనమ్మునుజేయుచు రామచంద్రునిన్
దలఁచుచుఁ దత్పదాంబురుహదర్శనమునీలభియించెనంచు నా
కలిమికి సంతసించుచు జగమ్ము సమస్తము రామతత్త్వమం
చెలమినిఁగాంచుచున్ మఱచె నీజగ మాజగ మేజగమ్మునున్.

చ॥ ఎరుగఁడు గొత్తమీనని తరింపఁగఁగూర్చిన నావయందునన్
జరణము లుంచి నల్లెరుగజాలఁడు నౌకయు దీర మంటి న
త్తెరుగఁడు తోడివార తెవరేపని చేయుచు నున్నవారలో
యెరుగఁడునూచుచున్న యటులేగనుపత్తెరుఁచూచువారికిన్

ఉ॥ స్వాగతమియఁగా నెదురువచ్చియు వేచియునున్న యట్టియు
ద్యోగులు దక్కు నౌకరులు నూరి జనమ్ములు రైతులెల్లరున్
యోగివరేణ్యుడీతఁడని యుల్లమునన్ దలపోసి భక్తిమై
సాగిల్మొక్కి కప్పురపు టారతులీయఁగ సాగి రయ్యెడన్.

చ॥ తెలిపి యొకింత కల్గుట సుధీవరు లౌనని మెచ్చ నెల్ల నా
రలఁగని కేలుమోడ్చి యపు రా! ననుబేరిమిఁగాంచవచ్చు మి
మ్ముల శ్రమపెట్టితేననుచు మ్రొక్కిడుచున్ మరియొక్కరీతిగా
దలఁచుకుడయ్య! యంచును ముదంపడనెల్లరు పల్క పేరిమిన్

మ॥ అనఘుల్ మీరలు రామచంద్రుని పరధ్యానార్చనా సేవ నా
ఘన భాగ్యోదయు లింతమంది నిచటన్ గన్విందుగా నొక్కటం
గనుగోజాలెడు భాగ్యమందితిని మీ కారుణ్య నంపత్తి యిం
తనఁగానొనొకొ? పేర్నిగాంచుడి! మదీయంబుల్ నమో వాకముల్

శ్రీ సీతారామచంద్రస్వామి దర్శన సేవనములు

చ॥ అనుచును మొక్కిక్కువెట్టి మనమందర మారఘరామ పాద సే
వనవిధి నందఁగాఁదగిన భాగ్యముఁ గూరిచె రామమూర్తి చ
య్యన మన మేగిరాదగదె? యంచన నంతనె యెల్లవార లొ
య్యన నరుదెంచిరా రఘుకులాంబుధి చంద్రుని దర్శనార్థమై

శ్రీ సీ తా రా మ ద ర్శ న ము

శా॥ అనందమ్మున నీదు దర్శనముఁ జేయంగోరి యత్నించుటే
గానీ నీ నెలనేదియో తెలియు సుజ్ఞానమ్ము లేనట్టి మూ
ఢానీకమ్ముల నగ్రగణ్యుడనెనే నట్లయ్యు నీ పేర్మియీ
స్థానమ్ముందెలుపంగ వచ్చితిని సీతారామచంద్రప్రభూ! 811

శా॥ అనందమ్మున నీదు దర్శనముఁజేయం గొండపై కెక్క సు
జ్ఞానుల్ పేరిమి నిందు సక్రమముగాఁ గల్పించు నీమెట్లు నే
గానన్ ముక్తిరమా వినోదవిమలాగా రోరుసౌధాగ్ర సో
పాన శ్రేణులనంగఁదోచెడిని దేవా! రామచంద్రప్రభూ ! 812

శం॥ హనుమత్ప్రీతాలక్ష్మణు

లనుచరులుగ భద్రు మౌళి యందునఁ గొల్వం

డిన సీతారాముని పద

వనజద్వయ నాదు మదిని భక్తి భజితున్.

మ॥ బళిరా! రాఘవ! నీదు దర్శనము సౌభాగ్యమ్ము జేకూర్చి మ
ల్లలనారత్నము నన్ను నీదగు సపర్యాలోలురన్ జేయు నీ
తలపుల్ మాతలపూవులై వెలయఁజేతఃప్రీతిని న్నొల్పు మా
తలపుల్ దీర్చెడి వేల్పురాయఁడవుగాదా? నీవు రామపరిభూ!

చ॥ అనుచు నమస్కరించుచు సహస్ర సరోజ సుకుంకుమార్చనల్
బొనరిచి బోగముల్ నెఱపి భూరిదయాపరు రాము నారతం
గని ముదమంది కేల్కొగిచి కాదగు తీర్థములున్ బ్రసాదముల్
గొని పరివారముల్ మెఱయఁగొండను దిగ్గియు రామకీర్తనన్

ము ద్ది కా వా ప్తి

మ॥ తగురీతిం బరివారమున్ సముచిత స్థానమ్ములందుంచి మే
లగు మూర్తిమ్ము సమీపమౌతెఱిగి ముదాగివా ప్తికల్లంత నే
తగు నుద్యోగులతో సమస్త జనసంతానమ్ముతోఁగూడి నా
లుగు వీధుల్ గని శోభనధ్వనులదాలూకాకుఁ దా నేఁగియున్.

ముదమొప్పం గ్రహియించి ముద్రికను సమ్మోదమ్ముతోధర్మ సం
పద నిల్వన్ దన కార్యభారమును సర్వస్వమ్మునుం దీర్చి యిం
పాదవన్ సర్వజనమ్ములున్ మనమునం దుత్సాహముంబొందరా
ము దయన్ గూరిచి తేటమాటలనుసంబోధించియున్భక్తిమై

కం॥ అనుచినమును రామాయణ

మును పనిపించుటయు భజనముం జేయుటయున్

దనకుం బనిగాఁ దెలిపిన

విని తమ యనుమతనిఁదెలిపి వెడలిరి యితరుల్. 818

ఉ॥ నేను జితేంద్రియుండనని నెక్కునుగర్వమునన్ వచించు నె

వ్వానినినైన మోహరనవారిధి గర్భమునందుముంచి ప

జ్ఞానయ హినునట్టు తెలనాగల వెంబడఁ జేసి యంత ను

జ్ఞానమొసంగి బోచునుజగత్పతి శ్రీ పతభక్త సంతతిన్.

శ॥ ఏకమైన గర్వమొకయింత యెదంగను పట్టుచున్న న

వ్వారలు భక్తులేయయినఁ బంతులైనను కల్గిమార్గ సం

చారులె యైన ముక్తిపద సంపదనంద ననష్టలంచు న

వ్వారల గర్వమూడ్చి యెడబాయనిపేరిమి దైవమేతెడిన్.

భక్తి ప్రబోధము

మ॥ హరినామ మ్మూర్ఖు పాపభూమిధర వజ్రాఘాతమై ఘోరనం

సరణాంభోనిధి బాడబాగ్నిముఖమై సద్భక్త కల్పగమై

పరలున్ సోదరులార! యేటి కితరవ్యాపారముల్ రండు శ్రీ

హరినామంబిడుఁజావుపుట్టువులుబాయంజాలుభోగ్యోన్నతుల్.

మ॥ హరియించున్ బహుజన్మసంచితములాగాముల్ దరింజేర వె
వ్వరు బ్రారబ్ధమునంది తిరవలె నాబ్రహ్మదు లాదేవతా
ధరణీనాథులెయేరికిన్ హరిపదధ్యానమ్మొ దిక్కండ్రు శ్రీ
హరినామస్మరణమ్ముజేయుటకురానా! సాయముంజేయరా!

చ॥ భవపాథోధిఁ దరింప శ్రీహరి పదాబ్జాతమ్ము పోతమ్ము సం
భవమా నెల్లరి కింతకన్న నులభోపాయమ్ము వేరొందు లే
దవలోకింప నటందు రాహరి పదధ్యానాదులం గొల్వ నీ
యవకాశమ్మును రిత్తపుచ్చ మనకేలా? రండు! సేవింపఁగన్.

మ॥ మనసంకల్పము దుష్టదూరమయి ధీమన్ముఖ్యు లగ్గించు స
జ్జన సేవ్యంబగు కార్యరూపమయి యాచంద్రార్కమున్ వెల్లుభూ
జన నుత్కంబగు సద్వశోలలన కాస్థానమ్మునై వెల్లు నో
జనులారా! రఘురామ పాదజలజాస్థానమ్ము సేవించుచోన్.

చ॥ అని మరియు భద్రాద్రిపురమాదర్శ భక్త నివాసమ్ముగా
నెంచి.

మ॥ అకలంకాత్ముఁడు భక్తశేఖరుఁడు గోపన్నార్కుఁ డింటింటి వం
కకు నేతెంచుచుఁ దెల్పు చెల్లరిని నాకారించుచున్ రామ సే
వకు నుద్యోగులతోఁ బురీజనులతో భక్తున్నతిన్ బ్రాహ్మణ
ప్రకరమ్ముల్ వినుతింపఁ జేరెను గృహారామ ప్రదేశానకున్.

తే॥ గీ॥ అందరును రామభజనఁ జేయంగ భక్తి
జానకిజాని పదనీరజములు గొలిచి
మోదముఁగొల్పుఁ దీర్థప్రసాదము లిడి
అందరికిఁబెట్టె భోజన మాదరమున.

827

కం॥ అనుదిన ముదయము సాయం
తనమును శ్రీరామచంద్రుని దర్శనమును సే
వనభజనమ్ములు జేయఁగఁ
గొనకొని యెల్లరకుఁ దెలిపె గోపన భక్తిన్.

828

ఉ॥ ఇక్కరణీన్రఘూద్వహునహీనమతిన్భజియించు చుండియున్
దక్కక రాజసేవయు నుదాత్తమతిం బొనరింపఁజొచ్చి పే
రెక్క “బకాయినీస్తు” బృథిపీశ్వరుఁ డౌనని మెచ్చువెట్లుఁ బె
న్మక్కువ నారులక్ష లొకమానములోన నిజాము కంపించున్.

చ॥ హరిభజనల్, పురాణములు, నాలయమందున సత్కపూజలున్
వరలఁగ నేర్పరించి గురుభక్తియొ, దైవతభక్తి హెచ్చఁగాఁ
బురములు, గూడెముల్, దిరిగిబోయెలు, కోయలు, మున్నుగా వనే
చరులునుఁగూడ రాముపదసారస భక్తులుగాఁగఁ జేయుచున్..

కం॥ ప్రతియేకాదశి నియమ
వ్రతుడై శ్రీరామసామ భజవలఁ బూజా
ప్రతతులఁ గమలాసాధ్వీ
యుతుడై జాగరముఁజేసి యత్సాహమునన్.

831

తే॥ గీ॥ ప్రథిత భక్తిప్రపత్తిమై బ్రాహ్మణులకు
ద్వాదశీతిథియందు సంతర్పణమ్ము
షడ్రసోపేత రుచిరభోజ్యముల మధుర
పాయ సపూప పక్వాన్న ప్రతీతిజేసి.

832

తే॥ గీ॥ ఎలమి దక్షిణ తాంబూలముల నొసంగి
వందనముజేసి యావిప్రవర్యులనఘు
లలరి యిచ్చెడి యాశీస్సు లందుకొనుచు
స్వాంతమందున గోపన్న సంతసపడు.

833

కం॥ అనువత్సర కల్యాణము
లును, నవరాత్రములు, తీర్థములు పుణ్యతిథుల్,
ఘనతరములు, సప్తాహము
లును, నిత్యాతిథి సవర్కలును, విధికృతముల్.

834

ఉ॥ ఏమరుపాటురుంగఁ డొకయింతయు రాముని సేవనాదులన్
భూమిపు కార్యముల్ నెఱపఁ బూనెడుపట్టున నరికొట్టికిం
బ్రేముడి నీగిపట్టున నరిం గొనుపట్టున రైతులోకపుం
గామితముల్ గ్రహించుచు సకాలమునన్ నెరవేర్చుపట్టునన్.

కం॥ ఇటు రాచరీవి వెలయఁగ

నటు బ్రాహ్మణ్యమ్ము మెఱయ నటునిటు సముదై
ఘట నాఘట నాకృతితతి
ఘట నాఘటనార్థ చతుర గమనుం డగుచున్.

836

కం॥ పరిపాలనమ్ము దక్షత

నెఱపుచు శ్రీరామపాద నీరజ సేవా

పరతం గాలముఁ బుచ్చుచుఁ

దరిసింపఁగ నెంచుమదిఁ దద్దయు భక్తిన్.

837

రా మ ద ర్శ నా స క్తి

మ॥ నినుసేవించెడు దాసులం దొకఁడనై నీరూపముం గాంచనే
రని నిర్భాగ్యుఁడనైతి నే నకట! శ్రీరామా! ననున్బోలు మూ
ర్ఖుని వేంకొని నెందునేనియును కన్గొనేర్తువే? యెందుచే
తను నన్నిట్లు సృజించియుంచితవొ? సీతారామచంద్రప్రభూ!

మ॥ నను నీదాసుని దాసవర్గమున నిందన్కన్ “నమోద్” జేయకుం
డినచో నాపొరబాటు నాదనఁగ నీడెందంబెటుల్ పై చు పై
చిననీగుండియ రాచగుండెయగుటన్ సీతమ్మమాయమ్మెటుల్
దన యాంతర్యమునందు వీడెడివి సీతారామచంద్రప్రభూ!

మ॥ తెలియన్ దాసుల నెందనాదరణ బుద్ధిన్ గాంచు రాజన్య గా
ఢలు, నీవా! నకలమ్మునున్ మనుచుభూదారుండవండయ్య! నా
తలఁపుల్ నీమధురస్వరూపమునుఁజింతంజేయుఁ బ్రత్యక్ష సే
వలకై నీతలఁపేమొ వేరగుడు దేవా! రామచంద్రప్రభూ!

మ॥ అలవైకుంఠపురీవిహారుడవు దివ్యానీక కార్యార్థివై
యిలకేతెంచిన యాదివిష్ణువపు లక్ష్మీశుండ వీపంచు
లలనారత్నము సీత లక్ష్మి యని యాలాపించె వాల్మీకి మా
తలఁపుల్ నిన్గనఁగోర కుండుటెటు సీతారామచంద్రప్రభూ! 841

మ॥ నినుఁజూడంగల కన్ను లీజనికి లేనేలేవ? లేకున్న నీ
యనురాగం బొకయింత చిల్కునెడ నా కాకన్నులుం గల్గవా?
ధనికుల్ బేదల నాదరించుతరిఁ బేదల్ విత్తనంపన్నులై
తనరంజూడమె? క్రొత్తయా? యిదియు? సీతారామచంద్రప్రభూ!

మ॥ నినుఁబ్రత్యక్షపరోక్ష రూపవిభవాన్వీతున్ మహారాజనం
దనునిన్ దాసజనానురంజను నెదం దర్శించి సేవించు భా
గ్యని ధానుంజేసియు నాయొనర్చు పరిచర్యానీకముం బేర్చిగై
కొని నన్నుం బరితుష్టఁజేయఁదగవొక్కో? రామచంద్రప్రభూ!

చ॥ నిరుపమ దివ్యవైభవము నీదగు రూపముఁ జూచినంత నే
పురుషులుగూడ మోహమునుఁ బొందెదరంట ధరాసుతామనో
హర! నుతకోసలేంద్రతనయాసుత! ధైవత్ససార్వభౌమ | సుం
దరవదనారవింద శుభదర్శనమీగదె ? రామభూవిభూ ! 844

ఉ॥ పట్టితి భక్తి నీదు పదపంకజయుగ్మము, నీనపర్యకుం
బెట్టితి నీశరీరమునును విశ్వజనీనమునాదువాక్కునం
గట్టెద నీపయింగయితఁ గారుణికత్వముఁజూపి యేలెదో?
యిట్టటుఁజూచి గౌతమికి నీడ్వఁగజేసెదో? రామభూవిభూ?

ఉ॥ ఔనని నీదుదర్శనమునందఁగఁజేసిన సంతసెందు న
జానినటంచు నీవుననుఁగాదనినన్ నిను నేను వీడ వం
శానుగతమ్ము గాదె? భవదంఘ్రి పరోరుహసేవ., యెట్టిదేన్
బ్రాణమువోయినం గొలముపాడిని వీడునె? రామభూవిభూ !

మ॥ అనుచున్ రామపదారవిందయుగ సేవానిక కార్యక్రమ
మ్మునకున్ డిగ్గిన మానసమ్మునఁ గరమ్మున్ భక్తిసంపత్తిఁబూ
జను గావించుయు రామచంద్రుని పదాబ్జాతద్వయిన్ మైయెఱుం
గని చిత్తమ్ముననుండి కొంతతడ వానందాశ్రుధారాక్షుండై 847

శా॥ అంతా రామయమ్ము విశ్వమని స్వాంతారామ సీమమ్మునం
దంతుంబొతును లేని విశ్వమయు నాత్మారాము దర్శించి ని
శ్చింతానంద సుధారసాంబునిధి వీచీడోలికా కేళికా
స్వాతుండైబహుభంగులన్ భజన సేయంజాలి గోపన్నతాన్.

ఉ॥ స్వామిప్రసాదముంగొని ప్రసాదమునెల్లరి కీయఁబంచి శ్రీ
రాముని పాదసేవకు ఫలమ్మును గైకొనఁజాలితతచు మా
రాముఁడు దుష్టరాక్షసవిరాముఁడు భక్తమనోబ్ధపీరికా
ధాముఁడుదారుఁడంచుబ్రమదమ్మునుబొందుచుసంస్తుతించుచున్.

చ॥ కతిపయవత్పరమ్ములు జగన్నుత రామపదాంబుజాత సం
తతభజనాదికమ్ము జననాధుఁడు మెచ్చఁగ రాజకార్య సం
తతియు గ్రమంబెఱింగిన హితప్రకరమ్ము నుతింపఁజేయుచెం
దతిథిసపర్యఁజేయుచు మహాత్ముఁడు గోపన పుచ్చెఁగాలమున్.

విప్రదర్శనము

చ॥ ఒకయెడ రామనామ భజనోత్సుకుడై భజియుంచుచుండఁగా
నొకఁడుమహానుభావుడుమహాజ్వలతేజుఁడు బ్రాహ్మణోత్తముం
డకట ! యిటుండఁగాఁదగునె? యాలయ మెన్నిశరత్తులైన నూ
రక యిటులుందు వీవని తలంపక పోతిని నామనమ్మునన్. 851

చ॥ “తాల్లాకా”కథికారివై విమలభక్తశ్రేణిలో పెద్దవై
యీలా గీవ యుపేక్షసేయునెడ నేరేమెత్తురే? ఔర! యీ
కాలక్షేపముమాత్రం దీరెనొకొ ? నీకార్యమ్ము నీవాక్కు వి
ద్యాలంకారము నీయుదారత యమేయంబొగదా? సత్కవీ !
కం॥ కవులును, భక్తులు గలరీ

యవనిని నీనాఁడు భక్తులందునఁ గవినిన్

గవులన్ నినుఁబోల్ భక్తునిఁ

గవిపర్యునిఁ దెలుపగలమె ? కలయం గనియున్ 853

మ॥ నెరవేరున్ భవదీయనామమున నిన్నేమొత్తు రెవ్వారును
ర్వర నారాముఁడు నీకుఁబోడగుచు సర్వమ్మున్ సమర్థించు నీ
కరమందున్ ధన మింతలేదనెడు శంకబొంద నీకేల ? శ్రీ
వరులున్ భూవరు లెల్లవారలును నీపాదాబ్జముల్ బట్టరె ? 854
కం॥ నీ వేకోరిక లేకయ

యావత్కాలమ్ము సేవనార్చన భజనల్

భావించి సేతు వైనను

వావిరి సత్కిర్తివెలయ వరలుమ ! సుకవీ ! 855

కం॥ అని నొక్కిపలికి యంతనె
 కను మోఱగిన విప్రవర్యుఁ గనఁజాలమి నో
 యసఘా ! విప్రరేవణ్యా !
 నను నిటు మోసమ్ముఁజేయ నాయమొ? నీకున్. 856

కం॥ నిను విప్రవరునిఁగామదిఁ
 గనియేవియొ మాటలాడఁగడఁగితిఁగానీ
 నిను దేవ దేవునిగ నే
 గననైతిని తెలుపవైతి కమల దళాక్షా ! 857

కం॥ నను నీపద దాసుని నీ
 పని నొనరుప తెలిపి తనుచుఁ బ్రమథముఁగొననా ?
 నినునెఱుఁగు కన్ను వెట్టక
 చనితని వేదనముఁగొనన ? సారసనయనా ! 858

కం॥ రామా ! నీదాసుడనై
 యేమరితినటంచుఁబేరిమి నీకార్యమునా
 పై మోపితి జేయుదు నే
 సామాన్యుఁడనయ్యు నీదు సాయముకలిమిన్. 859

కం॥ అని ధృఢసంకల్పుండై
 పని మొదలిడు తెటులొ యనుచు భావమునందున్
 గనికని పరిపరి విధములఁ
 గనె నొక్కఁడుపాయ ముదయకాలమ్మునకున్. 860

అలయ నిర్మాణ కార్యక్రమము

గ్రామస్థుల్, గలవారు, రైతులును, లోకజ్ఞుల్, గలారాధకుల్
 ధీమన్ముఖ్యులు, గోపనాహ్వయునిసందే శానుసారమ్ముగా
 నామధ్యాహ్నముదాటి యామసమయం బొసప్పడెవ్వార లా
 యామాన్యుల్ సనుదెంచిరూర్జిత సమాహ్లాద్ధార్ణవంబోయనన్
 మ॥ తగుమర్యాదల భక్తియుక్తి “దహసీల్ దారున్

మహాభాగు భ

క్తగరిష్ఠుండగు గోపనాహ్వయుని సందర్శించి కేల్మొడ్చు లా
 ప్పంగఁబాదమ్ముల సన్నిధిబడి నమోవాకమ్ము లర్పించియొ
 ప్పగ నవ్వారలఁ బెద్దవారలు జనమ్ముల్ మెచ్చి సేబాసనన్.

కం॥ అంతఃసమిష్టిగ వందన

మెంతే భక్తిప్రపత్తి నెల్లరుఁ జేయన్

స్వాంతము రంజిల తాకికు

లంతర్వాణులు వచించి రందరు మెచ్చన్.

863

తే॥ గీ॥ అంతఃకార్యక్రమమ్ము సుస్వాంతు లాగ

మాంత విద్యా వినోదు తా యవనిసురుల

వాక్కులన్ విని సభనున్న వారలెల్ల

వార లొప్పిరి భక్తి ప్రపత్తి మెఱయ.

864

తే॥ గీ॥ కరణములు తాటియాకులు ఘంటములును

బూని వ్రాసిన పద్మల మొత్త మెన్న

వచ్చె నిరువదివేల రూప్యములవరకు

రామచంద్రుని యాలయారంభమునకు.

865

కం॥ అని నొక్కిపలికి యంతనె
 కను మోఱగిన విప్రవర్యుఁ గనఁజాలమి నో
 యనఘా ! విప్రరేవణ్యా !
 నను నిటు మోసమ్ముజేయ నాయమొ? నీకున్. 856

కం॥ నిను విప్రవరునిఁగామదిఁ
 గనియేవియొ మాటలాడఁగడఁగితిఁగానీ
 నిను దేవ దేవునిగ నే
 గననైతిని తెలుపవైతి కమల దళాక్షా ! 857

కం॥ నను నీపద దాసుని నీ
 పని నొనరుప తెలిపి తనుచుఁ బ్రమథముఁగొననా ?
 నినునెఱుఁగు కన్ను వెట్టక
 చనితని వేదనముఁగొనన ? సారసనయనా ! 858

కం॥ రామా ! నీదాసుడనై
 యేమరితినటంచుఁబేరిమి నీకార్యమునా
 పై మోపితి జేయుదు నే
 సామాన్యుడనయ్యు నీదు సాయముకలిమిన్. 859

కం॥ అని ధృఢనంకల్పుండై
 పని మొదలిడు టెటులొ యనుచు భావమునందున్
 గనికని పరిపరి విధములఁ
 గనె నొక్కఁడుపాయ ముదయకాలమ్మునకున్. 860

ఆలయ నిర్మాణ కార్యక్రమము

గ్రామస్థుల్, గలవాడు, రై తులును, లోకజ్ఞుల్, గలారాధకుల్
 ధీమన్ముఖ్యులు, గోపనాహ్వయునిసందే శానుసారమ్ముగా
 నామధ్యాహ్నముదాటి యామసమయం బౌసప్పుడెవ్వార లా
 యామాన్యుల్ సనుదెంచి రూర్జిత సమాహ్లాద్దార్ణ వంభోయనన్
 మ॥ తగుమర్యాదల భ క్తియుక్తి “దహసీల్ దారు”న్

మహాభాగు భ

క్తగరిష్ఠుండగు గోపనాహ్వయుని సందర్శించి కేల్లోడ్పు లొ
 వ్వుగఁబాదమ్ముల సన్నిధింబడి నమోవాకమ్ము లర్పించి యొ
 ప్పుగ నవ్వారలఁ బెద్దవారలు జనమ్ముల్ మెచ్చి సేబాసనన్.

కం॥ అంతఃసమిష్టిగ వందన

మెంతే భక్తిప్రపత్తి నెల్లరుఁ జేయన్

స్వాంతము రంజిల తౌకికు

లంతర్వాణులు వచించి రందరు మెచ్చన్.

863

తే॥ గీ॥ అంతఃకార్యక్రమమ్ము సుస్వాంతు లాగ
 మాంత విద్యా వినోదు తౌ యవనిసురుల
 వాక్కులన్ విని సభనున్న వారలెల్ల
 వార లొప్పిరి భక్తి ప్రపత్తి మెఱయ.

864

తే॥ గీ॥ కరణములు తాటియాకులు ఘంటములును
 బూని వ్రాసిన పద్దుల మొత్త మెన్న
 వచ్చె నిరువదివేల రూప్యములవరకు
 రామచంద్రుని యాలయారంభమునకు.

865

తే॥ గీ॥ అంత నొక పెద్ద యిటులాడె యెంతయైన
 నీ నభాస్థలి నున్నవారె సమస్త
 ధనము నీ నున్నవారు ముద మ్మోసంగఁ
 గ్రమముగను జేయుపనుల యక్కరకు ననుచు. 866

తే॥ గీ॥ అంత గోపన్న యెలమి సుస్వాంతులార !
 రామభక్తి పరాయణులార ! నేటి
 తలఁపులును వాక్కులును సత్యధర్మనియతి
 నలరవలె కీర్తిచంద్రికల్ వెలయవలెను. 867

తే॥ గీ॥ అన్నిలోకాలు గర్భమం దున్నవాడు
 నన్నిలోకమ్ము లందున నలరువాడు
 నెల్లలోకమ్ము లెల్లడ నేలువాఁడు
 నఘవిదూరుఁడు రాముఁడు రఘుకులుండు. 868

తే॥ గీ॥ అతని వదనోద్గతం బగు నట్టిమాట
 అతని ధనువును విడివడునట్టి బాణ
 మతఁడు పరిణయమందిన నుతమతి సతి
 సార్థకము లాతఁడుత్తమ క్షత్రియుండు. 869

తే॥ గీ॥ అతనిపని నేయజూనియు సతనిదయను
 బడసి బంధవిముక్తిని బడయనున్న
 మనకు నొండేల సతని సమక్షమందు
 నిలువ నాతని గొనముల కలిమి వలయు. 870

అనుచు నుపన్యసించియు మహాత్ముడుగోపనఁ భక్త శేఖరుం
డినకులవార్ధి శీతకరు నిధచరిత్రుని రామచంద్రునిన్
మనమున నిల్పి ధ్యానము నొనర్చుచు సంతసమాధియుక్తుడై
దనరిన నెల్ల సభ్యులును దత్ స్థితినిం గని కేలుమోక్షులన్

క॥ మానవ్రతులై నిలిచియు

మానసమున రామనామ మహిమము భక్తిన్

గానముఁజేయుచు నెల్లరు

నా ననియెడుధ్యానయోగ మందిరి బలికే ! 872

శా॥ అంతన్ గోపన రామనామ భజనవ్యాసంగియై జానకీ
కాంతా స్మేరముభాంబుజ భ్రమర! రాకాచంద్రక్షీర్త్వంగనా
రంతానంతదిగంతరా! ఇనకులాలంకార! (శ్రీ) మారుతీ
స్వాంతానూన మనస్సువర్ణ మణిపీతా! రామచంద్రప్రభా!

సభాస్థారులతో కలిసి శ్రీరాముని దర్శించుట

మ॥ అని ప్రార్థించుచు నెల్ల వారు తనతో నాహ్లాద మేషారఁగాఁ
జనుదేరిన్ శ్రితపారిజాతు రమువంశ క్షీరపాథోధి చం
ద్రుని భద్రాద్రిశిరోనివిష్టు గుణభద్రున్ శిష్టు (శ్రీ) రామచం
ద్రుని దర్శింపఁగ నేఁగి దేవళమునందుం జొచ్చి భక్త్యున్నతిన్

సీ॥ తవుడురొట్టియ నీకుఁదగిన భోజనముగ

నొప్పితో యెన్నాళ్ళనుండి యిచట

తాటిపండ్ల నీకుఁదగు ఫలాహారమం

చుంటివో యేనాటినుండి యిచట

దమ్మక్క యేనాఁడుదంచితభక్తి నీ

యాజ్ఞ బెట్టినదొ యీ యాలయమ్ము
పాడువారిన యింటఁబడియుండ నీకేల ?

నీ యాజ్ఞ తోపాటు నీదుపెరిమి

తే1 గీ1 నింత రూపయిఁజిల్కుచో నెంతలేసి

పనులు మా కింతలగుగావె ? పద్మసంభ

వాది సురనాథసేవ్య ! దేవాదిదేవ !

రఘుకులాంభోధిచంద్ర ! శ్రీరామచంద్ర !

875

క01 అమ్మా ! సీతమ ! నీ దయ

నిమ్మహిఁ జేయంగరాని దెదియుం గలదే ?

నెమ్మిం గనుమా ! నీ సా

యమ్ముంగొని స్వామి కాలయమ్మనుఁబెట్టన్.

876

బలహీనుండనటం చెటింగియును నాపైఁబెట్టె రాముండు దే

వళముంగట్టెడు కార్యభార మది నీపై మోపుచున్నాడ నా

బలమున్ గల్మియు సర్వమీవయని సంభావించి నీ పేరిమిన్

జిలుకన్ నాకు నసాధ్యమొండు కలదే? శ్రీయాంజనేయప్రభూ!

నినుబోల్ సోదరుఁడుండ వాయుఁజుఁడుమన్నీడుండఁగాభక్తులన్

ననుబోల్ నీరసు దేవళంపుకృతి కాజ్ఞాపించె రామప్రభుం

డనఘా ! లక్ష్మణ ! స్వామికార్య మిది చేయన్ సాయ మర్థింతుఁగా

దనుటల్ మీకులమం దెఱుంగరుగదా? అర్కాన్వయుల్

క్షత్రియుల్.

మ॥ అసహా! రాముని యాలయంపుపనికై యర్థించుచున్నాడమ
జ్ఞననీరత్నము సీతమాసలియు నిచ్చంజూపె నాపై నఁ బా
వనియున్ లక్ష్మణుఁడున్ తథాస్తనిరి నీభావం బుదారమ్ము నేఁ
గనఁగా రాదె? ఖశేశ్వరా! యిదె నమస్కారమ్ము మన్నింపవే

మ॥ మరియును దేవళమునఁగల

పరిచారములకును మ్రొక్కి బహుభంగుల శ్రీ

వరునకు శ్రీరామునకుం

గరుణాలయునకును భక్తిగై మోడ్పిడియున్.

880

కం॥ తన వెంటవచ్చు పురజను

లను సుద్యోగులనుఁగూడి లక్ష్మీకి ననయా

ననితామణి కమలాసతి

యనుసారిణిగాఁగ నింటికరుగం జొచ్చెన్.

881

సప్తాహము - ఆపదక్షణము

మ॥ క్రమముందప్పని వేనపాకకులు, శాస్త్రజ్ఞుల్,

గలాపూర్ణులున్,

రమణియామలసత్కవిత్వ రచనారమ్యుల్ గవుల్, గాయకుల్
బ్రమదల్, సాధ్వలు, కన్యకల్, దరుణులున్, రంజిల్లు నేతత్సభా
క్రమముంగాంచముదంబురాశియొ యసంగానొప్పెగన్పండువై

తే॥ గీ॥ రామపట్టాభిషేక విరాజితమ్ము

అర్చనాపీఠ మెదురుగ నగ్రభాగ

మందు సర్వాధికుఁడు రాముఁడన్న భావ

మంకురింపఁగఁ జేయుచు నలరఁజొచ్చె.

882

చ॥ అనఘుడు రామదాసుని మహాత్మ్యమైన తపఃఫలమ్ము శ్రీ
 ఖనియగు రామచంద్రుడు జగన్నుతకీర్తి కృపాఫలమ్ముయే
 దినమునఁ బంక్తిబంక్తికి నదేపనిగా శతముల్ సహస్రముల్,
 జనము భుజించుచుండుటయె, చాలదు, లేదను, మాటలేదహో!

కం॥ అన్నపురాసులు జూచితె ?

అన్నా ! పులిహోర, కూర, లాపచ్చళ్ళే

రెన్నంగలరే ? యా డ్డీ

రాన్నంబాపులును, పెఱుగు నాజ్యఘటంబుల్. 891

తే॥ గీ॥ నైదికాచారసంపత్తి వరలు ద్విజులు

భక్తిగొను నప్పు వచ్చియు మ్రొక్కి రామ

నామ భజనమ్ము జేయుచు నడచు మధ్య

మధ్య గోవింద ! యనుచును మారుపలుక. 892

కం॥ పూజామందిర మందలి

పూజయు ద్విజవరుల పంక్తిభోజనములపై

యోజయుఁ దక్క మరేదియు

యోజింపడ రామదాసుఁ డొక్కపుడు నహో ! 893

తే॥ గీ॥ ఎంతధనమున్న బంధుగు లెందరున్న

దాసదాసీశతమ్ములు దనరియున్న

నింతవైభవ మేర్పడ నితమహాము

నిర్విహింపఁగ నెవ్వరేని గలారె ?

894

కం॥ ఇది మానవమాత్రునికిం

గుదిరెడు పనికాదు నిజము కోవిదు లలరన్

ముదమందఁజేయనెవ రా

విధికిన్ శక్యంబె? రామవిభు కృపకాకన్.

895

సీ॥ ఇది రామదాసుని మదిలోని సంకల్ప

బలమురా యనుచును బలుకువారు

కాదురా తొలినుండి కన మొక్కొ?యిద్ది రా

మానుగ్రహంబని యనెడివారు

రాముడెవ్వనికిచ్చురా తల్లి నీతమ్మ

తలఁపే నిజమ్మని తలచువారు

పతిభక్తి నీతమాసతికెన యీకమ

లాంబ యంచును మది నరయువారు.

తే॥ గీ॥ ఏమహత్వంబు కానిండు రామదాసు

సిద్ధసంకల్పుడని మనశ్శుద్ధిగ మన

మెఱిగి తత్పణ్యదాంపత్య చరణరజము

లొదలం దాల్పు దరియింతు మనెడువారు.

896

కం॥ ఈరీతి నెంచు చెల్లరు

(శ్రీ)రామపదారవింద సేవామగ్నుం

డౌ రామదాసునిన్; మన

సారన్ సప్తహమహము నరయుచు భక్తిన్.

897

తే॥ గీ॥ ఎలమిఁ దీర్థప్రసాదమ్ము లిడెడు తరినిఁ
 దత్పదాంభోజ రజము తొదలను దాల్చి
 కొనుచుఁ దీర్థప్రసాదముల్ మనము నందు
 ధన్యతను గాంచితి మటంచుఁ దలఁచుకొనుచు. 898

అమితానందముతోడ భక్త తత్తు లేకాకారులై రామ నా
 మముఁ గీర్తించుచు నుండ బ్రాహ్మణుల ధీమద్వాదముల్ వేదనా
 దము లానాకథనీతరంగముల నీదంజేయ గోపన్న రా
 మమయంబీనకల ప్రపంచమని బ్రహ్మనందముం జెందఁగన్
 జరుగన్ జొచ్చె మహావిభూతి మెఱయన్ సప్తాహ మేయొక్క రే
 నెఱుగంజాలని దేశకాలగతి నెంతేమోద మేహరఁగాఁ
 నరిగెం జక్కఁగ నైదురోజు లటుపై నామోదపాధోధియం
 దరరే! పుట్టిన దొక్కపెట్టునన వాయ్వావర్త మగ్నిచ్చటన్.

ఆ ర్త రక్షణ ము

తే॥ గీ॥ కొండపయినుండు దేవతాతండములను
 నిలకు రప్పించి యాహుతు లిచ్చి నవ్య
 గవ్యముల లోకముల మన్ను కారుణికులు
 భువన కల్యాణమూర్తులు భూమినురులు. 901

తే॥ గీ॥ కబళకబళమ్మునకు భక్తి గదుర మదిని
 కెరిలి గోవింద నామసగీర్తనమ్ము
 జేయుచును భోజనమ్మును జేయుచుండ
 రామభజనార్థియై యుండ రామదాసు. 902

తే॥ గీ॥ నోములెన్నేనినోచి నన్నోమదాయె
దైవమని లేక లేక తదైవ కృపను
కమలమాసాధ్వి కడుపారఁ గన్న బిడ్డ
ఎలమి మురిపించి మురియు మూడేండ్ల నినువు.

903

తే॥ గీ॥ తల్లియొడినుండి యేడకుఁ దరలినాడొ!
జనని యెరుంగదు కానరు జనము లెవరు
తండ్రిపోలిక మూడుమూర్తాల ననుచు
రమణు లెలమినిఁ గొను రఘురాముఁ డకట!

904

తే॥ గీ॥ జననియననేల? నెవ్వరు కనిన వినినఁ
గడుపు తరుగుకుపోయెడు బుడుతఁడేమి
యాయనో! యని కమలాంబ అరయుచుండ,
గంజిగుంటను బిడ్డఁడు గానఁబడియె.

905

కం॥ మునుగుచుఁ దేలుచు గుంటం
గనుపడు ముద్దారుపట్టి గైకొని కన్నీ
టినిదడుపుచు నోర్విప్పిన
యనఘులు విప్రులు భుజింప రారా! యనితాన్.

906

సీ॥ పోయినబిడ్డకై పొంగిపోరలు దుఃఖ
మావుకోఁజాలని యబలతనము
నేడ్చిన నవసీసురేంద్రభక్తి విఘాత
కాత్త మహాధర్మహాని భయము

నిరువంకలను గ్రుమ్ము చురుతర గర్భశో
 కాగ్నికీలల నణగారఁద్రొక్క
 నణగక తనకుఁ దానై రేగి తలఁదాటి
 కనుగోళములనుండి కాల్యలగుచు.

తే. గీ. బారియేరయిపర్వి మున్నీరుగాఁగ
 పొంగి మిన్నంటి దుఃఖతరంగ భంగ
 వితతి నుక్కిరిబిక్కిరై వినుత చరిత
 మానినీమణి కమలాంబ మానుపడియె.

907

తే. గీ. II విప్రవర భోజనాంత గోవిందనామ
 కీర్తనము శ్రోత్రములఁబడి కేలుమోడ్చు
 లిడుచు వచ్చెడు గోపన్న కొడుకు గాంచి
 కుళ్లుగుమ్మడికాయటు కూలఁబడియె.

908

కం. I తనకంటఁబడిన పెనిమిటిఁ
 గనునంతన మొట్టవెట్టు కమలాసతి యే
 డును మాన్ప నేమిలోచక
 తనభుజమున వైచికొనియుఁ దనయుని రఘువున్.

909

శ్లో. రాముదయన్ మదీయము కొలమ్మును నిల్పగఁ
 బుట్టియుంటి విం

కేమియు లోటులేదనుచు నిందనుకన్ ముదమందుచుండఁ గ
 ట్టా! మము దుఃఖవారినిధి గర్భమునం బడవైచిపోతే? కు
 రా! మము మన్యువారెవరురా! ఓరఘురామ! తెల్పరా!

చ॥ నినుఁగడుసారఁగాంచి కడునెమ్మిని రేబవలెత్తి పెంచి నీ
కనులను గన్నులుంచి చిరకాలతపఃఫల మీవటంచు నిన్
గని మురువందు నీజనని కన్నులు కాయలుగాయ నేడ్వ నా
యన! యిటుపోవనీకుఁడగునా? రఘురామ! వచింపవేమిరా?

అని దురపిల్లుచుండ మహితాత్ములు భూమిసురేంద్రు లంత స
జ్జననుత! రామదాస! ఇది సర్వము రాముని లీలయంచు మా
మనమునఁదోచుచుండె ననుమానములే దిఁకలెమ్ము రమ్ము రా
మునిగుడి కారఘూత్తముఁ డమోఘవదాన్యుఁడు బిడ్డనిచ్చెడిన్.

తే॥ గీ॥ ఆడితప్పని మహితాత్ము లగ్రజన్ము
లఖిల కల్యాణమయులు మీరాడుమాట
వేదవాక్యమ్ము ధృవమంచు వెంబడింప
నఖిలజనములు కమలగోపన్న లంత.

913

ఉ॥ చయ్యనలేచి రాముపద సారసముల్ మదియందు నిల్పియో
యయ్య! భవత్ప్రసాద మహిమాతిశయమ్మన నిల్చె వంగడం
బెయ్యెడ లోటులేదనుచు నేము ముదంబుధి నోలలాడుచో
ప్రయ్యలుజేసితే? హృదయభాండము నీక్రియ రామభూవరా!

మ॥ నిను మది నేను నాసతియు నిక్కపుభక్తినిఁ గొల్తుమేని పా
వనతరనామ! నీచరణపంకజముల్ దలఁదాల్తుమేని, మా
మనమునఁ గట్ట సౌఖ్యములమాటఁ దలంపక నీదు లీలయే
యని తలపోతుమేని మనసారమముంగృహజూడు రాఘవా!

మ: అనుచున్ రాముని భక్తరక్షకుని దీవ్యద్వైభవో పేతునిన్
గనుకోర్కెన్ గుడికేగి గోపన నమస్కారమ్మునుం జేసి యో
యనఘా! యీ పసిబిడ్డ నీదయనుఁ జెన్నాఁడున్ మదీయాస్వయ
మ్మునునిల్పున్ నిజమంచువచ్చితిమిమమ్మున్ బ్రోవవే? రాఘవా!

అనాఁడొక్కఁడు విప్రపుంగవుడయోధ్యన్ బాలకుం దెచ్చె స
మ్మానమ్ముం బొనరించి పంపితివి అస్మత్ప్రత్తునిం దెచ్చి తే
సీనాడిచ్చితి కోమహాత్మ! నను నట్లే ప్రోతు వీవంచు దే
వా! నన్నున్ మురిపించి పేర్నిలుపుకొమ్మా! రామచంద్రప్రభూ?

శా: రామా! వేదవిదుల్ మహీసురులు నీరాజత్కృపావృష్టిమై
సీముందీ పసిబిడ్డ గంతులిడెడిన్ నిక్కంబటంచాడి రీ
భూమిదేవుల వాక్కువ్యర్థమగుచో భూమిధరాల్ కృంగవే?
అమూలమ్ముగఁ జాపమట్టమయిపోదా? భూమి రామప్రభూ?

మ: నను నీభక్తుని పుత్రవంతునిగ సన్మానించి నావంగడ
మ్మును నీవంగడమున్ వెలుంగఁగజగమ్ముల్ వెల్గునందన్కఁ బా
వనఘా తావక నామకీర్తన మహత్వతాత భక్తప్రజా
వన సంజాత యశః ప్రభాసురభి ద్యావాభూములం జిమ్మువే?

తే. గీ॥ అనుచు బార్థింఁచు నంత నమ్మా! యటన్న
ముద్దుబిడ్డ ని మురిపెంపు ముద్దుపలుకు
వీనుదోయికి విందాయెఁబెరిమి కమల

చంకఁగొన మేను బంగారు చాయమెఱసె.

కం॥ ఆ రఘురాముని కృపచే

నీ రఘురాముండు మెఱసె నెల్లరుఁ గనుడ

య్యా! రండయ్యా! యనియె

వ్వారలు నొండొరులఁబిలిచి వహ్వారె! యనుచున్. 921

కం॥ భద్రాద్రి రామమహిమం

బ్రదినుతాపతి యెఱుంగు నగజ యెఱుంగున్

భద్రుం డెఱుంగును మన యీ

భద్రాచలరామదాసవర్చ్యం డెఱుంగున్. 922

కం॥ మనపుణ్యము ఫలియించెను

మనజన్మము ధన్యమయ్యె మన మీ భద్రా

ద్రిని రాముని మహిమమ్మును

గనినార మటంచు జనము కదలఁగఁజొచ్చెన్. 923

తే. గీ॥ ముద్దుపాపని రఘురాము ముద్దుగొనుచుఁ

జంక నిశుకొని కమలాంబ సమ్మదమున

వెంటరా రామదాసుఁడు వేడ్కమీరఁ

దిరిగి యింటికి వచ్చెడి తీరుఁగనిన. 924

తే. గీ॥ మ్రోడువారిస కల్పకభూమిరుహము

మరియు మోసెత్తి నుమ, ఫల భరిత మయిన

కరణికనుపండువై నేడు గానవచ్చె

ననుకొనుచు కొంద రుత్సాహ ముననుగనిరి. 925

అల చింతామణి, కామధేనువులు, కల్పగమ్మనున్, మున్నుగా
గల వెవ్వారల కోర్కెదీర్చునని పల్కన్ విందు మా నాటిగా
థల నీనాడిట రామదాన వరపుత్రప్రాప్తి ప్రత్యక్షపుం
ఫలముం గాదొకొ? యంచు రామపదసేవన్ మగ్నులై రెల్లరున్

సీ॥ కొల్వఁగావలెగాని కొలిచిన ఫలమందు

కొనకుందురే? యని యనెడి వారు

కొలిచిన ఫలమందుకొనుట తథ్యంబైన

నది పట్టుబడుట లెట్ల నెడి వారు

అగ్నిపరీక్షరా! అరాము పదసేవ

యనిన సామాన్యమా? యనెడి వారు

పెద్దల సుద్దులఁబెడబుద్ధి లేకున్న

నదియు సామాన్యమే యనెడి వారు

తే. గీ॥ రామభక్తులఁగొల్చిన రాముని కృప

నంద నేర్తుమురా! యని యంద రొక్క

మొగిని శ్రీరామదా సాంఘి మూలమునకు

వంగి వందనముల్ జేయు వార లైరి.

927

తే. గీ॥ అంత నిర్వృష్టుముగను సప్తాహమహాము

వేదవిహితమ్ముగా నెరనేరె నిఖిల

భూమిజనములు భూసురుల్ ముదము పడె మ

హేంద్రవైభవముగ రామచంద్రు కృపను.

928

వి ప్ర ప్ర బోధ ము

మ॥ ఒకతరి రామదాసు తనయుండు నిజాంకమునగుడు నుండ నో
పికమెయి సాఫ్యి వీవనలు వేయుచు రాముని పాదసన్నిధిన్
బ్రకటిత భక్తియుక్తి నెడబాయక పాడుచునుండ భక్తపా
లికి విననింపు నింప నుతకీర్తి ద్విజోత్తముఁ డొక్కఁడిట్లనెన్.

ఉ॥ మీరిడు కేలుమోడ్పులకు మీ వినయాది గుణప్రపత్తికిన్
మీరొనరించు పూజలకు మేము ముదంపడుచుంటి మైన సం
సార మహర్ణవోత్తరణ సాధనరాజ మనంత కీర్తి వి
స్తారము రామునాలయప్రశంసము నెత్తరిదేటి భక్తియో!

అని యనిపించుచున్నయది యాపని సేయఁగఁ బూనరయ్య! యే
పని నొనరింపఁబూనిన నపారధనమ్ము వ్యయమ్ము సత్యమై
నను మది సందియమ్మునుఁగొనం బనిలే దొనరింపజూనుచో
బనిఁగొని యాకృపానిధియె ప్రాపగు నానుడి నిక్క మయ్యెడిన్.

అనివచియించు బ్రాహ్మణునియంఘ్రియుగమ్మునుఁబట్టి
మొక్కిపా
వనతరమైన నీదుపదపంకజ మౌదలఁదాల్చి తెల్పు దో
జననుత! వేదవిప్రుల వచస్సులు సత్యము! లీరు తెల్పిన
ట్లనుపమభక్తి నావిభుని యానతి యియ్యది యంచుఁజేసెదన్

కం॥ అని మొక్కె రామదా సం

తనె రఘురాముండు మొక్కెఁ దద్దయుఁ గమలా

వనజాస్యయు మొక్కిడియెన్

జనె దీవనలిచ్చి పెరిమి జయ్యన ద్విజుఁడున్. 933

ప రి తా ప ము

ఆ! వె! అంతభజనపాళి యాశ్చర్యమగ్నమై
అనఘ! రామదాస! ఆమహాత్ము,
డెవడో వానిపల్కులెల్లను వింటిమి
వానిరూపు కంటబడకపోయె.

934

కం॥ అని విలపించుచు గురువర !

కనుగొని ముదమంద నీదు కరుణాదృష్టిం
గనవే? మమ్ముల నని వా
రనుచో శ్రీరామదాసుఁ డార్తుం డగుచున్.

935

తే॥ గీ॥ మున్నొకప్పుడు తెలిపియుఁ జన్న విప్ర
వద్యుడే యిప్పుడుం దెల్ప వచ్చెననుచుఁ
దలచితిని గాని నాస్వామి దయను నన్నుఁ
దనుపవచ్చె నటంచునుఁ దలఁపనై తి.

936

చ॥ అనుచును రామచంద్రునిపదాంబుజ యుగ్మము

మాళిదాల్చినై

తిని ననుబోలుమందు నతిదీనుని భాగ్యవిహీను నెందునేఁ
గనుగొన నేర్తుమే? యనుచుఁ గన్నుల నీరము కుండపోతగా
బనిగొని రామదాసు రఘువంశశశిన్ గనలేమి నేడ్చుచున్.

మ॥ నిను నేనెప్పుడు చక్రవర్తిగ జగన్నిర్ణేతగా నెంత నా
మనమన్యమ్మున నిన్నుఁగాంచు తెటుసంప్రాప్తించు నేవస్తువున్
గనినన్ నీదుస్వరూపమే యనుచు వత్కాణించు శాస్త్రమ్ములై
నను నోదేవ! భవత్కృపామృత దృగంతంబంద కెట్లబ్బెడున్.

కం॥ చదివితి నెన్నేనియు నా

చనువులు నిన్ దెలియఁజేయఁ జాలక యుండెన్
ముదమునగన నిను దంతివ

రద! దాశరథీ! వచింప రారా! పెరిమిన్. 939

కం॥ అని ప్రార్థించియు నెఱిగిన

పని మొదలిడ నాలసింపఁ బనిలేదని యొ

య్యన దెలుపం దగువారల

కును దెలుపఁగఁజేసి తెలిపఁ గోవిద తతికిన్. 940

అలయ నిర్మాణోపక్రమణము

మ॥ కరణాలెల్లరు భక్తియుక్తిని సమస్కార ప్రపూర్వముగా
మరియున్ బల్లెలు కోయగూడెములు, గ్రామాల్,
వడ్డెగూడెమ్మలున్

దిరుగం దజ్జను లిచ్చు విత్తమును బ్రీతిం దెచ్చి యర్పించి రె
వ్వరు శ్రీరాము ననుగ్రహ మ్మొడద సమ్భావించి నిష్కాములై.

చ॥ ఇదివరకే లభించినవి యర్పదివే లిడికూడ నేడు ము
ప్పదియగు వీనతోడ నొకపాటిగఁ గార్య ము పక్రమించి స
ముదమునఁదొల్తప్రాతగుడి పూర్తిగఁదీసియునూత్న
కార్యముల్

మొదలిడిసేయ నాప్రభువె పూర్తి నొనర్ప ననుగ్రహించెడిన్

మః అని యారాముని భక్తమానస జలేజ్ఞాస్థాన ధామున్ జగ
జ్జన కల్యాణ గుణాభిరాముని మనస్సౌవర్ణ మాణిక్యపీ
ఠిని సీ తానిలపుత్ర లక్ష్మణుల : నెంతే భక్తిమైనిల్పి న
జ్జనవంద్యా! భవదాలయమ్మునిడ నిచ్చన్ జొన్పనిన్ గొల్పెదన్.
ధనశీనున్ నను దేవళమ్మునిడఁ బ్రోత్సహమ్మునుంజేయు సీ
మన మేమో యొకయింతెరుంగను మహాత్మా! ఐనసీయాజ్ఞ పా
వనమా సీపదనీరజద్గితయ సేవావిత్త సంపత్తియే
ధనమంచుం దలఁదాల్చి తీక్పతికి సీతారామచంద్రప్రభూ! 944

చ॥ కలికాలంబిది, లోభపూరితము నిష్కగుణ్య చిత్తమ్ము దు
ష్కలుషాలాప వినోద సంభరిత మీకాలంపు వాగ్దానపుం
గలిమిన్ బల్మిగ నెంచి సత్కృతుల సీగంజూచు నాయత్నమున్
దలఁపన్ బావక కుండముం బడుటగాదా? రామచంద్రప్రభూ!

కం॥ తలదాటిన పనిభారము

తలపై నిడినావు మోయ : దక్షుండనని నా

తలఁపేదియైన నీదే

తలఁపన్ నెరవేర్పజూతు తథ్యము రామా! 946

చ॥ నాయత్నమ్ముల మంచిచెడ్డలకు సేనా! బాధ్యుడన్ గాను గా
సీ యెవ్వారలు నమ్మబోరుసుమి! నాయీవాక్కు నద్దానబా
గో యోగో యెదియో జనించెడిని తద్యోగంబు చేదైన నే
మోయంజాలను తద్భరమ్ము సకలమ్మున్ నీదె సుమ్మోప్రభూ!

ఉ॥ కీరితివచ్చుగాక యవకీర్తియె గల్గెడుగాక భోగముల్
గూరెడుగాక కష్టములకుం గురియయ్యెడుగాక సర్వమున్
భారము నీడెయంచును భవత్కృతి సేతకుఁ బూనినాడ నన్
శ్రీరమునందుముంచెదన్ నీరమునందున్ జానకీపతీ ! 948

తా॥ బాల్యంబందుననే భవచ్ఛరణ సేవాభాగ్య సంభావనా
తొల్యంబబ్బె దదాది సర్వము భవల్లక్ష్మ్యమ్మలై సాగె నీ
కల్యబ్దమ్ములఁ బ్రోవ దిక్కెవరు సేకన్నన్? గనన్ నీదు వా
త్సల్యంబే ఘనపారితోషికము గాదా? రామచంద్రప్రభూ!

మ॥ నను నీపాదసరోజసేవకును నానందాబ్ధి వీచి నిమ
జ్జన భాగ్యోదయుఁగాఁ బొనర్చియు భవతాస్వమిత్యమున్
నిల్పుకొ
మ్మనయమ్మున్ భవదాకృతింగ నెడుభాగ్యమ్ముంబ్రసాదించియో
యనఘా! భాస్కరవంశ వారినిధిసోమా! రామచంద్రప్రభూ!

కం॥ నీచేయూతనుఁ జేసెద

నాచంద్రార్కమ్ము వెలయు నాయా కృతులన్
నీచనవున సురవర ! నీ
రాచరికపువాడ నగుట రాఘవరామా ! 951

తే॥ గీ॥ అనుచు దమ్మక్కనాటి యా యాలయమ్ము
విప్పి క్రొత్త పునాదులు వెలయఁ జేసి
పై పనుల్ జేయ విత్తసంపత్తి లేమి
నకట ! వాగ్దానములు రిత్తలగుట లెఱిగి. 952

చింతాక్రాంత మనోవికారుడగుచున్ శ్రీరాము గీర్తించుచున్
స్వాంతంబందున; నెత్తి మొత్తుకొనుచో స్వామీ! యెటుల్ సేతునా
సొంతం బింతయు లేదయిత్తుమను బచ్చుల్ బొచ్చెలై నారు నా
యంతన్ నేనెటుసేతుఁ దెల్పఁగదవయ్యా. రామచంద్రప్రభూ!

చ॥ క్రమముగ నిత్తుమంచును విరాళము లిచ్చెడువేళఁదెల్పి రా
క్రమమునుఁ దప్పి రిప్పు డెటుకావలెనో తెలియంగరాద వ్య
త్రమణఁపుచావుగాదొకొ? బలాత్కృతిసేత యొకప్పుడేని దు
ర్భమలకుచోటానంగకపరాత్పర! ప్రోవర! రామచంద్రుడా!

అని మొఱవెట్టు దాసునకు నారఘువుంగవుఁ డేదియో యొకం
డను పమమై తనర్చు సలహా యిడినట్టులఁ దోచె నా
వినికియు రూపు నొక్కపుడు విన్చిన విప్రుని వౌ తెరింగి శ్రీ
ఖనియగు రాముసేత ఇదెగా! యని వెంబడి రామదాసుఁడున్.

మ॥ తలపం దీన నెదే జనించెడి నగాధంబైన దొక్కండు గా
ధను నట్టుల్ గనుపట్టుచున్న దెది యేమా గాక శ్రీరామచం
ద్రునియాజ్ఞన్ జవదాటకుండుటయె యెందున్ నాకుఁగ ర్తవ్యమం
చని రామాలయ కార్యరంగమునయం దారూఢ చేతస్కుఁడై.

ద్రుతగతిఁగార్యరంగమున దూకియుఁ బై పడు కష్టసౌఖ్యముల్
మతిఁగనఁబోక శ్రీరఘుకులప్రభుఁడౌహరి జానకీసతీ
పతి పదనీరజమ్ము లెడ బాయనిభక్తి నెదంగదించి శ్రీ
పతి! ననుఁబోవవే యనుచుఁ బ్రార్థనజేయుచు రామదాసుఁడున్

మః కనువిందై కనుపట్టు నాలయముఁ బ్రాకారమ్ములున్ గోపుర
మ్మనుకల్యాణఁపుమండపమ్మునుధ్వజమ్మిన్ గూటమున్ మేలువా
హనముల్ చాహనశాలలున్ రథము లాయా దేవశమ్ముల్ మఠ
మ్మును బాగొముఖమండపమ్ము శిఖరమ్మున్ భర్మరత్నమ్ముగాన్.

తే. గీ॥ అర్చనాదులకగు పాత్ర లమల భర్మ

రత్నమయములు రాజత రాజితమ్ము

లుతస్సవఁపు విగ్రహములు నేత్రోత్సవమ్ముఁ

జేయు సౌవర్ణమయములై సెలఁగ నెఱపె.

959

కం॥ మూలవిరాట్టులు వెనుకటి

యాలయమున వెలయునవియ యాదట నీనూ

త్నాలయమందున నిలిపెను

శ్రీలం దైవార బుధులు సేబాసనఁగన్.

960

ప్రమదంబొప్పఁగ రామదాసుకవి సమాఖ్యదై వసమాణియో

గమునన్ దాశరథిప్రతిష్ఠ నిగమాఖ్యానమ్ము శ్రీవైష్ణవా

గమమై యొప్పఁగజేసి నెల్ల బుధలోకస్తుత్యమై బ్రహ్మలో

కము పర్యంతము కీర్తిచంద్రికలు వెల్లం జంద్రతారార్కమున్

సీ॥ అనుదినమ్మును వైష్ణ వాగమక్రమమున

నర్చన సేవల నలర జేసి

ఆగమవిష్ణాతలగు వైష్ణవుల కిండ్లు

వాకిండ్లొసంగియు వరలఁజేసి

అనువత్సరమును కల్యాణోత్సవమ్మును
 బ్రహ్మోత్సవాదులు బ్రబలజేసి
 కనులు వై కుంతమ్ముగాదె? యీ భద్రద్రావి
 యని యెల్లదును ముదమందజేసి.

తే. గీ॥ అనుదినమ్మును రామాయణ పురాణ
 రామ భజనోత్సుకతయుచిర్థ ప్రసాద
 ములను వెలయంగజేసిన పుణ్యమూర్తి
 రామసేవన ధనరాశి రామదాసు.

962

కం॥ అటు రాజకార్య పరుడై
 యిటు సీతారామ సేవ నేచ్ఛారతుడై
 తటమధ్యం బ్రవహించెడు
 తటిని యటుల్ వరలు రామదాసుడు బలిరే ?

కం॥ అని యెల్లదు వినుతింపంగ
 మనమున శ్రీరామనామ మననాదుల స
 జ్ఞన సాంగత్య విభూతిని
 దనరుచు నొకనాడు రామదాసుడు మదిలోన్. 964

కం॥ ఏను ప్రభుత్వపుం ధనము నెంతవ్యయం బొనరించినాడనో
 కానకపోతి నేల్బడి నికారమొనర్చిన యట్లు లొకిక
 జ్ఞానము నొక్కపల్కెడిని కావుననేడె గ్రహింపనెంతు నం
 చూని “ఖజాన” లెక్కగనియూపిరియాడక రామదాసుదాన్

తే. గీ॥ కొయ్యవారియు నెట్టులో కొంతవడికి
దెలివిఁగొనిసర్వమునకు నా దేవదేవు
డినకు లేండుండె దిక్కు నేనేడ నారు
లక్షల ధనమదేడఁ దలంపదీర్చు.

966

తే. గీ॥ అనుచు వాపోయి దేవదేవా ! సమస్త
జగదధీశ్వర ! శ్రీరామచంద్ర ! రఘుకు
లేంద్ర ! నాచేయి దాటిపోయినది గౌర
వమ్ముఁ గాపాడుకొనఁ జూడరమ్మ ! రామ !

967

క॥ తానీషా యేమనునో

యేనెటు జమకట్టవలెనొ యీవిత్తంబో
జానకినాథా ! యింతే

గానంబడకుండె నెటులఁ గాతునొ ! రామా !

93

చ॥ అనుచు సమస్త భారమును నారఘురాముని హృత్పైఁబెట్టి చి
త్తనియగు రామదాసు జనకప్రభు వట్టుల రాజకార్యముల్
గొనకొని పూని చేయుచును కోవిదముఖ్యవచః ప్రసూనమా
ధ్వనిచెవులారఁగొంచును సుధీనులు నారఘురాముఁగొల్పుచున్

క॥ దినదినమును రామాయణ

మును పారాయణముఁజేయ పూనికఁ గలఁడై
మనమలరన్ హారికధలం

దనరెడు సుజ్ఞాని రామదాసుం డొకటన్.

970

శా॥ గ్రామస్థుల్ నిజభక్తవర్గములు దూరగ్రామవాసుల్ సుధీ
 గ్రామస్థుల్ నిజదారపుత్తులును శ్రీరమ్యల్ మహాసాధ్వలున్
 శ్రీమంతల్ దనుచుట్టువారుకొను నాశ్రీరామ దాసాహ్వయ
 శ్రీమించెన్ సురధారుణీధరము ధాత్రిన్ వెల్ల నే తెంచెనాన్. 971

సీ॥ కదలివచ్చెడు కనత్కనక నీరేజి వి

స్ఫూరమానస సరోవర మనంగ
 నడచివచ్చెడు లసన్నాక భాగ్యాన్వీత
 నందనోద్యాన వనంబనంగ
 తరలివచ్చెడు జగత్సంస్కృప్తి వైభవా
 లోకాంచితము బ్రహ్మలోక మనంగ
 కనులు గాయలుగాచి కనరాని హరిగను
 కోర్కెమైవచ్చు వైకుంఠ మనంగఁ

తే. గీ॥ దనరి చూపరు లానంద వనధిఁ గుంకి
 భక్తిఁ గేల్పొడ్పుఁ దనతోడి ప్రజలఁగూడి
 జానకీపతి దర్శించు మానసమున
 రాము నాలయమున కేగి రామదాసు.

972

కం॥ దరిశించి రామచంద్రుని

పరిపరివిధములను మదిఁ బ్రార్థించియుఁ దాఁ
 బరివారమ్ముల తోడుత

మురియుచునుం గొనెప్రసాదమునుఁ గడుబత్తిన్. 973

రామాయణ పురాణము

వ॥ అంతరామాలయమ్మునుండి తిరిగి వచ్చు తరిదనకుం బాడకట్టు దుర్నిమిత్తమ్ములకు శంకంగొనియు సర్వమ్మునకు నారఘుకలార్ణవ చంద్రుండు శ్రీరామ చంద్రుండై రక్షకుండని దృఢనిశ్చయముండై బాలభాను ప్రభావిభాసిత వికసితారవింద మ్మగు సరోవరము చందమ్మున శ్రీమద్రామాయణకథా పురాణశ్రవణోత్సవ భక్తజన సురుచిర స్మితపదనారవిందమ్మగు సభాస్థానమ్మున కరుదెంచి రామదాసు గురుదైవత సభా ప్రార్థనమ్ములఁ గొంతతడవుండి యేకముఖమ్ముగ సభాజనమ్ము రామనామ సంకీర్తన మ్మొనర్ప.

ఉ॥ అత్తరి రామనామ మహిమాతిశయమ్మునుఁదెల్పుఁబూనె రే కెత్తిన భక్తి యుక్తి మెయినెం తయువేడుక విన్ను లొకమన బొత్తిగ గురైఱుంగని ప్రమోద సుధాంబుధి గ్రుంకు పెట్టి బల్ చిత్తరువట్లు దోచఁగ నశేష సభాస్థలి కేలుమోడ్పతోన్.

ఉ॥ అయ్యెడ క్షీరసాగరమునందున ఘోరవిషాగ్ని పుట్టిన ట్లయ్యయె రామనామ చరితామృత వార్షిధి నీదులాడు నే యయ్యకు నమ్మకెందు హృదయార్ణవ బాడబమై జనించె నే రయ్యది యియ్యదంచు నొకరై న వచింపఁగరాని బాధయె.

ని గ థ బ ం ధ ము

క॥ అత్తరి తానీషాభలు

లుత్తర మీయంగఁ జూచి యూపిరి రాకే

యుత్తర మీయంగ నంత ని

రుత్తరుడై రామదాసుఁ డూర్జితమతియై.

977

కనుగొంటే? రఘురామ! యీచరిత లోకంబెల్లఁ గన్దోయిఁగా
గను నీవేటికిఁ జూడకుండెదవు? నాకష్టంబు గట్టెక్కు చ
ల్లని నీచూపులు నాపయింగురిసి యాహ్లాదామృతాంభోనిధిన్
మునుకల్ వేయఁగఁ జేయవే? నినుజగమ్ముల్ మెచ్చ నీతాపతీ!

ఉ॥ నన్ను నిజామునేలు నరనాథుని వానిగఁజూతు రన్య లీ

వెన్నఁగ నట్లుచూడఁదగునే? భవదంప్రీసరోజ సేవయే

అన్నము, వస్త్రమంచు, సకలార్థము నీవయ యంచు నీపయిం

గన్నిడి యున్నవాని నొరుఁ గాననివానిని జానకీపతీ! 978

ఉ॥ కన్నకుమారు పాణిమునుఁ గాచితి నాయిలు నిల్వ బెట్టి తో

యన్న యిదేటిలెక్క? భవదాదరపాత్రునిఁ జేయుమన్న! రా

మన్న! దయామృతాబ్ధివి గదన్న! కృపారసదృప్తివృష్టి భా

గోన్నతిఁగావు మన్న! అభయోన్నతి నేమన జానకీపతీ!

ఉ॥ ఏను నిజామునేలెడు నరేంద్రునివాడనె యైనఁ జెల్లుగ

వ్వేనియుఁదీసియాయఁగలనే? భవదాలయ నిర్మితి కన్న! యే

గానియుఁగాని, కానియటు కన్నునుఁ గానక యారులక్షలె

వ్వాని భవమ్ముఁగాఁ గనుచు వాడితినే భవదాజ్ఞ రాఘవా! 981

శా॥ నాకున్ నేనయి చేయనైతి భవదాజన్ వీడలేనైతి, నా
యీకర్మం బెఱులున్నదో యెఱుగనైతిం తేని నేనాటికి
బాకీ తీర్చక తప్ప దెట్లయినదదాభరమ్ము నీదే యగుం
గా కెన్నారెలు మోయవత్తు రకలంకా! తెల్పుమీ! రాఘవా!

మ॥ అయముల్ గూర్చెడు వేల్పవంచుభవదీర్ఘాంఘ్రిద్వయం
బెల్లెడన్

నయమొప్పన్ భజించుచుంటిని గదన్నా! సంకెలుల్ వేయఁగా
భయదూరుల్ గరయుగ్మ మీయమన నీయం గాదనన్ జెల్లునే?
దయరాదా? కనుచుండియున్ మనుష సీతారామచంద్రప్రభూ!

మ॥ ఎవరయ్యా! యిక నాకు దిక్కిచట లేనేలేరు నిక్కమ్ము సుం
డవనీనాధున కీయఁగాఁదగిన యా యా ర్థక్ష లీజానకీ
ధపుఁడే యీయఁగఁ జెల్లు నిక్కమది తద్రవ్యమ్ము నీయంగ గే
స్తైవఁడోపున్ నను నీయమంచనిన నేదేనున్న దే? యీయఁగన్

మ॥ అనుచుం బాదయుగమ్మునం బడిన భార్యాపుత్రులం బేర్చిమై
గని మీ రేడ్వకుఁ డిద్దియుం దలఁప నీకాకుఁతనవంశాభిచం
ద్రుని గారాబఁపు చూపులందొకఁడుగాఁదోచున్ భవన్నాన న
మ్ముననెక్కుండగుభక్తిఁ గొల్పుఁడు శుభమ్మల్ గూర్చు
నీ రాముఁడే.

మ॥ తలఁపం బ్రాకృతకర్మసంచయ నిబద్ధంబైన యీదేహి త
త్ఫలభారం బదియెట్టిదైన ననుభోక్తవ్యంబ యద్దానికిన్
విలసింపం బనిలేదు సర్వసముఁ డావిశ్వేశ్వరుండైన శ్రీ
కలితుం డద్ది యథార్థ కాలమునఁ జక్కంజేసెడిన్ సర్వమూన్.

శా! అయ్యో! నాయన! యెందుకేస్తు? రఘురామా!

యెత్తి లాలింపలే

వయ్యా! చేతులు, కాళ్ళనుం గదలలేవా? నేడుమీయయ్య లే
డయ్యా! ఉండియునంచు నశ్రువులుకుల్యల్ గాఁగ మాబాబు! రా
వయ్యా! యంచెటాయెత్తి ముద్దుఁగొనినాన్నా! యేడ్వకేవచ్చెదన్
కం! తానీషా ఘణ్యాత్ముఁడు

మీనాయనఁగనిన విడుచు మేదురఁపు కృపన్
మానాయన! నే వచ్చెద

నేనాటికి నయిన రాముఁ డేలున్ మనలన్.

988

తే. గీ! అమ్మయును నాన్నయును నీకు నమ్మయె సుమి!

అయ్యవచ్చెడు నందాక నాపెమాల

కెదురు సెప్పక రేబవ లెదఁగదించి

రాము భజయింపుమా! రఘురామ! భక్తి. 989

మ! మనకేనాఁడును రక్షకుండు మనరామస్వామియేసుమ్ము పా
వనచారిత్రపు నీవు నీజనువు సౌభాగ్యమ్మునం దూఁగు వ
చ్చిన రాకుండిన నేను వెంబడిగ శ్రీ శ్రీరామచంద్రాంధ్రీ పూ
జన సేవా, భజనల్, యధాతథముగా సాగింప యత్నింపుమా!

అని యర్ధాంగికేదెల్పియుం గమల కాయాభక్తులంగాంచి యో
జనులారా! సుగుణాధ్యులార! వినుడస్మద్వాక్కు లీసంకెళుల్
మన కీనాడొ మరొక్కనాడొ విడు లో లక్షింప నేనాటికిన్
మనలన్ వీడని సంకెళుల్ విడెడు రామస్వామి నర్చించుచోన్.

తే. గీ॥ ఈపె మీసోదరీమణి యితఁడు మీకు

మేనయల్లుఁడు మీపయి నేనొకప్పు

పెట్టఁదలఁచని బాధ్యత పెట్టె నిపుడు

రామచంద్రుఁడు మన రఘురాముఁ డకట ! 992

సీ॥ అని యిట్లు తెల్పిన విని రామదాసునిఁ

గన్నీరు మున్నీరుగాఁ గనుఁగొని

మామొనర్చిన పాపమా ? యిది కాకున్న

సీస్థితి మాకన్ను లేలగాంచు

కనుఁగొంటిమే యమ్మ కన్నంత ఋణ మీఁగ

నెల్ల రముం గూడి యెంచరాదె ?

యెంచితిమే యను మీఋణమ్మనుఁదీర్చు

జాలని దారిద్ర్య మేలఁగలుగు

తే. గీ॥ ఎన్నివిధములఁ గనుఁగొని యున్నఁగేవ

లమ్ము నిర్భాగ్యులమన నిజమ్ము సుమ్ము

కానిచో గురువర ! యిటు కన్నులార

కాంచుచును నూరుకొనియెడు కర్మమేల ? 993

తే. గీ॥ అనుచు విలపించి గురుచరణాబ్జ యుగముఁ

బట్టి ప్రణవించి యెల్లరు పాదపద్మ

రజము నొదలఁదాలించి రామచంద్ర

మూర్తి కృప వచ్చు మధురమూర్తి యెలమి. 994

వ॥ అనుచునెల్లరు కేలుమోడ్పలిడ కమలాంబాసతి
ముమ్మారు పతికి ప్రదక్షిణ మొనర్చి సాష్టాంగ ప్రణామమ్మ
లొనర్చి యిట్లను. 995

ఉ॥ ఏము ప్రభుత్వపుంధనము నేయొకకానియు మ్రింగ మేని మ
త్వామి యధార్థభక్తిమెయి దాశరథిన్ భజించునేని మ
త్కామిత దేనతాప్రభునిగా మది మత్పతిఁగొల్తునేని శ్రీ
రాముడె అప్పదీర్చి బలిరా! యన నీ నెలలోనె ప్రోచెడిన్. 996

వ॥ అని కమలాంబా మహాసాధ్వీరత్నము ప్రతిన
యొనర్చు నంతకు దేవాలయపుగంట తనంతదాను ముమ్మారు
మ్రోగుటయు యావత్ప్రజానీకము సీమాట తప్పదు తల్లీ!
నీవు మహాపతివ్రతవు సీమాట యేల తప్పెడు మద్గురు
వరేణ్యులు యధార్థ సద్భక్త శిరోమణి యనుట తథ్యము
మీరు సహజాదార్యసంపన్నులరు వదాన్య శేఖరులరు ప్రభుత్వ
ధనము మీరేల ముట్టెదరు ? ఆమాటయు నిజంబ. శ్రీరామ
చంద్రమూర్తి ఆపద్రక్షకుఁడు, భక్తకల్పద్రుమము అను
నదియు ధృవము ధ్రువము, ధృవము, అని తెల్పుటకేగద
గంటముమ్మారులు మ్రోగినది. కావున ననతికాలమ్ముననే
తానీమాప్రభువు వలన బహు సన్మానితుడై రామదాసు భక్త
శిఖామణి, మద్గురువరేణ్యుడు వచ్చి యానందింపఁ జేయఁ
గలఁడని నమ్ముచున్నాము తల్లీ! అని పల్కిరి. మరియు,
గమలాంబ తమ ముద్దుబిడ్డఁడు రఘురామునిచే భర్తకు

నమస్కరింపజేసి తానును దండవత్ప్రణతులొనర్చి. భర్తృ
పాదజలేజమ్ములు కన్నుల నద్దికొని తత్పదరజములు శిరో
భార్యమ్ములని తలఁదాల్చి శ్రీ సీతారామచంద్రమూర్తికి
కేలొడ్డి ప్రార్థించి, దుఃఖాశ్రువులు, నదీ ప్రవాహములుగాఁ
దోయిలొగ్గి నిలువంబడునంత, తన్నదీ ప్రవాహమ్ము నంబడి
చనురావయోనా రాజభటగృహీంతుడై రామదాసు తానెఱా
ప్రభు దర్శనమునకునై గోల్కొండపురి కేగఁజొచ్చె నయ్యెడఁ
బురమధ్య బొడమి నల్లిక్కుల వ్యాపించిన జ్వలితాగ్ని జ్వాలా
కీలక కాగం జాలక నొక్కుమ్మడి బయటపడు ప్రజానీకమ్ము
చందమ్మున నెల్ల ప్రజలు గౌతమీనదీ తటమ్మునకుఁ జేరి నది
దాట నావ నవరోహించిన రామదాసు మొగంబు దిక్కై
ప్రణామించి విచార సాగరమగునై కనుమేర చూపునఁ
గాంచుచు మరలి రాజాలక, మైమఱచి ఖండిత కదళీకాండమ్ము
చందమ్మున, భూమింబడిన కమలాంబ నెట్టులో లేవనెత్తి
వెంటంగొని కమలాంబౌ రఘురామ కుమారుల నిజగృహ
మ్మునఁ బ్రవేశపెట్టి, యందు కొందరి సన్నిహిత భక్త తఱుల,
సాహాయ్యంబుగనునిచి, తక్కు ప్రజానీకము, వారి వారి
గృహమ్ముల కదుగఁజాలిరి. అంత బహుశ్రమ భరితమ్ముగు
మధ్యేమార్గమ్మును, క్రమక్రమమ్ముగ గమించి, కతిపయ
దినమ్ములకు రాజభటులు, రామదాసుం, గోల్కొండపురికిం
జేర్చి, రాజసమక్షమున, నిల్పిరి. యంత రామదాసు వినయ

విధేయతలు మెఱయఁ గేల్పొడ్చి నమస్కరించి, యనవత
వదనుండై నిలువంబడిన, రామదాసుం గాంచి తానీషా
ప్రభువిట్లను.

క రి న క ర గ ర శి క్త

ఉ॥ అచ్చగ మాకిడందగిన యంతధనమ్మును నారులక్షలం
దెచ్చితె? గోపనా! యనిన దేవ! యొకానొకయింత యేనియున్
దెచ్చెడిశక్తి చాలమినిఁదే కయవచ్చితి మీదుముంగటన్
హెచ్చిన మీదుపేర్కొని యేగమదిం దలపోసిభక్తిమై.

ఉ॥ కట్టితిరామునాజ్ఞ గుడి, కాదగువాహనవస్తునంతతుల్
బెట్టితిరాజగౌరవము వెల్లి పడన్ మనసొప్పకుంట మి
న్ముట్ట భవత్ప్రతిష్ఠజగముల్ బలిరే! యన, రాముపాదముల్
బట్టితి నేడు నీయెదుటఁ బాయకనిల్చితిఁ గట్టుగుడ్డలన్. 999

కం॥ నీవిడు వేతనమున నా
జీవన మొకభంగి నడువఁ జిత్తమునందున్
జావున్ బుట్టువునందని
త్రోవంగొని పోవుదొరకు దోయిలియిడుదున్. 1000

కం॥ నే నేమి చేయుచుండిన
గానీ శ్రీరాము నాజ్ఞ గాఁ దలపోతున్
గానీ యన్య మెఱుంగను
నానుడి సత్యంబటంచు ననుబ్రోవఁగదే ? 1001

కం॥ అని విన్నవించు గోపన

మనముం గనఁబోక రాజు మరి యుగ్రుండై

ధనమీక విడువ నెప్పటి

కిని నిన్నన రామదాసు కేల్మోడ్పిడితాన్. 1002

కం॥ నామాట విశ్వసింపుమ !

భూమివర ! బిచ్చగాని పోలికనుంటిన్

నా మనసు వాక్కు కాయం

బేమాత్రము వేరుకా వ హీనచరిత్రా ! 1003

ఉ॥ ఈయఁగవత్తమున్నయెడ నీదశయేటికి వచ్చునయ్య! నా

ప్రాయమునాటి జీవితము వైఖరి నీవ యెరుంగు దయ్య! యీ

హేయపు జీవనమ్ము వరియించును నన్ననియెంచ నైతి న

య్యా! యెటు బ్రోతువో యెరుగనయ్య! దయంగనుమయ్య!

భూవరా ! 1004

ఆ॥ వె॥ మరియు నిటులదెలుపు మాటలకును ప్రభు

వగ్గిపయినవడిన గుగ్గిలమటు

భగ్గుమనుచు మండిపడి నీవు ధనమిచ్చు

దనుక కఠినశిక్ష తప్పదనియె. 1005

కం॥ జననాథా ననుదీనుని

గనవా ! యీకఠినశిక్షఁ గడువం దరమా

ధనమియ రామునాలయ

మునకును ననుఁబ్రోవ నెవరు జూనెదరనఘా ! 1006

కం॥ ఉన్నాడు కాదే? మీరా
మన్న ? యతండిడడె యనుచు నతికుపితుండై
నిన్నున్ విడిచిన రాజ్యం
బెన్నాళ్లుండెడిని నుండనిత్తురే? యెవరేన్.

1007

తే. గీ॥ ఎవని యేల్పడినుంటివో? యిన్నినాళ్ళు
తెలిసికొనియుంటివా? నీవు దేవళములు
కట్టఁగావస్తువాహనాల్ పెట్టనిచ్చి
నారమే? నీకుఁదహసీలుదారు పదవి?

1008

తే. గీ॥ ఇంతసాహసమా? నీకు నెవరియాజ్ఞ
జేతఁగొనిచేసి యుంటివో చెపుమ! అనుచు
అతికఠినశిక్షవిధియించె నతిభయంక
రమ్ము మోమగ్నికణములఁజమ్ము నృపతి

1009

తే. గీ॥ కరకుకత్తులఁ జేబూని యిరుగడలను
నిలిచి పురమున నాల్గువీధులను ద్రిప్పి
రాజవిత్రాపహరి యీరామదాసు
శిక్షితుండయ్యెనని చాటి చెప్పవలయు.

1010

కం॥ అతికఠినవృత్తి నీతని
నతిగా బాధింపుఁడేగుఁ డతిభీకరపుం
గతిఁ గారాగృహపతికిన్
ధృతమతినాయాజ్ఞ తెల్పుడి! వేగముగన్.

1011

కం॥ అని తానీషాయను నం

తనెభటవర్గమ్మ రామదాసుంగొనిచ

య్యన కారాగృహపతికిన్

వినిచియురాజుజ్ఞ పురికినెడలిరి యంతన్.

1012

సీ॥ వేలాది ప్రజలతో వేయిదీపాలతో

నౌనను వివిధవాద్యములతోడ

బంధువర్గములతో బహుశాస్త్ర పాండితీ

ధనులగు భూసురోత్తములతోడ

మేనమామకొమెరి మెయినగంబయి వెలు

కమలతో దాంపత్య గరిమతోడ

నే రాజధాని నూరేగెఁ బెండ్లి కుమారుఁ

డయి భద్రగజముపై హరువుతోడ

తే॥ గీ॥ ఆపురమ్మునఁ గాల్పడననదయగుచుఁ

అడుగడుగునకు సంకెలులడ్డుపడఁగఁ

గరకుకత్తుల భటులిరుగడల నడువ

నడువ వ్రాసెనె విధియన నడువఁజొచ్చె

రామరామా ! యటంచును రామదాసు.

1013

కం॥ ఆరామదాసుఁగన్గొని

యేరామాపురుషులెల్ల రేడ్చెడివారే

ఆరాజభట కదంబము

నారాజునుదక్క యెల్ల రాపురమం దున్.

1014

తే. గీ॥ అంత శ్రీరామవిభుఁడు సుస్వాంతుఁడితఁడు
గణితమందునఁ బేర్పడ్డ గణికుఁ డింత
మాత్ర లెక్కించుననుచు లక్ష్మణుని వంక
గాంచ లెక్కింపఁబూనె లక్ష్మణుఁడు ధనము. 1060

కం॥ మిరుమిట్లు గొలుపు ధనములఁ
బరికించుచు మేచ్చభూమిపతి మనమందున్
పరికింపనొక్కొ ? పసిడిం
బరికించిన యిట్టిపసిమి వరలెనె ? యెందున్. 1061

కం॥ అని యానాణెముల తీ
రును గని మురియుచును నొక్కరుండే యితఁడీ
ధనమును లెక్కించెడి నీ
తని చురుకుందనము నెన్న దగునను నంతన్. 1062

తే. గీ॥ కమలమాసాధ్వి గొనిన దీక్షాఫలమ్మో!
రామదాసుని భక్తిఫలమ్మో ! నాగ
పదులు వందలు వేలుఁగా బరిగణించి
లక్షలుగఁజేసి ప్రోవిడె లక్ష్మణుండు. 1063

కం॥ అంతన దాసీషా సు
స్వాంతుఁడు వెంటనే “రశీదు” వ్రాసి యొ సంగెన్
సంతకముఁ జేసి ప్రొద్దుట
సంతయు ముదమార విడుతు నే గోపన్నన్. 1064

కం॥ అని పలికిన యది మంచిద

యనినట్టులఁగానుపించి యంతర్హితులై

చని రంతనె బందిగమం

దున నుండిన రామదాసుతో మాటాడన్. 1065

కం॥ ధనమిచ్చినార ముత్తర

మునుఁగొంటిమి యప్పుతీరె భూమిపుఁడుదయ

మ్మైన వీడును నిను బందిగ

మున నుండియు, రాజవిభవముల దైవారన్. 1066

కం॥ అని మెలకువఁగొనియెడు గో

పనకున్ వినిపింపఁబలికి భద్రాచలమం

దున నున్న కమల సాధ్యకి

మనమలరన్ దెలిపి స్వప్నమందున నంతన్. 1067

కం॥ యావద్విషయము సీతా

దేవికి ముదమారఁదెలుప దేవియుభక్తిన్

దేవా ! నీమాహాత్మ్యము

నేవారికిఁదెలియు ననుచు నెలమిని మ్రొక్కెన్. 1068

రామదాసుని శుభోదయము

ప॥ అక్కడ బందిగమ్మునఁ గలరామదాసు మేల్కొని

యిట్లునుకొను.

1069

కం॥ నీవో నేనో రాజున

కీవేళో రేపా ధనము నిడ కుండినచో

నీవా దెట్టులఁ బోయెడు

నీవే! కనుమయ్య! మది సుధీనుతరామా ! 1023

కం॥ అని కనుమూసియుఁ దెలిచినఁ

గనుపడె దివ్యాన్నమట్లు కరుణానిధి ! నీ

యనురాగమ్మున మనియెడఁ

గొనియెద సత్కీర్తియును వికుంఠము రామా ! 1024

కం॥ అని నై వేద్యము నిడియును

మనమరల భుజించి రాము మహిమమ్ము నెదం

గనుఁగొన నెడబాయని చిం

తను దనరంజొచ్చె రామదాసుండంతన్. 1025

వ॥ రాజభటులరుదెంచి మోయంజాలని బరు వెత్తి

మోయుమనుచు బాధింపం దొడంగి రయ్యెడ. 1026

కం॥ అరరే కొరడాదెబ్బలు

పరికింపుము ! రామచంద్ర ! భరియింపఁగ నా

తరమా ! ఒడలంతయు నె

త్తురుకాల్వలె యిచట నెవరు తుడిచెడివారల్ ? 1027

కం॥ మండుచున్నవి దద్దురు

లండజవాహనుడ ! నీవెయండ గదయ్యా !

కండలు పై బడ కొట్టిరి

దండిమగల్ రాజభటులు దశరథరామా ! 1028

ఉ॥ కాలువఁగట్టె నెత్తురును కండలుచీమలు పీకుచుండె నే
 లీల భరింతునయ్య ! యెడలేక కరమ్ముల నిన్నసంకెళుల్
 గ్రాలెడు కేల్ కదల్చుకొనఁగాదగు వీలును లేకపోయె నో
 శ్రీలలనామనోహర ! హరీ ! దయఁబ్రోవవ ! రామభూవరా !

కం॥ ఈమే నెల్లను కుట్టుచు
 నీమెయి రక్తమ్ము పీల్చు చీమలు నీ
 దోమలు బాధించెడు నో
 రామా ! ననుఁబ్రోవరావ ! రాఘవరామా ! 1030

కం॥ బారుల్ దీరిచి నామెయి
 బారుచు మత్కుణఁపురాశి బాధించెడు నో
 శ్రీరామా ! ననుఁబ్రోవఁగ
 రారా ! సహియింపఁజాల రఘుకులరామా ! 1031

సీ॥ ఈమండు పెండలో నీసై కతాగ్నిలో
 నేలాగు నిల్చెదు నినకులేశ !
 యీకారురాశ్యలో నీబండ లెత్తుకు
 నేలాగు నడతు విసీలగాత్ర !
 యీకేలుదోయిలో నీచింతనిప్పుల
 నేరీతి నిల్పుదు నీరజాక్ష !
 యీసున్నపుంగాస్థు నిటులుండి యిందునే
 చక్కిలాగఁగ నేర్తు చక్రహస్త !

తే. ౧౧॥ అనుచు విలపించుచును ననుదినము ఘోర

కష్టముల కగ్గమయ్యును నిష్ప్రదైవ
మయిన రఘురామలీలయే యనుచు నెటులొ
ప్రాణములు నిల్పుకొనుచుండె రామదాసు. 103

కం॥ ఒకదినముకన్న మరియింక

నొకదినమున బాధహెచ్చ నోర్వఁగలే కే
నిక నోర్వఁజాల బాధల
కకటా! యెటుబ్రతుకఁజాలె దయ్యా! రామా! 103

తే. ౧౨॥ అభయహస్తుఁడవనియును నఖిలభక్త

వరదుఁడవటంచు భక్తిసేపాదయుగము
పట్టితిని పోవకుండిన కట్ట! యిద్ది
క్షుత్రియకులమ్మనకు కళంకమ్మకాదె? 103

కం॥ ఇకనే బ్రతుకుట కష్టము

ప్రకటితమతి దెలుపుచుంటి భక్షించెదవో!
సుకరమ్ముగ రక్షింతో!

ఒకఁడేదియొ నేడు చేయు! మూర్ఖి తశక్తిన్. 103

సీ॥ తెల్ల వారకమున్న తేలుకుట్టియు నేడ్చు

తరి రాళ్ళమోతకై తరుముచుంట

ఊక్కలో శూలించి యొక్కెడఁ బడియుండ

లెమ్మని గూటాల కుమ్ముచుంట

అడుగిడ సంకెలు లడ్డుపడుచు నుండ
దోలుకట్టలగొట్టి త్రోయుచుంట
నెత్తిపై బరువెత్తి నేలఁ బల్లెరులుంచి
ఆగక ముందుకు లాగుచుంట,

తే. గీ॥ నీవు చూడవా? యెఱుంగవా? బ్రోవ నన్ను
నిన్నుమది నమ్మిబదికెడు నేనె నీకు
బరువుగాఁదోచుచో నిక బ్రదుకనేల ?
నయిన నీనాడు చూచెద నంబుజాక్ష.

1036

కం॥ రామా ! యేయో ! నామొర
యేమాత్రము నీదు చెవికి యెక్కకపోయెన్
గామిత ఫలదాయని నీ
తామాతకు వినుతుఁ గన్న తల్లియు వినదే ?

1037

రామదాసు సీతమ్మను ప్రార్థించుట

కం॥ అమ్మా ! సీతమ్మా ! మా
యమ్మా ! వినుమమ్మ ! రామదాసుఁడనమ్మా !
నమ్మతినమ్మా ! నాబా
ల్యమ్మాది భవన్మృదంఘ్రి రాజీవమ్మల్.

1038

కం॥ రామునిచెవిలోఁబడ దది
యేయో నామొట్ట ! యెంతయేడ్చినఁగానీ;
నీమాటన్ వినకుండునె ?
నామాటన్ దెలుపుమమ్మ ! నయముగఁదల్లీ.

10

ఆ. వె॥ అతని పత్ని, కమల ఆనాడు చేసిన
ప్రతిస మనము వినమె ? రామ ! ఆపె
మదియు రేగె నేడు మనుపంగ నీనాడు
పూనకున్న జగము బుగ్గికాదె ?

1045

శా॥ ఆసాధ్యమణిమోము చూడుమదె! అసాధ్యవతంసమ్ము వి
శ్వాసమ్ముం గనిపెట్టు మీదినముతో సర్వమ్ము బహ్మిండ ము
చ్చాసస్ఫూర మహోగ్ర వహ్నిశిఖలన్ భస్మమ్ము కాకుండునే ?
ఓ సర్వేశ్వర! యెల్లలోకమల కీ వృత్తాసహమం గూర్పవే ?

ఆ. వె॥ అనుచు సీత పలుకునంత మ్రేగప్పిన
పచ్చటమ్మఁ దొలచి పడతి ! కనుమ !
అనిన రాముఁజూచి హారామ ! నీమేన
నెత్తురే మి టనుచు నెలతసీత.

1047

కం॥ వాపోవుచుండ నేటికి ?

పూబోడి ! యిటుల దుఃఖముం గొనెదవు నా
పాపఁడుగాడే ? గోపన
యీపగిదిని వానికష్ట మేగొనుచుంటిన్.

1048

కం॥ ఆకమలమ్మ ప్రతిజ్ఞ యె

చేకుండిన నితనికర్మ చెల్లునెయింతన్
వాక్యోనఁ బండ్రెండ్రెండ్రగు
గాక దినాల్ పదియు రెండుగాఁ గమలాక్షి.

1049

శా! అమ్మా! జానకి! నీపతిం దలచుచున్నానమ్మ! ఇందన్నలే
శిమ్మున్ లాభము లేకపోయినది! నీస్వాంతమ్మునందేని నన్
నెమ్మిం గాంచెదవంచుదెల్పు కొనుటల్ నీకన్న కడ్జాట నో
యమ్మా! రామునితోడఁ దెల్పగదవమ్మా! బ్రోవఁగా సీతమా!

ఉ! ఈదిన మెట్టులో సయితని నియ్యెడ నీదగు పేర్నికల్మి న
భ్యదయము నందనేర్తు నని పూర్తిగ నామదిగల్గునాన, నే
యదనునఁదెల్పినన్ విని దయన్ నను మన్నునో రాఘవుండు సీ
మదిగని తెల్పి నేడె ననుమన్నఁగఁజేయఁగదమ్మ! సీతమా!

ఉ! రాముండు లోకపాలనవిరామములేని సమిష్టిదృష్టి న
న్నోమఁగఁ జూచునంతవర కోపికపట్టఁగఁజాల నేడె న
న్నోమి కృతార్థుఁజేయు మను మూపిరిపోయిన వాదుపోదు శ్రీ
రాముండు భక్త రత్నాకరంధరుఁడంచు జగమ్ము మెచ్చగాన్.

కం॥ అని రామదాసు సీత

మృనుఁగోరియు రామనామ మహిమమ్మును నె

మృనమునఁదలచుచు నిద్దురఁ

గొనె సీతమ రాముచెంతకుం జని పెరిమిన్. 1043

రామదాసుని శ్రమము సీతమ్మ రామునకుఁ
దెల్పుట

కం॥ మన రామదాసుమనుగడఁ

గనకుందురె? అతఁడు మిగుల కౌతరపడుచుం

డెనుగద వేగమ పేరిమి

గనకుండిన బ్రదుకఁగల్గెడె? కరుణాపార్థి!

కం॥ ఆకమలమ్మ ప్రతిజ్ఞయె

నాకును నాభూమిపతికి నాయను బుద్ధిన్

మేకొనఁజేసిన దట్టుల

గాకుండిన నిట్టి శిక్షగరపునె? నృపుడున్.

1050

ఉ॥ ఒక్కొక్క రోజునందుననె ఒక్కొక్క వత్సరకాల శిక్షలన్

స్రస్కఁగఁజేసె భూమిపతి చూడుము నాతనువెల్ల కోమలీ!

దక్కునె? రామదాసు కడుదక్షత నేనుగ్రహింపకున్న! నే

డక్కజమంద నెల్ల జను లాతని నే విడిపించి తెచ్చెదన్. 1051

కం॥ అతండియెడు శిక్షల

నేతద్విధమునను సర్వమేగొనుచును ద

ద్యాతనలు గొనెడి వర్ష

ఖ్యాతిన్ రోజులనె తీర్చగలిగితి సకియా!

1052

కం॥ ఇకనే నిల్వఁగ రాదిట

సకియా! గోపన్న పూర్వజన్మపుకథ వే

రొకయప్పుడు దెల్పెద నీ

కకలంకము వాని చరిత మంతయు నెఱుంగన్. 1053

రామలక్ష్మణులు తానీషాకు ధనమిచ్చుట

అని యనుజుండు లక్ష్మణుని యంతనఁ గైకొని గోలుకొండప

త్తనమునయందు నంతిపురి తానిష నిద్దురనున్న వాని మే

ల్కొన మెయిఁదట్టి లేపి యివె గోపనయీదగు నాదులక్షలన్

గొను మిడవచ్చినార మని నొక్కివచించిన సోదరద్వయిన్.

కం॥ అరసియు ముగ్ధుండయి యెం
దరయని యాదివ్యమంగళాకారుల శ్రీ
కరుల భటవేషధారులఁ
బరిపరిగని భూమిపతియుఁ బ్రశ్నించె నిటుల్ 1055

కం॥ మీ రే డెవ్వఁడు వేతన
మేరీతిగ నుండు? పేదు లెయ్యవి మీరుం
డూ రెయ్యది? సర్వమ్మను మే
మారయ వచియింపు డనిన ననె రాముఁడిటుల్. 1056

తే. గీ॥ రామదాసుని దాసుల మేము మమ్ము
శౌర వాదర బుద్ధినిఁగాంచుఁ నతఁడు
నతని తీర్థప్రసాదమ్ము లందికొనుచు
నతని సేవల నుండు మే మనవరతము. 1057

తే. గీ॥ రామలక్ష్మణు లనియెడు నామములను
వెలయుచున్నాము భద్రద్రాది విడదె మాకు
సామ్ముఁగై కొని వేరీదెహ్న మాకు
నిలువ వీల్పడ దిట నొక్కనిముసమేని. 1058

తే. గీ॥ అనుచురాముఁడు వల్కిన యంత నిట్లు
లనియెఁ దానీష యీ ధనమంత యిప్పు
డెవరు లెక్కింప నుండిరి? యిద్ది రేప
కడను గాదగు పనియన గరిమ మెఱయ. 1059

తే. గీ॥ అంత శ్రీరాధువిభుఁడు సుస్వాంతుఁడితఁడు
 గణితమందునఁ బేర్పడ గణికుఁ డింత
 మాత్ర లెక్కించుననుచు లక్ష్మణుని వంక
 గాంచ లెక్కింపఁబూనె లక్ష్మణుఁడు ధనము. 1060

కం॥ మిరుమిట్లు గొలుపు ధనములఁ
 బరికించుచు మ్రేచ్చభూమిపతి మనమందున్
 పరికింపనొక్కొ ? పసిడిం
 బరికించిన యిట్టిపసిమి వరలెనె ? యెందున్. 1061

కం॥ అని యానాణెముల తీ
 రును గని మురియుచును నొక్కరుండే యితఁడీ
 ధనమును లెక్కించెడి సీ
 తని చురుకుందనము నెన్న దగునను నంతన్. 1062

తే. గీ॥ కమలమాసాధ్వి గొనిన దీక్షాఫలమ్మై !
 రామదాసుని భక్తిఫలమ్మై ! నాగ
 పదులు వందలు వేలుఁగా బరిగణించి
 లక్షలుగఁజేసి ప్రోవిడె లక్ష్మణుండు. 1063

కం॥ అంతన దాసీషా సు
 స్వాంతుఁడు వెంటనే “రశీమ” వ్రాసి యొ సంగెన్
 సంతకముఁ జేసి ప్రొద్దుట
 నెంతయు ముదమార విడుతు నే గోపన్నన్. 1064

కం॥ అని పలికిన యది మంచిద
యనినట్టులఁగానుపించి యంతర్హి శ్శులై
చని రంతనె బందిగమం
దున నుండిన రామదాసుతో మాటాడన్. 1065

కం॥ ధనమిచ్చినార ముత్తర
మునుఁగొంటిమి యప్పుతీరె భూమిపుఁ డుదయ
మ్మైన వీడును నిను బందిగ
మున నుండియు, రాజవిభవముల దైవారిన్. 1066

కం॥ అని మెలకువఁగొనియెడు గో
పనకున్ వినిపింపఁబలికి భద్రదాచలమం
దున నున్న కమల సాధ్యకి
మనమలరన్ దెలిపి స్వప్నమందున నంతన్. 1067

కం॥ యావద్విషయము సీతా
దేవికి ముదమారఁదెలుపఁదేవియుభక్తిన్
దేవా! నీమాహాత్మ్యము
నేవారికిఁదెలియు ననుచు నెలమిని మ్రొక్కెన్. 1068

రామదాసుని శుభోదయము

ప॥ అక్కడ బందిగమ్మునఁ గలరామదాసు మేల్కొని

యిట్లునుకొను.

106

కం॥ ఆకాశవాణి పలుకో!

కాకా! రఘురామవిభుని కబురో యగుఁగా

కే కాకి నయిన నాకిట

కీకరణినిఁ దెలుపవత్తురే? యెవరే నిన్. 1070

మ॥ అనిచింతించుచు రామభూమి విభు పాదాంభోజ

యుగ్మంబు హృ

ద్వనజాతమ్మున నిల్పి మ్రొక్కి గురుభట్టార్యాఘ్రిపద్మద్వయీ

ఘనసేవా సుఫలోదయమ్ము మునిహృత్కంజాతసంచార! నీ

యనురాగమ్మును నా పయిం గురియఁజేయంజాలె రామప్రభూ!

కం॥ నన్నీ చీకటి గదియం

దున్నాతని బాలసూర్య నుదయముఁ జూడన్

గన్నీయు దేవదేవుని

నెన్నెద శ్రీరామచంద్రు నినకులతిలకున్. 1072

తా నీ షా ప శ్చ త్తా ప ము

కం॥ అని రామదాసు బందిగ

మున రాముదలంచుచుండె భూమి పతియుం

దన జాయతోడ సర్వ

మ్మునుఁ దెలుపుచు ముదముఁగొనుచు ముగ్ధుండగుచున్

తే. గీ॥ రామదాసింతవాడని తాము ! తలఁచ

కెన్నియో బాధలంబెట్టి తింతదనుక

నితరసేవకు లట్టుల యీతఁడు నొకఁ

డనుచు ద్రోహి యటంచును నక్కటకట ! 1074

తే. గీ॥ ఎన్నిమారులొ ఉత్తమఁడేమొ యీతఁ

డన్నభావమ్ము ! పొడమ నాయన్నవయును

తధ్య మయ్యదియని బహుధావచించి

యున్న నదియేమొ గ్రహియింపకుంటి నకట ! 1075

ఉ॥ ఆతఁడు రామభక్తుఁడు మహాత్ముఁడు సత్యము, సత్యమాడెను

ఖ్యాతచరిత్రుఁ డాతఁడుమహా కవిత్యాగి యటంచెటింగియో

యాతనికిచ్చినాడఁగద యాపద మాస్మృతిలేకపోయె నే

నాతనిపెట్టు బాధలకు నంతఁను బొందునుకదై? దైవమా !

ఉ॥ ఏమనుజుండు వ నిని సహింపఁగనోపెడు నేమహీశ్వరుం

డీమెయి శిక్షలం బరపు నెవ్వని నెంతటి దోషి నైన నీ

బామున నెన్నఁడేని నిటువంటివి చేసితినొక్కొ ? మున్న నే

డేమిటి కిట్లుచేసితిని నేమనుకోదగు ? దీని దైవమా ! 1077

కం॥ అని యింతకు దుర్మంత

మ్మునసెడియెద రెంతలేసి భూమివులే న

క్కన మాదన లిర్వురు నూ

రను లేకుండుటను నిట్టి రభసు జనించెన్.

1078

తే. గీ॥ రాముడే యీయఁగావలె రామ ! రామ !

చేతఁ గానేని లేదని చెప్పె మున్న

రామదా సాతఁడన్నట్లు రాముడిచ్చె

ప్రభువునై యిప్పు నేచేయు పనియిదేఱు ?

107

తే. గీ॥ రామభక్తుఁడు సత్కవి, బ్రాహ్మణుండు

మనమహామాయులకు నల్లుఁడనియు నేనిఁ

దలఁపకయ నేను ఘోరపాతకము లొడినిఁ

గట్టుకొన్నాడ నెటుతీరుఁ గాంత ? నేడు.

108

సీ॥ ఐనది యేదియో యైనది యానాడె

యేనుగంబారి నూరేగజేతు

నాయుత్సవంబేగి యరుదెంచునంతకు

“తాలూక” జహగీరు దఖలు పఱతు

పఱచుటయేగాక భద్రాద్రిపురికి శ్రీ

రాజలాంఛనముల రాజుజేతు

రాజమాత్రుడె గాక రాజన్యనిం బలె

ఇటనుండి యేస్తుపై నేగఁజేతు.

తే. గీ॥ అనుచు నారామదాసుని యంతరాత్మ

యేమి క్షోభించుచున్నదో యేమొ యనుచు

స్వయముగాఁ దానె తీయుదు సంకెళులని

స్వాంతమందెంచు తరిఁ దానిపావిభుండు.

108

ప॥ మంగళతూర్యనాదంబులు సెలగ్రచాతఃకృత్య
 మ్ములు నెఱవేరుటయె దడవుగ నూరేగింపు టుత్సవమ్మునకు
 నాజాపించి సూర్యోదయమ్మునకు నెదురు చూచుచుండ
 నయ్యెడ రామదాసు నిరంతర శ్రీరామ పదారినిద ధ్యాన
 పరాయణుండయి యించుక తెలివిం గొనునంత. 1082

సూర్యోదయము

సీ॥ పతిసేవనారతనుతగుణ కమలాంబి

కోజ్జ్వలభాగ్య మహోదయంబొ
 తనభక్తుడగు రామదాసు నోమెడు రాఘ
 వోదార కరుణారసోదయంబొ
 లిఖిలమ్ము రామమయంబను రామదా
 సోత్కటపుణ్య ఫలోదయంబొ
 దయయు సత్యము నెందుదలచు తానిషవిభు
 నూర్జితత్యాగ ఫలోదయంబొ

తే॥ గీ॥ తలచ నజ్ఞానగాఢాంధతమన మెల్ల

యెడల వ్యాపించి యేమియు నెఱుగబోని
 యఖిలలోకమ్ము జ్ఞానోదయమ్ము నాగ
 నొప్పెదూర్పున బాలసూర్యోదయమ్ము.

రామదాసు బంధవిముక్తి

ప॥ అత్తరి తానీషాప్రభువరుండు కతిపయ నిజపరివార
యుతుండై వచ్చి రామదాసుండు బందిగమ్మం గని రామ
దాసునకు సమస్కరించి పదరజము తొదలందాల్చి స్వయమ్మగ
సంకెళులూడ్చి యిట్లను. 1084

క॥ ఇన్ని దినమ్ముల నుండియు
నెన్నే బాధలనుఁబెట్టి తెరుగక నిన్నో
అన్నా ! గోపన్నా ! న
న్నెన్నక మరియొక్కరీతి నెలమిం గనుమా ! 1085

క॥ నిన్నెన్న నెంతనాడను
అన్నా ! ఓరామదాస ! ఆచంద్రార్కం
బున్నే రాజ్యము, ధనములు
నున్నే కష్టములు ? కీర్తి యొక్కఁడు దక్కన్. 1086

క॥ శ్రీరామ పాదభక్తుడ
వారాధ్యుడ వేరికయిన నట్లయ్యెను నా
శ్రీరామలీలయో ! మన
ప్రారబ్ధమో ! రామదాస ! పండిన దిట్టుల్. 1087

ప॥ అని యనేకవిధమ్ముల నుతించి శ్రీరామపదార
విందధ్యానా సక్తుండయిన రామదాసునకు మరియు నిట్లను.

తే. గీ॥ రామదాసుడ ! నిన్నోము రామచంద్రుఁ
డాగులక్షల ధనము మా కందజేసె
లెక్కపెట్టెను లక్ష్మణుం డక్కజమఁగ
నిచ్చియుంటిని “నరశీ” దెలమి రేయి.

1089

కం॥ నీకున్ నేను “రశీ” దిడఁ

బ్రాకట భక్తిప్రసత్తి వచ్చితిఁగొనుమా !
నీకేలిడుమా ! మాతో

నేకమ్మగ వెడల మదిని నెలమినిఁగనుమా !

1090

కం॥ అని సమ్మతింపఁజేసియు

జనపతియును రామదాసు సంబరమందన్

మనమున కెక్కడి పలుకుల

ననుమానముఁ బాయఁజేసి యాదర మొప్పన్.

1091

ఉ॥ రాజమహేంద్రునట్టుల విరాజల నూతన వస్త్ర, భూషణ

భ్రాజితుఁజేసి దివ్యసుమ వాసనలీను సుపుష్పమాలికా

రాజ నలంకరించి రఘురామపదాంబుజ దివ్యవాసనా

యోజితు రామదాసు కరముంగొని తెచ్చెవిభుండుకోటకున్

రామదాసునకు గజారోహణోత్సవము

చ॥ తెలియక రామదాసునకుఁ దీవ్రతరంబగు శిక్ష వైచి సం

కెలులిడి బాధపెట్టితిని కేవల దుష్కర ముష్కరమునన్

దెలిసితి రామదేవుకృపఁ దెల్లముగా సకలమ్మ నేడు లో

దలఁపక పూర్వగాఢలు కృతార్థునిఁజేయుడు! నన్ను భూషజల్ !

కం॥ అని పురమెల్ల నుఁ జాటం
 బనిచియు శ్రీరామదాసు భద్రమదేభ
 మ్మున నునిచియు నూరేగిం
 ప నియోగించెఁ బతిరాజ్యవై భవ మొప్పన్.

1094

సీ॥ వేదనాదమ్మలు వినుముట్టఁ బురమెల్ల
 భూమిసురోత్తముల్ ముందునడువ
 ధీమన్ను తామాత్య, సామంత, హితపరీ
 వారిమ్ము లుత్సాహపరత నెలయ
 భంకా, నగారాల ధాంకృతి శ్రీరామ
 భక్త సామ్రాజ్య వై భవముఁజాట
 దశదిశల్ వచ్చు శతఘ్నినాదము రామ
 దాస రత్నాదక్షతను వదింప

తే. గీ॥ విభుని కేలూతనంబారి యిభమునెక్కి
 పజ్జఁదానీషవరల దీవ్యద్విభూతి
 నెలమిగోల్కొండ పురవరమేఁగురామ
 దాసు నెన్నంగవశమె ? బృందారకులకు.

1095

సీ॥ కపురంపుటారెతుల్ కన్యకామణు లీయఁ
 బూలహరితులు పూబోణు లీయ
 రత్నంపుటారెతుల్ రమణీమణు లొసంగ
 మాక్తి కారతులను మగువలొసంగ

కరుదెంచి నుత్సవమ్మునఁ బాల్గొన వేగిరపాటున సపరీనారులై
 యమాత్య సోదర్యు లెదురేగి రాజమర్యాదలఁ దానీషాకం
 జలించి శ్రీరామభక్తాగ్రగణ్యుండగు మేనల్లుండిడు సమో
 వాకమ్ము లందికొని యాశీర్వచించుచు గన్నీరు మన్నీరుగా
 విలపించియుఁ గించిదానందవర్ధన భావోదయులై యపరిమిత
 చింతాకల్లోలి తాంతరంగుండగు రేసిమోముంగని సంజ్ఞా
 మాత్రమ్మున నీశ్వరేచ్ఛందాటనేరకగు నన్నటు లుపశమ
 భావప్రకటనులై కర్పూర, ముక్తా, ఫల, సువర్ణ, సుమ
 నీరాజితలంజేసి సౌధోపరితలమ్మున నుండి కన్యకాహస్త
 విభ్రష్ట పుష్పసంచయమ్ములంగని యుత్సవ దర్శనాగత
 మదున్నారీ నివహమ్ము లంబరమ్మున నుండి కురియు కల్ప
 ప్రసూన వర్షమ్ములోయని చూపరు లానందపరవశులై
 యంబరమ్ము నవలోకింప నక్కన మాదనామాత్య భవన
 ద్వారమ్ములు దాటియుత్సవమ్ము ముంగలికేగ నందందుంగల
 యుత్తమదంపతులు ముదావహు లయ్యును నీశ్వర విలాసమ్మున
 కాశ్చర్యభరి తాంతరంగులై.

1097

సీ॥ కనువిందుగా నాడు కమలతో రతిరాజు

నట్లు లీ యేన్నపై నలరెనితఁడు

అక్కటా! నినమొన్న దిక్కేది యీరాజు

భటులిడు దుర్భర బాధలకును

నై పంజాలక కాలి సంకెళ్ళతో నడు
గిడలేకయిడ లేకయేగె నితఁడు
పతి నేడు జాగరూకతఁ జామరమువేయ
యిదియేమి చిత్రమో యిప్పు డితఁడు

ఆ. వె॥ కనుల కజపుదీరఁగనుపట్టు రారాజు
నటుల పట్టిచూడ నంతలోన
యోగివరునియటుల యోగేశ్వరునియటు
దోచునీతఁ డెవఁడో తోచకుండె ! 1098

తే. గీ॥ ఇతఁడు కారణజన్మఁడై యేగుదెంచె
నిందుఁగల సత్య మారాముఁడేయెఱుంగు
నలవియే ? అన్మదాదుల కరసి పలుక
ననుచుఁగొందరు జనములు గనిరి యెలమి. 1099

క్రమముగ నుత్పవంబు బుధరాజి నుతింపఁగ గోలుకొండ భూ
రమణుని కోటకుంజన సరాసరి బారులుదీర్చి యెల్లరున్
బ్రమద మెసంగ నిర్గడల భక్తిని దోయిలివట్టి నిల్వ శ్రీ
కర వరరామదాస సరకాంతుల కారతు లీయ నంగనల్. 1100

ధరణీకాంతుఁడు కేలొసంగ నృపు నుత్సాహమ్ము దీపింప నె
ల్లరు తత్త న్నుపకార్యజాత విలసల్ల ఝ్యుల్ ప్రధానుల్ మహీ
సురముఖ్యున్ వరరామదాసుఁగను గొంచున్ రాము నట్లాత్మలో
వరలన్ దైవసవర్య తాదలల సమ్భావించి సేవింపఁగాన్. 1101

అనుచు నుతించి మెచ్చుకొను నారఘరామ పదారవింద మా
ధ్వని గయి పెక్కు మానసగతిం జగముం గనబోని రామదా
సుని హరిభక్త భృంగపతిఁ జోద్యముగాఁ గనుచున్ ధరావరుం
డనుపమభక్తి నిల్పె మహితాత్ములు మెచ్చగ రత్నపీఠికన్.

ఉ॥ మేలు సువర్ణ రత్నమయ మేదుర నీరజపీఠినున్న శ్రీ
లోల పదారవింద మధులుబ్ధము రామకృపారసార్ద్ర దృ
క్పాలిత రామదాసమధుపమ్ము నితాంత నిజాముఖప్రజా
పాలక గోకరాజ్ఞయుగ భాస్వరపూజిత భూరితేజమున్.

చ॥ కనుగొను చెల్లవారలు జగన్నత సాత్వికమూర్తి రామదా
సునకునుఁ గేలుమోడ్చి నృపుచొప్పునకుం బ్రమదమ్ము పిన్నయ
మ్మునుఁగొనుచున్ ధరావసుని పూర్వజనుఁ ఘలమెన్న నొనె? రా
ముని దరిసించు భాగ్యఫలముం గొనె నంచుఁదలంచు నత్తరిన్.

తానీషా రామదాసునకు జహగీరొసంగుట

వినుడి ! యెల్లరు నానుడిం బెరిమి సంపిన్నూర్తి యీ రామదా
సుని యాదార్య మెఱింగి యున్నత పదస్థుంజేసి, వెన్నెంట నీ
తని యుద్యోగఁపు ధర్మనిర్వహణకాత్మక్ మెచ్చి మన్నించు బు
ద్ధినిఁగించిత్తును ఘోరశిక్షలిడి బాధింపంగ నే నెఱునే? 1110

మ॥ ననుఁబెన్నూర్చునిగా దురంతకునిగా నాసేయుశిక్షావిధిం

గనినన్ విన్నఁ దలంతు వెవ్వరును నిక్కంబద్ద సత్యమ్ముఁదె
ల్ప నెదో దేవరహస్య మున్నదని సంభావించి వాక్రుచ్చు నా
మఘ మే నన్యఁ దెల్పలేకునికి ధీమన్ముఖ్యు లేమెఱురో!

మ॥ జననం బందితి భూమినేతనయి సాక్షాత్సానుజుండైన రా
ముని సందర్శన భాషణాది విభవమ్ముం గాంచి తీరామదా
సుని కారుణ్యవిశేషసంపదను సుశ్లోకుండు శ్రీరామచం
ద్రునకున్ భక్తుండు వీని కేమి యడనెర్తున్ నేఋణాపీగఁగన్

తే. గీ॥ సకలలోకమ్ము లేలెడు చక్రవర్తి

దాశరథి రామదాసాజ్ఞఁ దలనుదాల్చు

నట్టి యీ రామదాసున కెట్టిదిడినఁ

జంద్రునకు నూలుపోగను చంద మొప్పు.

1116

ఉ॥ ఐనను నాకొలందిగ మదాత్మఁ దలంచిన కాన్క వెట్టి సు
జ్ఞాని వదాన్యమూర్తిఁ ద్రివిజగన్నులు నీ మనరామదాసు న
జ్ఞాన మహాంధకారపథనర్తన మామకమత్త చిత్తదృ
గానదివాకరుంగొలిచి సంస్మృతిబంధ విముక్తి నందెదన్.

తే. గీ॥ అఖిలలోకమ్ము లెన్నాని యాజ్ఞ వెలయు

నావిభుండు రామదాసుని యాజ్ఞ నలరు

సంతవా డన్మ దాజ్ఞ నొదలఁగొన

నన్న హాస్యాస్పదునిగ నెన్నదె? జగమ్ము.

1118

ఇందన్మన్ “జహసీలుదారు” డవునై యేభద్రమూర్తిమ్మునం
దెంమన్ వెల్గెడు రామదేవళము నీ వేర్పాటు గావించితో
అందున్ నిన్ “జహగీరుదారు” నిగఁ జేయంజూని తీపత్ర మే
సందేహమ్మును బొందకేగొనమ! యిచ్చన్ రామదాసప్రభూ!

కం॥ తాలూకా సకలము నీ

యేలుబడిన్ వెలయుఁ గప్ప మిడ నక్కర లే

దేలొకొ యోజన సేసెదు!

జాలము సేయకయకొనుమ! సముదమిడుమా! 1120

తే గీ॥ రామచంద్రమూర్తి రారాజుగావున

రాజలాంఛనముల రాజవగుచు

రామసేవనలరి బ్రహ్మణ్యహాలివై

తనరుమయ్యు! రాఘదాసవర్య! 1121

కం॥ నినుఁజూపె రామచంద్రుఁడు

ననుఁదరియింపంగఁజేయ నామనవినిగై

కొనిపేరిమి నీ పత్ర

మ్మునుఁగొనుమా! రామధాన! మోదంబిడుగూ!

అని ప్రార్థించు తుతుష్కభూమిపతి దానాశ్చర్యముం బొందన్తో

జననాథా! యిది రామచంద్రుని పదాబ్జాతద్వయీ సేవనా

ధనమై రాజల భావుకమ్ము భవదౌదార్యమ్ము యావజ్జగ

జ్జన రతౌవిభవమ్మునై వరలు నిచ్చల్ భక్తిసర్పించుమా!

చను సామాన్యుని మేరుశృంగముగఁ గానంజాలి సమ్మానముల

బొనరింపం దలపోయు సీమ హృదయమ్మున్ మెత్తు రెవ్వార లీ

తనువున్ విత్తము సర్వ మావిభుని పాదద్వంద్వ సేవార్పణ

మొనరింపంబడె చిన్ననాడ యిపుడెట్లూహింతు జేజాఁగన్.

ఆ. గీ॥ అతని సేవజేయ సంతయో యింతయో

తనకఁ దప్ప దెదియో తనువు నిలువ
మానరక్షణ కెదోమాద్రి వల్వలు గృహి
నగుట నతిథిసేవ లవసర మగు.

1125

కం॥ నావంటివాని కేటికి

సేవసుధా రాజ్యవిభవ మెలమినిఁ గనుమా!
భూవర! “జహగీర్ దా రుఁడు”

యావల్లో కాధినాథుఁ డగు నీవిడుచోన్.

1126

ఉ॥ పన్నునుగట్టి నీకు నను బగధ విముక్తునిఁ జేసె నీదు సం
పన్నతఁ గాన్కవెట్ట భవబంధ విముక్తులఁజేయు నిన్నునున్
నన్నును, నీదు చాగము ననంత ఫలప్రదమాను వేరుగా
నెన్నక నారఘూర్షహను కిచ్చి తరించి తరింపఁజేయుమా!

కం॥ అని రామదాసు పలికిన

విని భూపతి యిట్టి త్యాగి, విజ్ఞానధనిన్

గనుఁగొన నేర్తు నె? అని మది

ననుకొని యీ పుణ్యమూర్తి కర్పించు టెటో. 1128

మ॥ అని యోజించియు రామదాస! రఘువంశాంభోధి

చంద్రుండు రా

మునిపేరిన్ వెలయుంతుఁ బ్రతమును నీమోదంబె నామోక్ష మై
ననుఁ దత్పాలన భార మీవెగొన నానందంబు నీ రాజలాం
ఛనముల్ రామునియట్టులీవును గ్రహించంజూడ వాంఛించెదన్

ఉ॥ నీవు మహానుభావుడవు నే నినుఁబేదగఁజూడఁజాల మ
ద్భావము రంజిలన్ విభుధవర్యులు మెచ్చఁగ రాజయోగవై
భూవరలాంఛనమ్ములఁచవుల్ మెజయన్ శుభవాద్యముల్ జనుల్
గ్రేవలనిల్వ భద్రగిరికిన్ జనఁగావలె భద్రదంతిపై.

కం॥ నిరతాన్నదాన దీక్షా

పరుడవు నవ్యా జదాన వై భవుడవు నీ

కరమున కడ్డున్నదియే ?

వరలును ! సర్వాధికారివై భద్రాద్రిన్.

1131

ప॥ అని భూదారుండు రామదాసునకు మనంబులఁ
దెలిపి ఛత్ర, చామ, రాందోలికాది రాజలాంఛనమ్ములు
దైవార నుత్తమాశ్వభద్ర గజమ్ములొప్పార నూరేగింపు
టుత్సవము నేర్పఱచి అక్కన మాదనామాత్య శేఖరుల
ప్రార్థనమునకు సమ్మతించి రామదాసును మహితమర్యాదల
నత్తవారి గృహమ్మున కనిపిన కతిపయ బంధుమిత్ర తిథి,
బృందమ్ముల నిష్ఠమృష్టాన్న సంతృప్తుండును బహువిధ పుణ్య
క్షేత్ర మాహాత్మ్యకథా శ్రవణమోదభరితుండును నీశ్వర
విలాసాలోచన సంభాషణ వినోదుండును నై అల్లమామలకు
సాష్టాంగ ప్రణామమ్ము లొనర్చి, శుభాశీః పూర్వక సమ్మా
నమ్ము లంది గజాహుధుండయి మహారాజయోగమ్మున
దివ్యోత్సవ మొప్పార బయనించి క్రమక్రమమ్ముగ బూర్గమ
పాడుపురీవరమ్మునుగని యఖండ గౌతమీమహానదిం దరిసించి
నమస్కరించి బహువిధమ్ములనుతించుచు.

తే. గీ. నిగళబంధమ్ముఁ బాపి మన్నీ నొనర్చి
మరియు నీదర్శనము జేయ తెఱిపుఁ జూపి
తమ్మ ! భవబంధమూర్పగదమ్మ ? పేర్చినీకు
గౌతమీ వాహినీ ! నమస్కారమమ్మ ! 1133

కం॥ భవమత్తుంగ తరంగము
లవునట సోపానపంక్తు లాముక్తి సతీ
భవుక ప్రాసాదమునకు
భవదీయ కృపార్ద్రదృష్టి బఱిపుమ ! తల్లీ ! 1134

వ॥ అని భక్తి ప్రపత్తి నంజలించు నత్తరి 1135

కం॥ మెలమెల్ల నఁ జనుదెంచియు
నెలమిని స్పృశ్యాసుఖమ్ము నిడియెడు తరుణీ
విలసత్కర జలజములటు
లలమెన్ మెయిఁ జల్లనగుచు ననిలాంకురముల్. 1136

భద్రాచల పుర ప్రవేశము

వ॥ అంత నమందానంద కందళిత హృదయారవిందుడునై
యల్లంత గనుపట్టు శ్రీ సీతారామచంద్రస్వామి దేవాలయ
ప్రాకార, గోపురమ్ములంగని బ్రహ్మానందమ్ము నంది కేల్మొగిచి
ప్రార్థించునంతఁ దనరాక నెఱింగి స్వాగతం బీయ నెదురుగ
నరుదెంచు సమస్త పురీజనమ్ములును కప్పురఁపుటారతింగొని

వినయ, వినయ, భావోదంచిత స్థితవద నారవిందయగు కమల
 మాసాధ్వీమణియు, ముద్దుసుద్దుల నలరు పసిబిడ్డ రఘురాముఁ
 డున్న కన్నులపండువుసేయ నొడ్డుదరింజేరు నావ డిగి యొక్క
 యంగం బరువిడి వచ్చిన ముద్దుకుఱ్ఱని రఘురాముని కౌగిటం
 గ్రుచ్చి యెత్తుకొని ముద్దాడుచుండ నేను గంబారి నాయత్త
 పఱచి పురప్రముఖులు రాజకీయోద్యోగులు వినయ వినయ
 తాంగులై పూర్ణ కుంభమ్ముల నెదురయి కప్పురపుటారతులిడి
 వందనమ్ము లాచరించి కమలమాసతీ సుత సమేతమ్ముగ మంగళ
 వాద్యభేదమ్ములు మిన్నమట్ట నూరేగింపుచుండ సాధతల
 మ్ములనుండి లాజలక్షతలంజల్లువారును, పుష్పవృష్టి గురియు
 వారును, ప్రతి గేహద్వారమ్మున కప్పురపుటారతు లిచ్చు,
 వారునునైన, ముత్తైశువలంగనా, తరుణీ, కన్యకా సముదా
 యమ్ములున్న స్వస్తివాచనమ్ముల నలరు బ్రాహ్మణ
 ప్రవరులును, నలరారి కనువిందుంజేయున మహోత్సవంబొప్ప,
 శ్రీ సీతారామచంద్ర స్వామి దర్శించి ప్రణమిల్లి సహ
 స్రసుమతులసీ పూజలంజేసి నీరాజనమంత్ర పుష్పమ్ము లొసంగి
 తీర్థ ప్రసాదమ్ములు స్వీకరించి, మరియుఁ బ్రార్థింపదొడఁగె.

కం॥ స్వామీ! నిగళంబూడ్చిన

నేమమునన్ భవముఁ బాప నినుమదిసీతా

రామస్వామీ! కొలిచెద

నేమరకయ ప్రోవఁగదవె? ఇనకులచంద్రా! 1138

వ॥ అని బహువిధముల బ్రార్థించి నుతించి సతీసుత
సమేతుండై పరివారములు గొలువ మహారాజయోగమున
గృహమ్మంజొచ్చి సుఖింబుండై, మరియు, నిరతాన్నదానాది
యథాక్రమ నియమప్రతుండై శ్రీ సీతారామచంద్రస్వామి
సేవాపరాయణుండై సతీసుతులు సేవింప సమస్తజనములు
సన్నతింప తానీసా ప్రభు వరుడును నియమపాలకుండై
యనువత్సర కళ్యాణమహోత్సవము ముక్తారత్నంజలుల
నొనర్పంజేయ నిత్యకల్యాణము పచ్చతోరణమ్ముగ దివ్యస్థల
ధర్మంబులు పాటించుచు కతివయ సంవత్సరములు స్వామి
సేవలనలర నొక పుణ్యదినమ్మున ప్రాతఃకాలమ్మున ధ్యాన
నిష్ఠాగరిష్ఠుం డగుతరి నందిన దివ్యప్రబోధమ్మున ఆకసమ్ము
నవలోకించి అంబరాగత విమానాబద్ధాలోల ఘంటికావళీ
నినాదమ్ము వినియత్యంత కుతూహలాయత్త చిత్తుండయి
యర్థాంగిం గమలమా సాధ్వీరత్నముం బిలిచి ప్రశ్నోత్తర
మందుకొనఁ దగుతరి సాక్షాద్వైకుంఠమూర్తులో యనఁదగు
దివ్యమంగళస్వరూపులగు విష్ణుదూతలచే నాహూతుండగుచు
తత్రత్యబహుప్రజానీకమ్ము లచ్చేరువందఁ బ్రాణేశ్వరునితో
నరుఁగంజాలు పుణ్యభాగ్యోపేతం గాకుంటి ననుచు గమల
మాసాధ్వీరత్నంబును పుత్రరత్నంబగు రఘురాముండును
విలపించుచు నంబరమ్ముంగొని వెడలువిమానమ్ముంగనుచుండ
యావత్ప్రజా సందోహమ్మును సీమహాభాగుఁడు కారణ

జన్మండు మహామహిమాన్వితుండు బెలుంగక పోతిమని
వాపోవుచు నభినందించుచుండ శ్రీ భద్రాద్రి రామదాస
వర్ణ్యుండు.

1139

కం॥ అలరాముడంపు పుష్పక

మెలమి నధిష్ఠించి వెడలె సీతనువునదా

నలవై కుంతపురమ్మున

కలవియె ? శ్రీరామదాసు నభివర్ణింపన్.

1140

వ॥ అంతః బతియే దైవమని నేవించి తరించనెంచు
మహా సాధ్వీవతంసమ్ము కమలాంబ నిజభర్తృవియోగంబు
సహింపంజాలమి నత్యంత దుఃఖాక్రాంత చిత్తయై సహగమ
నోద్యోగినియై గౌతమీ మహానదీ ప్రవాహజలమ్ములగుంకి
యసువులు వాయనెంచు తెరింగి పురప్రజలు భక్త గణములు
మున్నగు నెల్లరు అమ్మా ! రామదాస ప్రభువును మహా
రాజుగ నిన్ను మహారాజుగ నెంచి నేవించు మా భావియు
శ్రీ సీతారామచంద్రస్వామి సవర్యయు పుత్రరత్నము రఘు
రాముని యభ్యుదయమును సమస్త భారము నీయందుంచి తన
ప్రతిబింబంబగు కుమారుని సీకు రక్షగ దెల్పి యీనాడు
మమునెల్లర సీపరివారమ్ముగఁ జెప్పకయ శాసించిగురుదేవులు
వై కుంతమలంకరించిరని మామనమ్ములు దృఢమ్ముగ విశ్వసించు
చున్నవి. కావున మాకోర్కె మన్నింపుమనిన ప్రజావాక్య

మ్మున నొకప్పుడు పతివలన నెఱింగిన దివ్యప్రబోధమ్ము
 స్మృతికిందట్టి స్తిమితాంతఃకరణయై తదాది నిరంతర శ్రీ సీతా
 రామ సేవాపరాయణయై వినయవిధేయతల నలరాగు నుత్తమ
 దంపతులు కుమారుఁడు కోడలు పరిచర్యచేయఁభావిజీవితమ్ము
 సుఖోదంతమ్ముగఁ బుచ్చుంజాలెనని సోమయాజి తెలిపిన విని
 మహానందభరితులగు సభాస్థితాఘల విద్యన్ముఖ్యులు నంజలించి
 సోమయాజి నభినందించుచు సాయంసమయమగుడు సంధ్యా
 కార్యక్రమమ్మునకుఁ జనిరి.

1142

ఇది శ్రీమత్పుర దేవతా కరుణాకటాక్షలబ్ధ సరసకవితా
 వైభవ భారద్వాజ పవిత్రగోత్ర చెళ్ళపిళ్ళా న్వయ పయః
 పారావార రాకా సుధాకర జోగావధాని ప్రౌఢాత్ర వెంకటావ
 థాని, షోత్ర జోగావధాని పుత్ర వెంకటేశ్వర కవీశ్వర ప్రజ్ఞ
 తంబగు భక్తరత్నాకర మహాకావ్యమ్మున ప్రథమతరంగము.

మంగళం మహత్ శ్రీ శ్రీ శ్రీ

Acc. No.
 5576
 894.8131
 UEN.

త ప్పొ ప్పల ప ట్టి క

పుట	పంక్తి	త ప్పొ	ఒ ప్పొ
14	6	నీతి	నీతి
17	5	నిఘలు	నిఘలు
„	14	కర్త	కర్త
23	10	హితులన్	హితులున్
25	15	నందుచు	మందుచు
26	20	గురుల్ న్	గురులన్
28	20	బ్రతుకుక నుచున్	బ్రతుకు నక నుచు!
32	1	కామాబా	కామాంబా
„	12	లల్ల కల్వ	నల్ల కల్వ
33	5	జ్ఞానియన్	జ్ఞానియున్
34	17	మియ్యవి	యియ్యవి
35	8	మెఱయున్	మెఱయన్
36	20	డాశీర్వాదించి	డాశీర్వదించి
37	8	చొన్నియున్	చొచ్చియున్
38	8	కామము	కామమ
„	10	స్తంప	సంప
„	12	బదయును	బదమ ను
42	5	నిశ్చయమై	నిశ్చయయై
196	1	భక్తిని	భక్తి నీ
„	17	వాయుజుడున్	వాయుజుడు
„	20	మీకల	మీకుల

ముద్రాదాక్షిణ్యము లింకను నందందుంగాన వచ్చెడు విజ్ఞుల
దయతో సవరించుకొనఁ గోరుచుంటిని.